

СТВОРЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО МЕТОДИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Галина Литвинюк,
директор Тернопільського
комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу

ІНТЕГРАЦІЙНІ МЕТОДИЧНІ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК РЕСУРС РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖСТАНДАРТУ В НОВОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ

Освітня практика змінюється стрімко й постійно, інакше вона не буде реагувати на виклики сьогодення, не відповідатиме вимогам, які суспільство висуває перед сучасними закладами освіти. Зміни відбуваються шляхом становлення нових парадигм освітніх процесів, зорієнтованих на створення, засвоєння й упровадження нововведень.

Сучасний спосіб розвитку й удосконалення системи освіти, що супроводжується активними модернізаційними процесами, зумовленими розбудовою Нової української школи (далі – НУШ) й реалізацією нового Держстандарту освіти, функціонуванням багатовекторних соціальних інституцій, потребує створення *нового освітнього простору*, формування *педагога нового типу* – фахівця, який не обмежується власним досвідом, а здатний швидко реагувати на суспільні зміни, коригуючи власну траєкторію професійної діяльності.

З огляду на це в Тернополі розпочато цілеспрямовану, систематичну роботу, спрямовану на пошук і реалізацію інтеграційних ресурсів, інноваційних форм розвитку професійної компетентності педагогічних працівників закладів освіти міста, визначено концептуальні пріоритети стосовно сучасного науково-методичного супроводу, розвитку й забезпечення реалізації стратегічних і тактичних функцій, спрямованих на постійне вдосконалення професійної компетентності педагогів.

У центрі трансформаційних змін у системі освіти міста – **Тернопільський комунальний методичний центр науково-освітніх інновацій та моніторингу** (далі – ТКМЦНОІМ).

Діяльність закладу спрямована на розв'язання стратегічних завдань:

- формування інноваційної особистості керівника;
- упровадження інтеграційного ресурсу реалізації Держстандарту в освітньому просторі
- компетентизація освіти;
- моделювання персоніфікованої траєкторії професійного розвитку педагога;
- реалізація трансформаційних векторів розвитку професійної компетентності методиста;
- створення компетентнісного методичного простору міста;
- аранжування наскрізних ліній в освітньому процесі;
- використання інструментів педагогічного маркетингу;
- розроблення й апробація авторських (програм, концепцій, комплексно-цільових проектів, пілотних досліджень тощо) з практично-психологічним обґрунтуванням основних інноваційних процесів, покликаних модернізувати форми й методи управління сучасною школою;
- створення нових інтеграційних освітніх продуктів.

Тернопільський комунальний методичний центр науково-освітніх інновацій та моніторингу:

- продукує зміни в освітніх процесах навчальних закладів міста та сприяє ефективній реалізації цих змін;
- забезпечує науково-методичний супровід процесу переходу освітньої діяльності в місті на компетентнісний рівень;
- формує учителя НУШ – *педагога нового типу*, готового до інноваційної діяльності шляхом самоосвіти, самоорганізації, саморозвитку, набуття нових професійних компетенцій;
- забезпечує розвиток **нового освітнього простору** міста шляхом:
 - ✓ формування персоніфікованої траєкторії професійного зростання педагога;
 - ✓ забезпечення трансформаційних векторів розвитку професійної компетентності методиста;
 - ✓ уведення в систему освітніх координат міста інноваційних методичних інфраструктур, зокрема методично-мережевої структури «Освітнє трансфер-містечко інноваційних можливостей (*#T'mistechko*)»;
 - ✓ створення інтеграційних освітніх продуктів у процесі конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу.

Формування персоніфікованої траєкторії професійного зростання педагога

Інтеграційний процес розвитку нового освітнього середовища сприяє розбудові гнучкої, мобільної та випереджальної системи науково-методичного супроводу професійної компетентності педагога. Мобільність та альтернативність даного процесу слід розглядати у площині реалізації персоніфікованої траєкторії педагога.

Складовою траєкторії є функціонально-змістові вектори:

- *діагностичний;*
- *концептуальний;*
- *педагогічного менеджменту;*
- *інноваційний;*
- *маркетинговий;*

Практична значимість цих векторів полягає в реалізації науково-методичного супроводу педагогів на засадах:

- демократичності (передбачення різних підходів, точок зору, колегіальність у прийнятті рішень);
- співтворчості (кооперативна діяльність суб'єктів, що прагнуть досягти нових якісних результатів);
- самореалізації (розкриття професійного потенціалу всіх учасників освітнього процесу);
- ситуації вибору (проектування кількох моделей процесу, діяльності, технологій, які забезпечують формування інноваційної компетентності);
- ситуації успіху (одна з умов гуманізації освітнього процесу та якісний методичний продукт).

Важливим компонентом інтеграційного процесу є **формування інноваційної культури педагога**. Цей інтегральний особистісний новотвір охоплює спрямованість педагога на інноваційну діяльність, інноваційну компетентність, інноваційну активність, передбачає інтенсивність використання в педагогічній діяльності інноваційних підходів.

Функціонально-змістові вектори сприяють формуванню педагога нового типу, компетентного фахівця, умотивованого вчителя, готового стати агентом завтрашніх змін, який уміє набувати новий досвід, усвідомлює значущість продукування й використання нових педагогічних

ідей з метою вдосконалення своєї освітньої траєкторії. До базових професійних характеристик учителя нового типу відносимо:

- адаптованість до соціокультурних змін, партнерства, концептів освіти;
- схильність до експерименту, комунікації, гнучкості професійного мислення;
- людиноцентризм;
- мотиваційно-ціннісне ставлення до професійної діяльності;
- комунікабельність, мобільність;
- уміння ініціювати, апробувати, впроваджувати;
- особистісну професійну неординарність, унікальність.

Соціальне партнерство – це ефективний інструмент регулювання відносин між усіма суб'єктами освітнього процесу. Тож **підвищення рівня соціально-культурного розвитку педагогів** – важлива ланка методичної діяльності, спрямована на створення сприятливих умов для самореалізації педагогів шляхом взаємодії та співпраці всіх сторін, які беруть участь в освітньому процесі міста. Конструктивна співпраця учасників освітнього процесу вирішує низку важливих проблем, а саме:

- дає змогу залучити більше коло зацікавлених осіб та компаній до процесу модернізації освітнього простору міста (синергетичний підхід);
- сприяє залученню суспільних ресурсів до розбудови інноваційної інфраструктури освітян;
- допомагає спрямувати ресурси освіти на розвиток спільної діяльності будь-якого освітнього закладу, його самоорганізації і самовдосконалення;
- дає змогу координувати спільну діяльність із розумінням ступеня відповідальності кожного партнера.

Комплексна реалізація функціонально-змістових векторів забезпечує формування не лише професійних компетентностей педагогів (інформаційної, комунікативної, продуктивної, автоматизованої, моральної, психологічної, предметної, соціальної, математичної), а й готовності сприймати, продукувати й реалізовувати в практику нові освітянські ідеї, здатності перманентно навчатися, бути в постійному творчому пошуку тощо.

Підтримка творчих педагогів, які досягають значних успіхів у фахових випробуваннях різних рівнів, є важливим аспектом діяльності управління освіти і науки Тернопільської міської ради й ТКМЦНОІМ. Розроблено «Положення про преміювання творчих педагогів за особливі досягнення в галузі освіти», згідно з яким кращих учителів нагороджують преміями за високі досягнення в професійній діяльності, забезпечують видання навчально-методичних посібників, збірників, рекомендацій, буклетів, дидактично-технологічних постерів, освітянських каталогів, альманахів тощо. Кошти для забезпечення видавничої діяльності та преміювання творчих педагогів щорічно виділяє з бюджету міста Тернопільська міська рада.

Трансформаційні вектори розвитку професійної компетентності методиста

Сьогодення, як відомо, висуває нові виклики щодо пошуку механізмів реформування й модернізації усієї національної системи освіти. Оскільки міський освітній простір є однією із складових загальнодержавних суспільних інституцій, то його розвиток відбувається безпосередньо під впливом цивілізаційних процесів розвитку, досягнень сучасної педагогічної науки та філософських узагальнень.

Нові стратегічні орієнтири в розвитку освітянської галузі зумовили не лише апробацію нових підходів до організації методичної діяльності ТКМЦНОІМ, а й **кардинальне переосмислення ролі методиста** в інноваційних процесах міста. Тому наступним компонентом нового освітнього простору є трансформаційні вектори розвитку професійної компетентності методиста.

Сучасний методист покликаний змінити методичне середовище шляхом інноваційної діяльності, робити інвестиції в траєкторію свого особистісного розвитку і професійного зростання, виконувати ролі аналітика, лідера з професійного розвитку педагога, програмного менеджера, проектувальника, організатора, координатора, фасилітатора, ініціатора змін, наставника, консультанта, тьютора, експерта тощо.

Відповідно до Концепції НУШ **завдання методиста** – мотивувати творчих педагогів на вироблення інтеграційних освітніх продуктів, інвестувати розвиток професійної траєкторії педагогів, стимулювати зміни, не обмежуючи свободу педагогічної творчості вчителя.

Невід'ємною складовою реалізації концептуальних засад Державного стандарту є орієнтація на самоактуалізацію учня й педагога в процесі особистісного розвитку. З'явилися нові ролі вчителя – коуча, тьютора, модератора, який допоможе створювати індивідуальні освітні траєкторії учнів. А провідником між учителем та інформаційно-технологічним середовищем є методист, який залучений до:

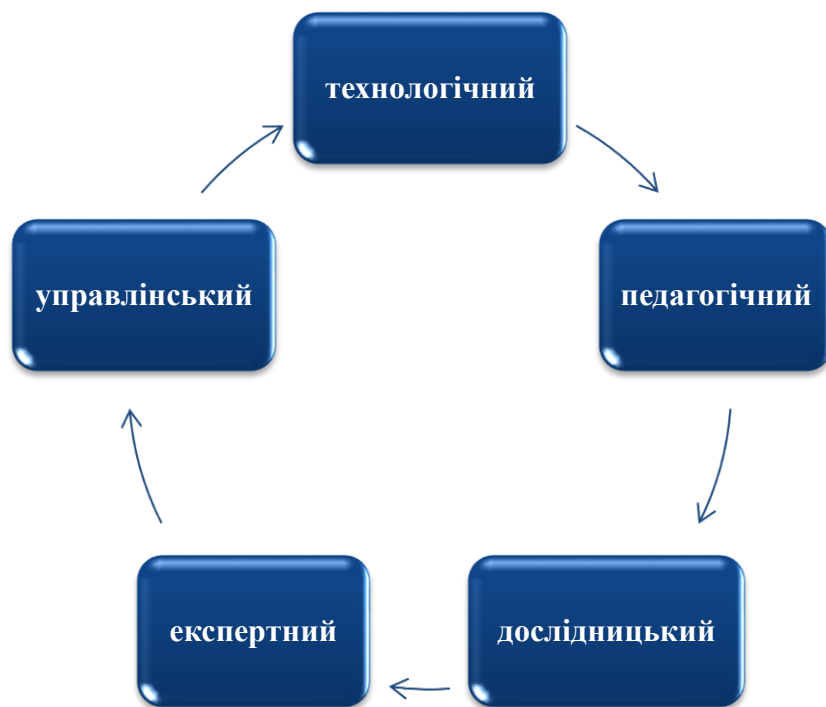
- розробки технологій управління науково-методичними знаннями;
- проведення технологічних практикумів для педагогів у міжтестатційний період;
- використання інновацій із вимірюванням їх результативності;
- проектування пілотних досліджень та супровід експериментальних закладів міста;
- надання методичних послуг в онлайн-режимі;
- впровадження технологій дистанційного навчання для мотивації педагогів до самоосвіти (проектування індивідуальних програм самоосвіти, календар, блокнот тощо);
- формування практично-діяльнісного досвіду на основі філософії XXI ст.

Щоб цей шлях був продуктивним, методист проектує моделі якісних форм, методів і засобів науково-методичної роботи, що суттєво покращує результат педагогічного процесу.

ТКМЦНОІМ має у своєму арсеналі розроблені ним концепції та програми розвитку освіти Тернополя, комплексно-цільову систему діяльності освіти міста, що відображають загальну стратегію, педагогічні технології, які дають можливість втілювати їх в освітній процес. Це полегшує використання ним дидактичної й методичної систем як змістового ресурсу в діяльності методичного центру. Технологічне забезпечення формує в педагогів чітке бачення узгодженості дій, що супроводжуються конструюванням, чіткою алгоритмізацією з метою отримання продукту заданої якості, що сприяє формуванню компетентнісного методичного простору міста.

Оскільки у сферу діяльності методиста входить методичний супровід процесу професійного зростання педагогів закладів дошкільної, позашкільної та загальної середньої освіти, не викликає сумнівів необхідність розкриття *андрагогічного аспекту* роботи методиста, окресленої в Концепції модернізації діяльності ТКМЦНОІМ в умовах

реформування освіти міста на 2016–2021 рр. нарівні з педагогічним, технологічним, експертним, дослідницьким, управлінським аспектами.

Згідно з «Положенням про районний (міський) методичний кабінет (центр)», затвердженим наказом МОН України від 08.12.2008 р. №1119, Законом України «Про освіту», діяльність методиста – професіонала й андрагога (з грецької: *ande* – доросла людина і *ago* – вести) – охоплює п'ять аспектів:

I. Технологічний аспект передбачає рефлексію педагогічної діяльності, технологічне проектування освітніх інновацій, узагальнення моделей педагогічного досвіду. Це особливий вид діяльності, зміст якого полягає в тому, що методист рефлексує педагогічну діяльність вчителя й технологічно оформляє її як методичну розробку «Опис досвіду роботи». Оволодіння цим умінням є першим етапом професійного розвитку працівника методичної служби.

II. Педагогічний аспект передбачає сприяння методиста професійному зростанню педагогів, мотивації вчителів до самоосвіти, самореалізації, самовдосконалення шляхом організації інноваційних форм методичної роботи.

III. Дослідницький аспект передбачає вміння методиста здійснювати проблемний аналіз інноваційної діяльності педагога, проектувати процес інноваційного розвитку закладу, створення авторських курсів з повним методичним забезпеченням.

Цей блок пов'язаний з подоланням утруднень, які можуть виникати в педагогів під час здійснення ними локальних пілотних досліджень чи експериментів.

Методист зобов'язаний надати професійну допомогу педагогам, які опинилися перед необхідністю:

- здійснення проблемного аналізу власного досвіду чи досвіду роботи педагогічного колективу;
- пошуку ідей розвитку освітнього закладу;
- моделювання нових методичних структур;
- проектування процесів інноваційного розвитку тощо.

IV. Експертний аспект передбачає вміння методиста розробляти критерії оцінювання та давати експертну оцінку інноваційних процесів в освітніх закладах.

V. Управлінський аспект передбачає вміння методиста здійснювати науково-методичний супровід управління освітнім процесом.

Складові професійна компетентність методиста:

- усвідомлення себе як суб'єкта методичної діяльності;
- володіння техніками інноваційної методичної діяльності в аспекті розбудови інноваційного розвитку освітнього закладу;
- володіння техніками власне методичної діяльності, а також дотичними - педагогічною, дослідницькою, експертною, управлінською.

Професійна (андрагогічна) компетентність – рушійна сила професійного зростання методиста, невід'ємний елемент інтенсифікації, розширення сфери відповідальності за результат своєї праці, необхідна умова розбудови компетентнісного методичного простору.

Важливим інструментом діяльності сучасного методиста є **дистанційне навчання**.

Дистанційне навчання (*distance learning*) дозволяє отримати освіту за допомогою персонального комп'ютера і виходу в мережу Інтернет. Навчальний процес організований у спеціально створеному навчальному середовищі шляхом використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Стратегічним пріоритетом особистісного розвитку методиста в умовах реформування освіти є **інформальна й неформальна освіта з елементами:**

- *LLL / Lifelong learning* (безперервної освіти);
- *FE / Adult education* (освіти для дорослих);
- *EE / Electronics education* (електронної освіти);
- *DE / Distant education* (дистанційної освіти);
- *IL / Informal learning* (інформальної освіти).

Сьогодні комунікаційні ресурси мають особливу цінність, оскільки розглядаються як важливий чинник якісних змін у контексті змістового ресурсу освітнього простору міста. Комунікаційні ресурси є продуктом інтелектуальної власності кваліфікованої і творчо активної людини.

Складовими освітньо-комунікативного поля методиста ТКМЦНОІМ є:

- неформальне спілкування методистів у соціальних мережах;
- створення професійних спільнот методистів у соціальних мережах;
- робота сайту ТКМЦНОІМ (<http://tkmco.org/>);
- створення блогосфер методистів;
- онлайн-публікації;
- участь у науково-методичних заходах on-line.

Сучасна педагогічна практика потребує від методиста **вміння прогнозувати траєкторію свого особистісного розвитку** з урахуванням зростання ролі неформальної освіти на противагу традиційній.

Загалом у процесі навчання методиста впродовж життя виокремлюють такі етапи :

- 1) відправна формальна освіта;
- 2) початок професійної діяльності – індукція, яка супроводжується комплексом соціальних заходів сприяння входження в професію;
- 3) безперервний професійний розвиток.

Тому **інноваційна діяльність методиста** спрямована на створення концептуальних положень, проектів, програм, нормативних документів, які регламентують, організовують освітню діяльність, створюють позитивний методичний супровід освітнього процесу міста формують пріоритетні напрями та визначає стратегічні плани, а саме:

- запровадження варіативних програм щодо підвищення самоосвіти педагогів;
- підвищення якості надання освітніх послуг;

- трансформування у навчальне середовище інноваційних технологій: інформаційно-технологічних, інформаційно-комунікаційних тощо;
- приведення у відповідність до Концепції НУШ, європейських стандартів науково-методичного центру.

Одним із важливих інструментів педагогічної праці є **інформаційно-комунікаційна діяльність методиста:**

- консультування педагогічних працівників з питань розвитку освіти, ознайомлення із новинками науково-методичної літератури;
- ознайомлення педагогічних працівників із досвідом інноваційної діяльності освітніх закладів, новими тенденціями в освіті, змістом оновлених навчальних програм, підручників, навчально-методичного контенту, інших локальних документів, напрацюваннями педагогів-практиків через нові форми роботи, вебінари тощо;
- створення медіатеки сучасних навчально-методичних матеріалів (сайтів, блогів, інтернет-спільнот) та інших електронних ресурсів.

Уведення в систему освітніх координат міста інноваційних методичних інфраструктур

Переосмислення професійної ролі методиста міського/районного методичного кабінету, зміни векторів його діяльності в системі неперервної освіти зумовила появу інноваційної структури – **міжгалузевої лабораторії компетентного методиста.**

Мета:

- формування андрагогічної компетентності методиста міського/районного методичного кабінету/центру;
- реалізація методиста як аналітика, ініціатора змін, організатора й координатора методичної діяльності, програмного менеджера, проектувальника й лідера професійного розвитку педагогів.

Зміст роботи:

- змістова модель професійно-особистісної кваліфікації методиста міського/районного методичного кабінету/центру;
- інструменти сучасного методиста міського/районного методичного кабінету/центру : моніторинг, тайм-менеджмент, STEM-освіта, е-освіта;
- науково-технологічний супровід експериментальної діяльності;

- освітній менеджмент у роботі методиста міського/районного методичного кабінету/центру;
- засоби формування іміджу сучасного методиста в інформаційному просторі;
- інноваційний наратив створення авторських систем діяльності методиста міського/районного методичного кабінету/центру.

Технології:

- акмеологічні технології;
- інформаційні технології;
- коуч-технології;
- інтегральні технології.

У контексті формування педагога нового типу, готового до роботи в НУШ, доцільно розглянути такі методичні структури, як **Школа педагогів нової формації** та **Інтерактивна школи сучасного вчителя**.

Школа педагогів нової формації – організаційна методична структура, побудована за принципом перманентної взаємодії е-навчання і періодичної (двічі на рік) роботи локаційних підструктур. Діяльність локаційних підструктур, виокремлених з урахуванням професійних обов'язків та інтересів учасників, характеризується варіативністю змісту і форм роботи з керівними педагогічними кадрами.

Мета :

- формування інноваційної особистості керівника навчального закладу, готового до впровадження нових освітніх ідей, систем, технологій в процесі реформування освіти.

Зміст роботи:

- технології компетентного управління;
- освітній менеджмент у Новій українській школі;
- сценарії використання сучасних ІКТ в освітньому просторі;
- сучасні тренди в організації навчання в контексті нових стандартів середньої освіти;
- планування управлінської діяльності в інформаційно-освітньому середовищі України;

- інструменти та сценарії використання: віртуальна учительська, онлайн-наради, плани-звіти в спільних документах, доручення, розклад заходів;
- створення цифрового портфоліо педпрацівника;
- гейміфікація: інструменти та підходи для початкової школи;
- технологічна підтримка STEM-освіти;
- упровадження технології електронного навчання: перевернутий клас;
- формування інноваційної особистості в загальноосвітньому навчальному закладі;
- інтегроване навчання в початковій школі: моделі та підходи;
- середовище національно-патріотичного виховання учнів: стереотипи та інновації;
- Нова українська школа: виклики, реалії, перспективи;
- партнерство батьків і вчителів для усебічного розвитку дітей;
- використання сучасних ІКТ в роботі заступника директора школи І ст.;
- інноваційна освіта та її зміст;
- мотивація педагогічних працівників на ринку праці;
- творення індивідуальної карти методичної підтримки кожного вчителя;
- досвід передового вчительства як альтернативний шлях підвищення професійних компетентностей педагогів;
- освітнє цілепокладання у контексті Нової української школи: школа vs реальне життя;
- дидактичні засади розвитку початкової освіти;
- громадянська освіта в умовах Нової української школи: ретроспективи та перспективи.

Технології :

- ІТ-технології;
- технології інтерактивного навчання;
- акмеологічні технології;
- тренінгові технології.

Викладачі:

- науковці провідних наукових та науково-педагогічних установ, зокрема Інституту обдарованої дитини НАПН України, Інституту

інформаційних технологій та засобів навчання НАПН України, Національного університету біоресурсів і природокористування України;

- викладачі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Тернопільського Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола;

- тренери Центру нової освіти та платформи «Mikrosoft».

Навчальне е-середовище:

- <http://tkmco.org/>
- <http://info.osvita.te.ua/>
- <http://e.osvita.te.ua/>

Інтерактивна школа сучасного вчителя – організаційна методична структура, до складу якої входить низка підструктур, сформованих за принципом належності педагогів до певної фахової спільноти, як-от: інтерактивна школа сучасного вчителя інформатики, інтерактивна школа сучасного вчителя біології, інтерактивна школа сучасного вчителя фізики тощо.

Мета:

- підготовка педагогів до впровадження нових Держстандартів та реалізації завдань Концепції «Нова українська школа»;
- забезпечення фахового зростання педагогів у парадигмі освітньої інноватики.

Зміст роботи:

- особливості викладання предметів базового компонента в процесі впровадження нових Держстандартів освіти;
- інструментарій учителя Нової української школи;
- реалізація компетентнісного, діяльнісного особистісно зорієнтованого підходів на уроках;
- інтегроване навчання в системі формування ключових компетентностей у процесі викладання шкільних дисциплін;
- реалізація наскрізних змістових ліній на уроках;
- інноваційні методики викладання шкільних дисциплін.

Форми роботи:

- лекція-візуалізація, семінар-практикум, презентація, інтерактивне заняття, тренінг, дискусія, workshop, майстер-клас, вебінар тощо.

Технології:

- технології інтерактивного навчання;
- інформаційні технології;

- інтегральні технології;
- тренінгові технології.

Навчальне е-середовище:

- віртуальні кабінети (блоги, сайти) методистів Тернопільського методичного центру науково-освітніх інновацій та моніторингу;
- YouTube, LearningApps, MS WORD, SmartNotebook, Padlet, Paint, Tagul, PowerPoint, Prezi, Offis-365, Gmail, Calameo, VideoScribe, Pabliher, MovieMaker, ThingLink.

Один із важливих кроків на шляху до впровадження трансформаційних процесів проектування *нового освітнього простору* міста Тернополя стало розроблення нової методично-мережевої структури «Освітнє трансфер-містечко інноваційних можливостей (*#T'mistechko*)». Офіційний URL: <http://tkmco.org/tmistechko>

Методично-мережева структура «Освітнє трансфер-містечко інноваційних можливостей (*#T'mistechko*)» - це широкоформатної організаційної структури, що передбачає одночасне точкове функціонування багатьох інтегративних міждисциплінарних локацій і підлокацій, об'єднаних спільним цілепокладанням, тематично-змістовими домінантами, конструктивною суб'єкт-суб'єктною взаємодією.

Інтеграційні міждисциплінарні локації формувалися з урахування змісту Державного стандарту, діяльнісно-тематичного підходу та за способом пізнавальної діяльності.

Мета:

- демонстрація інтегративних можливостей міждисциплінарної кооперації педагогів у процесі створення компетентнісного методичного простору;
- масштабне введення педагогічної спільноти міста в процес усвідомленого й умотивованого реформування освітнього простору на локальному рівні.

Принципи:

- ✓ інформаційної відповідальності;
- ✓ пріоритетності;
- ✓ стратегічної орієнтації;
- ✓ ефективності навчання;
- ✓ ефективної діяльності;
- ✓ компетентнісного підходу;

- ✓ синергетичної взаємодії.

Зміст роботи

- Локація «Презентаційна»:
 - ✓ технологія науково-методичного менеджменту в роботі методичних структур;
 - ✓ інформаційно-технологічна інфраструктура як освітня інновація.
- Локація «Змістова»:
 - ✓ діяльнісно-творче зростання керівника освітнього закладу;
 - ✓ шляхи формування позитивного іміджу сучасного закладу освіти;
 - ✓ упровадження моделі High Effective Teaching.
- Локація «Методична»:
 - ✓ формування дослідницьких умінь учнів та педагогів у віртуальних лабораторіях;
 - ✓ кейс взаємодії педагога та психолога.
- Локація «Юридична»:
 - ✓ висвітлення актуальних питань стосовно нових фундаментальних нормативних документів освітньої галузі, зокрема роз'яснення статей Закону України «Про освіту», державного стандарту.
- Онлайн-локація «Партнерська»:
 - ✓ шляхи подолання булінгу в освітніх закладах;
 - ✓ організаційно-функціональні засади діяльності осередків органів батьківського самоврядування.
- Локація «Інклюзивна»:
 - ✓ актуальні форми роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
 - ✓ функціональні обов'язки учителів і вихователів, помічників учителів і помічників вихователів в інклюзивному класі.
- Локація «Експериментальна»:

- ✓ дієвість використання е-контенту в процесі реалізації всеукраїнського проекту «Розумники»;
 - ✓ демонстрація підвищення рівня навченості школярів – учасників усеукраїнського проекту «Інтелект України» – шляхом застосування ефективних методів кваліметрії;
 - ✓ альтернативні форми роботи з академічно обдарованими школярами як складові структури методичної роботи Тернопільського комунального методичного центру науково-освітніх інновацій та моніторингу;
 - ✓ пілотне впровадження на локальному рівні Держстандарту початкової школи у других класах згідно із завданнями Нової української школи;
 - ✓ взаємодія методиста і вчителя в процесі проведення експерименту всеукраїнського рівня з теми «Розроблення й упровадження навчально-методичного забезпечення інтегрованого курсу «Природничі науки» для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти».
- Локація «Наскрізна»:
 - ✓ mindmapping – ефективна візуалізація процесу реалізації наскрізних ліній на уроках української мови й літератури, образотворчого мистецтва, музичного мистецтва;
 - ✓ успішна соціалізація сучасної дитини в контексті синергетичної взаємодії учасників освітнього процесу: учителів історії та правознавства, педагогів-організаторів, бібліотекарів, соціальних педагогів, психологів, лідерів учнівського самоврядування;
 - ✓ шляхи реалізації на уроках зарубіжної літератури та іноземної мови наскрізної лінії «Громадянська відповідальність»;
 - ✓ формування ціннісних і світоглядних орієнтацій учня в процесі реалізації наскрізних змістових ліній на уроках інформатики, фізики, алгебри, геометрії;
 - ✓ реалізація наскрізних змістових ліній шляхом інтегрованого навчання на уроках фізичної культури та в процесі викладання предмета «основи здоров'я»;
 - ✓ технологія «шість цеглинок LEGO» в початковій школі та в позашкільних навчальних закладах;

✓ міжпредметні компетентності в контексті інтегрованого навчання як основа синтезу природничих і технологічних дисциплін: біології, хімії, географії, трудового навчання.

- Локація «Професійно-моделююча»:
- ✓ інноваційні підходи до викладання математики в процесі здобуття спеціальності «ІТ» у закладах професійно-технічної освіти;
- ✓ іноземна мова за професійним спрямуванням – освітній тренд професійно-технічної освіти.

- Локація «Проектно-компетентнісна»:
- ✓ реалізація міжнародного проекту «Школа сприяння здоров'ю»;
- ✓ реалізація міжнародного освітнього проекту «Демократична школа»;
- ✓ особливості впровадження всеукраїнського проекту «Інфо-медійна грамотність: вивчай та розрізняй» для вчителів української мови й літератури, історії та правознавства, образотворчого мистецтва, музичного мистецтва.

- Локація «Комунікативна»:
- ✓ комунікативна мотивація та її роль у навчанні усному іншомовному спілкуванню;
- ✓ іноземна мова як засіб інтеграції в полікультурне суспільство;
- ✓ інтерактивне вивчення культурного та навчального досвідузарубіжжя;
- ✓ комунікативні проекти в умовах інформаційного суспільства;
- ✓ MysterySkype як форма комунікативного навчання.

Форми роботи:

- хакатон, панельна дискусія, тренінг, «світове кафе», workshop, майстер-клас, вебінар, онлайн-консалтинг.

Технології:

- інтегральні технології;
- технології кооперативного навчання;

- технології розвитку критичного мислення;
- інформаційні технології.

Інструменти педагогічного маркетингу:

- Benchmarking,
- Blogging,
- White paper,
- Storytelling,
- Tryvertising,
- SWOT-аналіз.

Учасники освітнього трансфер-містечка інноваційних можливостей продемонстрували освітянській спільноті міста мереживну мобільність усіх видів педагогічної діяльності, довели, що сучасний освітянин є носієм педагогічних концептів орієнтованих на зміну, розвиток і компетентизацію освітнього процесу, формування якісно іншої педагогічної практики.

Методичні заходи, проведені в межах локацій і підлокацій, відзначалися актуальністю тем та практичною спрямованістю. Освітняни вчилися розв'язувати складні спеціалізовані задачі, вирішувати практичні проблеми у сфері професійної діяльності, установлювати й реалізовувати в освітньому процесі міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, моделювати процес реалізації наскрізних ліній відповідно до освітніх програм навчальних закладів, а саме: «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я й безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність».

Чільне місце в роботі локацій посів **педагогічний маркетинг** – комплекс принципів, методів, організаційних форм та технологічних прийомів управління освітнім процесом у системі неперервної освіти, спрямований на підвищення його якості та ефективності (за У. Левковичом).

Модератори локацій ефективно використали такі **інструменти маркетингу**:

- *Benchmarking* (для дослідження конкретного інтеграційних освітніх продуктів, створених у процесі роботи # *T'mistechka*);

- *Blogging* (для висвітлення демонстрації в інтернет-мережі результатів роботи, роздумів учасників локацій стосовно способів інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей);
- *White paper* (для оформлення змістових повідомлень та інформації рекламного характеру у вигляді буклетів та флаєрів);
- *Tryvertising* (для формування інтересу до особистості методиста у змістовому аспекті наскрізних локацій);
- *SWOT-аналіз* (для аналізу роботи міждисциплінарної локації);
- *Storytelling* (для мотивування педагогів, вироблення стійкого переконання переконування стосовно доцільності використання в інтеграційному процесі таких видів діяльності, як комунікація, колаборація, кооперація).

Важливими складовими методично-мережевої структури «Освітнє трансфер-містечко інноваційних можливостей (*#T'mistechko*)» вважаємо такі види діяльності, як *комунікація, колаборація, кооперація*.

Комунікація сприяла розкриттю суб'єкт-суб'єктної взаємодії у *предметній, інституційній та інтеграційних моделях* освітнього процесу, дієвому засвоєнню загальнолюдського досвіду, моральних цінностей, педагогічних знань, способів комунікативної діяльності.

Колаборація забезпечила процес ефективної взаємодії педагогів у міждисциплінарних локаціях освітнього трансфер-містечка.

Кооперація сприяла досягненню спільних цілей, задоволенню інтересів учасників локацій, реалізації індивідуальних та спільних завдань стосовно формування ключових компетентностей педагогів та досягнення високих результатів освітньої діяльності.

Інтеграційним результатом діяльності методично-мережевої структури «Освітнє трансфер-містечко інноваційних можливостей (*#T'mistechko*)» стало створення низки **інтеграційних освітніх продуктів**, до яких відносимо:

- інтегровані платформи,
- майстерні авторських ініціатив,
- фокус-групи,
- аналітико-моніторингові студії,

- фасилітаторні платформи,
- референтні групи,
- медіа-групи,
- мистецькі палітри,
- інсайт-платформи,
- креативні студії,
- методичний *MustKnow*,
- дидактичні групи тощо.

Висновки

1. Створення нового освітнього простору міста Тернополя, спрямованого на реалізацію на реалізацію нового Держстандарту НУШ, відбувається шляхом формування персоніфікованої траєкторії професійного зростання педагога, забезпечення трансформаційних векторів розвитку професійної компетентності методиста, введення в освітній обіг авторських інноваційних методичних інфраструктур з багатьма інтегральними складовими та створення інтеграційних освітніх продуктів у процесі конструктивної взаємодії педагогів.

2. Науково-методичний супровід процесу переходу освітньої діяльності в місті на компетентнісний рівень з метою реалізації нового Держстандарту НУШ здійснює ТКМЦНОІМ, що є осередком інноваційних ідей та організатором їх реалізації. Вітчизняні вчені вважають за доцільне визнати методичні кабінети науково-методичними центрами системи післядипломної педагогічної освіти, в яку послідовно вносяться виправдані якісні зміни і яка є осередком інноваційних ідей та організатором їх реалізації на рівні технологій.

3. Невід'ємною складовою реалізації концептуальних засад Держстандарту НУШ є орієнтація на самоактуалізацію учня й педагога в процесі особистісного розвитку. Провідником між учителем та інформаційно-технологічним середовищем, інвестором у розвиток професійної траєкторії педагогів є методист, який уміє змінити методичне середовище шляхом інноваційної діяльності, проектує модель якісних форм, методів і засобів науково-методичної роботи, що суттєво покращує результат педагогічного процесу.

4. Методично-мережева структура «Освітнє трансфер-містечко інноваційних можливостей (#T'mistechko)» спроектована працівниками ТКМЦНОІМ з урахуванням результатів діяльності **інтегральних методичних інфраструктур** – школи педагогів нової формації, інтерактивної школи сучасного вчителя, міжгалузевої лабораторії компетентного методиста. Організаторам роботи трансфер-містечка (методистам ТКМЦНОІМ) вдалося задовільнити методичні запити всіх учасників освітнього процесу. Інтеграційні міждисциплінарні локації стали яскравим прикладом систематизації педагогічного досвіду, авторських новацій, моделювання освітніх продуктів. Педагоги апробували креативні ідеї, практикували технологічні складові реалізації наскрізних ліній на уроках, впроваджували в практику дієві інноваційні технології, спрямували педагогічну діяльність на формування ключових компетентностей та формуванню особистих педагогічних брендів. Застосування адаптованих інструментів педагогічного маркетингу в професійній діяльності педагогів дали змогу продемонструвати інтеграційні можливості міждисциплінарної кооперації педагогів у процесі створення нового освітнього простору міста Тернополя.

5. Актуальними перспективами діяльності вважаємо :

- ✓ створення низки нових інтеграційних освітніх продуктів,
- ✓ здійснення моніторингу якості підвищення кваліфікації педагогічних працівників у процесі діяльності інтегральних методичних інфраструктур,
- ✓ побудову системи неперервного навчання на базі ТКМЦНОІМ.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

- НУШ – Нова українська школа
- ТКМЦНОІМ – Тернопільський комунальний методичний центр науково-освітніх інновацій та моніторингу
- ІШСВ – інтерактивної школи сучасного вчителя
- МЛКМ – міжгалузевої лабораторії компетентного методиста
- ІШСВ – інтерактивної школи сучасного вчителя, міжгалузевої лабораторії

Ольга Ензельт,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
Тернопільської Української гімназії
імені Івана Франка

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІВ ГІМНАЗІЇ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАСАДАХ АНДРАГОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Ми живемо в час швидких змін та інтенсивних реформ, у час потужного розвитку комп'ютерних технологій, у час інформаційного вибуху. Безперечно, заклади освіти не можуть стояти осторонь усіх тих процесів, які відбуваються в державі та світі загалом. Інтенсивні зміни в галузі освіти розпочалися ще в серпні 2016 року, коли Україні було представлено Концепцію Нової української школи. Уже 28 вересня 2017 року побачив світ новий Закон України «Про освіту», а вже 1 вересня 2018 року до закладів освіти прийшли першокласники, які розпочали навчатись по-новому, у новій українській школі. Для того щоб відбулася нова українська школа, потрібно не лише оновити матеріально-технічну базу, а й здійснити кардинальні зміни в свідомості батьків і педагогів щодо нових форм, методів і підходів у навчанні.

Саме тому систематичне навчання педагогів є необхідною передумовою успіху в створенні сучасного освітнього середовища, а розвиток професійної компетентності педагога – першочерговим завданням роботи сучасного керівника з кадрами. Однією із проблем сьогодні є катастрофічний брак часу. Саме тому навчання педагогів на робочому місці значно зекономить час і кошти працівника, а це вимагає оновлення стратегії управління процесом навчання. Керівник сучасного освітнього закладу працює в час оновлення функціональних обов'язків і видів управлінської діяльності, тому він і його команда повинні постійно навчатися самі й уміти навчати інших.

Для підвищення ефективності діяльності педагогічних кадрів потрібно провести клопітку роботу щодо професійного розвитку вчителя. Новий Закон «Про освіту» надає педагогам можливості для більшого заробітку шляхом постійного підвищення своєї майстерності, а отже, і якості праці. У новому Законі, на відміну від попередніх, чимало уваги надано підвищенню кваліфікації педагогів. Девіз сучасної освіти: через

професійного, патріотичного й заможного учителя – до нової високоякісної української школи.

Схема 1. Структура комплексу можливостей педагогів XXI століття

Інтенсивність освітніх реформ, швидке оновлення інформації, усвідомлення інтенсивності часу зумовили перегляд форм навчання, зокрема, надання переваги активним формам перед пасивними. Сьогодні нікого не здивує навіть найкраща лекція, якщо вона передбачає лише слухання. Педагоги, які беруть участь в активній педагогічній взаємодії з учнями, потребують теж активних форм навчання, серед яких – тренінг. Тренінг є достатньо популярним засобом навчання вчителів, оскільки:

- стимулює вчителів до оновлення методик проведення уроку;
- надає можливість визначення перспектив розвитку професійної компетентності;
- розвиває в педагогів тренінгову компетентність, зокрема, вміння працювати в групі;
- сприяє командній роботі та інтерсуб'єктній взаємодії;
- зумовлює використання технології тайм-менеджменту;
- мотивує отримання можливості кожним учасником пізнати себе та колег;
- націлює на отримання нових знань та генерування власних ідей;
- учить прийняттю рішень на основі узгодженої взаємодії.

Зосередимо свою увагу на неформальній освіті педагогів у Тернопільській Українській гімназії ім. І. Франка.

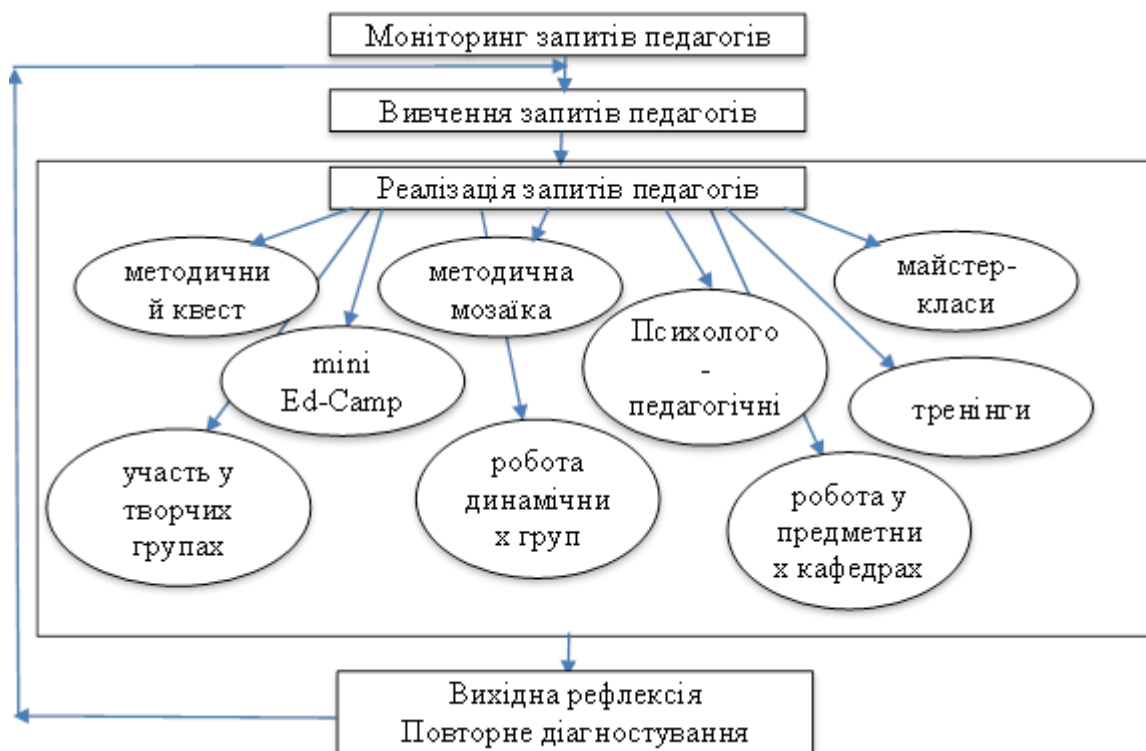

Схема 2. Алгоритм організації навчання педагогів на робочому місці

Для організації ефективної освіти педагогів на робочому місці проводиться моніторинг запитів педагогів через анонімне анкетування, співбесіди, неформальне спілкування. Наступним кроком є вивчення, обробка, узагальнення та систематизація цих запитів. Як наслідок - формування банку запитів педагогів, що веде за собою наступний крок - складання проекту реалізації цих запитів. І тут перед адміністрацією відкривається

широка палітра можливостей форм та методів реалізації запитів педагогів. Зокрема, ми віддали перевагу методичному квесту, методичній мозаїці, майстер-класам, психолого-педагогічним семінарам, тренінгам, формату міні-Ed-Camp. Чому саме так? І як, власне, можна організувати цю роботу в своєму освітньому закладі? Чи є результат? Чи має педагог право вибору, чи все і далі зводиться до примусу?

Формат методичного квесту передбачає роботу в канікулярний час (власне, найкращий час для підвищення професійного рівня) упродовж однієї астрономічної години. Усі педагоги закладу об'єднуються умовно в

п'ять груп. Кожна група отримує маршрутний лист і упродовж тижня по одній годині щодня відвідує ту чи іншу локацію. Педагогам запропоновано наступні локації: «QR-коди», «Меми», «Хмарки тегів», «Кроссенси», «Кросворди», на кожній із яких учителі практично вчилися використовувати ту чи іншу форму роботи. Навчання проводили так: один педагог виступає в ролі вчителя, а всі інші – у ролі учнів, із якими проводять заняття. Така форма роботи дає змогу вчителю відчувати себе в ролі учня.

На часі – удосконалення навичок використання прийомів і методів критичного мислення. Їх ми вивчаємо під час інструктивно-методичних нарад, проблемних «круглих столів», науково-теоретичних семінарів.

На осінніх канікулах у гімназії проведено День критичного мислення, який складався з 6 різних уроків-тренінгів на тему «Кубик Блума: як з ним працювати»: теорії і методики, математики, української літератури, хімії, біології, зарубіжної літератури.

Під час уроків учителі відповідного фаху демонстрували, як використовувати кубик Блума. Між уроками були перерви незвичайні. У гімназії розпочинається реалізація проекту «Мозколомні перерви», які успішно почали реалізовувати гімназисти з учителями трудового навчання. Зараз виготовлено 10 головоломок, які пропонують учням розв'язувати під час перерв.

Цікавим є вид роботи у форматі міні-Ed-Camp. Спочатку всі педагоги зібралися в спортивній залі, їх умовно об'єднали в п'ять груп. Далі кожна група підійшла до вчителя, який тримав у руках номер групи (у майбутньому – це модератор на локації) і протягом двох хвилин робив рекламу своїй локації. За дзвінком група переходила до наступного модератора. І так до тих пір, поки не прослухала всі п'ять реклам. Наступним кроком було визначення кожним педагогом, яку з п'яти локацій він бажає відвідати: «Майстер-клас «Кожен із нас художник»», «Воркшоп «У гармонії з собою»», «Практикум «Методи згуртування

класного колективу»», «Практичне заняття «Вміння вести дебати»», «Тренінг «Майстерність ставити запитання»». Кожен педагог зміг побувати на двох, бо заняття відбувалися у дві лінії.

Уже доброю традицією стало проведення щорічних Тижнів творчості вчителів, під час яких відбуваються показові уроки, показові заходи з відповідних дисциплін. Кожен педагог демонструє іншим свої методичні напрацювання за попередній рік, презентує методичні «родзинки». Учителі закладу масово відвідують такі уроки, переймають досвід своїх колег.

Упродовж 2017-2018н.р. актуальними були бінарні уроки, адже концепція Нової Української школи передбачає інтегрований підхід у вивченні навчальних дисциплін. Вдалося поєднати українську й англійську мови, українську літературу й алгебру. Великої популярності в гімназії набувають навчальні тренінги з питань інтегрованого навчання. Під час тренінгу «Яблуко» учасники об'єдналися в групи, які склалися з учителів різних фахів. Завданням було визначити теми, класи, предмети, які пов'язані з поняттям «яблуко». Після обговорення в групах почалася презентація напрацьованого матеріалу з подальшим обговоренням і вдосконаленням. Думка кожного учасника тренінгу була вислухана і взята до уваги. Учителі

біології представили педагогам цікаву й змістовну презентацію про користь яблук, про сорти їх та вирощування у світі. Результат тренінгу – упровадження інтегрованої подачі матеріалу на уроках. Наприкінці вчителі поласували смачним українським фруктом.

Педагоги гімназії працюють на випередження. Як тільки було прийнято Державний стандарт початкової освіти, ми тут же організували навчальний тренінг із вивчення нормативного документа, особливу увагу було

приділено описовому оцінюванню навчальних досягнень учнів. Педагоги опрацювали досвід роботи пілотних шкіл України із упровадження Концепції Нової Української школи. Як результат – було проведення тематичного

тижня «Бути вільною людиною – це насамперед означає брати на себе відповідальність» (практична реалізація наскрізної змістової лінії «Громадянська відповідальність»). Девізом тижня стали ці слова з «Української Хартії вільної людини», яка повинна стати дороговказом діяльності кожного українця.

Перший тематичний день проводився в перших (п'ятих) класах на тему: «Без сім'ї і свого роду нема нації, народу».

Він розпочався з ранкової зустрічі в колі однокласників і класного керівника. Учні називали прикметники, які характеризують їхніх рідних. Усі гімназисти принесли частинку своєї родини, свого дитинства – улюблену іграшку. З позитивним настроєм розпочався робочий день. На уроках історії гімназисти виконували практичне заняття з виготовлення родового дерева, на уроках математики розв'язували задачі: скільки води зекономить родина у складі 4 чоловік, скільки води зекономиться, коли кожен член сім'ї збере 10 кг макулатури. На заняттях з української мови учні говорили про традиції родини, сімейні реліквії, які першокласники принесли до гімназії. Серед них – вишивані рушники, сорочки, ікони. Неповторним залишиться урок фізичної культури, який розпочався із

спільної (діти разом із батьками) розминки, а потім відбулася спортивно-оздоровча естафета «Тато, мама, я – спортивна сім'я». Насичений добротою, повагою до кожного члена родини, любов'ю до своїх ближніх відбувся урок християнської етики «Служіння Ісуса». Творчими і незвичними були в цей день і шкільні перерви. По гімназійному радіо звучали українські пісні про родину, а маленькі першокласники складали пазли, пов'язані з сім'єю, гімназією, Україною, прислів'я, які були розірвані. Черговий клас провів експрес-опитування «Для мене родина – це...».

Другий тематичний день «Дім на Коперника – рідний наш дім» організовували гімназисти других(шостих) класів. День розпочався із ранкової зустрічі, яка відбулася у формі руханки «Я, і ти, і всі-ми одна сім'я».

Оскільки 20 березня – це Міжнародний день щастя, кожен

гімназист отримав значок із зображенням веселого смайлика, а по закінченні руханки ще й солодку мандаринку.

А далі були цікаві, творчі, нестандартні уроки. На уроці української мови діти разом із вчителем стали домовичками-хтосиками й написали есе на тему: «Дім, у якому живе мрія», на уроці математики, як хвилинки релаксації, звучали пісні Наталії Бучинської, випускниці гімназії, на уроці зарубіжної літератури діти згадали Юрія Горайського й Андрія Пятака, випускників гімназії, які загинули, захищаючи нашу державу, борючись за мир в Україні. На уроці історії учні порівнювали освіту Давнього Риму й освіту в нашій гімназії. Результатом роботи на уроці став лепбук. Цікавими були уроки англійської мови, на яких йшлося про відомих гімназистів, які прославили Україну в різних галузях.

Упродовж дня другокласники поглибили знання про історію та сьогодення гімназії, її випускників. З родини і школи починається любов до малої батьківщини, відповідальність за її процвітання.

Про малу батьківщину говорили четвертокласники (восьмикласники) під час четвертого тематичного дня «Колисав мою колиску вітер рідного Поділля». Під час ранкової зустрічі до усіх присутніх звернувся Маленький принц із планети Тернопільщина. Уздовж коридору

висіли кульки з назвами всіх районів Тернопільської області. Кожен учасник ранкової зустрічі отримав буклет з інформацією про відомі місця Поділля. На підвіконнях стояли розгортки з символами кожного регіону, короткою інформацією про кожен район.

Разом із героями казки-притчі Сент-Екзюпері мандрували учні 4-А класу на уроці зарубіжної літератури «Зорі Маленького принца на планеті Тернопільщина», міркували над питанням громадянської відповідальності, вічними цінностями, презентували свої проекти про подорож Маленького принца на Тернопільщину.

Зорі-істини, які подарував герой, діти розміщували на карті Тернопільської області, аби освітлювати ними свою планету та зробити її такою ж досконалою, як у Маленького принца.

Любов до малої батьківщини стає підґрунтям для зростання відповідальності за долю України.

Тому п'ятий тематичний день пройшов під гаслом «Усе моє, все зветься Україна!»

Для п'ятикласників були проведені тематичні уроки на цю тему, на перервах діти, продовжуючи речення «Україна – це...», сплели символічний український вінок, записували свої думки «Що я можу зробити для України?»

Під час тематичного Тижня педагоги гімназії зацентрували увагу на необхідності врахування наскрізних ліній при вивченні навчального матеріалу з різних дисциплін.

Ідеї, втілені під час тижня, було обговорено педагогами, проведено голосування картками: червона – не буду використовувати, жовта – буду використовувати, зелена – буду активно впроваджувати в практику своєї роботи.

І останнім кроком організації таких занять є вихідна рефлексія. Це обов'язковий крок – зворотній зв'язок. Ефект «довгого хвоста» ми, адміністрація закладу, спостерігаємо впродовж року, відвідуючи показові уроки та заходи, батьківські збори, де вчителі широко впроваджують те, чого навчилися. Відповідно до результатів опитування, учителі виділили наступні три найголовніші критерії-переваги навчання педагогів на робочому місці:

- зручність у часі;
- свободу вибору;
- якість надання відповідних освітніх послуг.

«Учитель – особистість творча. Він весь час щось пише, створює,

розробляє, захищає власний досвід, популяризує чужий, створює підручники, навчально-методичні посібники, методичні вказівки, бере участь у науково-дослідницькій роботі. Якщо ж це рік перед атестацією, то тут узагалі можна проводити окреме дослідження. Однак виникає питання: а що він має в результаті? Тут треба бачити мінімум дві проблеми: першу – захист прав учителя на інтелектуальну власність; другу – можливість зарахування витраченого часу як підвищення кваліфікації».

Під час діагностики адміністрація визначила для себе й певні питання, які потребують додаткового навчання педагогів, серед яких: побудова траєкторії саморозвитку засобами акмеології; уміння складати компетентнісні завдання, формування умінь передбачати близькі та віддалені результати впровадження свого саморозвитку; здійснювати самооцінку своїх дій під час тренінгу; генерувати ідеї, вміти їх

обґрунтовувати; формувати в педагогів компетентність брати на себе відповідальність під час групової роботи.

Таким чином, використання тренінгів для навчання педагогів на засадах андрагогічного підходу дає можливість не тільки виявити рівень розвитку тренінгової компетентності, але й ідентифікувати проблеми. Загалом навчання педагогів засобами тренінгу суттєво підвищує мотивацію вчителів до освоєння нових знань, дозволяє компенсувати прогалини в знаннях, окреслити індивідуальні та колективні цілі щодо розвитку педагогічного персоналу, покращує атмосферу інтерсуб'єктної взаємодії.

Література

1. Боднар О.С. Менеджмент педагогічного персоналу загальноосвітнього навчального закладу / О.С. Боднар, І.Г. Запорожан, А.Й. Романюк. Тернопіль, 2011. – 312 с.
2. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Кремін В. Філософія людиноцентризму як теоретична складова національної ідеї// Дзеркало тижня. 2005. № 31. С. 21.
5. Освітній менеджмент : навчальний посібник / ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. Київ, 2003. 400 с.
6. Підласий І.П. Як підвищувати кваліфікацію на робочому місці // Управління школою. 2017. №31-33 (547-549). С.3.

Світлана Баляк,
заступник директора з навчальної роботи
Тернопільської класичної гімназії

ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Потреба в інноваційній спрямованості педагогічної діяльності в сучасних умовах розвитку освіти – вимога часу. Вона викликана необхідністю оновлення організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти різного типу. Інноваційні педагогічні технології

стають типовим явищем освітянської практики, а готовність до їх застосування – необхідною складовою професійного зростання кожного педагога.

Тому важливою умовою ефективної діяльності кожного закладу освіти є створення інноваційного середовища,

яке наповнене інноваційними змістом і формами організації та забезпечує умови для формування нової якості професійної науково-педагогічної та управлінської діяльності, тим самим створює потужний потенційний ресурс для розвитку і професійної діяльності педагогічних працівників.

Слід зазначити, що інноваційне середовище – це системне утворення. Першочерговий вплив на його формування у закладі має стратегія розвитку інноваційних процесів у державі в цілому та регіоні зокрема. Тому особливим позитивним стимулом до самоосвітньої й інноваційної діяльності на місцях є професійний освітній простір, створений ТКМЦ НОІМ - Школа педагогів нової формації, освітнє трансфер-містечко інноваційних можливостей *#T'mistechko*, Інтерактивна школа сучасного вчителя. Такі науково-педагогічні утворення м. Тернополя мають випереджувальний характер у формуванні інноваційного освітянського середовища міста, оскільки знайомство з новаціями, цікавими особистостями підвищує рівень компетентності учасників. Адже характерною рисою даного інноваційного середовища є спрямованість на зміни.

Нова українська школа ставить за мету різнобічний та гармонійний розвиток здібностей учнів, формування компетентної особистості, здатної до самопізнання, самовдосконалення та самореалізації. Але досягти даної мети неможливо без компетентного педагога. Тому вкрай необхідно, формуючи сприятливе інноваційне середовище, у закладі враховувати наступні рівні успішного результату: стратегічний, технологічний, особистісний. На стратегічному рівні слід визначити концептуальні (стратегічні) напрями дій, які спираються на набір технологій (технологічний рівень) та забезпечують реалізацію ідей бачення. Попередні рівні не можуть функціонувати без особистісного рівня:

- як в особі адміністрації закладу, яка заохочує до виникнення інновацій та вміє адаптувати їх до конкретних умов закладу, надихає колектив на їх реалізацію;

- так і в особі вчителів, учнів, громадськості, які здатні сприймати, генерувати та впроваджувати новації.

Взаємодіючи між собою, вони утворюють єдине інноваційне середовище закладу, яке виступає основою розвитку професійної компетентності педагогів та освітніх процесів в цілому. Важливо підкреслити наявність колегіального професіоналізму – командного духу, партнерської співпраці, де кожен знає свою траєкторію руху, діє як член команди, усвідомлюючи, що мета може бути досягнута завдяки спільним зусиллям.

Під час формування інноваційного освітнього середовища слід враховувати необхідні умови методичного зростання кожного педагога:

1) особистісно-орієнтовані та гуманістичні підходи на основі співробітництва; 2) спрямування на розвиток і саморозвиток кожної особистості; 3) робота в творчому пошуковому режимі; 4) ефективне використання науково-методичних досягнень, матеріально-технічних можливостей; 5) застосування інноваційних технологій. Процес професійного становлення особистості вчителя можна регулювати на основі застосування активних форм і методів навчання, психологічного й методичного супроводу самоосвітньої діяльності педагогів, розвитку творчої активності, професійних умінь, адекватної самооцінки.

Основними **показниками готовності педагога до інноваційної діяльності** можна визначити наступні: усвідомлення потреби запровадження педагогічних інновацій; інформованість про новітні педагогічні технології; володіння практичними навичками освоєння педагогічних інновацій; зорієнтованість на створення власних напрацювань; готовність до подолання труднощів. Тому вкрай важливим завданням адміністрації є своєчасне та об'єктивне виявлення рівня сформованої готовності кожного педагога до інноваційної діяльності, що дасть змогу спланувати індивідуальну особистісно зорієнтовану траєкторію його інноваційного розвитку: обрати напрям самоосвіти, самовдосконалення та самореалізації; допомогти вчителю розкрити свої таланти; надати йому кваліфіковану допомогу як у питаннях теорії, так і в практичній діяльності у підвищенні результативності його педагогічної праці.

У Тернопільській класичній гімназії створюється дієве творче інноваційне середовище, визначальним змістом якого є активне впровадження педагогічними працівниками новітніх технологій, зокрема особистісно орієнтованих, технологій співпраці, інтерактивних, ігрових, критичного мислення, проблемного, розвивального, інтегрованого навчання, проектно-кооперативного прогнозування, діалогу культур,

різнорівневого портфолію, плюралістичної комунікації, ІКТ-технологій навчання і комунікацій, технологій стимулювання, дистанційні форми організації навчання, різні види арт-терапії (кольоротерапія, музикотерапія, піскова терапія, казкотерапія, фототерапія, елементи тілесно-орієнтованої терапії).

Використання інноваційних технологій, участь у проектах, різноманітних обласних (організованих ТОКІППО), міських (організованих ТКМЦ НОІМ) методичних заходах, гімназійних формах роботи, зміцнення матеріальної бази гімназії сприяє **розвитку професійної компетентності педагогів закладу й здійснюється через:**

- проведення компетентісно зорієнтованих заходів з вивчення і впровадження інноваційних технологій;

- онлайн-курси;

- тижні, декади педагогічної майстерності;

- проведення інтегрованих уроків;

- проведення семінарів спільно з ТКМЦ НОІМ, ТОКІППО;

- стимулювання видавничої діяльності;

- активну співпрацю з телебаченням ТТБ;

- участь у проекті щодо підвищення фінансової грамотності населення в

м. Тернополі серед освітніх закладів (на основі підписаного Меморандуму про співпрацю);

- участь у міських, всеукраїнських, міжнародних конкурсах, семінарах, науково-практичних конференціях;

- співпрацю з вузами (ТНЕУ, *Тернопільським* національним медичним університетом імені І. Горбачевського, Тернопільським національним педагогічним університетом імені В. Гнатюка);

- проведення Тижнів науки;

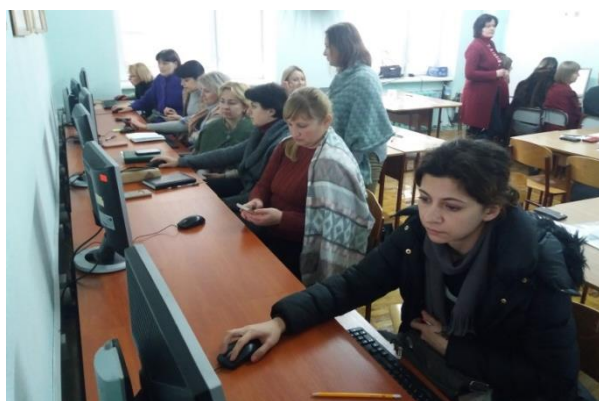
- супровід гімназистів під час написання наукових робіт учнів-членів МАНу;

- активну участь у міжнародному проекті «Школи: партнери майбутнього» (12 років співпраці між Гете-Інститутом Україна та Тернопільською класичною гімназією), міжнародній програмі **eTwinning Plus** (6 р.), TESOL (3 р.).

Невід'ємною складовою інноваційного розвитку національної освіти та науки є міжнародна співпраця, оскільки вона, як показує досвід нашого закладу, реально сприяє підвищенню мобільності вчителів та учнів,

успішній інтеграції до світового освітнього простору. Саме участь у міжнародних проектах докорінно змінила філософію освітнього процесу в Тернопільській класичній гімназії. Обмін досвідом з колегами, що представляють інші європейські країни, став сьогодні професійною і життєвою потребою педагогів гімназії. Результативна робота Тернопільської класичної гімназії свідчить про ефективний напрям діяльності закладу у формуванні інноваційного середовища щодо розвитку професійної компетентності педагога.

Кожен освітній заклад має свою траєкторію розвитку, час від часу обирає свій вектор поступального руху. Тернопільська класична гімназія перспективи діяльнісного досвіду вбачає у подальшому впровадженні інновацій, встановленні у закладі євроорієнтованого освітнього середовища з метою формування компетентного творчого педагога, здатного до сприйняття і творення змін. Бо, як відомо, виживає не сильніший і не розумніший, а той, хто найкраще реагує на зміни, що відбуваються.

Драган Мирослова,
учитель Тернопільської спеціалізованої школи
I-III ступенів №3
з поглибленим вивченням іноземних мов

Шевчук Мирослава,
учитель Тернопільської спеціалізованої школи
I-III ступенів №3
з поглибленим вивченням іноземних мов

СТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ – ЗАПОРУКА ПОЗИТИВНИХ ЗМІН

Єдиний шлях, що веде до знань, – це діяльність.
Бернард Шоу

Для сучасного світу характерні стрімкі зміни, бурхливий розвиток інформаційного простору, що ставить нові вимоги перед вчителем і школою. Уже крилатими стали слова: «Дитина повинна мати не добре наповнену, а добре впорядковану голову».

Школа має бути місцем, де дітям не тільки хочеться навчатися, але й просто приємно проводити час, почуватися комфортно. Все це у школі забезпечує освітнє середовище.

Освітнє середовище – це сукупність природних, фізичних та соціальних об'єктів і суб'єктів, які впливають на формування учня, на його творчий та особистісний розвиток.

Звичайна традиційна освіта, що намагається навчити людину на все життя, має поступитися такій, що формує фундаментальну особистісну компетентність – здатність навчатися протягом усього життя.

Тернопільська спеціалізована школа №3 з поглибленим вивченням іноземних мов теж іде в ногу з часом і намагається відповідати всім освітнім нормам та критеріям.

У житті є багато доріг, якими діти крокують до успіху. Багато часу вони проводять у школі, а тому тут повинні почувати себе комфортно.

У зв'язку з реформуванням освіти з 2018/2019 навчального року запроваджена концепція Нової Української Школи.

Особливістю НУШ є, поміж іншого, організація такого освітнього середовища, що сприятиме вільному розвитку творчої особистості дитини.

У НУШ зростає частка проектної, командної, групової роботи у педагогічній діяльності. Відповідно урізноманітнюються варіанти організації освітнього простору в класі. Крім класичних, використовуються новітні, наприклад, мобільні робочі місця, які легко трансформувати для групової роботи.

Освітній простір у школі – це велике утворення, що складається з освітнього простору кожного учня, кожного вчителя, кожного з батьків.

У нашій школі створені всі умови для навчання: світлі, просторі класи, кондиціонери, сучасні парти, телевізори, комп'ютери, інтерактивні дошки, фліпчарти. Практично засвоїти та зрозуміти навчальний матеріал

допомагають сучасні дидактичні засоби: набори літер, цифр, грошових знаків, компаси, глобуси, таблиці, танграми, демонстраційні набори.

Освітнє середовище в кожному класі організовано таким чином, щоб кожна дитина почувала себе затишно і безпечно:

- виготовлено куточок настрою;
- облаштовано куточок тиші;
- створено ігровий осередок;
- облаштовано інформаційний куточок;
- створено куточок читання;
- парти розміщено так, щоб можна було працювати у групах;
- виділено місце на стіні для творчих робіт;
- підготовлено стіну слів;
- створено осередок для збереження індивідуальних речей необхідних для навчальних предметів.

Основна діяльність учнів у школі – це, звичайно, навчання. Для успішного засвоєння знань використовуємо інноваційні методи та прийоми. Проводимо інтелектуальні змагання, застосовуємо елементи ейдетики, розвиваємо творчу уяву й критичне мислення.

Сьогодення вимагає від вчителя бути креативним, сучасним, інтелектуальним, комунікабельним. Для того наші вчителі завжди беруть активну участь у різних семінарах, тренінгах, майстер-класах, вони постійно займаються підвищенням педагогічної майстерності. Свій досвід уміло використовують при проведенні навчальних занять. Сьогодні вчителю необхідно володіти сучасними технологіями навчання, розуміти їх цілі. Так, керівник тренінгової групи – учитель початкових класів, призер всеукраїнського конкурсу «Вчитель року – 2017» Копка Тетяна Вікторівна ділиться досвідом з вчителями школи, міста та області через проведення тренінгів, практичних семінарів з проблеми «Формування мовно-творчої особистості молодшого школяра на уроках української мови та літературного читання».

В освітньому процесі велику увагу вчителі приділяють методам, що ґрунтуються на особистісно-орієнтованому підході до учня та спрямовані на розвиток не лише творчого потенціалу, але й на вміння мислити й швидко реагувати. Педагоги використовують у своїй діяльності практичні, дослідницькі методи навчання, методи проблемного викладу навчального матеріалу, методи самостійної роботи (написання творів, віршів). Для підвищення інтересу учнів до вивчення рідної мови

проводять нестандартні уроки: урок-подорож, урок-вистава, урок-екскурсія, урок-вікторина, урок-захист проєктів, інтегровані уроки.

Окрім навчання, у початковій школі стало доброю традицією проводити різноманітні конкурси, свята, ігри, як-от: «Свято Весняного салату», свято «Ми вже майже другокласники», «100 днів у школі», «Козацькі забави», «Андріївські вечорниці», «А вже весна, а вже красна», Свято сміху, Свято знань, новорічні карнавали. Саме такі заходи заохочують дітей до праці, виховують любов до природи, корисної їжі,

навчають гарних манер поведінки.

Наша школа виховує в дітей доброту, милосердя, співчуття. Сприяє цьому участь у благодійних ярмарках: «Благодійний осінній ярмарок», «І знов весна, і знов надії», акції «З рук в руки», «Миколай про Тебе не забуде», «Шкільний макулатуринг», «Нагодуй горобчика» тощо.

Створенню успішного освітнього середовища в школі сприяють також колективні творчі справи дітей (флешмоби, екскурсії, цікаві подорожі. Спільна робота завжди об'єднує, надихає, стимулює до розвитку креативної особистості, виховує почуття відповідальності.

Повага один до одного, взаємодопомога, яка панує між дітьми і є запорукою успіху. В успішному колективі діти тягнуться до кращого та сильнішого учня, прагнуть до вдосконалення.

Шкільна бібліотека – улюблений куточок учнів. Тут вони мають змогу у стінах школи взяти книжку улюбленого письменника, прочитати твори, які вивчаються на уроках. Бібліотекарі школи заохочують до читання, вдало знаходять підхід до найменших учнів, проводячи тематичні виставки, квести, зустрічі з відомими письменниками. **У шкільній бібліотеці використовують сучасні інформаційні технології, які забезпечують комп'ютеризацію бібліотечної роботи.**

У проблемних ситуаціях учні можуть знайти підтримку й допомогу в шкільного психолога. Саме він допомагає зрозуміти, чому виникають труднощі та проблеми у житті дітей та як їх уникати або долати. Така співпраця з шкільним психологом сприяє успішному навчанню та вихованню дитини.

Насамперед учителі школи дбають про здоров'я дітей, адже саме це є запорукою успіху та високих досягнень у навчанні. На уроках вчителі проводять, крім фізкультхвилинок, пальчикову гімнастику, руханку для спини, а вчителі фізкультури – цікаві й веселі перерви на оновленому майданчику.

Наш шкільний майданчик – місце для навчання й дозвілля усіх учнів школи. Тут усе облаштовано зі смаком: акуратно викладені бруківкою доріжки, зручні лавочки, розкішний амфітеатр для проведення уроків на свіжому повітрі, чудові клумби, свіжий зелений газон, островці із штучним покриттям, сучасні тренажери, столики для їдальні просто неба. Тут красиво, ошатно, комфортно і, найголовніше, – усе пристосовано для того, аби школярам було зручно відпочивати на перервах, займатися на уроках фізкультури, пізнавати навколишній світ чи просто проводити час на свіжому повітрі в товаристві однокласників та друзів.

«Найвище, найшвидше, найдальше!» – з таким гаслом учні третьої школи займаються на оновленому спортивному майданчику, побудованому за всіма вимогами європейських стандартів. Майданчик обладнаний сучасними тренажерами на яких діти займаються під час уроків фізкультури та занять у секціях. Якості бігових доріжок можуть позаздрити навіть професійні легкоатлети.

У школі працює їдальня, яка забезпечує дітей свіжими теплими сніданками та обідами. Доповнюють їх вітамінізовані салати, корисні напої. Але смаки в дітей різні. Школа і тут подбала про своїх вихованців і відкрила для них буфет «Шкільна перерва», де можна завжди поласувати свіжою духмяною випічкою.

Улітку на базі нашої школи діє лінгвістичний табір «Поліглот», де діти проводять багато часу на свіжому повітрі, граючись, вивчають іноземні мови, ходять на екскурсії, беруть участь у різноманітних майстер-класах.

Вчителі надають учням широкі можливості для вибору досліджень, заохочують старанність, виховують відповідальність. Учителі планують освітнє середовище таким чином, щоб воно забезпечувало індивідуалізацію навчання. Обладнання, навчальні матеріали сприяють розвитку кожної дитини, а види діяльності відповідають інтересам і рівню розвитку дітей.

Освітнє середовище, орієнтоване на дитину, – це динамічне середовище, яке постійно змінюється, щоби врахувати інтереси кожної дитини та рівень її розвитку.

Успіху прагне кожен, але досягає лише той, хто діє. Сьогодні успішний учень, завтра успішна країна.

Олена Митулинська,
заступник директора з методичної роботи
КЗТМР «Станція юних техніків»

**МЕТОДИЧНИЙ ПРОСТІР КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
«СТАНЦІЯ ЮНИХ ТЕХНІКІВ»**

*Якщо ви хочете, щоб педагогічна праця
давала вчителю радість,
щоб повсякденне проведення уроків не перетворилося в нудну,
одноманітну повинність, ведіть
кожного вчителя на щасливу стежку дослідження...
Тут знахідки, відкриття, радощі і прикраси.
В.О. Сухомлинський*

Стрімкий розвиток технологій вимагає від педагогів закладів позашкільної освіти досконаліших форм і методів проведення занять,

теоретичної і практичної підготовки. Вимоги до педагога підвищуються, а найважливішим засобом підвищення педагогічної майстерності педпрацівників є методична робота.

У Комунальному закладі Тернопільської міської ради «Станція юних техніків» (далі – КЗТМР «СЮТ») структура методичної роботи змінювалася, але впродовж останніх 3 років ми створили модель, яка оптимально, на даний період роботи, відповідає потребам і вимогам часу, про що свідчить підйом творчої активності педагогів. Керівники гуртків активно відгукуються на фахові конкурси, майстер-класи, беруть активну участь у семінарах, тренінгах, конференціях. Тепер, в світлі останніх настанов щодо підвищення професійного рівня і вільного вибору курсів підвищення кваліфікації, педагоги нашого закладу стали активними учасниками Всеукраїнських конференцій, конференцій з міжнародною участю на теми цінностей, психології, професійного вдосконалення, арт-терапії, вебінарів, інтерактивної школи вчителя тощо, про що свідчать численні сертифікати. Зараз активність педагогів не стимулюється отриманням сертифікату, а рушієм є набуття нових знань, комунікація з колегами, ознайомлення з інноваціями, які можна освоїти і впровадити у свою діяльність.

Структура методичної роботи забезпечує функціонування, удосконалення та розвиток закладу з метою виявлення дитячих обдарувань, залучення їх до змістовного проведення дозвілля, профільного навчання, свідомого вибору професії, формування громадянської позиції, набуття вихованцями ключових компетентностей, формування позитивного іміджу установи та надання педагогу можливості розвиватися, творити, підвищити професійний рівень.

Методична робота з педагогічними кадрами спрямована на формування професійної компетентності, збереження та розвиток творчого потенціалу всього колективу, вироблення інноваційного стилю діяльності, підготовку педпрацівників до роботи в нових умовах, залучення до науково-дослідницької, експериментальної діяльності із запровадженням інноваційних технологій у навчально-виховний процес, створення інформаційного освітнього простору.

Проводиться методична робота згідно з річним і перспективним планами роботи, регламентується відповідними документами та відповідно оформляється протоколами.

Сучасна дійсність ставить перед педагогом завдання поновлення і поповнення своїх знань по широкому колу питань, які в сукупності повинні стати змістом навчально-методичної роботи. Тому внаслідок

експериментів та глибокого аналізу у нашому закладі сформувалася певна структура, до складу якої входять:

- методична рада (координує методичну роботу, що проводиться в навчальному закладі, акумулює нові, передові ідеї і перетворює їх у життя; в рамках роботи обговорюються навчальні програми, методичні розробки, посібники, рукописи, рекомендації);

- інструктивно-методичні наради (зазвичай вивчаються та обговорюються нормативні документи, доводяться конкретні пропозиції та методичні консультації щодо удосконалення освітнього процесу);

- наради при директору (обговорення стратегічних завдань, творчої взаємодії з громадськими організаціями, колегами, батьками);

- творчі профільні об'єднання керівників гуртків (діяльність зосереджена на розробленні та схваленні робочих моментів щодо творчих ідей для участі в конкурсах, виставках, пропозицій внесення коректив в робочі навчальні програми для розгляду на засіданнях методичних рад, внесенні коректив і відомостей про нові досягнення техніки, участь і результативність участі вихованців у конкурсах, виставках, змаганнях);

- школа молодого педагога (на заняттях школи розглядаються проблеми професійної етики, вимоги до підготовки і проведення сучасного заняття, планування, ведення навчальної документації, надаються консультації досвідченими педагогами; чимало уваги приділяється психологічним питанням та педагогічній майстерності);

- взаємовідвідування занять і масових заходів (систематична допомога молодим та малодосвідченим педагогам, взаємодопомога й творчий підхід до роботи, підвищення педагогічної майстерності, кваліфікації педагогів – основні переваги цієї форми методичної роботи;

- атестація педагогічних працівників (ознайомлення з Типовим положенням про атестацію, роз'яснення про діяльність в міжатестаційний період, вивчення педмайстерності педагогів, оформлення документів. За останні 5 років 2 керівника гуртків отримали педагогічне звання «керівник гуртка-методист», 1 народний майстер, 1 виконав норматив і отримав звання Майстра спорту України);

- психолого-педагогічні семінари (розглядаються теоретичні питання і практичні навички з цифрових компетентностей, створення портфоліо, блогів, роботи з батьками, впровадження інновацій тощо);

- тренінги (педагоги отримали сертифікати учасників тренінгів «З Україною в серці!», «Стоп, боулінг!», а також елементи тренінгових занять з психології та комунікативної культури, швидко читання активно впроваджують у свою діяльність та діляться з колегами досвідом тощо);

- майстер-класи (досить популярна форма роботи з педагогами, батьками, колегами, адже практичні навички, інноваційні підходи, реалізація інтерактивну – основа практики);

- відкриті заняття та масові заходи)свідчать про те, що педагоги уміло проводять мотивацію навчальної діяльності учнів, що сприяє пробудженню інтересу до творчої діяльності та набуттю конструктивних вмінь);

- методичні тижні (проводять для виявлення та розвитку творчої активності та зацікавленості учнів, збагачення методичного досвіду керівників гуртків, обміну ідеями);

- конкурси фахової майстерності (педагоги є учасниками конкурсу «Творчий вчитель – обдарований учень», обласного конкурсу на кращу методичну розробку, навчальну програму, методичний посібник – призові місця щороку, «Джерело творчості» у номінаціях директор, керівники гуртків спортивно-технічного, науково-технічного, декоративно-ужиткового профілів, методист – призові місця у міському та обласних етапів, заочна участь всеукраїнському етапі; двічі поспіль учасники й переможці міського конкурсу «Парадигма освітніх інновацій», двічі учасники і двічі нагороджені срібною медаллю у Всеукраїнському конкурсі «Сучасні заклади освіти»);

- вивчення передового педагогічного досвіду (педагогічний досвід – сукупність знань, умінь, здобутих педагогом у процесі навчально-виховної роботи, підґрунтя, на якому зростає педагогічна майстерність, джерело розвитку педагогічної науки; аналіз результатів експериментальної роботи, тобто спеціально організованого педагогічного досвіду, дає змогу довести істинність чи неправомірність теоретичного знання, перевірити оптимальність рішень, вірогідність прогнозів; передусім спрямований на розв’язання актуальних проблем навчально-виховного процесу навчального закладу, зокрема на сучасному етапі – використання цифрових технологій в освітньому процесі, формування правової культури учня, виховання підприємливості молодшої людини, з навиками 4 К, соціалізації тощо);

- інноваційна діяльність педагогічного колективу (постійна діяльність над підвищенням якості викладання шляхом впровадження сучасних

освітніх технологій, зокрема цифрових. По мірі необхідності організовуються консультації з підвищення комп'ютерної грамотності. Було організовано та проведено майстер-клас зі створення блогів. Педагоги використовують власні блоги у професійній діяльності: пишуть повідомлення батькам і вихованцям, викладають фотозвіти занять, кращих виробів, новинок, методичних напрацювань та дидактичних матеріалів).

Навчальні лабораторії забезпечені комп'ютерами та оргтехнікою. Педагоги розробляють презентації до занять, дидактичні матеріали.

Важливе значення в методичній роботі з педагогічними кадрами навчальний заклад відводить комунікаціям з використанням гаджетів: створені групи у вайбер,ФВ. Активно працюємо над впровадженням дистанційного навчання. У цьому нам допомагають колеги ТНТУ ім. І.Пулюя.

Особливої уваги заслуговує питання ролі методичної роботи у закладі над створенням позитивного іміджу закладу. Сучасність вимагає не лише глибоких теоретичних знань, практичних вмінь та навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду, вміння презентувати себе, відкривати нові напрямки, які користуються популярністю та реорганізовувати менш популярні. Для цього ми активно співпрацюємо з ГО «Центр науки», ВНЗ, ЗМІ, депутатами, спонсорами та батьками. Діє сайт, сторінка у Facebook, а також майже кожен педагог має або групу у Facebook, Viber, веде блог для спілкування з батьками.

Важливим чинником у роботі педагога є самоосвіта. Це основна форма підвищення педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої роботи. Шляхом досконалої організації самоосвітньої діяльності постійно удосконалюється професійна майстерність і, як наслідок, формується авторитет педагога серед учнів, батьків, колег. Творчо працюючий педагог сам створює свій особистий імідж.

Для забезпечення права педагогічних працівників на підвищення кваліфікації у навчальному закладі складено перспективний план курсової перепідготовки педагогічних працівників. На його основі на навчальний рік складається план курсової перепідготовки та стажування. Крім того педагоги мають змогу підвищувати свою майстерність самостійно, обираючи цікаві для них заходи із видачею відповідних документів. Так, педагоги нашого закладу впродовж останніх 2 років відвідали чимало

Міжнародних науково-практичних конференцій «Розвиток професійної майстерності педагога», «Сучасні соціокультурні та психолого-педагогічні координати розвитку дитини», тренінгів, прослухали вебіари, були учасниками і спікерами EdCamp і EdLab, фестиваль гуманної педагогіки й академія талановитих керівників у Львові, численні всеукраїнські конференції Інституту обдарованої дитини, ТОКІППО, ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Педагоги давали чимало майстер-класів колегам, батькам, школярам, які організовували бібліотеки міста, спонсори, громадські організації тощо. У деяких наші педагоги були активними учасниками у пленарних та секційних засіданнях та публікували тези з даних проблем у збірниках, представляли виставки власних робіт.

Практика впровадження різноманітних форм методичної роботи показує, що саме у творчих педагогів, які використовують у своїй роботі досягнення науки і передовий досвід, як результат – їх особисті досягнення та високі показники у теоретичному та професійному навчанні учнів.

Методична служба «Станції юних техніків» (Митулинська О.Є., заступник директора з методичної роботи; Матвійчук А.М., завідувач методичним відділом; Крижанівський М.П., методист; Юськів О.В., методист; Ломницький Я.Т., методист) – основний компонент підвищення професійної кваліфікації усього складу педагогічних працівників, важлива ланка в системі їхньої безперервної освіти.

Алла Вишневська,
заступник директора
Тернопільської ЗОШ I-III ступенів №13 імені Андрія Юркевича

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ ШКОЛИ В РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Характерною ознакою педагогічної професії є необхідність професійного розвитку особистості упродовж усього періоду фахової діяльності. Відповідно до статті 59 Закону України «Про освіту» школа створює належні умови та мотивує педагога професійно вдосконалюватися. Згідно з рекомендаціями ТКМЦНОІМ ми переглянули підходи до організації методичної роботи з педагогами, вивчили рівень компетентностей педагогів, їх інтереси і потреби. Враховуючи науково-методичну проблему школи «Впровадження ІКТ як засіб формування особистості вчителя та учня», в контексті реалізації загальноміської проблеми «Створення компетентнісного методичного простору Тернополя в умовах реформування освіти» обговорили модель методичної роботи школи на засіданні педагогічної ради.

Методична робота в закладі здійснюється на таких рівнях:

1-й – стратегічний – це діяльність педагогічної та методичної рад. Розробляються концепції, освітні програми, визначаються основні напрямки діяльності, завдання на навчальний рік.

2-й рівень – тактичний – представлений інваріантною та варіативною (інтегральною) складовими: фахові та міжфахові методичні локації, методичне об'єднання класних керівників 5-11 класів, методична естафета з впровадження сучасних освітніх технологій, школи педмайстерності з питань впровадження STEM-освіти, НУШ. Використовуються різноманітні форми роботи, удосконалюється особистісний та діяльнісний компоненти професійної діяльності. Це співпраця з ТКМЦНОІМ (участь в інваріантних та інтегральних формах методичної роботи, вивчення спецкурсів), ТОКІППО (курсова підготовка), інструктивно-методичні наради, психолого-педагогічний та практичний семінари, майстерня освітніх інновацій, методичні консультації, наставництво тощо.

Діяльність на інформаційно-аналітичному – 3-му рівні – здійснюють методична рада, аналітична група з проблеми стимулювального

моніторингу, атестаційна комісія, які відстежують якість і ефективність методичної роботи, здійснюють експертизу рівня професійної компетентності педагогів, ефективність різних форм роботи, аналізують результати діяльності.

4-й рівень – це самоосвіта педагогів, робота над індивідуальною методичною проблемою.

Педагогічна рада є найважливішою, системною формою організації навчально-методичної роботи в школі. Ефективність діяльності педради значною мірою залежить від чіткості та конкретності планування тематики її засідань. Тематику педрад обумовлюють модернізований зміст освіти, робота педколективу над науково-методичною проблемою, перспективне прогнозування та планування роботи, ступінь вирішення в закладі певних проблем освітнього процесу. Готуємо і проводимо засідання педагогічної ради таким чином, щоб вона була справжньою лабораторією педагогічної майстерності.

Кожна педрада по суті є кінцевим результатом певної проведеної методичної роботи. Обов'язковими складовими підготовки та проведення педради є: засідання методичної ради, створення ініціативної (творчої) групи з підготовки проведення, засідання шкільних методичних локацій. Крім того, проводяться заняття психолого-педагогічного семінару, декада педмайстерності, моніторингові дослідження з певної проблеми, індивідуальні консультації, інструкційно-методичні наради, оформляється виставка літератури, інформаційний стенд тощо.

Наприклад, при підготовці педагогічної ради з порядком денним «Про впровадження ефективних технологій пошуку, навчання і виховання обдарованих дітей» були проведені такі заходи:

- Засідання методичної ради, на якому обговорено заходи методичної декади, розроблено заходи з підготовки та проведення педради, обговорено проект рішення.

- Засідання ініціативної (творчої) групи

- Моніторингові дослідження (аналітична група):

- визначення фактичного рівня роботи з обдарованими дітьми;
- результативність участі учнів в олімпіадах, конкурсах, змаганнях;
- порівняльний аналіз результативності ДПА/ЗНО та річного оцінювання випускників 9, 11 класів;

- виявлення факторів, які впливають на результативність роботи з обдарованими учнями та оцінка їх впливу;

- дослідження залежності між результатами роботи з обдарованими учнями та факторами, що на них впливають (перехресний аналіз);
- коригування змісту роботи з обдарованими учнями;
- прогнозування виявлених тенденцій у роботі з обдарованими дітьми;
- інформування педагогічних працівників про результати досліджень.
- Декада педагогічної майстерності «Впровадження ефективних технологій пошуку, навчання і виховання обдарованих дітей»:
 - педагогічні читання на тему: «Видатні педагоги та учителі-новатори про роботу з обдарованими дітьми»;
 - відкриті уроки учителів, їх аналіз та обговорення;
 - психолого-педагогічний семінар: «Психологічний портрет обдарованої дитини», «Вимоги до учителя, який працює з обдарованими учнями»;
 - проблемний семінар: «Таксономія Блума в цілепокладанні», «Стратегії навчання обдарованих учнів»;
 - майстер-класи учителів Тарасової Н.С. («Розвиток творчих здібностей учнів»), Аксак О.Є. («Використання Інтернет-сервісів для перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів»), Солтис О.Р. («Створення віртуальних інтелектуальних карт»).
- Нарада при заступнику директора щодо форми проведення засідання педради тощо.

Проект рішення педагога обговорили в групах, сформованих за прийомом технології критичного мислення «Шість капелюхів», проаналізували його з відповідних позицій.

Представник групи «Жовтий капелюх»

***Обговорюємо проект рішення педради
Аксак О.Є. аналізує позитивні сторони у проекті рішення***

Актуальним завданням сьогодні є формування методологічної культури вчителя. Засідання педради з порядком денним «Про моделювання освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей та здібностей учнів» було проведене у формі практичного тренінгу. З метою актуалізації теоретичних знань з педагогіки і психології педагоги визначали етапи уроку описом на слайдах (за цілями, основними видами діяльності, значенням тощо). Члени педагогічної ради працювали в групах над створенням проекту уроку відповідно до визначеної мети, формували мету уроку в контексті компетентнісно-діяльнісного підходу до навчання – через результати учнівської діяльності, вирішували методичні кейси з проблем «Найбільш поширені дидактичні помилки, які допускають учителі при плануванні уроку», «Найпоширеніші недоліки сучасного уроку», розробляли шляхи підвищення ефективності уроку. В процесі мозкового штурму були обговорені особливості уроку з використанням інформаційних технологій, вироблений методичний алгоритм сучасного уроку в умовах інформатизації освітнього простору школи.

Успіх проведення засідання педагогічної ради у значній мірі залежить від організації та активної участі («включення») всіх членів колективу. Тому ефективним прийомом є використання тих самих принципів, технологій, форм і методів роботи, що й при підготовці до уроку. Практичний компонент спонукає педагогів самостійно опрацювати джерела, які допоможуть більше дізнатися про запропоновані форми роботи, доповнити їх, урізноманітнити. Особливу увагу звертаємо на інтернет-ресурси, професійні спільноти, електронні фахові журнали, вебінари тощо. Оптимально поєднуємо групові, індивідуальні та колективні форми організації роботи, надаючи перевагу груповим, використовуючи прийоми інтерактивних методик. Практикуємо дослідження (проектна технологія), вирішення проблемного питання (проблемна технологія), аналіз ситуацій, пошук оптимальних шляхів вирішення (кейс-технологія, технологія критичного мислення), опрацювання матеріалів наперед («перевернутий клас»), створення тематичних лепбуків, ігрові та діяльнісні методи тощо.

В структуру проведення включаємо етапи, аналогічні інтерактивному уроку: мотивація, представлення теми та очікуваних результатів, надання необхідної інформації (міні-лекція, тези лекції, практичні поради тощо), інтерактивна частина (виконання завдань в групах, презентація результатів), підбиття підсумків.

На результат освітнього процесу особливо впливає психологічна компетентність педагога, яка включає знання психологічних особливостей основ викладання предметів, вікових

особливостей, психічних станів вихованців, закономірностей сприйняття ними змісту навчального матеріалу. На засіданні педагогічної ради «Врахування психолого-педагогічних аспектів, формування сприятливого психологічного клімату на уроці – важлива умова підвищення ефективності освітнього процесу» (2018 рік), проведеної у формі дискусії, були вирішені такі завдання:

1) Обговорено, проаналізовано ключові ідеї реформування сучасної школи, принципи та методи педагогіки партнерства, особливості та чинники побудови системи відносин між учасниками освітнього процесу на засадах довіри й розуміння.

2) Визначено психолого-педагогічні чинники, які впливають на ефективність сучасного уроку, шляхи підвищення рівня професійної компетентності та педагогічної майстерності учителів.

Особлива увага приділялася обговоренню шляхів зміни ролі педагога – від єдиного наставника до коуча, модератора, тьютора, фасилітатора, особливостям та чинникам побудови системи відносин між учасниками освітнього процесу на засадах довіри й розуміння, психологічній підтримці

оптимальних умов у формуванні та збереженні психічного здоров'я учнів.

Упродовж останніх років у школі триває інтенсивне переосмислення підходів до організації процесу учіння, колектив долає стереотипи педагогічного мислення, здійснює системні перетворення. Педагогічні працівники експериментують, апробують та успішно впроваджують нові ідеї, технології, методики, використання яких має ряд переваг: гнучкість у застосуванні, багатоваріантність прийомів, взаємодоповнюваність.

Така система роботи сприяє підвищенню професійної компетентності педагога, що є основою успішного впровадження компетентнісного підходу в освітній процес. Цей висновок підтверджують результати моніторингових досліджень, які свідчать про позитивну динаміку рівня самооцінювання вчителів та оцінювання адміністрацією школи та методичною радою у потребі самопізнання, наявності стійких пізнавальних інтересів в педагогіці та психології, усвідомленні особистості та суспільної значимості безперервної педагогічної діяльності.

Оксана Добровольська,
директор Тернопільської ЗОШ
I-III ступенів №14 ім. Б. Лепкого

Оксана Горішна,
заступник директора Тернопільської ЗОШ
I-III ступенів №14 ім. Б. Лепкого

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ І НАУЦІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Поняттям "інновація" позначають нововведення, новизну, зміну, введення чогось нового. Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності усіх учасників освітнього процесу: педагогів, здобувачів освіти та батьків. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і цілих педагогічних колективів.

Прямим продуктом творчого пошуку є навчальні технології, оригінальні виховні ідеї, нестандартні підходи в управлінні. Побічним продуктом освітньої інновації як процесу творчої діяльності є зростання майстерності вчителя або керівника, рівня його культури мислення та світогляду. Творчий пошук веде не лише до розвитку цілісної системи особистості педагога, але й позитивно впливає на особистість учня та його вмотивованості у навчанні. Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки - проблема вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду та проблема застосування його на практиці.

Маючи чітке уявлення про зміст та критерії педагогічних інновацій, володіючи методикою їх застосування, учителі, керівники навчальних закладів послідовно впроваджують їх у свою практику. Але часто буває, що педагогічні інновації, у зв'язку з відсутністю належної педагогічної експертизи та апробації, недостатньою організаційною, технічною, психологічною підготовленістю педагогічних кадрів, не знаходять подальшої реалізації. Часто поспішне впровадження нововведень призводить згодом до відмови від них. Увесь цей комплекс причин свідчить про несформованість у школах потрібної морально-психологічної ділової атмосфери, іншими словами - інноваційного середовища.

Вибір стратегії розвитку сучасного навчального закладу – це пошук відповідей на питання:

Яким є заклад сьогодні?

Яким хотілося б бачити його в майбутньому?

Яким чином можна реалізувати поставлену мету і які можуть бути перешкоди?

Що необхідно зробити і в якій послідовності щоб досягти мети?

В інноваційному закладі освіти демонструється інтенсивне переосмислення цінностей, долаються стереотипи педагогічного мислення, здійснюються глибинні системні перетворення, що ламають уявлення про сучасну освіту та роблять виклики педагогічним аспектам, які формувалися протягом багатьох століть. Такі заклади, в яких учнівські та педагогічні колективи експериментують, апробують, впроваджують нові освітні ідеї, теорії та технології, можна вважати

інноваційними. Сучасна освіта повинна бути для дітей, а не - діти для освіти.

Для інноваційного закладу освіти принципово важливим є характер процесу його становлення. Як показує досвід, більшість навчальних закладів пішли шляхом застосування найпрогресивніших освітніх моделей, розроблених раніше. Найбільш вдалий підхід до вибору моделі і визначає рівень інноваційності навчального закладу, який зростає в умовах сформованої потреби та інтенсивного розвитку.

Головними діючими особами в освіті, науці та інноваціях є вчитель, викладач, науковець. Від їхньої роботи залежить успіх модернізації. Однак усі вони кардинально недооцінені в українській державі, що проявляється в низькій оплаті праці, низькому статусі, жорсткому ієрархічному контролі та відсутності творчої свободи. Соціально-економічний і культурний прорив неможливий без вільного, високошанованого та високооплачуваного вчителя, викладача, науковця.

Отже, варто зробити реальні кроки для їхнього суспільного визнання: передбачити зростання оплати праці, створення умов для підвищення престижності та вивільнення творчого потенціалу.

А найперше – інвестувати у зростання професійного рівня вчителя, викладача, науковця шляхом адресного (персонального) фінансування таких заходів:

- вивчення іноземних мов і складання іспитів для отримання міжнародних мовних сертифікатів;
- опанування інформаційних технологій із відповідною сертифікацією отриманих навичок;
- освоєння педагогічних технологій та інноваційних методів навчання на основі МООС у поєднанні із внутрішньою мобільністю та стажуванням у кращих педагогів України;
- поглиблення компетентностей у питаннях застосування наукових методів, організації досліджень та управління інноваційною діяльністю.

Перед сучасними керівниками закладів освіти постають питання: Як управляти школою? Як подолати відстань від усвідомлення проблем розвитку – до нової школи? Як привести до успіху учнів і педагогів?

Відповіді на ці та інші питання дає використання та застосування різноманітних інноваційних технологій у сфері освіти в цілому.

Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти, соціальні перетворення в українському суспільстві змінили орієнтації у галузі освіти і вимагають удосконалення української національної школи. Головна стратегія педагогічної діяльності спрямована на формування духовного світу особистості, розкриття потенційних можливостей та здібностей учнів. Розв'язання цих актуальних проблем можливе тільки на основі широкого використання інноваційних педагогічних ідей та технологій.

Національна доктрина розвитку освіти визначає запровадження освітніх інновацій як один із пріоритетних напрямків державної політики щодо розвитку освіти в Україні. Результатом впровадження елементів нових технологій є всебічно розвинена та соціально адаптована до сучасного життя особистість, яка має відповідну сукупність знань і вмінь з базових дисциплін.

Леся Лепко,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Тернопільського ліцею №21 –
спеціалізованої мистецької школи імені Ігоря Ґерети

СТВОРЕННЯ МИСТЕЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ЛІЦЕЇ №21–СПЕЦІАЛІЗОВАНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ШКОЛІ ІМЕНІ ІГОРЯ ҐЕРЕТИ

Розвиток світового освітнього простору об'єктивно потребує від української школи адекватної реакції на процеси реформування загальної середньої школи, що відбуваються у провідних країнах світу. Загальною тенденцією розвитку старшої профільної школи є її орієнтація на широку диференціацію, варіативність, багатoproфільність, інтеграцію загальної і допрофесійної освіти.

Головна мета реформи Нової української школи – створити школу, в якій буде приємно навчатися і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті. Сучасний

етап розвитку освіти в Україні характеризується інтенсивними пошуками нових тенденцій в теорії та практиці навчання і виховання учнів, досягнення європейських стандартів, модернізації освітніх систем. Головна мета реформи – це, насамперед, створення навчальних закладів освіти, в яких домінуватиме приязна атмосфера, високий рівень педагогічної культури, будуть ураховані індивідуальні особливості розвитку учнів, знання поєднуватимуться з практичними вміннями.

З огляду на завдання та особливості Концепції «Нова українська школа», особливу вагу матимуть моделі інноваційного розвитку закладів освіти, в яких діяльність ґрунтується на формуванні різнопрофільного навчання, соціального лідерства, взаємодії з інститутами влади та громадськістю, утворенні партнерських стосунків з ними, демократизації освітнього процесу.

Упроваджуючи європейські стандарти освіти, Україна також пішла шляхом профілізації школи. Це означає, що після закінчення школи II ступеня (9 класу) кожен учень має визначитися зі своєю майбутньою професією і обрати той чи інший профіль навчання згідно зі своїми здібностями та уподобаннями. Такий вибір передбачає поглиблене і професійно зорієнтоване вивчення циклу споріднених предметів: за суспільно-гуманітарним, філологічним, художньо-естетичним, природничо-математичним, технологічним і спортивним напрямками.

Те, що диференційований підхід до вивчення предметів є життєвою необхідністю, підтверджує і сьогоднішня не повністю охоплена реформою школа. Профільна диференціація навчання здійснюється за рахунок поглибленого вивчення навчальних дисциплін певного профілю.

Ідейно новим кроком на шляху створення такого навчального закладу став наказ Міністерства культури України №406 від 5 серпня 1994 р. «Про відкриття обласної дитячої школи мистецтв у м. Тернополі», на підставі якого у цьому ж році було проведено набір учнів до першого класу з поступовим її наповненням, що було передбачено Концепцією закладу.

У педагогічній практиці педагогам довелося починати все з початку, адже цього вимагали нормативні документи школи, за якими треба було поєднувати викладання загальноосвітніх предметів з мистецькими. Оскільки з перших років навчання учні освоювали гру на музичних інструментах (акордеон, бандура, баян, скрипка, фортепіано, духові інструменти), всі види образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, хореографії, диригентсько-хорове та театральне мистецтво.

Гармонійне поєднання загальноосвітніх предметів та мистецьких дисциплін (випускники при закінченні школи, крім атестата зрілості, отримують свідоцтво про мистецьку освіту), як показала практика і багаторічний досвід роботи, не суперечать одне одному, а дають вагомі результати.

Як свідчить досвід, найбільш вдалою є модель організації профільного навчання, за якої загальноосвітній навчальний заклад має партнерські стосунки з професійно-технічним або вищим навчальним закладом.

Підтвердженням цьому є вибір професії нашими учнями. Одні з них вибирають вищу гуманітарну, фізико-математичну та технічну освіту, навчаються в європейських та українських вузах. Інші здобувають освіту у найпрестижніших мистецьких вузах, серед яких найпопулярнішими є Київська національна академія ім. П. Чайковського, Київська муніципальна українська академія танцю ім. С. Лифаря, Київський національний університет культури і мистецтв, Львівська національна академія ім. М. Лисенка, Одеська національна академія ім. А. Нежданової та ін.

Сучасні заклади загальної середньої освіти мають стати осередками виховання справжньої духовності, плекання творчої особистості, виховання людини, що характеризується високою емоційно-естетичною культурою.

Створення закладу освіти, який би комбінував загальноосвітні дисципліни і мистецькі стало пріоритетним завданням освіти XXI століття, яке успішно продовжує втілювати новостворений

Тернопільський ліцей №21 – спеціалізована мистецька школа ім. І. Герети.

Ігор Герета завжди підкреслював, що «...для використання усіх резервів дитячої душі упродовж усього процесу навчання у різному вигляді учні повинні вивчати усі мистецькі дисципліни. У викладанні всіх предметів загальноосвітнього циклу школа повинна різко посилювати естетичні засади».

Починаючи з початкової ланки навчання учні вправно розвивають свої здібності на уроках мистецького компонента, які є головним елементом початкового профільного навчання.

Профільне навчання потрібне для школярів, які виявляють підвищений інтерес до окремих предметів, для забезпечення адаптації дитини в суспільстві та підготовки до самостійного життя, виховання відповідальності у прийнятті рішень. На визначення профілю впливає багато різноманітних факторів. Враховуються не лише інтереси школярів та їх батьків, а також кадрові, матеріально-технічні, інформаційні ресурси школи. Крім того, важливу роль в цьому процесі відіграє ринок праці.

Це – один із ключових напрямів модернізації та удосконалення системи освіти нашої держави й передбачає реальне й планомірне оновлення школи старшого ступеня і має найбільшою мірою враховувати інтереси, нахили і здібності, можливості кожного учня, у тому числі з особливими освітніми потребами, у контексті соціального та професійного самовизначення і відповідності вимогам сучасності.

Головною метою ліцею є формування цілісної особистості учня з гармонійним поєднанням розумового і фізичного розвитку, моральної чистоти, естетичного ставлення до життя і мистецтва.

Сутність виокремленого нами мистецького середовища полягає у розкритті потенційних можливостей школярів, стимулюванні їх індивідуальної творчості завдяки здатності мистецтва впливати на внутрішній стан людини, поглиблюючи і збагачуючи його у процесі

сприйняття. Таким чином відбувається формування духовної культури особистості.

Мистецтво має унікальні можливості впливу на людину, тому художньо-естетичне виховання потрібно розглядати не лише як процес набуття художніх знань і вмінь, а, насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку учнів на основі виявлення індивідуальних здібностей, різнобічних естетичних потреб та інтересів.

Мета художньо-естетичного виховання полягає в тому, щоб у процесі сприймання, інтерпретації творів мистецтва і практичної художньо-творчої діяльності формувати в учнів особистісно-ціннісне ставлення до дійсності та мистецтва, розвивати естетичну свідомість, загальнокультурну і художню компетентність, здатність до самореалізації, потребу у самоосвіті та самовдосконаленні.

Сучасний заклади загальної середньої освіти – Тернопільський ліцей №21 – спеціалізована мистецька школа ім. І. Герети у перспективі має стати осередком виховання справжньої духовності, плекання творчої особистості, виховання людини, що характеризується високою емоційно-естетичною культурою.

Повноцінна реалізація допрофільного та профільного навчання потребує цілеспрямованого формування контингенту учнів, створення відповідного навчально-методичного забезпечення для кожного напрямку навчання, використання специфічних форм і методів для роботи з учнями з більшою мотивацією до навчання та підвищення професійної компетентності вчителів.

Завдання Тернопільського ліцею №21 – спеціалізованої школи мистецтв ім. І. Герети полягає у розвитку особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, шляхом формування компетентностей, які необхідні для успішної самореалізації відповідно викликам часу.

Стратегічною метою діяльності навчального закладу є здобуття спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та

спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва.

Зауважимо, що основною метою Тернопільського ліцею №21 – спеціалізованої мистецької школи ім. І. Герети є здобуття профільної середньої освіти; здобуття початкової мистецької освіти, що здобувається одночасно з початковою та базовою середньою освітою здобувачем компетентностей початкового рівня в обраному виді мистецтва; здобуття профільної мистецької освіти, що здобувається на основі початкової мистецької освіти одночасно з повною загальною середньою освітою та орієнтована на продовження навчання на наступному рівні мистецької освіти.

Перспективні завдання навчального закладу полягають у:

- створенні якісно нових умов для виконання Закону України «Про освіту», реалізації Концепції Нової української школи, формуванні освічених українців, всебічно розвинених, відповідальних громадян і патріотів, здатних до ризику та інновацій;
- створенні умов для громадянсько-патріотичного, духовного, творчого розвитку особистості;
- створенні умов для здійснення допрофільного та профільного навчання;
- впровадженні інновацій в освітньому процесі, використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- створенні умов для безперервної самоосвіти педагогів;
- створенні сприятливих умов для пошуку, підтримки та розвитку обдарованих дітей і молоді;
- створенні умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- вихованні свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, сприянні формування засад здорового способу життя, збереженні та зміцненні фізичного здоров'я учнів;
- формуванні в учнів особистісно-ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, сприянні розвитку емоційної сфери та естетичної свідомості, вихованні загальнокультурної та художньої

компетентностей, здатності до самореалізації, потреби у самовдосконаленні;

- створенні сучасної матеріально-технічної бази закладу, забезпеченні комп'ютеризації освітнього процесу та естетичного оформлення навчальних кабінетів, приміщень;

- забезпеченні взаємодії навчального закладу з соціальними інститутами, державними установами, громадськими організаціями та об'єднаннями, мистецькими спілками та закладами мистецького спрямування.

Зауважимо, що цінними для України є такі ключові тенденції, як: інтенсифікація індивідуалізації навчання, мінімізація кількості обов'язкових предметів у порівнянні з базовою освітою, оптимізація тривалості навчання та кількості профілів відповідно до потреб економіки та національних особливостей системи освіти, запровадження компонентного формату змісту освіти, диверсифікація організаційних форм, які охоплюють варіанти, починаючи від окремого навчального закладу, до профілів/курсів у межах однієї установи.

Аналіз особливостей профільного навчання дає змогу простежити і підтвердити унікальність навчально-мистецького закладу – Тернопільського ліцею № 21-спеціалізованої мистецької школи ім. І. Герети в системі загальної середньої освіти України.

**Оксана
Оберванюк,**
заступник директора
Тернопільської ЗОШ№24

СТВОРЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО МЕТОДИЧНОГО ПРОСТОРУ У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ЗОШ№24

Контекст державної політики та стратегії розвитку освіти в Україні орієнтує на нове осмислення методичної роботи як важливого чинника реалізації концепції «Нова українська школа». Посилюється тенденція затребуваності суспільством інновацій в освіті, що зумовлює

необхідність розробки принципово нових підходів до взаємодії педагогічної науки та практики, запровадження сучасних технологій методичного менеджменту.

Методична робота на сучасному етапі має закласти міцний «фундамент» змін, сприяти усвідомленню вчителями ціннісних засад реформи, адже саме це надає глибоке оновлення змісту і технологій освітнього процесу.

Будь-які заходи в системі методичної роботи не є самоціллю, а оцінюються виключно з позицій користі для підвищення якості освіти, адже пріоритетом для педагогів є результати учнів.

Пошук оптимальних, найбільш ефективних способів, що впливають на якість освіти, в останні роки тільки розширюється. Створюються нові педагогічні технології, актуалізуються вже відомі, оскільки все більш явною стає неспроможність традиційної освітньої системи відповідати новим соціокультурним та економічним умовам.

У нашій школі існує акмеологічний центр, який тісно співпрацює з методичною колегією школи, яка налічує 9 студій (додаток 1). Що це таке?

По-перше, акмеологія (від давньогрецького *акме* – квітуча сила, вершина) - наука про досягнення людиною найвищих вершин у життєдіяльності та самореалізації творчого потенціалу, який є основою загальнолюдських потенційних можливостей. На відміну від загальної акмеології, яка вивчає зрілість особистості та її акме, предметом педагогічної акмеології є професійна зрілість педагога та її вдосконалення.

По друге, для нашої школи цілком номер один стає передача підростаючому поколінню найважливіших компонентів того напрацьованого людством досвіду, який, будучи сформованим на сучасному рівні досягнень цивілізованого світу, відкриває перспективні напрями самореалізації особистості згідно з внутрішньо особистісною спрямованістю та генетично закладених задатків та здібностей.

По-третє, актуальність теми «Акмеологія як умова підвищення якості освіти» обумовлена особливим інтересом у педагогіці й методиці до проблеми якості освіти. Пошук оптимальних, найбільш ефективних способів, що впливають на якість освіти, в останні роки тільки

розширюється. Створюються нові педагогічні технології, актуалізуються вже відомі, оскільки все більш явною стає неспроможність традиційної освітньої системи відповідати новим соціокультурним та економічним умовам.

Як уже говорилося раніше, методична колегія нашої школи налічує 9 студій. Кожна студія працює згідно індивідуального плану. І цікавим в роботі студій є те, що протягом року студія робить своє представлення, де запрошуються відомі люди, фахівці різних галузей, науковці. У роботі активну участь беруть також учні школи.

Тернопільська ЗОШ №24 – одна з перших шкіл Тернопільщини, де запрацювали проекти: «Інтелект України», «Розумники», «Ейдетика». Наш пріоритет – школа для сталого розвитку (базова школа в області).

Отже, методична робота в сучасному її розумінні є цілісною педагогічною системою, яка розвивається сама й забезпечує професійний розвиток педагогів Нової української школи і сприяє тим самим розвитку освіти в цілому.

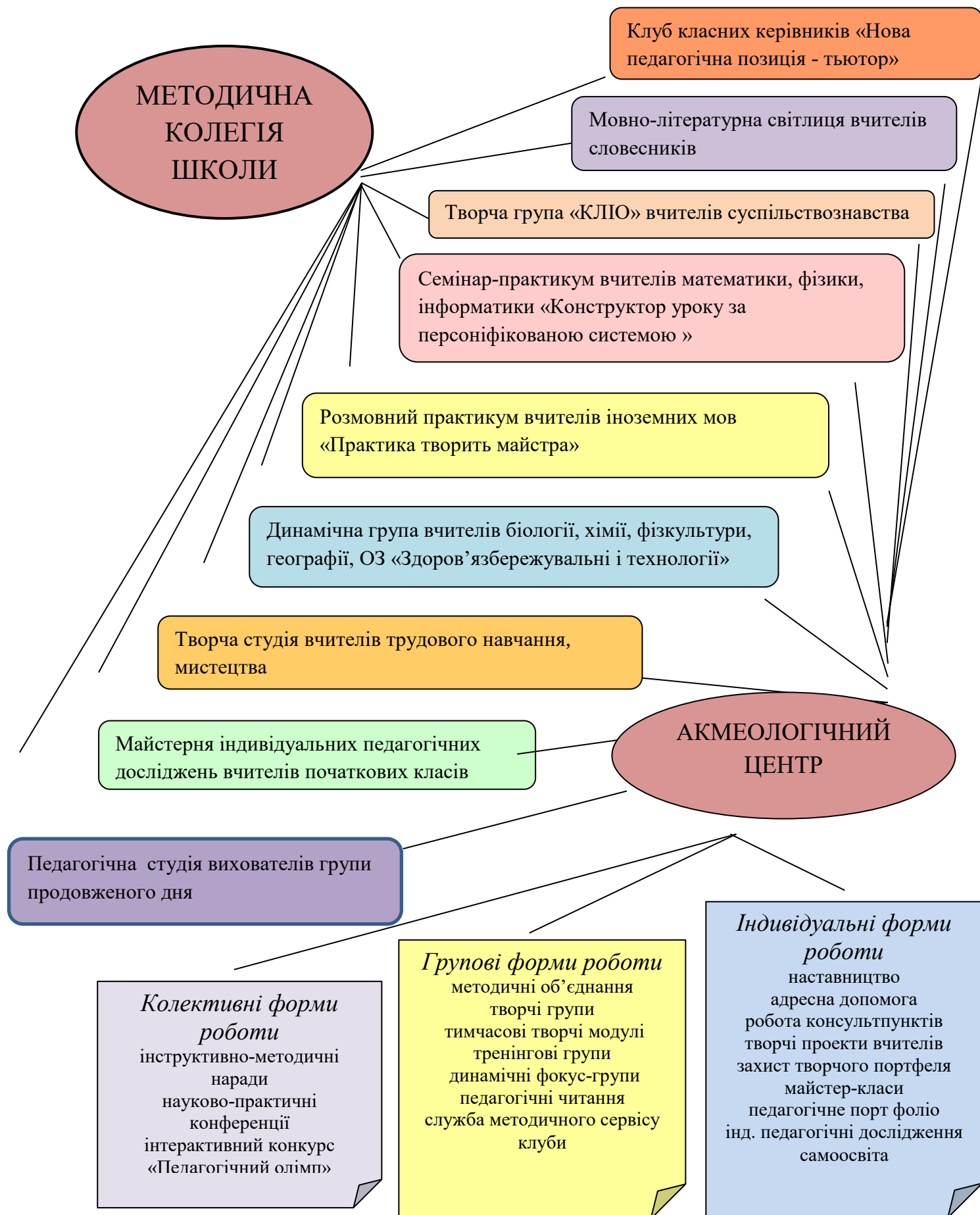
**Практична діяльність учнів із
SMART дошкою (навчальний проект
«Розумники»)**

**Групова
робота учнів
(навчальний
проект
«Інтелект
України»)**

Структура методичної роботи ТЗОШ №24

Надія Дужа,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
Тернопільської ЗОШ I-III ступенів №25

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО МЕТОДИЧНОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

У сучасних умовах модернізації освіти значну роль відіграє система методичної роботи, головною метою якої є не лише надання методичної допомоги педагогічним кадрам у розвитку професійної майстерності, але й активізація творчого потенціалу кожного педагога. Якщо вчитель хоче завтра навчати краще, ніж сьогодні, то він має бути в постійному пошуку ефективних педагогічних технологій, прийомів і методів.

Успіх освітнього процесу залежить від того, чи відмовиться педагог від стереотипів минулих часів, чи готовий він будувати стосунки з учнями на принципах гуманізму. Дійсність вимагає позбутися звичних установок, шукати нові форми спілкування як з учнями, як і з їхніми родинками, так із педагогами. Методичну роботу в закладі розглядаємо як особистісно зорієнтовану, адаптивну, мобільну, гнучку, таку, що своєчасно реагує на запити всіх педагогічних працівників та задовольняє їх.

У 2018–2019 навчальному році педагогічний колектив розпочав роботу над науково-методичною проблемою «Формування в учнів життєвих компетентностей шляхом створення сприятливого освітнього середовища в умовах Нової української школи». Сутність методичної діяльності ТЗОШ №25 полягає в системному підході до підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що забезпечує нерозривну єдність мети і завдань, змісту, форм і методів навчання та виховання дітей. Запорукою успіху є конкретна постановка мети і завдань методичної роботи, зорієнтованої на кінцеві результати.

Головні завдання методичної роботи в закладі:

- формування в педагогів інноваційного стилю мислення, готовності до реалізації новітніх підходів у діяльності;

- вироблення свідомого ставлення до необхідності оновлення змісту і форм освітнього процесу;
- створення умов для функціонування системи методичної роботи;
- апробація та впровадження новітніх освітніх технологій та системи роботи;
- посилення мотивації удосконалення педагогічного хисту;
- стимулювання творчих пошуків педагогічних працівників;
- пропаганда педагогічного досвіду творчих педагогів;
- підвищення рівня професійної майстерності вчителів.

Щоб зробити методичну роботу цікавою й корисною, значну увагу приділяємо діагностуванню педагогів, яке проводимо на початку й наприкінці навчального року. Діагностування передбачає визначення рівня професійних знань та умінь педагогів, їхньої методичної підготовки, виявлення труднощів під час організації методичної роботи та готовність педагогічного колективу до впровадження новітніх освітніх технологій. Завдяки цьому маємо можливість порівняти успіхи й невдачі кожного педагога протягом року, виділити питання, на які слід звертати увагу при плануванні методичної роботи на наступний рік.

Особливе значення при плануванні методичної роботи надаємо вивченню не лише результатів навчання й виховання, а й усебічному оцінюванню особистісних рис і професійних умінь педагога. Роботу будуємо на основі діагностики.

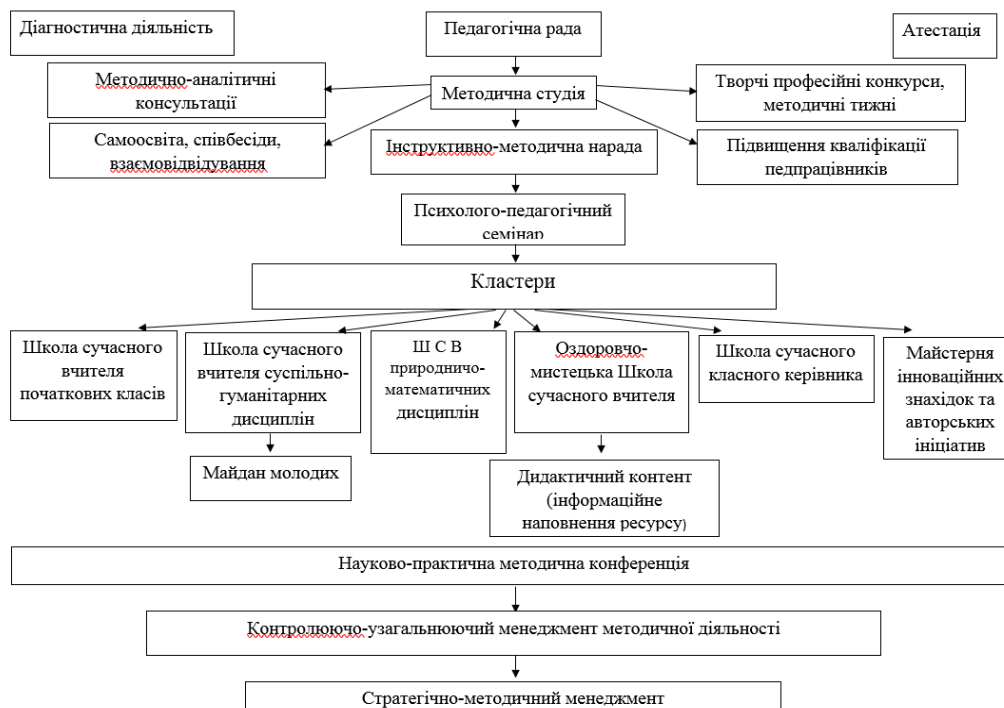
Педагогічний працівник є основною одиницею системи освіти. Саме тому від рівня сформованості його психологічної компетентності залежить здоров'я дитини, мікроклімат у колективі, в освітньому закладі, рівень комфортності та безпечності освітнього середовища. Відповідно проводимо семінари, тренінги, локації, консультації. Метою психолого-педагогічний консилиуму з теми «Педагогічне спілкування як основна складова освітнього процесу» визначено оптимізацію професійного спілкування, корекцію та розвиток комунікативних вмінь, опанування прийомів ефективного спілкування, використовуючи ігрові методи навчання. Організували методичний діалог «Робота з гіперактивними дітьми», під час якого висвітлювали основні біологічні, клінічні, психологічні та соціальні чинники виникнення ГРДУ у дітей;

розглядали систему комплексного психолого – педагогічного підходу до його подолання.

Актуальним є питання збереження психічного та психологічного здоров'я вчителя. Під час своєї професійної діяльності педагоги отримують сильне емоційне навантаження. Це викликано прагненням педагога розкрити не тільки багатство власного духовного світу, але й допомогти кожному вихованцю реалізувати свій потенціал повною мірою. Тому організували локаційне заняття на тему «Здоров'я – цінність нашого життя», метою було розкрити поняття «психічне здоров'я», створити позитивний мікроклімат в групі, визначити фактори, які впливають на формування здоров'я педагога, розширити діапазон навичок здорового способу життя. Також проводимо індивідуальні та групові консультації для педагогів з питань пошуку форм та методів роботи з учнями, виходячи з особливостей їх індивідуального та особистісного розвитку.

Сьогодення вимагає творчого учителя, учителя-дослідника, який піднімається на вершину педагогічної майстерності; учителя, який прагне до цієї вершини, але подолати яку, мабуть, нікому не вдалося, бо межі росту, удосконалення немає. Тому науково-методична робота сьогодні набуває нових елементів. У її структурі має виявлятися вся сукупність умов розвитку особистості педагога та досягнення акмеологічного рівня його професіоналізму.

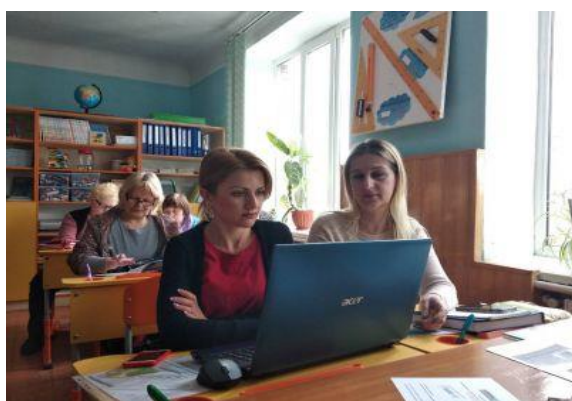
З цієї метою в ТЗОШ№ 25 створено нову структуру методичної роботи

Кожен педагог поглиблює свої знання з методики проведення уроків, вивчає науково-педагогічну літературу, досвід кращих учителів, індивідуально працює над методичною проблемою.

Одним із пріоритетних напрямів методичної роботи є робота з молодими педагогами. З ними працюють педагоги-наставники, їм надаємо консультації з питань організації освітнього процесу, проводять дні майстерності педагогів-початківців «Перший крок до зірок». Учителі беруть участь у групі «Майдані молодих».

З метою удосконалення звичних методів і засобів навчання та опанування новими, проводимо такі інноваційні форми роботи, як: дискусійний майданчик, калейдоскоп інноваційних педагогічних доробок, методичний ринг, тренінги, методичний день, салон

інновацій, методичний діалог, тиждень педагогічної майстерності, творчі зустрічі. Педагогам запам'яталися: методична фотосесія «Захопливий ракурс», прес-реліз «Нетрадиційні форми проведення уроку», методичні анонси «Педагогічні

сенсації», презентаційний меседж «А я роблю так...».

Педагогічний колектив закладу постійно експериментує, вивчає й впроваджує досвід роботи кращих педагогів, сприяє творчій активності молодого покоління, підтримує новаторські ініціативи творчих учителів.

Однією з форм методичної роботи щодо втілення у практику перспективного педагогічного досвіду є тиждень педагогічної майстерності. Проведення його заздалегідь планується. В програму тижня увійшли: презентація «Творче обличчя педагога»; методичний ринг; панорама методичних ідей і знахідок; виставка творчих доробків педагогів, показові уроки і виховні заходи.

Творчі зібрання майстерні інноваційних знахідок та авторських ініціатив відбувалися двічі на рік. Учителі ділилися перспективним досвідом роботи, інноваційних ідей, методичних знахідок, творчих надбань з проблем навчання та виховання молоді. Майстерню інновацій для вчителів вищої кваліфікаційної категорії було зорієнтовано на розгляд та конструктивне обговорення методичної проблеми закладу, розробки навчально-методичного забезпечення викладання базових предметів. Продуктивно, інтерактивно відбулося засідання педради «Інноваційні підходи до організації освітнього процесу в умовах творення НУШ» у формі захисту інноваційних ідей: обговорювали ідеї модернізації методичної роботи в закладі, ознайомилися з практичним кейсом «Хмарні технології в роботі вчителя», брали участь у майстер-класі «Хмарні платформи в дії».

Головним завданням школи сучасного вчителя була допомога педагогам в реалізації актуальних напрямів розвитку освітнього процесу, в удосконаленні й підвищенні їхньої професійної майстерності, рівня психологічної підготовки; активізації творчого потенціалу; формуванні здатності швидко адаптуватися в умовах модернізації освіти. Провели зустрічі в салоні інновацій з теми «Використання інноваційних технологій при вивченні суспільно-гуманітарних дисциплін», обговорили презентацію «Перевернуте

навчання як одна з ключових тенденцій освітніх технологій сучасності», ділилися досвідом роботи, взяли участь у майстер-класі.

Роботу школи сучасного класного керівника спрямовували на підвищення теоретичного та науково-методичного рівня підготовки класних керівників з питань психології та педагогіки, упровадження єдиних підходів до виховання й соціалізації учнів; озброєння класних керівників сучасними виховними технологіями, формами й методами роботи; вивчення, узагальнення та використання передового педагогічного досвіду роботи; координування планування, організації та педагогічного аналізу виховних заходів класних колективів, а також сприяння становленню й розвитку системи виховної роботи класних керівників. Заняття у школі сучасного класного керівника відбувалися у формі тренінгів, дискусій, брифінгів, методичних рингів. Це сприяло підвищенню теоретичного рівня педагогічних кадрів, розширенню їхнього світогляду. Педагоги здобули необхідні знання для втілення інноваційних особистісно зорієнтованих виховних технологій, активних форм і методів діяльності.

Модель сучасного педагога передбачає готовність до застосування нових освітніх ідей, здатність постійно навчатися, бути в постійному творчому пошуку. Ці якості формуються в щоденній педагогічній праці. Особлива увага – інформаційно-методичній діяльності, яка передбачає підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, інформатизацію процесів управління наукової та інноваційної діяльності, бібліотечних ресурсів, розвиток технічної та програмової бази, впровадження ІКТ та дистанційних технологій у формах роботи з педагогами та освітній процес, використання Інтернет-ресурсів. Адже самоосвіта – це основне джерело отримання нової інформації, теоретичних знань, обґрунтування власних ідей, ефективних засобів підвищення професійної компетентності вчителя. В основі самоосвіти лежить поєднання культури самоосвітньої діяльності й потреби в особистісному й професійному зростанні, бо саме особистісне прагнення до самовдосконалення виступає рушійною силою, що дозволяє досягнути професійних висот. Крім цього, прагнення до самоосвіти є структурним компонентом інноваційної діяльності. Основна форма самоосвіти – це вивчення сучасної науково-методичної

та психолого-педагогічної літератури. Великі можливості для самоосвіти з'явилися з розвитком мережі Інтернет та інших видів електронних інформаційних ресурсів. Також велике значення для самоосвіти має спілкування з колегами.

Методична культура педагога – це вища форма його активності, творчої самостійності, умова вдосконалення освітнього процесу, передумова виникнення нових ідей у педагогічній науці та практиці. Це не тільки глибокі знання, але й майстерність, мистецтво, індивідуальність, уміння пояснити, зацікавити наукою, озброїти учнів практичними навичками. Які ж риси властиві учителеві з високим рівнем методичної культури? Це творча самостійність (ініціатива, прагнення до пізнавальної діяльності, нестандартний підхід до справи, активна пошукова діяльність, спрямованість на постановку й розв'язування науково-методичних проблем, налаштованість інтелекту на творче мислення), високий рівень самоорганізації в підготовці до уроків (наполегливість, працездатність, організованість, відповідальність), працелюбність і старанність під час самопідготовки, самонавчання, само-формування; дисциплінованість і послідовність у реалізації обраної технології навчання, цілеспрямованість у досягненні своєї мети, твердість і доказовість у відстоюванні власних переконань, потреба в самовихованні, формуванні досвіду духовного і професійного самовдосконалення. Методична культура формується паралельно з майстерністю, мистецтвом викладання, спілкування, але суть її полягає в узагальненні, осмисленні особистого педагогічного досвіду й переходу на вищий рівень професіоналізму.

Результатом методичної роботи є якісні зміни педагогів ТЗОШ №25 у формуванні нового ставлення до навчання та виховання в освітньому процесі, до себе самого, у переході від авторитарного стилю спілкування з дітьми до особистісно зорієнтованого. Переважна більшість педагогів прагне змінити практику своєї роботи, щоб сприяти активному навчанню й розвитку життєвих компетентностей здобувачів освіти.

Тетяна Починок,
вихователь-методист
Тернопільського
дошкільного навчального закладу №4

СТВОРЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО МЕТОДИЧНОГО ПРОСТОРУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ САМООСВІТУ ПЕДАГОГІВ

Модернізація системи дошкільної освіти – один із основних напрямів державної освітянської політики, а питання виховання і навчання дітей у сучасних умовах є одним із ключових. Сучасним дітям потрібні сучасні педагоги, педагоги-новатори, які здатні винаходити щось корисне, цікаве, нестандартне. Педагоги, здатні допомогти орієнтуватись у соціокультурній ситуації сучасного суспільства та навчити дітей жити за законами і нормами світової культури та цивілізації.

Сучасні діти живуть у динамічному середовищі, яке постійно розвивається. Їхніми характерними рисами стають – висока емоційна чутливість, розумова активність, невірноваженість нервової системи, проблеми зі здоров'ям та особливі ціннісні орієнтації. Тому сучасний вихователь повинен вміти працювати в умовах часу, що стрімко рухається вперед, бути професійно «компетентним», вміти знаходити нові шляхи щодо стимулювання розвитку дошкільників та бути індивідуальним у своїй роботі. У сучасних умовах самоосвіти педагогів відводиться важливе місце.

Самоосвіта – це самостійне поповнення знань із різних джерел з урахуванням інтересів, схильностей кожного конкретного педагога. Як процес оволодіння знаннями вона тісно пов'язана із самовихованням і вважається його складовою: у людини розвивається вміння самостійно здобувати нові знання. Щоб самоосвіта стала потребою вихователів і педагогів, варто створити у колективі умови, за яких у педагогів формується відповідальне ставлення до свого професійного росту й занять самоосвітою.

Роль вихователя-методиста в організації процесу самоосвіти педагогів є не менш важливою, його завдання допомогти педагогам

розібратися у різноманітній інформації педагогічної та психологічної тематики, у наукових інноваціях тощо.

Самоосвіта передбачає найбільше різноманіття форм діяльності тих, хто навчається, отже, забезпечує найбільш високий рівень засвоєння матеріалу, сприяє виникненню нових знань. Тому є всі підстави стверджувати, що самоосвіта не тільки допомагає педагогу успішно набувати навичок та вмінь професійної діяльності, а й формує потребу до постійного самовдосконалення, розширення кругозору.

У процесі організації методичної роботи з педагогічними кадрами виникає потреба проводити постійний пошук змісту, стилю, нових форм спілкування з людьми в особистісно-орієнтованій освіті. Важливим моментом для педагогічного колективу є створення єдиного методичного простору з інноваційною діяльністю вихователів.

У сучасних закладах дошкільної освіти потрібні педагоги, які добре розуміють можливості та потреби кожної дитини, організовують навчально-виховну діяльність грамотно й послідовно, орієнтуючись на особистість дитини, створюючи для вихованців такі умови, щоб кожен з них міг проявляти і розвивати всі свої можливості та почуватися впевнено.

Головною метою організації методичної роботи є не лише надання реальної, дієвої допомоги педагогічним кадрам, але й активізація творчого

потенціалу кожного педагога шляхом використання інтерактивних методів та форм роботи. Методична робота в закладі має бути максимально гнучкою, це сприяє підвищенню інноваційного потенціалу педагогів, розуміння самовдосконалення через самоосвіту. Саме тому в роботі з педагогами варто використовувати такі інтерактивні форми методичної роботи, як ділові ігри, психолого-педагогічні тренінги, різноманітні ігрові вправи, диспути, вікторини, методичні мости, майстер класи та квест-технології.

Такі форми роботи цікаві для педагогів, вони вносять в освітній процес свіжі думки, нові ідеї, сприяють згуртуванню колективу, мають значні переваги перед традиційними формами роботи. Оригінальність та новизна викликають інтерес, а використання ігрових методів допомагає зняти суб'єктивні бар'єри в спілкуванні (побоювання помилитися, прийняти неправильне рішення тощо). Педагоги люблять інтерактивні форми роботи орієнтовані на запитання і пошук відповіді. Вони охоплюють весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, взаємодії

У сучасних закладах дошкільної освіти ми повинні намагатися створити все можливе, щоб фахівці вміли працювати в умовах соціуму, володіли знаннями щодо особливостей формування різних видів дитячої діяльності, ретельно додержувалися рекомендацій щодо шляхів розвитку, навчання та виховання дошкільників, використовували різноманітні прийоми (в тому числі і авторські) у повсякденній роботі. Важливо також, щоб вихователі в садочку проводили педагогічні дослідження, розробляли дидактичний матеріал та вміли презентувати себе і свій педагогічний досвід.

Професія педагога творча, тому професійний розвиток повинен бути нерозривно пов'язаний з прагненням до самостійного поповнення своїх знань, підвищення фахової компетентності. Це можливо, коли педагог знає, що від нього обов'язково потребуватимуть результату. Правило персональної відповідальності робить сам процес самоосвіти якісним і результативним. Від того, як педагог дбає про свій інтелект і культурний розвиток, як використовує надбання педагогічної

науки, передовий досвід, залежить рівень розвитку та вихованості його вихованців.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти // Дошкільне виховання. 2012. № 7. С. 4–19.
2. Крутій К.Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини. Реформування модернізації і парадигми дошкільної освіти в Україні: теоретичні засади і погляд у майбутнє. URL : <http://www.ukrdeti.com>
3. Формування інноваційного простору дошкільної освіти / ред. Є.Р. Чернишова. Київ, 2012. Ч.1. 132 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ, 2004. 324 с.
5. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: метод. посіб./ Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук [та ін.]. Київ, 2010. 134 с.

Галина Меленчук,
вихователь Тернопільського
дошкільного навчального закладу № 13

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ РОБОТИ З БАТЬКАМИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

За багатовікову історію людства утворилися дві гілки виховання молодого покоління: сімейне і суспільне. Кожна з цих гілок, представляючи соціальний інститут виховання, володіє своїми специфічними можливостями у формуванні особистості дитини.

Роль сім'ї в суспільстві за своєю силою не зрівняється з жодними іншими соціальними інститутами, бо саме в ній формується й розвивається особистість дитини, відбувається оволодіння соціальними ролями, необхідними для безболісної адаптації в суспільстві.

Сім'я і заклад дошкільної освіти – два інститути, які стоять біля витоків нашого майбутнього. Не секрет, що багато батьків цікавляться

тільки харчуванням дитини та задоволенням її фізіологічних потреб. Вони вважають, що заклад дошкільної освіти – це місце, де доглядають за дітьми, поки батьки на роботі. Як змінити це ставлення? Як зацікавити батьків роботою дитячого садка, допомогти усвідомити важливість єдиних вимог сім'ї і закладу дошкільної освіти?

Щоб домогтися взаєморозуміння з батьками використовую такі форми роботи:

- ✓ педагогічні бесіди;
- ✓ «круглий стіл»;
- ✓ спільне дозвілля;
- ✓ диспути;
- ✓ показові заняття;
- ✓ інформаційні стенди, бюлетені;
- ✓ відвідування сім'ї;
- ✓ засідання батьківського клубу;
- ✓ робота з батьківським активом групи.

Відвідування дітей і їх батьків – одна із найдієвіших форм взаємодії з сім'єю. Головними цілями моїх візитів є:

1) ознайомити батьків із програмою навчання та з'ясувати рівень розвитку дитини;

2) побачити умови, в яких виховується дитина і надати необхідну допомогу батькам у вихованні, якщо вони її потребують;

3) спільно розробити стратегії вдосконалення виховання і навчання дітей;

4) налагодити більш тісний контакт з дитиною і сім'єю.

Для своєчасного інформування батьків використовую:

1. *Брошури*. Мета: ознайомити батьків із навчально-виховною програмою. Вони містять короткий виклад напрямів виховання, загальну інформацію про них.

2. *Довідники*. Мета: повідомити детальну інформацію про програму, зокрема про діяльність центрів активності дітей.

3. *Інформаційні вітрини*. Контент вітрини:

- інформація про різні спеціальні заходи: зібрання, вечори, екскурсії, спектаклі і т. д. («Коли ми разом, нам цікаво й весело», «Нащо клад, коли в сім'ї лад», «Сьогодні зібрався рід наш увесь» тощо);

- опис видів занять, що проводяться в групі, а також заходів з підтримки цих занять вдома;

- виклад ідей, що дозволяють краще розкрити тему, яка вивчається в групі;

- подяки добровільним помічникам;

- прохання принести будь-які матеріали або надати якусь допомогу.

4. *Індивідуальні «кишеньки»*. У кожну «кишеньку» на інформаційному стенді вкладаю записки про останні досягнення дитини, її успіхи і нові здобутки. Поповнюю «кишеньки» кілька разів на тиждень.

5. *Особисті фотоальбоми, альбоми, щоденники індивідуального зростання дитини*. У них вкладаю:

- короткі повідомлення про досягнення дитини;

- повідомлення про особливі події;

- подяки батькам;

- інформацію про здоров'я дитини;

- інформацію про особисте зростання дитини.

6. *Поштові скриньки для пропозицій.* У ці скриньки батьки вкладають записки, у яких повідомляють мені своє ставлення до групи, дають поради, вносять пропозиції тощо.

7. *Звіти.* Письмові звіти про розвиток дітей готую для батьків на основі інформації, якою обмінювалася з сім'єю протягом певного періоду.

Особливо важливу роль відіграють зустрічі з батьками. До таких зустрічей ретельно готуюся. Прошу батьків сісти за робочі столики їхніх дітей. Часто проводжу такі зустрічі з чаюванням, супроводжую задушевною бесідою. Разом ми знаходимо відповіді на багато питань, обговорюємо педагогічні ситуації.

Батьки з радістю приходять, коли знають, що буде щось цікаве, захопливе, що почують і побачать своїх дітей на заняттях, в іграх, у

спектаклях. Часто демонструю цікаві аудіо- та відеозаписи дітей, цитую їхні висловлювання, думки. З інтересом ставляться батьки до педагогічних рекомендацій, порад.

Кожна людина, виконавши якусь роботу, потребує оцінки своєї праці. І батьки теж мають у цьому потребу. «Похвала корисна хоча б тому, що зміцнює нас в добрих намірах», – писав Ларошфуко. Тож підбиваючи підсумки, відзначаю листами подяки активних батьків.

Для проведення зустрічей з батьками використовую десять золотих правил:

1. Зустрічі повинні запам'ятися.
2. Зустрічі повинні змусити задуматися.

3. Зустрічі повинні налаштувати батьків на позитивний, конструктивний лад.

4. Інформаційний блок повинен бути добре підготовлений.

5. У присутності інших батьків хвалю дітей, відзначаю їхні досягнення, про проблеми говорю тільки в індивідуальних бесідах.

6. На кожного з батьків має вистачити часу.

7. Зустріч із батьками – це не лекція і не урок, завжди залучаю батьків до діалогу.

8. Поважаю свій час і час батьків – зустрічі не тривають надто довго.

9. Кожне зібрання містить короткий звіт про найцікавіші справи групи, досягнення дітей. Анонсую майбутні заходи, запрошую батьків до співпраці.

10. Стараюся проводити кожну зустріч по-новому.

Щоб розширити діапазон методів взаємодії в рамках батьківських зустрічей, пропоную кілька цікавих інтерактивних форм роботи з батьками.

Спілкування в групах

Батьки обговорюють порушену проблему в малих групах (до 7 осіб). У групах батьки сміливіше висловлюють свої думки, активніше взаємодіють один із одним, діляться цінним досвідом щодо виховання дітей, встановлюють контакти один із одним. Дуже ефективним є обговорення заздалегідь підготовлених пропозицій, ідей, ініціатив.

Батьківські блиц-конференції

Група батьків готує короткі інформаційні повідомлення з актуальної теми. Інші батьки долучаються до обговорення. Часто завершуємо конференцію спільним концертом дітей, співробітників дошкільного закладу, членів родин.

Педагогічні ток-шоу

На ток-шоу запрошують відомих педагогів-фахівців, досвідчених психологів, які дають відповіді на питання батьків. Обговорюємо, різні точки зору на одну й ту ж проблему спільно шукаємо шляхи її розв'язання.

Батьківські педагогічні майстер-класи

Багато сімей із величезним бажанням діляться своїми традиціями, вміннями, досягненнями. Така форма зустрічей – прекрасний майданчик для презентацій і обміну досвідом щодо виховання дітей. Вона спонукає батьків до аналізу власних досягнень і невдач.

Батьківські зібрання-ігри

Батьківські зібрання-ігри передбачають демонстрацію вистави, постановок, програм, у яких діти грають разом із дітьми. Малюки готують барвисті запрошення для батьків, вручають їх батькам. Ігрова взаємодія батьків і дітей у різних видах діяльності дарує цінний досвід партнерських відносин.

Батьківські аукціони

Обмін досвідом відбувається у вигляді «продажу» корисних порад з обраної теми в ігровій формі. Наприклад, пояснюємо поняття «криза трьох років», спільно з батьками аналізуємо, як вона виявляється. Батькам діляться досвідом, як вони долали чи долають кризовий період. Усе відбувається у вигляді гри, за кожну цінну пораду дають фішку. Поради, які набрали більшу кількість фішок вносять в одну з «педагогічних скарбничок»: «Педагогічна скарбничка: батьки для педагогів» чи «Педагогічна скарбничка: педагоги для батьків».

У «цифрову епоху» актуальними стали е-форми роботи з батьками, зокрема:

е-презентація закладу дошкільної освіти на офіційному сайті закладу - осучаснена форма реклами закладу дошкільної освіти, що дає змогу батькам в електронному режимі ознайомитися зі змістом зі статуту установи дошкільної освіти, колективом педагогів; отримати

корисну інформацію про зміст і форми педагогічної взаємодії із дітьми тощо;

форум-групи, використання мобільних додатків Viber, WhatsApp уможливлюють постійне спілкування батьків і вихователів on-line.

Отже, використання сучасних інтерактивних форм роботи із батьками допомагає встановити довірчі відносини між дітьми, батьками й педагогами, значно поживляє процес педагогізації батьків, сприяє підвищенню якості дошкільної освіти в цілому.

УПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

ВЗАЄМОДІЯ ЯК ОСНОВА СТОСУНКІВ УЧНІВ КЛАСУ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ З ДИТИНОЮ ОСОБЛИВИХ ПОТРЕБ

Знедолена природою дитина не повинна знати, що вона малоздібна, що в неї слабкий розум, слабкі сили.

Виховання такої дитини повинно бути у сто разів ніжнішим, чуйнішим, дбайливішим.

В.О. Сухомлинський

«Діти з особливими освітніми потребами» – поняття, яке широко охоплює всіх дітей, чиї освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми. У світі десятиліттями склалася система роздільного навчання здорових дітей і дітей з обмеженими можливостями. Інститутом виховання дітей з особливими потребами були спеціалізовані інтернати. У такій системі є свої плюси й мінуси. Але сьогодні ми впроваджуємо інтеграцію дітей у загальноосвітній простір, що передбачає спільне навчання здорових учнів і дітей з особливими освітніми потребами.

Сучасний етап інноваційного розвитку суспільства відзначається формуванням нового погляду на освіту й на місце людини в соціумі. Освіта набуває характеристик загальності, доступності, рівності. У межах міжнародного руху «Освіта для всіх», ініційованого ЮНЕСКО, першочерговим завданням суспільного розвитку стає забезпечення кожного правом на задоволення освітніх потреб, отримання якісної базової освіти.

Конституція України, Закон України «Про освіту» гарантують усім дітям право на освіту, отже, і можливість реалізувати це право в усіх державних навчальних закладах належно від статі, раси, національності, соціального та майнового стану, місця проживання, стану, здоров'я та інших чинників. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема задоволення освітніх потреб дітей і молоді з особливими потребами, які мають проблеми, пов'язані зі здоров'ям і розвитком.

В освітньому закладі є два інклюзивні класи, у яких другий рік навчаються дівчатка з особливими освітніми потребами: з Синдром Дауна та зі зниженим слухом.

Адміністрація школи за наступними критеріями визначила педагогів, які викладають в інклюзивному класі:

1. Мотиваційний критерій. Позитивний інтерес до професійної діяльності в інклюзивному класі, наявність мотивів та потреб у професійному становленні, прагнення до розвитку педагогічних здібностей, удосконалення своїх знань, умінь та навичок в умовах інклюзивного навчання.

2. Інформаційний критерій – інтегрована система знань (фахові, психолого-педагогічні, методичні) про сутність роботи вчителя в інклюзивному класі, наявність знань про загальнопедагогічні та специфічні (пов'язані з навчанням дітей в інклюзивному класі) форми та методи навчання і виховання молодших школярів, володіння системою знань, необхідних та достатніх для успішної професійної діяльності.

3. Діяльнісний критерій – наявність у вчителів здатності до застосування професійних умінь, необхідних для продуктивної роботи в умовах інклюзивного навчання.

4. Ціннісний критерій – наявність сформованості професійних якостей особистості та цінностей вчителя для здійснення педагогічної діяльності на високому рівні.

5. Творчо-особистісний критерій – наявність професійних якостей для плідної творчої педагогічної діяльності.

6. Результативно-рефлексивний критерій – уміння здійснювати контроль, самоконтроль та усвідомлювати оцінку та самооцінку результатів своєї діяльності з метою подальшого самовдосконалення.

Вивчаючи мотиваційний критерій, адміністрація школи запропонувала респондентам відповісти на певні запитання.

Вчителі на питання про особисте ставлення до дітей з особливими потребами відповіли наступним чином: 93 % – позитивне, 7 % написали – «50 на 50».

Серед опитуваних респондентів 86% вважають, що включення дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітній процес сьогодні необхідний, 4% не погоджуються з колегами і 10% не визначились з відповіддю.

Досліджуючи інформаційний критерій, на запитання: «Яких дітей називаємо «діти з особливими освітніми потребами?» 85 % респондентів відповіли, що це діти-інваліди,

13 % – думають, що це діти, які потребують особливої уваги, 2 % вчителів не дали відповіді.

На прохання сформулювати мету включення дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітній процес, ми отримали наступні міркування:

67% – соціальна адаптація;

25% – влиття в колектив дітей;

5% – для розвитку дитини з ОП;

3% – для подолання бар'єру відчуженості.

Вчителі також виокремили, ефективні методи роботи з учнями всього класу для організації їх взаємодії: бесіда, пізнавальні ігри, інтерактивні, виховні години, масові заходи, конкурси, створення емоційно-моральних ситуацій, евристична бесіда, участь у тренінгах.

Щодо оптимальних форм роботи з учнями інклюзивного класу, респонденти виокремили колективні, індивідуальні, робота в групах, взаємодія дітей і їх батьків.

Також вчителі запропонували власне бачення принципів організації взаємодії учнів класу з інклюзивним навчанням: принципи доступності, довіри, врахування індивідуальних і виховних особливостей дитини, єдності навчання і виховання, систематичності і послідовності.

Ефективними засобами організації взаємодії та взаємовпливу учнів з типовим розвитком та дитини з особливими освітніми потребами вчителі вважають ТЗН, проекти, макети.

Аналізуючи творчо-особистісний потенціал, де учителі пропонують проводити з учнями класу бесіди, рольові ігри, організовувати співпрацю з батьками, прогулянки, тренінги, години спілкування, індивідуальні бесіди, змагання, творчі вправи, інтерактивні методи для комфортного перебування дитини з особливими освітніми потребами в класі з інклюзивним навчанням. Це говорить про високий рівень професійно-творчих якостей педагогів.

Аналізуючи результативно-рефлексивний критерій, педагоги визначили свій рівень готовності працювати в класі з інклюзивним навчанням, 82% вчителів відповіли позитивно і 18% негативно.

Проаналізувавши власну педагогічну діяльність та діяльність колег, респонденти виокремили труднощі, з якими стикались або могли стикнутись в перші дні включення дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітній навчальний заклад:

- 41% – важка адаптація дитини з ОП;
- 25% – організація роботи;
- 22% – відставання в знаннях і розвитку;
- 9% – людський фактор (діти не сприйняли)
- 3% – некваліфікованість педагога.

Для того, щоб вдосконалити підхід до учнів класу з інклюзивним навчанням і зокрема до дитини з особливими освітніми потребами, вчителі звертались до батьків дітей класу з питань взаєморозуміння, уподобання дитини, про труднощі дитини вдома, сприйняття дитини в класному колективі тощо.

Отже, після проведення опитування більшість учителів виявили бажання працювати у класах з інклюзивним навчанням, у більшості сформована для цього професійна компетентність, респонденти аналізують свою діяльність і прагнуть до самовдосконалення для ефективної роботи у класі з інклюзивним навчанням.

Робота класного керівника з батьками учнів інклюзивного класу умовно була поділена на два напрямки – робота з батьками дітей з порушеннями психофізичного розвитку та з батьками дітей з типовим розвитком. У батьків здорових дітей насамперед потрібно було сформулювати готовність до адекватного, толерантного та позбавленого упередженості сприймання дітей з особливими освітніми потребами та усвідомлення того, що спільне навчання з ними не заподіє ніякої шкоди їхнім дітям. Що стосується батьків учнів з порушеннями психофізичного розвитку, то робота класного керівника з ними полягає у

- встановленні контакту та формуванні довірливих партнерських стосунків;

- включенні батьків «інклюзованих» дітей в колектив інших батьків класу;

- безперервній взаємодії та обміні інформацією з батьками стосовно навчання, виховання, інтересів та особистісних якостей дитини;

- залученні батьків до участі в розробці індивідуальних навчальних планів, у процесі навчання і виховання загалом, а також у позакласних заходах;

- налагодженні ефективної співпраці команди супроводу;

- розробці спільно з іншими фахівцями загальних рекомендацій щодо особливостей розвитку, навчання і виховання дітей, які допоможуть батькам почуватися вдома та в класі зручніше та впевненіше.

- забезпеченні умов для психологічної, соціальної та фінансової (якщо це потрібно) підтримки сімей, що виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Слід також зазначити, що робота з батьками проводиться у тісній співпраці з іншими членами команди психологопедагогічного супроводу, кожен з яких надавав фахову допомогу з тих чи інших питань.

Основними формами роботи вчителів з батьками в умовах інклюзивного навчання були батьківські зустрічі, бесіди (колективні, індивідуальні, групові), консультації-практикуми, дні відкритих дверей, відкриті уроки для батьків. Отже, тісна співпраця вчителів та родин учнів з порушеннями психофізичного розвитку забезпечує сприятливі умови навчання, виховання, розвитку дитини та її соціальної адаптації. Обов'язковою умовою ефективності цієї співпраці є участь батьків в команді психолого-педагогічного супроводу, який необхідний, в першу чергу, тим батькам, у яких є сумніви щодо правильності вибору ними шляху навчання своєї дитини в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Запорукою успішної реалізації інклюзивного підходу стала ефективна співпраця вчителів, відповідних фахівців, батьків та учнів. Усі спеціалісти з проблем розвитку дітей є важливими помічниками та партнерами вчителів. У школі створена своєрідна мережа підтримки. Всі, хто працює з дитиною з особливими освітніми потребами, використовують місцеві ресурси для досягнення головної мети – реалізації потенціальних можливостей дитини та підготовки її до самостійного життя в суспільстві. Налагоджена співпраця з фахівцями ІРЦ: практичний психолог, логопед проводять заняття за розкладом, який скорегований з урахуванням потреб дитини.

Нагальною потребою нашого закладу є формування навчально-корекційного простору для дітей з порушеннями, який забезпечить не тільки здобуття освіти, але і дозволить сформувати соціо-побутову модель особистості дитини з обмеженнями в мовленнєвій та інтелектуальній сферах. Це дозволить дітям з особливими освітніми потребами реалізувати природній потенціал, інтегруватись у суспільство, формувати соціально-побутову модель поведінки. Освітній заклад має напрацьовану модель розвивально-корекційного простору для дітей з особливими потребами.

Ефективність роботи класу з інклюзивним навчанням залежить від створення особливого середовища, командного підходу, психологічного та корекційного супроводу, раціонально підібраних стратегій навчання та виховання. Важлива роль належить учителю, який організовує та забезпечує оптимальні умови навчання, сприятливу атмосферу в учнівському колективі. Саме тому на передній план виходить підготовленість освітнього закладу, власне самого вчителя, до роботи з розмаїтим учнівським колективом. Співпраця, взаємодія, дружні відносини в учнівському колективі вимагають ретельної підготовки в класі з інклюзивним навчанням. Корекційна група визначила три основні напрямки покращення якості соціальної взаємодії:

Тому одним з основних завдань освітнього закладу є інтеграція учня з обмеженими освітніми потребами через включення в загальний простір і зміна внутрішнього клімату класу. Оскільки основною складністю для учнів з особливими потребами при інтеграції в загальноосвітні класи є те, що їм складно розкрити свій потенціал і реалізувати індивідуальні можливості, актуальною проблемою школи є створення умов для взаємодії учнів в інклюзивному класі. Це позитивно вплине на всіх учасників освітнього процесу - сприятиме виробленню в школярів власних цінностей, розвитку світогляду, створенню атмосфери співробітництва, порозуміння і доброзичливості, а також допомагатиме виявляти і реалізувати індивідуальні можливості дитини з особливими освітніми потребами.

Таким чином, одним із завдань учителів в інклюзивних класах ми бачимо проведення дослідження взаємодії як основи відносин учнів класу з інклюзивним навчанням з дитиною особливих потреб.

Суть такого дослідження полягає в обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов взаємодії учнів інклюзивного класу.

Відповідно до проблеми педагога визначили наступні завдання:

- окреслити основні чинники підготовки учнів класу з інклюзивним навчанням до взаємодії з дитиною особливих потреб;
 - виокремити організаційно-педагогічні умови взаємодії учнів класу з інклюзивним навчанням з дитиною особливих потреб;
 - сприяти становленню дитини в колективі як неповторної індивідуальності.
- Заздалегідь знаючи про те, що в майбутньому у 1-х класах будуть навчатися діти з особливими потребами, адміністрація, психолог та педагоги ознайомилися з нозологіями, провели засідання команди супроводу, склали індивідуальні програми розвитку; визначили прийоми, методи і технології роботи.

Провівши бесіди з батьками, ми з'ясували, що в дитина з синдромом Дауна частково готова до навчання в школі. Учениця потребує допомоги, оскільки в неї спостерігаються деякі обмеження життєдіяльності: до самообслуговування, до орієнтації, до контролю за своєю поведінкою і до трудової діяльності. Дівчинка жвава, інколи буває впертою, дратівливою. На контакт йде легко, любить, коли її

хвалять. Учениця з десяти місяців відвідує «Центр сприяння дітям з синдромом Дауна «БєбіКо», де проводять заняття раннього розвитку.

Дівчинка відвідувала дошкільний навчальний заклад та недільну школу з частиною майбутніх однокласників, що значною мірою полегшило адаптацію до колективу, класної кімнати.

У школярки спостерігається нерівномірність сформованості пізнавальних процесів, обумовлена генетичними факторами. Зорове сприйняття краще розвинене, ніж слухове. Тому учениця потребує максимального насичення сенсорної сфери. Дівчинці постійно потрібно закріплювати отримані знання з різних предметів. Дитині складно переносити отриманий досвід на аналогічні ситуації. Учениця все сказане сприймає буквально. Педагоги це враховують в побудові інструкцій і запитань. Їй потрібна постійна організовуюча допомога вчителя. Сильною стороною дитини є великий потенціал соціалізації та інтеграції, хороший рівень соціальної адаптації. Пізнавальні інтереси в навчальній сфері сформовані поверхнево. Рівень розвитку мислительних операцій низький, пам'яті – середній. Увага на уроках нестійка, недостатньо концентрована. Спостерігаються періодична зміна настрою. Включення в роботу у навчальному процесі на середньому рівні. Виявляє активність під час виконання завдань, які їй подобаються.

Друга учениця з особливими освітніми потребами відвідувала дошкільний навчальний заклад та недільну школу. Зі своїми однокласниками до навчання у школі знайома не була. Перед початком навчання вчителі, практичний психолог, логопед ознайомилися з рекомендаціями психолого-медико-педагогічної консультації, щоб краще організувати навчальний процес та полегшити її спілкування з однолітками. Важливим було врахування вікових особливостей дітей, повага до особистості, гуманізація (створення умов для формування кращих якостей та здібностей дитини), виховання та навчання особистості в колективі тощо. Значною мірою полегшило адаптацію те, що з дівчинкою у класі навчається рідна сестра.

У дівчинки спостерігається зниження слухового та зорового сприймання. Рівень інтелектуального та пізнавального розвитку в

межах вікової норми. У дитини з особливими потребами спостерігаються недостатня труднощі із запам'ятовуванням та втомлюваність. Інтерес до співпраці виразний, стійкий. Характерні труднощі переключення та концентрації уваги. Дівчинка потребує більше часу на входження в роботу. Мислення наочно-образне, наочно-дійове. Потребує організуючої допомоги у вигляді запитань, підказок, опори на наочний матеріал.

В результаті проведення бесіди з батьками ми з'ясували, що дівчинка самостійна, відносно добре малює, ліпить з пластиліну, вирізає ножицями з паперу, залюбки складає пазлипапаеoo. Батьки вважають, що їхня дитина досить відповідальна, засвоїла правила поведінки в громадських місцях і повністю готова до школи. Проте дівчинка потребує постійної уваги, пояснення значень багатьох слів.

Практичний психолог, батьки, класні керівники та учителі, що викладають в інклюзивних класах, окреслили, що психологічним аспектом процесу введення учня з особливими освітніми потребами є ступінь психологічного комфорту цього учня, а педагогічним – якість процесу введення в колектив, пов'язаний як з самопочуттям учня, так і з успішністю його навчання. Таким чином, вчителю потрібно створити певні організаційно-педагогічні умови, які сприятимуть комфортному включенню та перебуванню учня з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.

Наступним кроком педагоги бачать взаємодію між учнями інклюзивного класу та дитиною особливих потреб через

- психологічні закономірності особистості молодшого школяра;
- психофізіологічні особливості дитини з особливими потребами;
- формування колективу учнів класу з інклюзивним навчанням;
- особистість педагога та його педагогічну майстерність в організації взаємодії учнів інклюзивного класу з дитиною особливих потреб.

Для пристосування соціального середовища класні керівники підготували вчителів та учнів школи, класу до сприйняття ними дитини з такими порушеннями як звичайного учня. Так, протягом першого

місяця навчання школярі переглядали мультфільм «Соловейко з одним крилом». Також психолог та класні керівники провели бесіди про дітей з особливими освітніми потребами. Це сприяло створенню атмосфери доброзичливості, викликало в учнів почуття толерантності, емпатії до особливих дітей.

Наступним і основним був період адаптації, безпосереднє введення дитини у нове середовище. Для того, щоб не виникло негативних наслідків, учителі працювали поетапно.

Першим етапом була робота в парах. Враховуючи спільні інтереси обох учнів (здорового учня і дитини з особливими освітніми потребами), педагоги давали їм посильні для виконання завдання, що сприяло співпраці: відновити послідовність подій у прочитаному тексті за допомогою малюнків, скласти з розсипаних букв слово, скласти пазл, обчисливши значення виразів, створити ілюстрацію до умови задачі тощо. З часом змінювали склад пари, включаючи по черзі всіх учнів класу. Під час такої роботи між учнями відбувалася взаємодія і вплив у прямій чи мимовільній формі.

Наступним був етап введення дитини з особливими освітніми потребами у мікрогрупу однокласників, що стало основою досягнення мети. Так, застосовували наступні інтерактивні прийоми, методи: «Карусель», «Кластер», «Ромашка запитань», «Мікрофон», «Незакінчене речення». Ця робота дала можливість особливому учню співпрацювати з групою однокласників, самоутвердитись у цьому мікросередовищі, висловити свою думку, дискутувати на цікаву тему. Під час цієї форми роботи учні мали змогу реалізувати себе у різних ролях: партнерів, які співпрацюють, учасників групи, мислителів, співрозмовників, експертів, друзів, які піклуються один про одного, довіряють один одному. Коли міжособистісні стосунки у мікрогрупі налагодились, її склад змінювали.

На третьому етапі педагоги долучали дітей з особливими потребами до співпраці з усім класом. Застосовували методи колективного навчання і виховання: спільні ігри на перервах, виховні заходи на морально-етичну тематику, колективне обговорення

виховних проблемних ситуацій, робили колективне панно на певну тематику, проводити ігри прикладу «Таємний друг», які робили дітей прихильнішими один до одного.

Також у період адаптації актуальним було створення ситуації успіху для дітей з особливими освітніми потребами через застосування спрощених завдань з використанням інтерактивних методів та прийомів: «Кошик ідей», «Вірні і невірні висловлювання», «Коло ідей», «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Обери позицію», «6 капелюшків», аналіз моральної ситуації, рольова гра (див. додаток 2). Створення ситуації успіху сприяє виробленню в особливого учня почуття власної гідності, підвищення самооцінки. Варто зауважити, що учениці у таких ситуаціях почуваються впевнено, мають можливість проявити себе у найбільш вигідних для себе ролях. Використання інтерактивних методів і технологій в освітньому процесі дає змогу дітям навчитися слухати інших дітей, поважати їх думку, вчитися будувати взаємини у класі, знайти своє місце у системі міжособистісних стосунків з однокласниками, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, знаходити спільне вирішення проблем.

Не менш ефективним для формування колективу в класі з інклюзивним навчанням було урізноманітнення позакласної роботи цікавими формами виховного спрямування на морально-етичні теми. Класні керівники разом із заступником директора з виховної роботи проводили корисні та цікаві для сприймання позакласні виховні заходи. Тему вибирали, зважаючи на стосунки у колективі. Проводили з учнями навколосвітні подорожі по чарівних країнах Добра, Правди, Чуйності, Ввічливості, Турботи, Щирості, Поваги і Любові, Радості, Дружби. Проведені заходи поглибили знання учнів про ці поняття, виробили навички застосовування отриманих знань у власних вчинках, сприяли вихованню гуманності, колективізму, формуванню навиків самооцінки.

Обов'язковим у позакласній роботі класних керівників є проведення екскурсій, які не тільки активізують пізнавальну діяльність школярів, а також сприяють кращій взаємодії учнів у класі з дитиною особливих потреб, розвиваються товариські стосунки між ними.

Обов'язковим перед екскурсією є інструктаж з техніки безпеки, який доповнюється ще одним пунктом. Вчитель проводить зі здоровими учнями бесіду про те, що з ними йде їх однокласник, який потребує особливої уваги та допомоги. Наголошує на тому, що потрібно бути згуртованими і уважними один до одного. Після екскурсії отримують похвалу ті учні, які допомагали однокласнику з особливими потребами. Похвала є стимулом для інших учнів чинити так само.

Період адаптації учнів класу з інклюзивним навчанням до дитини особливих потреб неможливо остаточно спрогнозувати, адже все залежить від індивідуальних особливостей всіх членів колективу, а особливо від учня з особливими потребами. Проте всі етапи введення учня з особливими потребами у колектив однокласників є ефективними, обов'язковими і взаємопов'язаними, на кожному з них розвивається товариськість як ступінь сформованості колективу.

Також важливою є особистість педагога та його педагогічна майстерність в організації взаємодії класу з інклюзивним навчанням з дитиною особливих потреб.

Товариські відносини у класі є одним із виявів колективу, який забезпечує кожній дитині у класі, а особливо учню з особливими потребами, взаємоповагу, довіру, моральну і психологічну захищеність. Педагоги створюють у класі атмосферу, побудовану на товарищескості через відносини за особливими правилами: не принижувати інтереси один одного, але не залишатися байдужим до недоліків; критично ставитися до спільної діяльності й до її результатів; самокритично оцінювати свій внесок у цю діяльність.

Опрацювавши методичну літературу, учителі виокремили наступні способи включення дітей з особливими потребами в освітній процес:

- 1) приймати учнів з особливими потребами «як будь-яких інших дітей в класі»;
- 2) включати їх в ті ж активності, хоча ставити різні завдання;
- 3) залучати учнів до групових форм роботи і групового рішення задачі;
- 4) використовувати активні форми навчання.

Корекційна група розробила наступні організаційно-педагогічних умови:

- Модифікація середовища класу з інклюзивним навчанням для взаємодії учнів з дитиною особливих потреб.

- Адаптація учнів класу з інклюзивним навчанням до спільного навчання і взаємодії.

- Застосування педагогом інноваційних технологій в роботі з учнями класу з інклюзивним навчанням.

Для організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у школі створено умови для

- забезпечення необхідними навчально-методичним і наочно-дидактичними посібниками та індивідуальними технічними засобами навчання;

- облаштування кабінету психологічного та логопедичного розвантаження для проведення корекційно-розвиткових занять;

- забезпечення відповідними педагогічними кадрами.

Для комфортного перебування дітей з особливими потребами у школі загалом, а також для їх взаємодії з повноцінними дітками класу з інклюзивним навчанням зокрема, вкрай необхідно було забезпечити доступність та зручність шкільного середовища, місця і умов праці та співпраці, створити цим самим сприятливу для навчання психофізіологічну атмосферу.

У зв'язку з тим, що в однієї з учениці знижений слух і вона користується слуховими апаратами, їй рекомендовано сидіти за першою партою, щоб добре чути вчителя. У двох дітей з особливими освітніми потребами знижений зір, тому офтальмолог визначив місце розташування парт, за якими вони мають сидіти. Також розмістили матеріали для роботи на уроках на рівні доступу дитини.

У складному процесі інклюзивного навчання необхідно враховувати адаптаційний період, позаяк в іншому випадку – подальше перебування дитини з особливими потребами в середовищі повноцінних однолітків матиме негативні тенденції. Серед основних факторів, що визначають ступінь успішності входження учня в новий клас, виступають його особливості, які сформувалися на попередніх етапах розвитку, та особливості середовища, в яке він включається. Включення дитини в міжособистісні стосунки забезпечує їй сприятливі умови для реалізації потреби бути особистістю і можливості стати

особистістю. Важливим механізмом реалізації цих потреб є процес самоствердження, набуття дитиною певного статусу в класі.

У період адаптації у школі спілкування з однокласниками, як правило, відступає у першокласників на другий план перед великою кількістю нових шкільних вражень. Контакт між собою діти здійснювали за допомогою педагога. Тому ставлення педагога до дітей, висловлювання про них є дуже впливовими.

Для дітей 6-7 років друзі – це перш за все ті, з ким дитина грає, кого бачить частіше інших. Вибір одного визначається зовнішніми причинами: діти сидять за однією партою, живуть в одному будинку. У цьому віці діти більше уваги звертають на поведінку, ніж на якості особистості. Дружні зв'язки неміцні і недовговічні, вони легко виникають і досить швидко можуть обірватися. Група школярів, що мають неблагополучне положення в системі особистих відносин у класі, також володіє деякими подібними характеристиками: такі діти мають труднощі в спілкуванні з однолітками, незлагідні, що може проявлятися як у забіякуватості, запальності, примхливості, грубості, так і в замкнутості; нерідко їх відрізняє зазнайство, жадібність; багато їх цих дітей неохайні.

Діти оцінюють своїх однолітків насамперед за тими якостями, які легко проявляються зовні, а також по тих, на які найчастіше звертає увагу вчитель – це може спричинити певний негативізм у періоді адаптації.

Молодші школярі вступають у спілкування тоді, коли для цього є конкретні предметно-практичні підстави, які обумовлюють зміст їх спілкування, його тривалість, інтенсивність і стійкість. Вікові відмінності всередині дитячого типу спілкування виявляються в тому, що зміст спілкування визначається головним чином навчальною діяльністю і грою. З другого півріччя другого класу починає знижуватися роль навчальної діяльності як змістовної підстави спілкування. Розширюється тематика розмови дітей один з одним, ними обговорюються навчальна робота, ігри (у тому числі іграшки, наявні в будинку), кінофільми, телепередачі, колекції, домашні тварини, відносини між дітьми та сімейні події (переважно у дівчаток). Всі ці теми

розкриваються у розмовах дітей суто подієво. Словник молодших школярів досить багатий. Однак уміння вести діалог розвинене у них дуже слабо, типовим для них є тільки інформаційний діалог.

Вчитель та асистент вчителя створюють умови, які забезпечать комфортний процес адаптації учня з особливими освітніми потребами у середовищі класу з інклюзивним навчанням, тобто використовують таке цілеспрямоване поєднання психолого-педагогічних прийомів, які сприятимуть утворенню доброзичливої атмосфери у класі та толерантному відношенню учнів до дитини з особливими потребами.

З цією метою учителі в інклюзивних класах використовують систему стимулювання для товаришів з ігор, наприклад, дають їм наклейки. Наприкінці року нагороджують однокласників, що грали з учнем з особливими освітніми потребами, сертифікатами. Також для них проводять регулярні групові обговорення, щоб учні могли поділитися своїми ідеями і поставити важливі для них питання, отримуючи таким чином підтримку своїх однокласників і вчителя.

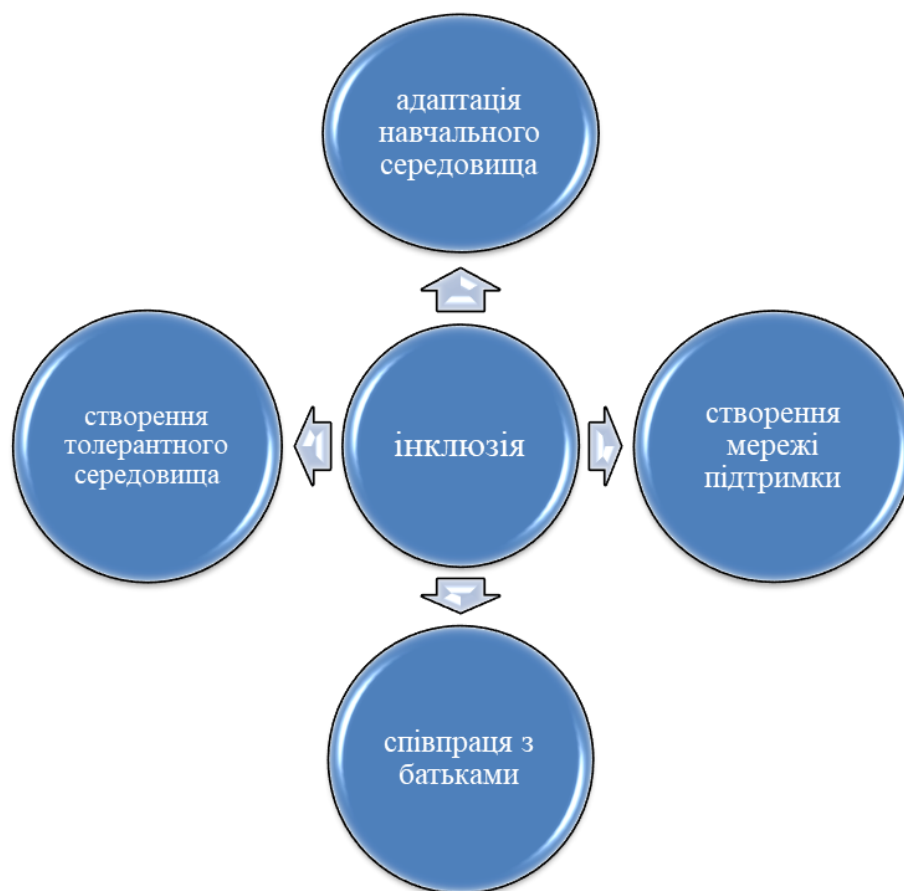
В інклюзивних класах діти з особливими потребами включені в освітній процес. Вони осягають основи незалежного життя, засвоюють нові форми поведінки, спілкування, взаємодії, вчаться виявляти активність, ініціативу, свідомо робити вибір, досягати згоди у розв'язанні проблем, приймати самостійні рішення. До них ставляться як до рівних і як таких, що заслуговують на повагу і сприйняття їх такими, як вони є.

Третьою організаційно-педагогічною умовою підготовки учнів класу з інклюзивним навчанням до взаємодії з дитиною особливих потреб є застосування педагогом інноваційних технологій в роботі з учнями класу з інклюзивним навчанням.

У роботі з учнями в інклюзивних класах вчителі застосовують інноваційні технології. На сьогодні найрезультативнішими є

- технологія особистісно зорієнтованого навчання та диференційоване викладання;
- інформаційно-цифрова;
- арт-терапія.

Учителями, що працюють з дітьми з особливими освітніми потребами розроблено структурно-функціональну модель формування особистісно орієнтованого середовища в початковій школі.

Ключовими ознаками особистісно орієнтованого навчання є опора вчителя на суб'єктний досвід учня, не несе в собі негативної оцінки; суб'єкт-суб'єктні відносини учасників навчального процесу; діяльнісна основа.

Уроки, побудовані на особистісно орієнтованій взаємодії, дають змогу учням класу з інклюзивним навчанням співпрацювати під час навчального процесу; вони стимулюють пізнавальну активність дітей і таким чином у класі створюється командний дух, який сприяє розвитку колективізму.

Окрім особистісно орієнтованого, застосовуємо і диференційоване викладання – це концептуальний підхід і практична технологія планування й реалізації курикулуму (загальна концепція навчання дітей з особливими потребами, що визначає знання, вміння, установки та

методи їх формування) й навчального процесу, що бере свій початок з усвідомлення важливих відмінностей між учнями. З наукових праць Керол Енн Томлінсон (CarolAnnTomlinson) відомо, що ця технологія допомагає враховувати в навчальному процесі учнівські відмінності. Для того, щоб дитина отримала задоволення від результатів своєї праці, підбираємо завдання з урахуванням диференційованого підходу за допомогою:

- визначення рівня підготовленості – через коригування темпу навчання та ступеня складності матеріалу;

- урізноманітнення індивідуальних стилів навчання – через організацію численних видів діяльності (робота в парах, малих групах, проектна діяльність, аналіз конкретних ситуацій тощо), щоб учні мали змогу отримувати та опрацьовувати інформацію в різний спосіб і на різних рівнях;

- врахування інтересів – спираючись на схильність, зацікавлення та бажання самої дитини оволодіти певною темою чи виробити певне вміння.

Шукаючи цікаві завдання для першокласників, класні керівники відкрили для себе сайт «Розвиток дитини» з метою реалізації диференційованого та особистісно орієнтованого навчання.

Матеріали сайту «Розвиток дитини» педагоги часто використовують у роботі з учнями інклюзивного класу на різних уроках, організовуючи групову, парну, самостійну роботу.

Окрім готових дидактичних матеріалів, за допомогою генератора практичних завдань вчителі створюють вправи з математики, читання та письма за заданими параметрами. Генератори практичних завдань допомагають реалізувати індивідуальний підхід у навчанні, створивши завдання з урахуванням рівня розвитку і можливостей певної дитини. Окрім того, педагоги залучають батьків до використання таких завдань вдома. Зокрема, на своїх блогах розміщують матеріали, які батьки мають можливість завантажити, роздрукувати і запропонувати дітям як тренувальні вправи.

З метою розвитку слухової уваги класний керівник на уроках використовує ігрові технології навчання (гра «Слухаємо слова», «Послухай і зроби, як я», «Говоримо пошепки» тощо).

Використання технології особистісно орієнтованого та диференційованого навчання дає змогу ефективно працювати з дітьми із ширшим діапазоном навчальних відмінностей, забезпечує розвиток і саморозвиток особистості кожного учня.

У процесі впровадження інклюзивного навчання педагоги використовують інформаційно-цифрові технології. У дитини з особливими освітніми потребами з синдромом Дауна є труднощі, обумовлені генетично, зі сприйманням та концентрацією уваги. Мислення у школярки сповільнене, наочно-дійове. Оскільки дитина краще сприймає інформацію з унаочненням, використання комп'ютера має велике значення у класі з інклюзивним навчанням – надає можливість підбирати малюнки, додаткові текстові завдання, створювати картки з індивідуальними вправами та додатковими пізнавальними текстами. Використовуючи програму Power Point, вчителі готують цікаві презентації, які застосовують на уроках для вивчення нового матеріалу. Завдяки цій програмі створюють презентації на різні предметні теми, що значною мірою допомагає унаочнити навчальний матеріал. При навчанні читання на уроках навчання грамоти педагоги обох класів використовували електронний навчально-методичний комплекс «Веселий букварик». Посібник містить багато навчальних, розвивальних та ігрових завдань, які сприяють закріпленню знань та розвитку мовленнєвих здібностей учнів. Використання комп'ютера дозволяє також проводити широке коло виховних заходів (конкурс колядок «Нехай лунає коляда», веселі перерви «Дефіле модних зачісок», виховний захід «Прощавай, Букварику!» та інші), що допомагає згуртувати колектив, сформувати навички спільної взаємодії, соціалізувати дітей з особливими потребами, розвивати пізнавальну та емоційну сферу у дітей з особливими потребами (див.Додаток1).

У навчанні та вихованні дітей з особливими потребами не менш важливу роль педагоги відводять арт-терапії.

Учителі на уроках використовують три напрямки музично-терапевтичної праці: рецептивну (пасивна), активну та інтегративну (зміщення рецептивної та активної).

Учениця з синдромом Дауна під тиху спокійну музику краще виконує різні розвиваючі вправи. Найчастіше учителі вмикають звуки природи, дитячі пісні, музику Моцарта. Привчали дитину до музикотерапії поступово. Спочатку вмикали одну мелодію. Коли помітили, що дитина реагує на знайому мелодію, тоді вмикали іншу. Музику вмикали лише тоді, коли дитина повністю спокійна, а не у збудженому стані. Під час музикотерапії (заспокійливі східні мотиви) педагоги використовують аромамасла, що допомагає досягти різних цілей: і як профілактику захворювань дихальних шляхів (евкаліптове), заспокійливе (лавандове), та тонізуюче (апельсинове). Необхідно 3-4 краплі масла нанести на аромалампу.

Активна музикотерапія – це творчий процес, у якому дитина бере участь на рівні співу, рухів. Діти з особливими освітніми потребами залюбки виконують фізкультхвилинки під музику. Вони беруть активну участь у підготовці та проведенні виховних заходів. Проте учениця з синдромом Дауна з настороженістю ставиться до нового виду діяльності, рідко одразу включається в роботу. Тому вчитель та асистент учителя розучують нові пісні та руханки з дітьми поступово, уривками, враховуючи реакцію дитини з особливими освітніми потребами та рівень її психологічного комфорту.

Для учениці 2-Б класу музикотерапія відіграє важливу роль, оскільки сприяє розвитку слухового сприйняття та вмінню розрізняти звучання різних музичних інструментів та звуків довколишнього середовища.

Також педагоги застосовують лялькотерапію, оскільки у дитини з особливими освітніми потребами (синдром Дауна) є незначні порушення емоційно-вольової сфери, деякі труднощі у розвитку комунікативних здібностей, затримка психічного розвитку, а також у двох дівчаток спостерігаються мовленнєві порушення.

Метою використання лялькотерапії є

- встановлення емоційного контакту, об'єднання дітей в колектив;
- зняття емоційної напруги;
- розвиток психічних процесів (пам'яті, уваги, сприйняття), моторики;
- збагачення інформацією про навколишній світ.

Лялькотерапія дозволяє об'єднати інтереси дітей і корекційні завдання педагога, сприяє природному і безболісному втручання вчителя в психіку дитини з метою її корекції або психопрофілактики.

Учителі використовують різні варіанти ляльок під час інсценування казок, розігрування діалогів, введення казкового героя: пальчикові, об'ємні, площинні, ляльки-рукавички (див. додаток 4).

Часто педагоги використовують казкотерапію як засіб інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості, вдосконалення взаємодії з оточуючим світом (див. додаток 5). Казки викликають інтенсивну емоційну реакцію. Казкові образи звертаються одночасно до свідомості та до підсвідомості. Казка дозволяє вийти за рамки звичайного життя, в доступній формі вивчати світ почуттів і переживань, ідентифікувати себе з певним персонажем і таким чином подивитись на свої проблеми зі сторони.

Застосування вищевказаних методик

- збагачує і зміцнює емоційні ресурси і комунікативні можливості дитини;
- розвиває здатність адекватно реагувати на виникнення несприятливих ситуацій, виконувати роль відповідно до оточення;
- виховує волюві якості, саморегуляцію, здатність до мобілізації життєвого досвіду в потрібний момент;
- створює певний творчий інтерес.

Одним із основних та дієвих методів здоров'язберігаючих технологій є робота з кінетичним піском. Кінетичний пісок учителі використовують на уроках: математики, української мови, літературного читання, образотворчого мистецтва, природознавства та трудового навчання (див. додаток 3). Найрезультативнішими

прийомами роботи з кінетичним піском для дітей з особливими потребами були такі:

- на уроках математики – «Цифри та числа на піску», «Відгадай цифру», «Обчислення значень виразів на піску»;
- на уроках української мови – «Відгадай букву», «Намалюй букву за правилом», «Склади речення за заданими фігурками»;
- на уроках малювання – «Створення малюнка на піску», «Малювання візерунків», «Ліплення».

Заняття з піском на уроках математики допомагають розвивати тактильно-кінестетичні відчуття; дрібну моторику, уяву, пам'ять, мислення, комунікацію та мовлення; на уроках української мови: стабілізувати емоційно-вольову сферу; нормалізувати самооцінку; долати агресивність та жорстокість, тривожність та страхи; на уроках малювання: соціалізувати дітей з особливими потребами; розвивати пізнавальну та емоційну сферу у дітей з особливими потребами.

Ігрові заняття з піском розвивають тактильно-кінестетичні відчуття, які прямо пов'язані з мислительними операціями, з їх допомогою пізнається світ. Розвиваючи тактильно-кінестетичну чуттєвість та дрібну моторику, можна навчити дитину прислуховуватися до себе та проговорювати свої відчуття. А це, в свою чергу, сприяє розвитку мовлення, довільної уваги та пам'яті. Але головне дитина отримує перший досвід рефлексії (самоаналізу). Вчиться розуміти себе та інших. Так закладається база для подальшого формування навичок позитивної комунікації.

Отже, суть арт-терапії полягає в терапевтичному і корекційному впливі мистецтва на дитину, створенні нових позитивних переживань, формуванні креативних потреб і способів їх задоволення. Використання методів арт-терапії у роботі з дітьми з особливими потребами є позитивним аспектом у структурі психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання, який забезпечить психологічний комфорт та сприятиме гармонійному розвитку учня з особливими освітніми потребами.

Таким чином, використання у роботі з учнями особливих потреб технологій навчання, методів, прийомів, та різноманітних форм роботи сприяє всебічному розвитку дитини, її талантів, здібностей, формує ключові компетентності та наскрізні вміння відповідно до індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб.

Впровадження інноваційних технологій сприяє становленню дитини з особливими потребами в колективі як неповторної індивідуальності, ефективному засвоєнню навчального матеріалу, а також організації взаємодії учнів класу з інклюзивним навчанням та інтеграції в суспільстві.

В результаті тісної співпраці учителів, батьків, громадськості вдалося створити умови для соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Отже, інклюзивне навчання має свої цінності і переваги.

Цінності:

- рівний доступ до навчання в загальноосвітніх закладах та здобуття якісної освіти кожною дитиною;

- визнання спроможності до навчання кожної дитини та, відповідно, необхідність створення суспільством належних для цього умов;

- забезпечення права дітей розвиватися в родинному оточенні та мати доступ до всіх ресурсів місцевої громади;

- залучення батьків до освітнього процесу дітей як рівноправних партнерів і перших учителів своїх дітей;

- навчальні програми, в основі яких лежить особистісно орієнтований, індивідуальний підхід, які сприяють розвитку навичок навчатися упродовж усього життя та повноцінній участі у житті громади, суспільства;

- командний підхід у навчанні та вихованні дітей, що передбачає залучення педагогів, батьків і спеціалістів.

Переваги для дітей з особливими освітніми потребами:

- завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей;

- ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами;

- оволодіння новими вміннями та навичками відбувається функціонально;

- навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей;

- у дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими однолітками й участі у громадському житті.

Переваги для дітей без особливих потреб:

- діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей;

- діти вчаться налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них;

- діти вчаться співробітництву;

- діти вчаться поводитися нестандартним чином, бути винахідливими, а також співчувати іншим.

Переваги для родин:

- батьки отримують інформацію про типовий і атиповий розвиток дітей;

- родини одержують підтримку з боку інших батьків;

- батьки беруть активну участь у визначенні навчальних цілей і завдань для дітей;

- усі батьки стають частиною шкільної спільноти.

Переваги для вчителів та інших фахівців:

- учителі інклюзивних класів краще розуміють індивідуальні особливості дітей;

- оволодівають різноманітними педагогічними методиками, що допомагає їм ефективно сприяти розвитку дітей з урахуванням їхньої індивідуальності;

- спеціалісти (медики, педагоги спеціального профілю, інші фахівці) навчаються працювати в команді.

В перспективі заклад буде звертати увагу на такі принципи, що допоможуть вибудувати дитині іншу траєкторію розвитку соціалізації:

1. Принцип педагогічного оптимізму. Вчитися можуть усі діти.

2. Принцип диференційованого та індивідуального підходів, спрямований на створення сприятливих умов навчання, що враховують як індивідуальні особливості кожної дитини, так і її специфічні особливості, властиві дітям із конкретною категорією порушення розвитку.

3. Принцип ранньої педагогічної допомоги, який ґрунтується на забезпеченні раннього виявлення й раннього діагностування відхилень у розвитку дитини для визначення особливих освітніх потреб.

4. Принцип діяльнісного підходу в навчанні й вихованні. Побудова освітнього процесу з використанням збережених аналізаторів, функцій і систем організму згідно з етимологією кожного конкретного порушення розвитку.

5. Принцип соціально-адаптувальної спрямованості освіти. Сформувані різні структури соціальної компетентності та психологічну підготовленість дитини до життя в навколишньому соціокультурному середовищі.

6. Принцип розвитку мислення, мови й комунікації як засобів спеціальної освіти. Створення специфічних умови щодо корекційно-педагогічної допомоги з розвитку мовлення, мислення та спілкування.

7. Принцип необхідності спеціального педагогічного керівництва. Постійне й тривале керівництво з боку педагогів.

Олександра Гриб,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Тернопільської ЗОШ I-III ступенів №14
імені Богдана Лепкого

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Будь-яка зміна прокладає шлях іншим змінам.

Нікколо Макіавеллі

Розвиток сучасного суспільства України й процеси інтеграції в європейську спільноту, гостро ставлять питання забезпечення соціального захисту громадян країни, і особливо тих, хто потребує його найбільше, зокрема, це діти з особливими освітніми потребами. Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана, насамперед, з тим, що чисельність дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає. Модернізація освіти в Україні, що спрямована на демократизацію та гуманізацію, зумовлює необхідність впровадження інноваційних технологій, зокрема, в освіті людей з особливими освітніми потребами. Інклюзія є однією з основних тенденцій розвитку зазначеного типу освіти в Україні.

Однією з форм навчання дітей з особливими освітніми потребами є визнана в багатьох країнах світу інклюзивна форма навчання. Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дитини на освіту та права навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу. Для забезпечення рівних можливостей доступу до якісної освіти інклюзивні навчальні заклади повинні адаптувати програми й плани, форми й методи навчання та ресурси до індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами.

З метою реалізації права дітей з особливими освітніми потребами навчатися за місцем проживання, їхньої соціалізації та інтеграції в суспільство, у Тернопільській загальноосвітній школі №14 впродовж кількох років навчаються діти з ООП, а саме: з тяжкими

порушеннями мовлення, з розладами аутичного спектру, з затримкою психічного розвитку. У 2017 році у навчальному закладі була створена експертна група, до складу якої увійшли директор школи, заступник директора з НВР, учителі початкових класів, асистенти вчителів, психологи, логопед, соціальний педагог, педагог-організатор, медичний працівник закладу, батьки дітей з особливими освітніми потребами.

Проаналізувавши досвід роботи в класах з інклюзивною формою навчання, було з'ясовано, що для ефективної роботи в умовах інклюзії, необхідна низка трансформацій в межах навчального закладу. Для досягнення поставленої мети, експертною групою були визначені наступні **завдання**:

- обладнати логопедичний кабінет та кабінет для проведення корекційно-розвиткових занять;
- донести до громадськості переваг інклюзивного навчання;
- організувати супервізійну підтримку фахівців, які працюють в умовах інклюзивного навчання;
- залучити батьків дітей з особливими освітніми потребами до участі у навчальному процесі з метою підвищення його ефективності.
- удосконалити форму індивідуальної програми розвитку.

У школі обладнано кабінет логопеда та кабінет для проведення корекційно-розвиткових занять, організовано супервізійні групи підтримки фахівців, які працюють в умовах інклюзивного навчання, удосконалено форму ІПР.

Незважаючи на позитивні результати впровадження інклюзивного навчання в Україні, треба зазначити, що впровадження інклюзивної освіти має ще багато проблем. Інклюзивна освіта потребує вдосконалення законодавчої бази, створення в школах сприятливого середовища, формування матеріально-технічної бази, методичного й кадрового забезпечення, подолання соціальних та професійних стереотипів.

Наша школа не стоїть осторонь цих проблем і для ефективної роботи в умовах інклюзії, здійснює низку трансформацій у межах навчального закладу. За підсумками проведеної роботи, усі учасники бачать його практичну значимість для себе, нашого

навчального закладу, освіти в цілому. Фахівці закладу не збираються зупинятися на досягнутому. Попереду ще очікує низка завдань, які потребують постійної роботи, а саме: впровадження інноваційних освітніх технологій в контексті форм інклюзивного підходу та моделей надання спеціальних освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами, робота з громадськістю, щодо переваг інклюзивного навчання, формування матеріально-технічної бази, методичного й кадрового забезпечення та інші.

Упевнені, що реалізовані завдання сприятимуть:

- ❖ створенню належних умов для функціонування і розвитку дітей з особливими освітніми потребами,
- ❖ ефективності навчально-розвиткового процесу, шляхом удосконалення індивідуальної програми розвитку,
- ❖ отриманню професійної допомоги працівниками закладу, яка спрямована на подолання професійних труднощів, аналіз недоліків та удосконалення організації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Жанна Новицька,
вихователь групи дітей РВ/ЗПР
Тернопільського дошкільного
навчального закладу №34

**ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

*Знедолена природою дитина не повинна знати,
що вона малоздібна, що в неї слабкий розум, слабкі сили.*

*Виховання такої дитини повинно бути
у сто разів ніжнішим, чуйнішим, дбайливішим*

В.О.Сухомлинський

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» значно посилено державну підтримку дітей з особливими освітніми потребами. Набули актуальності питання інтеграції таких дітей у суспільство, основою якої є доступ до якісної освіти, починаючи з дошкільної. Адже кожна дитина має право вибору навчального закладу і форми навчання за місцем проживання із забезпеченням усіх необхідних для цього умов. *Включення дітей з особливими потребами в освітній процес дошкільного навчального закладу змінює передусім установки педагогів на розуміння особливостей розвитку дітей та врахування їхніх особливих потреб і потенційних можливостей розвитку в освітньо-виховній роботі.* Освіта дитини з обмеженими можливостями має бути спрямована на облаштування її в соціокультурному просторі і повинна допомогти їй в самоідентифікації, самовизначенні, самореалізації з урахуванням індивідуальності кожного вихованця.

Одним із ефективних засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника з особливими освітніми потребами є театралізована діяльність, яка позитивно впливає на емоційну сферу дитини, сприяє естетичному вихованню, прилучає її до мистецтва, допомагає інтегрувати в соціум. Театральне мистецтво близьке і

зрозуміле дітям, тому що в його основі гра, а це найголовніший аспект діяльності, адже діти, граючись, розвиваються.

В основі театралізованої діяльності є усвідомлення власного «я». Тут формуються моральні якості, долаються недоліки: сором'язливим, невпевненим у собі дітям театр допомагає зняти напруженість, подолати сумніви стосовно себе, повірити у власні можливості. Беручи участь у театралізованих іграх, діти ознайомлюються з оточенням та його складовими через образи, фарби, звуки. Завдяки цій діяльності в дошкільників більш інтенсивно розвиваються пізнавальні інтереси, удосконалюються психічні процеси (пам'ять, уява, мислення), активізується мовлення, формується культура міжособистісного спілкування, розширюється світогляд.

Головні завдання:

- ознайомити дітей з специфікою театрального мистецтва;
- брати участь у театралізації знайомих казок з допомогою дорослого;
- розвивати вміння «входити в образ»;
- імітувати рухи, інтонацію, міміку героїв, намагатись говорити від їх імені, володіти елементарними навичками мови жестів;
- збагачувати уявлення дітей про взаємини між людьми, набувати соціального досвіду;
- розвивати дрібну та загальну моторику рук, вміння співвідносити слово з дією, розвивати мову, пам'ять, мислення, навички невербального спілкування;
- виховувати позитивне ставлення до виконуваної діяльності;
- стимулювати прагнення дитини самореалізуватися, самоствердитися.

Л.С. Виготський вважав: «Щоб створити досить міцні основи творчої діяльності, необхідно розширювати досвід дитини». В групі дітей ЗПР\РВ створено куточки театралізованої діяльності, в яких розміщено ширми, різні види театру – ляльковий, пальчиковий, настільний. Для театралізованої діяльності зібрано костюми для героїв різних казок, маски, шапочки; різноманітний реквізит: кошики, посуд, муляжі фруктів, овочів; предмети побуту та вжитку тощо.

Робота з дітьми проводиться систематично й послідовно з поступовим ознайомленням дошкільників зі сценарієм вистави, вивченням слів героїв та вправлянням їх в оволодінні вміннями й навичками, необхідними для проведення театралізації. Паралельно із підготовкою літературної частини вистави здійснюється підготовка музичного супроводу. У нашому театрі до цієї діяльності заохочуються і дошкільники з інших груп. Вони з особливим захопленням супроводжують виступи артистів акомпонементом шумових та ударних музичних інструментів: металофонів, ксилофонів, барабанів, маракасів, саморобних тріскачок (баночок із різноманітним наповненням) тощо; голосових звукових ефектів на кшталт: посвистування, шипіння, завивання, крихтіння, цокання язиком, вдихи — видихи.

У процесі спостереження за дошкільниками своєї групи (а це – безпосередній спосіб одержання даних, оскільки дитина, не знаючи, що вона є об'єктом дослідження, поводить себе невимушено) я виявила, що діти з затримкою розумового розвитку можуть відображати в грі тільки те, що їм добре знайоме, тому для розвитку гри необхідно:

- збагачувати життєвий досвід малюків;
- спостерігати за предметно-ігровими діями дорослого та наслідувати їх;
- обігрувати сюжетні і дитячі іграшки;
- ознайомити дітей з іграшками-тваринами, викликаючи емоційне ставлення до них.
- вправляти у діях з лялькою, так як лялька займає особливе місце серед іграшок.

Комунікативні уміння дошкільників з РВ/ЗПР потребують покращення. Загальна психофізіологічна незрілість таких малюків значною мірою обумовлює несформованість сенсомоторної координації, адже саме вона сприяє виникненню предметної, в тому числі і ігрової діяльності дитини. Тому доцільно збагачувати життєвий досвід малюків, обговорювати з дітьми домашні справи дорослих, протягом дня залучати дітей до посильної участі в житті групи, читати дитячі книжечки, спільно розглядати та обговорювати картинки, розповідати доступні розумінню малюків та цікаві для них епізоди з життя дорослих,

інших дітей, тварин. Організовуємо повсякденне життя в дитячому закладі таким чином, щоб воно було джерелом нових вражень та уявлень.

Очікувані результати:

- підвищення інтересу дітей до спілкування; розвиток у дошкільників відповідних за змістом знань та практичних умінь (навичок вербальної та невербальної комунікації);
- активного залучення дітей до практичної діяльності (участь у театралізованих дійствах, іграх-емпатіях тощо);
- сформованості в дошкільників позитивного досвіду, збагачення словникового запасу готовими мовними конструкціями.
- залучення батьків до співпраці у виготовленні атрибутів, організація розвивального середовища вдома, проведення спільних розваг.

Театралізовані ігри на основі первинного досвіду спілкування з персонажем

Ігри – драматизації, імітації характерних персонажів, лялькова вистава, настільний театр, рухи перед дзеркалом

Участь у драматизації знайомих казок, сюжетно-театралізовані Ігри

Режисерські ігри, театральні ігрові етюди, ігри – імпровізації із залученням батьківського колективу

Упровадивши активне використання театралізованих ігор як на заняттях, так і у повсякденному житті, намагаюсь підключити до цього і батьків, оскільки лише систематичне застосування дає швидкий позитивний результат. Для цього підготувала рекомендації з проведення театральних ігор, пам'ятки для дорослих, провела батьківські збори на тему «Театр – дітям», консультацію «Як організувати розвиваюче середовище вдома».

Запровадивши постійне використання театралізованих ігор як на заняттях (особливо з розвитку комунікабельності та соціалізації дітей з особливими потребами), так і у повсякденній роботі, я отримала позитивний результат: прослідковується динаміка у спілкуванні, розвиток психічних процесів та мовлення, соціалізація. Саме під час театралізованих ігор діти ознайомилися із різними видами діяльності дорослих, навчилися розуміти почуття та емоційні стани інших людей, співпереживати їм, поступово оволодівають навичками спілкування з дорослими та однолітками.

Значною мірою піддалася корекції і поведінка дітей: їхні вчинки стали в основному вмотивованими, у них спостерігається дружелюбне ставлення до однолітків та дорослих, вони стали більш чутливими щодо схвалення та осуду, відчуваючи потребу в позитивній оцінці з боку дорослого.

Зоряна Кашуба,
музичний керівник
Тернопільського дошкільного
навчального закладу №19

ПЛЕЙБЕК-ТЕАТР І ФОРУМ-ТЕАТР ЯК ЗАСОБИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

*Діти повинні жити у світі краси, гри,
казки, музики, малюнку, фантазії, творчості.*
В. Сухомлинський

Сьогодні проблема розвитку творчих здібностей дітей перебуває у центрі уваги дошкільної ланки освіти. Адже одним із завдань дошкільної освіти є формування дитячої творчості. Спершу маємо усвідомити незаперечну істину : музика впливає на всі сфери розвитку дитини. Ще в Стародавній Греції за допомогою музики формували характер дітей. Вважалося, що музика, сприяє формуванню войовничого характеру в хлопчиків. А Піфагор добирав і рекомендував для впливу на молодь мелодії, які сприяли б подоланню негативних емоцій, люті, смутку. Музику використовують для стимулювання процесів мислення, пам'яті, навчально-пізнавальної та інтелектуальної діяльності.

Ставлячи перед собою мету – виховання творчої, компетентної особистості, надаю перевагу саме творчому розвитку дитини, який полягає насамперед у тому, щоб розвивати індивідуальні потенційні можливості кожної дитини, формувати її здібності. Кожна зустріч з дітьми є цікавою і захопливою, де мовою музики ненав'язливо розповідаю малятам про найголовніше – про красу і розмаїття цього світу, як цікаво можна жити в ньому, навчаю дитину всьому, що стане їй у нагоді в цьому складному сучасному житті, виховую і розвиваю основні її здібності: чути, бачити, відчувати, розуміти, фантазувати і вигадувати.

Життя насичене грою. Кожна дитина хоче зіграти свою роль. Але як же це зробити? Як навчити малюка грати, брати на себе роль і діяти?

Як хочеться в дитинстві перенестися в казковий незвичайний світ: перетворитися з Попелюшки в Принцесу, допомогти Червоній Шапочці, застерегти маленьких козенят не слухати хижого вовка. І все це можливо в театрі. Ось чому театральне мистецтво таке близьке й зрозуміле дітям. Адже в його основі лежить гра – найголовніша річ для малюка. Що ж таке театр в житті дитини?

По-перше, це свято: яскраві вогні, оплески, вітання, посмішки, побажання, яскраві квіти. По-друге, театр – це розвиток пізнавальних інтересів дітей, удосконалення їхніх психічних процесів (пам'яті, уяви, мислення), розширення світогляду та мовленнєвого спілкування.

По-третє, театр – це усвідомлення власного “я” та можливість самовираження особистості. Тут формуються моральні якості, долаються недоліки: сором'язливим, невпевненим у собі дітям театр допомагає зняти нервові напруження, подолати сумніви щодо себе, повірити у власні сили, неорганізованим – навчитись витримки. По-четверте, театр – це високий рівень естетичного виховання. Адже він поєднує в собі впливи музики, танцю, пластики, мовлення та зображувального мистецтва. Театр позитивно впливає на емоційну сферу дитини, він акумулює життєву мудрість, оптимізм, енергію народу. А головне – театр розкриває духовний і творчий потенціал дитини і надає реальну можливість адаптуватися їй в соціальній сфері.

За твердженням К.С. Станіславського, театр – це найкращий засіб для спілкування людей, для розуміння їх сокровенних почуттів. Це диво, здатне розвивати в дитині творчі задатки, стимулювати розвиток психічних процесів, удосконалювати тілесну пластичність, формувати творчу активність. Саме театр – це ключ для самовираження, спілкування, пізнання себе. І саме тому для реалізації завдань з музичного розвитку я використала театралізовану діяльність, яка

користується у дітей незмінною популярністю та суттєво впливає на всебічний розвиток. Вона розвиває творчі можливості, таланти дітей; здатності творчо мислити, аналізувати; розуміти; відчувати; фантазувати; уявляти; мріяти; позитивно сприймати красу музики, чарівного слова; бажання себе проявляти в різних ролях; упевнено себе почувати та вміти по-різному себе презентувати на музичних заняттях.

Вважаю, що театральне мистецтво - це магія досконалості, неперевершеності, вишуканості дитини спробувати себе в мистецтві, не докладаючи надмірних емоційних, вольових, інтелектуальних зусиль, що водночас характеризується успіхом. Завдяки театралізованій діяльності, дошкільники мають змогу ознайомлюватися з навколишнім світом у всьому його різноманітті через образи, фарби, звуки, емоції, а вміло поставлені питання змушують їх думати, аналізувати, міркувати, спостерігати, робити певні висновки. Театральна діяльність збагачує дітей дошкільного віку інтелектуальним розвитком, робить їх більш виразними у своїх висловлюваннях, сміливими, впевненими у собі, удосконалюється звукова культура її мови, інтонаційний лад.

У своїй роботі використовую таку інноваційну форму як **плейбек-театр** («відтворення» різновид інтерактивного театру імпровізації, що складається з двох основних практик: розповіді глядачами особистих історій на публіку та миттєвої художньої інсценізації акторами цих розповідей). Playback-театр — це одна з форм сучасного некласичного театру. У перекладі з англійської «playback» означає «відтворення» (Вікіпедія). На відміну від традиційного театру, плейбек-театр немає літературних сценаріїв. Усе дійство відбувається спонтанно і без підготовки у супроводі музики. Група дітей «глядачі» розповідають свої

життєві історії, а «актори» - інша група дітей відразу їх грають, імпровізуючи, завдяки чому виникає унікальна психологічна взаємодія між усіма учасниками. Музичний плейбек-театр – це простір, у якому кожна дитина має шанс бути почутою, тут розповідь «глядача» оживає так, що всі учасники дійства стають єдиним цілим. На мою думку, така форма колективної взаємодії дуже об'єднує дітей, передусім тому, що будується на грі й емоційних переживаннях, допомагає розібратися у складних та конфліктних ситуаціях. Вона є набагато кориснішою, ніж інші методичні заходи, бо кожну зустріч малята глибоко проживають, а отже, на довше запам'ятовують. Актори на сцені розігрують історії, які розповідають глядачі прямо із залу. Це і невеликі замальовки з життя, і довгі історії з різними персонажами і подіями, і мрії, і фантазії, і навіть сни. Дійство плейбек-театру зазвичай називають «перфорансом», оскільки в ньому акцент не на результаті, а на процесі творчості, з чого випливає безпосередня цінність дій дітей у режимі реального часу: розповіді глядачів, і гра акторів, музикантів, і реакції ведучого та всіх присутніх є великою мірою непередбачуваними, спонтанними. У дошкільному плейбек-театрі діти можуть виразити все, що їх турбує: емпатію, доброту, тривогу, радість, любов, милосердя і т.д. Музика є невід'ємною складовою частиною плейбек-театру, органічним компонентом вистави, що підкреслює основну ідею твору, допомагає розкрити характери дійових осіб.

Інколи у своїй практичній діяльності з дітьми я використовую елементи методики інтерактивної роботи «форум-театр». Сутність методики форум-театру – це пошук шляхів вирішення запропонованої проблеми і виходу із ситуації, що склалася, під час музично-театралізованої вистави.

Форум-театр - методика, ще не поширена в Україні, хоча вона давно й ефективно використовується в багатьох країнах світу.

Використовуючи форум-театр, маю на меті допомогти дітям зрозуміти і знаходити вихід із нескладних проблемних ситуацій, які виникають у їхньому дитячому житті, та виробити креативний підхід до позитивного вирішення цих ситуацій. Тематику вистав форум-театру можуть бути історії із життя дітей, стосунки між членами родини, однолітками, а також теми безпеки життєдіяльності дітей. Кожна вистава форум-театру унікальна, тому що в ній беруть участь не лише «діти-актори», а й «діти-глядачі». У ході вистави «актори» розігрують добре знайому «глядачам» проблемну ситуацію з реального життя, а глядачі «проживають» цю ситуацію, пропускаючи її крізь себе, ставлячи себе на місце головного героя та намагаючись змінити ситуацію на краще. Виконуючи роль замість «актора», «глядач» глибше занурюється в емоційне переживання головного персонажа, відчуючи результат свого втручання. Спроба власної участі може привести «глядача» до іншого погляду на проблему та вірогідна можливість знаходження іншого виходу зі складної ситуації.

Вся група дітей залучається до переживань, переживаннями «акторів» переймаються «глядачі». Діти «глядачі», спостерігаючи за подіями, що розгортаються на сцені, впізнаючи ситуацію, мають можливість оцінити поведінку однолітків з

боку та висловити своє бачення цих подій, що приводить до поліпшення ситуації в цілому. Таких способів поліпшення ситуації може бути багато, адже у кожної дитини – свій власний досвід вирішення проблеми, і вона хоче поділитися цим досвідом з іншими.

Цю техніку використовують як засіб попередження щодо потрапляння дитини в проблемні ситуації та моделювання можливих шляхів виходу із неї.

Одним із ефективних сучасних інструментів всебічного розвитку дошкільнят їхніх вокальних та артистичних здібностей, чуття ритму та координації рухів є мелодекламації. Мелодекламації – виразне читання віршів під супровід музики. Це не відрепетируване заучене виконання, а поле для творчості та пластичної імпровізації. Перед промовлянням мелодекламації пропоную дітям пригадати особливості поведінки героїв та уявити, що вони робили б в тій чи іншій ситуації. Мелодекламації передбачають театралізацію, пластичну імпровізацію, гру з предметами, тому я використовую її як музичний прийом, який подобається дітям. Під час повторного виконання мелодекламації діти

мінюються ролями, тому що зміст «промовлянки» всім їм добре відомий. Теми мелодекламацій я беру доступні дитячому розумінню, і відповідно до пори року.

Звичайно, робота з дітьми стає більш ефективною та продуктивною за допомогою активної участі батьків. Для них я проводжу консультації, індивідуальні бесіди з окресленої проблеми, даю поради, пропоную вихователям матеріал для оновлення у батьківському куточку, намагаючись дібрати цікаві та доступні за змістом ігри, завдання, вправи, які б вони могли самостійно використовувати вдома, запрошую на відкриті заходи. Ознайомившись з формами роботи плейбек-театру та мелодекламації, батьки зацікавились ними. Вони активно допомагали у створенні костюмів та атрибутів, доборі літературного матеріалу. Наші творчі будні так захопили батьків, що викликали в них бажання створювати власні сімейні свята. Все це надихнуло на спільне створення цікавих сценаріїв сімейних свят.

На музичних заняттях вихованці навчилися бути добрими, щирими, емоційними; проявляти правдивість і відвертість у словах, діях, емоційних реакціях; презентувати себе цікаво, кумедно, смішно; «підігравати», швидко вживатися в різні ролі; творчо включатися в музично-театральний процес; намагатися допомагати один одному;

імпровізувати; позитивно та емоційно грати різні ролі, історії. Переконана, що дітям дошкільного віку доволі легко ставати «акторами» та «глядачами», якщо з ними періодично працювати з різними інноваційними технологіями. У музично-театральних дійствах бачу «маленьких акторів» з розумними очима та мудрими дорослими словами, діями, вчинками.

Любов до театру стає яскравим спогадом дитинства, відчуттям свята, проведеного разом з однолітками, батьками і педагогами у незвичайному чарівному світі. І поки наші діти малі, важко сказати, ким вони стануть: інженерами чи художниками, математиками чи поетами. Але важливо, щоб кожен, у якій би галузі він не працював, міг розуміти, любити і творити прекрасне.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / А.М. Богуш та ін. Київ, 2012. 26 с.
2. Кондратець І.А. Педагогічний плейбек. Ефективний засіб ситуаційного навчання педагогів // Дошкільне виховання. 2017. № 2. С. 20–24.
3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан та ін. Київ, 2017. 256 с.
4. У світі музики /А.М. Гелунова, В.В. Чиркіна. Харків, 2008.
5. Шевчук А.Сучасні підходи до організації свят і розваг // Дошкільне виховання . 2000. №3. С.23 –27.
6. Шик Л. А. Художньо-естетичний розвиток. Харків, 2011.
7. Шуть М. Організація дитячих свят. Київ, 2010.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Наталія Брудко,
учитель Тернопільської спеціалізованої школи
I – III ступенів №29 з поглибленим вивченням
іноземних мов

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Треба так перебудувати навчально-виховний процес,
щоб учні не були пасивними об'єктами його;
щоб вони брали активну участь в ньому під керівництвом
педагога.*

Григорій Ващенко

Традиційно освіта передбачає засвоєння учнями певної суми знань, умінь, навичок, зумовлених Державними стандартами та програмами з того чи іншого предмету. Але ринок праці висуває сьогодні вимоги не стільки до рівня теоретичних знань потенційного працівника, скільки до його рівня відповідальності, професійної компетентності і комунікабельності, які він може продемонструвати. Тому, щоб бути успішною людиною в сучасному світі, недостатньо володіти певною сумою знань у тій чи іншій галузі. Важливо, щоб дитина, яка закінчує школу і йде у доросле життя, не була пасивним об'єктом впливу, а могла самостійно знайти потрібну інформацію, обмінятися думками щодо певної проблеми з іншими людьми, брати участь у дискусії, знаходити аргументи і контраргументи, виконувати різноманітні ролі.

Компетентний випускник початкової школи – учень, який має високий рівень мотивації, характеризується високою навчальною й соціальною активністю, готовністю до самостійної розумової діяльності.

Мета статті – з'ясувати ефективність інтерактивних педагогічних

технологій щодо формування в молодших школярів основних ключових компетентностей.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані наступні завдання: з'ясувати суть компетентнісного підходу до навчання та особливості його впровадження в початковій школі;

- проаналізувати та дібрати методи, форми і засоби навчання, використання яких дозволиться формувати в учнів основні ключові компетентності;

- з'ясувати ефективність застосування інтерактивних педагогічних технологій щодо формування в учнів основних ключових компетентностей.

У центрі уваги сучасної освіти мають бути не стільки навчальні предмети, скільки способи мислення і діяльності школяра, якого необхідно навчити критично мислити, вирішувати складні проблеми шляхом аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати і враховувати альтернативні думки, приймати виважені рішення, дискутувати, спілкуватися з іншими людьми.

Такий учень після закінчення школи зуміє правильно обрати свій шлях у житті, зважаючи на власні можливості; буде ставити перед собою завдання самовдосконалення й саморозвитку, що стане запорукою успіху в різних сферах діяльності.

З урахуванням впровадження в освітній процес початкової школи компетентнісного підходу почала працювати над проблемою: «Реалізація компетентнісного підходу у навчанні молодших школярів».

Для досягнення поставленої мети постало питання підбору таких форм, методів і засобів навчання, використання яких дозволить найбільш оптимально формувати в молодших школярів ключові компетентності.

Компетентності дозволяють учневі усунути суперечливості між засвоєними теоретичними знаннями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих завдань.

Методика компетентнісного навчання поєднує сучасні технології освітнього процесу. В основу інтерактивних технологій покладено принцип взаємонавчання, адже учні виступають не пасивними, а активними учасниками освітнього процесу. Саме цей підхід дозволяє

формувати в них мовленнєву та комунікативну компетентності. Його застосовую в роботі з молодшими школярами, вчу учнів самостійності, відповідальності, критичному мисленню.

На уроці української мови у 3 класі при вивченні теми «Рід іменників» застосовую технологію «Ажурна пилка», під час якої представники кожної з груп пояснюють засвоєний матеріал іншим учням і таким чином самі набувають нових знань.

При вивченні біблійної легенди «Вавилонська вежа» на уроці літературного читання у 3 класі використовую технологію «Займи позицію». Діти займаючи певну позицію утворюють групи, обговорюють свій вибір, аналізують висновки кожної з груп, доходять до єдиної думки.

На уроці української мови у 4 класі при вивченні теми «Однорідні члени речення» застосовую технологію «Метод «ПРЕС»», який вчить знаходити вагомі аргументи і формулювати свою думку відносно спірного питання, розбиратися у своїх ідеях, а також формулювати їх у вигляді чіткої та логічної структури.

Технологію «Асоціативний кущ» використовую на уроці літературного читання у 3 класі при вивченні поезії Лесі Українки «Мамо, іде вже зима», під час якої визначаю тему одним словом, а учні згадують все, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку виникають найстійкіші асоціації, потім другорядні. Разом з учнями фіксую відповіді у вигляді своєрідного «куща», який поступово зростає.

Особливо цінною вважаю роботу у групах і парах. Добираю такі завдання, які дають змогу висловити думку кожному членові групи. Діти відчують власну індивідуальність, свій внесок у виконання спільного завдання.

Застосування технології розвитку критичного мислення — один із шляхів виховання активної особистості, що може взяти на себе ініціативу і діяти у межах правового поля. Це засіб формування критичного мислення і водночас розвитку творчих здібностей дитини.

На уроках літературного читання, математики, природознавства використовую стратегію «Діаграма Вена» з метою співставлення, порівняння, знаходження спільних та відмінних властивостей геометричних фігур, рис літературних героїв, явищ природи.

Застосування цього виду роботи допомагає учням глибше зрозуміти зміст виучуваного матеріалу, суть поняття, віднайти першопричини подій, проаналізувавши факти.

Так, при вивченні теми «Казки» на уроках з літературного читання, учні знаходять спільні та відмінні ознаки між народною та літературною казкою та одночасно фіксують їх у «Діаграмі Вена».

При вивченні теми «Іменник» на дошці креслю таблицю із відповідними заголовками. До неї учні записують відповіді на питання. Що ви знаєте про іменник? Що нового ви хочете дізнатися? Після чого оголошується тема, мета та завдання, очікувані результати уроку. В кінці уроку записуються результати до таблиці в колонці «Дізнався».

На уроці з розвитку зв'язного мовлення у 2 класі пропоную дітям пограти у гру «Веселий кубик».

Даю завдання описати бджілку і скласти про неї невелику розповідь. За допомогою запитань діти складають розповідь про комаху і вивішують на дошці відповідний малюнковий ланцюжок відповідей.

Цікавими для дітей є уроки, проведені у нестандартній формі, а також інтегровані уроки, проведені у нестандартній формі (урок-подорож, урок-ярмарок, урок-конкурс, урок-захисту проектів). Цікими для дітей були зустрічі з відомими митцями Тернополя: поетесою Марією Баліцькою та письменницею Вірою Пароновою.

Деякі види роботи дозволяють дітям краще зрозуміти роль математики в житті. Так із своїми учнями я провела інтегрований урок з математики та основ здоров'я «Відкриваємо математичне кафе», під час якого діти вміло виконували роль дизайнерів, рекламодавців, офіціантів, кухарів, менеджерів, відвідувачів.

Протягом останніх років спостерігається все більша і більша тенденція до проектного мислення. Це одна з тих технологій, яка дозволяє вчителю і учням моделювати навчальний процес відповідно до власних ідей, задумів, планів, не відходячи при цьому від основної програми і вимог.

Так, у попередньому навчальному році разом з учнями я провела дослідницький проект «Мій рідний Тернопіль». В рамках цього проекту було проведено екскурсію рідним містом, екскурсію у краєзнавчий

музей «Вивчаємо історичне минуле», у рік з математики та літературного читання «Рідний Тернопіль», усний журнал «Моє місто – частинка України».

Кінцевим продуктом цього проекту стало створення фотовиставки та дитячих мультимедійних презентацій.

Практичні проекти, на мою думку, є найважливішими серед усіх інших, адже саме вони у найкращий спосіб виконують місію проекту у його первинному значенні. Завданням практичного проекту є не стільки навчання, вивчення, а досягнення певного значущого, суспільно важливого результату. Підготовка і виконання таких проектів вимагає чіткої координації дій, обговорювання, розподілу обов'язків. Результатом такого проекту може бути створення стенду, газети, веб-сторінки, презентації.

Також, спільно з учнями і їхніми батьками вже протягом кількох років кожної зими ми організовуємо акцію «Допоможи пташкам узимку». У рамках цієї акції разом з учнями ми обговорюємо, як краще реалізувати цей проект, діти подають свої ідеї щодо розташування годівничок, їх виготовлення. На уроці природознавства учні поглиблюють свої знання про зимуючих птахів, умовами їх проживання на території Тернопільщини. Потім діти разом з батьками виготовляють годівнички і разом ми розвішуємо їх біля школи, куди також насипаємо корм.

Незамінним помічником у моїй роботі є комп'ютер. Починаючи з першого класу учні із задоволенням переглядають навчальні фільми, програми з математики, української мови, природознавства. Завдяки ІКТ легко індивідуалізувати навчання, здійснювати контроль, об'єктивно та вчасно підбивати підсумки роботи.

Велике значення у формуванні світогляду учнів має виховна робота. Різноманітні види позакласної роботи в комплексі сприяють розвитку пізнавальної діяльності учнів, допомагають формуванню творчих здібностей дітей елементи яких спостерігаються в процесі вибору раціональних способів розв'язання задач, в математичній, або логічній кмітливості, конструюванні різних геометричних фігур під час проведення математичних ігор, щоб із більшою ефективністю виконати будь-яку роботу.

Робота в групах та парах

6

Ірина Власюк,
учитель англійської та німецької мов
ТНВК «Школа-колегіум Патріарха Йосифа Сліпого»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ЧИТАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНІКИ «КОЛЬОРОВОГО ЧИТАННЯ»

Навчити читати іноземною мовою – одне з практичних завдань учителя в закладі загальної середньої освіти. Відповідно до Державного стандарту учні повинні навчитися самостійно читати нескладні автентичні тексти різного характеру і типу.

В умінні читати виділяю два основних аспекти: технічний; змістовий / смисловий. Під технікою навчання розумію навичку швидко сприймати графічні образи слів і точно співвідносити їх з відповідними звуковими образами, а також зі значеннями слів. Невід'ємним компонентом техніки читання є швидкість виконання операцій зорового сприйняття та ідентифікації графічних образів.

Процес оволодіння технікою читання у початковій ланці включає розв'язання таких завдань: 1) засвоєння літер іноземного алфавіту: зорове сприйняття, розпізнання та ідентифікація літер, з одного боку, і написання її варіантів – великої та малої, друкованої і рукописної; 2) оволодіння звуко-буквеними і буквено-звуковими зв'язками (а не назвою букви, яка не допомагає, а лише створює певні труднощі при читанні); 3) поступове засвоєння основних правил читання голосних та приголосних літер, їх комбінацій.

Основне призначення навчання іноземної мови у початковій школі є формування іншомовної комунікативної компетенції. Вона розкривається в основних видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. У навчанні англійської мови велика увага приділяється читанню, тому що воно є важливим джерелом отримання іншомовної інформації і ефективним засобом навчання. Мистецтво читання складає основу для формування інформаційних вмінь та оволодіння комунікативною компетенцією. Саме ці вміння дозволяють дитині ефективно орієнтуватися в зростаючих інформаційних потоках, створити надійну основу для розвитку та вдосконалення вмінь говоріння, а також письма та аудіювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблема навчання техніки читання протягом тривалого часу є предметом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Дослідниками запропоновано навчання техніки читання англійською мовою за методом «ключового слова» (А.П. Старков); визначено психологічні особливості навчання читання іноземною мовою і доведено ефективний вплив міцного зв'язку «літера-звук» на формування навичок техніки читання (З.І. Кличнікова); розроблено дидактичну модель навчання техніки читання і письма (Р.Ю. Мартинова); обґрунтовано доцільність використання «кольорового» читання англійською мовою в початкових класах (М.В. Денисенко); розглянуто нетрадиційну методику навчання читання англійською мовою (Г.Є. Мальковський); досліджено ефективність ігрового компонента в навчанні техніки читання англійською мовою (К.І. Онищенко). У вітчизняній методиці навчання техніки читання

англійською мовою створено значну науково-методичну базу. Однак однастайності серед науковців щодо визначення більш раціонального й ефективного методу навчання техніки читання англійською мовою, послідовності формування відповідних навичок ще немає.

Оволодіння технікою читання на початковому ступені та вдосконалення її в наступних класах є обов'язковим складником навчання читання англійською мовою, оскільки смисловий вік читання повністю залежить від техніки читання та удосконалюється разом з нею від ступеня до ступеня.

Проміжними завданнями у процесі навчання читання англійською мовою, від успішного вирішення яких залежить реалізація кінцевої мети, є: оволодіння графікою англійської мови, засвоєння буквено-звукових і звуко-буквених відповідностей, правильне і швидке читання вголос ізольованих слів, засвоєння правил читання, правильне членування речень на синтагми, а неважких читальних текстів – на смислові відрізки при читання вголос. Поступовий перехід до читання мовчки з безпосереднім розумінням, досягнення певної швидкості читання.

Автор методики «кольорового» навчання читання М.В. Денисенко наполягає на тому, що учні початкових класів мають читати лише ті слова, які їм вже відомі з усного мовлення. Вивчення транскрипції, на думку дослідниці, необхідне для самостійної роботи учня із словником. Учена схиляється до аналітикоімітативного буквено-звукового методу навчання техніки читання, яке передбачає швидке сприймання графічних образів, закодованих системою кольорів. М.В. Денисенко саме кольори вважає дієвими зоровими подразниками у встановленні буквено-звукових відповідностей. Сутність цього методу полягає в закріпленні за буквами відповідних кольорів. В одній із систем їх налічується 47. На мою думку, учням початкових класів по-перше, важко запам'ятати таку кількість кольорів, по-друге, не всі діти взагалі спроможні їх розрізнити. Інші прихильники «кольорового» читання пропонують використовувати лише п'ять кольорів (коричневий, синій, червоний, оранжевий, зелений). Запропоновані дітям тести довели, що слова, надруковані коричневим, синім,

оранжевим кольорами, викликали в учнів бажання читати, тоді як надруковані зеленим і червоним були не зручно читабельними, тому що нечіткими. Проте повністю відмовлятися від цієї методики не варто. Можна використовувати кольори для виділення складних для читання орфограм (буквосполучення, які вимовляються іншими звуками: *sh, ch, th, ph*, та ін.; дифтонги/трифтонги: *ea, ee, oo, ow, ou*; букви, які не читаються: *wh, kn, ck, lf, gh* та ін.). Так можна сконцентрувати увагу учнів на труднощах для того, щоб уникнути помилок під час читання. Після активної тренувальної роботи з читання окремих слів учням слід запропонувати виконання вправ з голосного читання речень. Починати треба з простих речень. Від простих речень необхідно переходити до поширених. Під час їх читання учнів потрібно навчати членувати речення на синтагми, правильно озвучувати та осмислювати їх як цілісні інтонаційні блоки. Оволодіння навичками озвучування речень передбачає засвоєння таких операцій, як-от: читання синтагм без пауз, як суцільних комплексів; виокремлення в реченні наголошених і ненаголошених слів, вимови ненаголошених слів редуковано і злито з наголошеними; інтонаційно правильна вимова кінцевих і некінцевих синтагм у реченні. Проте всі ці операції усвідомлено можуть виконувати лише дорослі учні, керуючись певними правилами. Маленькі учні набувають навичок розподілу поширених речень на синтагми під час читання імітуючи вчителя. Не доречним є пояснення в цьому віці будь-яких складаних правил.

Для маленьких учнів учитель є взірцем як і що вимовляти, де в реченні має бути наголос і яким чином читати поширене чи складне речення. З метою досягнення успішних результатів, учителю необхідно організувати багаторазове читання (хорове й індивідуальне).

Отже, суть навчання читання учнів початкової школи полягає в тому, щоб сформувати в них не лише іншомовну комунікативну навичку, але й оволодіти технікою читання. Це в майбутньому допоможе сформувати іншомовні компетенції, а саме полікультурну, країнознавчу, соціокультурну, забезпечити активність та зацікавленість на уроках. Оволодіння технікою читання передбачає автоматизацію таких дій учнів: упізнавати, розрізняти й озвучувати букви, а також їх

сполучення у словах з урахуванням правил читання, прогнозувати мовний матеріал, членувати речення на синтагми і правильно інтонувати як окремі речення, так і невеликі тексти у процесі читання вголос і мовчки. Показником сформованості навичок техніки читання є швидкість виконання операцій зорового сприймання та ідентифікації графічних образів слів зі звуковими образами, що зберігаються у довготривалій пам'яті читача.

*Любов Меленчук,
учитель гімназії «Гармонія» - відокремлений структурний
підрозділ Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола
Тернопільської міської ради*

**STEM ПІДХІД В ОСВІТІ:
ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ STEAM-ПРОЕКТУ
«НАВЧАННЯ З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ. ВИШИВКА – ГЕНЕТИЧНИЙ КОД
НАЦІЇ»**

Швидкі темпи розвитку сучасного інформаційного суспільства зумовлюють необхідність зміни методології освіти, функції якої постійно ускладнюються.

Основна навичка людини, що найбільше затребувана в сучасному світі - це вміння бачити й розв'язувати проблеми, які стають усе складнішими й глобальнішими. Розв'язання будь-якої проблеми потребує, насамперед: критичного мислення, інтегрованих знань, творчої уяви, навичок практичного використання сучасних технологій.

Система інтегрованих знань допоможе визначити, яка інформація необхідна, де її знайти і як використати для розв'язання конкретної проблеми, залучивши необхідні технології. Розвинена творча уява й естетичний смак сприятимуть оригінальності розв'язання проблеми, підвищенню конкурентоздатності продукту.

Тому, останнім часом набула популярності STEAM-освіта, яка є способом реалізації потреби підготовки молоді до креативного розв'язання проблем у будь-якій сфері.

Використання STEM-STEAM-STREAM-навчання в своїй роботі вважаю цікавим і доцільним, адже – це навчання майбутнього, науково зорієнтоване спрямування знань у їх різнобічності й глибині, в умінні досліджувати явище чи об'єкт всеосяжно. Замість того, щоб вивчати окремо кожен з дисциплін, STEM інтегрує їх в єдину схему навчання. На уроках використовую більше групової проектної роботи, а завдання роблю більш прикладними. Дітям це допоможе виходити зі школи підготовленими до реального життя, а країні – отримати більше фахівців із гнучкими, комплексними знаннями та вмінням вирішувати науково-технологічні проблеми.

Впровадження в навчально-виховний процес методичних рішень STEM-освіти дозволить сформувати в учнів найважливіші характеристики, які визначають компетентного фахівця. Такі як уміння побачити проблему та шляхи її вирішення, оригінальність підходу та відхід від шаблону, відчуття гармонії в організації ідеї.

Часто ми стикаємося з проблемою низької мотивації учнів до тих чи інших дисциплін і змінити їх точку зору досить проблематично. Тому потрібно знайти рішення цієї проблеми використовуючи щось нове, нестандартне, що може стимулювати зацікавленість до вивчення того чи іншого предмету. А також, якщо ми грамотно узгодимо зміст і форми навчання з інтересами школярів, то вони самі будуть прагнути дізнатися щось нове. І ефективність освітнього процесу зросте.

Метою впровадження STEAM-освіти в навчальній діяльності нашого закладу є дослідити рівень розвитку творчого мислення учнів, розкрити їх уміння бачити об'єкт вивчення в цілому і як частину від цілого, зважати на деталі, проводити паралелі, розкривати зв'язки, з'ясовувати закономірності, аналізувати, узагальнювати й робити висновки.

Впровадження нами STEAM-освіти дозволить сформувати в учнів найважливіші характеристики, які визначають компетентного фахівця:

- уміння побачити проблему;
- уміння побачити в проблемі якомога більше можливих сторін і зв'язків;
- уміння сформулювати дослідницьке запитання і шляхи його вирішення;

- гнучкість як уміння зрозуміти нову точку зору і стійкість у відстоюванні своєї позиції;
- оригінальність, відхід від шаблону;
- здатність до перегруповування ідей та зв'язків;
- здатність до абстрагування або аналізу;
- здатність до конкретизації або синтезу;
- відчуття гармонії в організації ідеї.

Це дозволить наблизити зміст різноманітних сфер науково-технічної діяльності людського суспільства до навчального процесу.

У STEAM-освіті активно розвивається креативний напрямок, що включає творчі та художні дисципліни. Адже спроба активізувати освіту тільки в напрямку науки без паралельного розвитку Arts-дисциплін може призвести до того, що молоде покоління позбудеться навичок креативності. Тому саме мейкерство, вважаю невід'ємною частиною STEM-освіти і активно залучаю його в свою навчальну діяльність. Освіта мейкерів це освіта від кулінарії до кодування, яка розвиває безліч умінь, але найголовніше з них - вміння вчитися.

Дотримуючись концепції патріотичного виховання і навчання в напрямку STEAM-освіти, нами були залучені учні різних вікових категорій у виконанні ряду проектів таких: «Створення схем вишивок», «Ялинкова іграшка в українському стилі», «Створення виробу оздобленого орнаментом», «Кодування у вишивці», «Виготовлення годівниці для птахів», «Бізнес моєї мрії», «Виготовлення листівки до Великодніх свят»... Спільним для цих проектів було визначення проблеми її аналізу та шляхи реалізації, генерування ідей, ескізний дизайн, створення технологічної карти, остаточне виготовлення виробу та презентації його.

У кожного, проекту була своя мета і завдання. Наприклад, завданням **проекту «Новорічна іграшка в українському стилі»** було:

—Розвиток у дітей соціально-комунікативних якостей за допомогою організації різних видів діяльності.

—Ознайомити дітей з різдвяними та новорічними звичаями нашого краю, історією та різноманіттям ідей ялинкової іграшки.

—Розвивати конструктивне мислення, фантазію, уяву.

—Виховувати інтерес до спільної праці і народних традицій.

—Створювати в родині сприятливих умов для розвитку особистості дитини.

Проект «Виготовлення годівниці для птахів» направлений виключно на групову роботу. Завданням було не тільки допомогти птахам в зимовий період але і естетичне оформлення подвір'я. Учні провели аналіз аналогів; провели опитування; обговорили можливі варіанти і вибрали власну ідею, враховуючи всі критерії, яким мала відповідати годівничка (функціональність, естетичність, довговічність, економічність і оригінальність); виготовили ескіз виробу; підібрали необхідні матеріали для виготовлення виробу, в рамках розрахованого і обґрунтованого бюджету; продемонстрували готовий виріб, прикрасивши ним подвір'я, оскільки всі годівниці були виготовлені в українському стилі до Різдвяних свят.

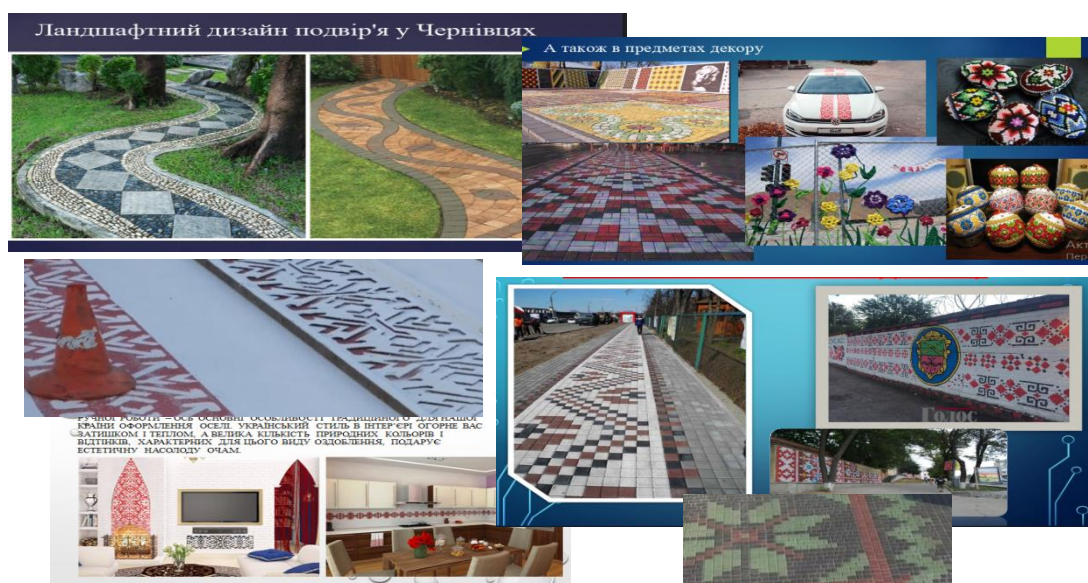
**Схематична демонстрація використання STEAM-технології
в проекті «Виготовлення годівниці для птахів»**

S(Science)	науки (біологія, фізика, хімія)	Необхідними є знання того, що: птахи не сядуть на занадто яскраву годівницю неприродних кольорів і на ту, що сильно розгойдується на вітрі, бо це їх відлякуватиме; паперові годівниці під дощем швидко розкиснуть і зруйнуються.
T(Technology)	технології	технології виготовлення залежать від матеріалів; для ознайомлення з можливими видами годівниць можна скористатись інформаційно- комунікаційними технологіями
E(Engineering)	інженерне проекування	інструменти, креслення, технологічні картки

A(Art)	мистецтво	малювання ескізів, оцінювання естетичності виробу, оздоблення виробу, дотримання пропорцій, вибір місця розміщення в саду
M(Mathematics)	математика, економіка	вимірювання, визначення масштабу, обрахунок собівартості виробу.

На противагу попередньому, **проект «Створення виробу оздобленого орнаментом»**, є індивідуальним. Учні діяли згідно плану, але сам виріб обирали самостійно. Результатом виконаної роботи була презентація проектів і виставка виробів. Учні мали змогу проявити свою власну креативність і індивідуальність.

Проект «Вишивка навколо мене і в моєму серці» де учні дослідили як і де нестандартно застосовують елементи вишивки в різних регіонах нашої країни.

Надзвичайно цікавим виявився для учнів **проект «Кодування у вишивці»**. У рамках цього проекту, окрім дослідницької частини в напрямку таких тем як історія виникнення та значення імені, магія вишивки, вишивка як оберіг, техніка кодування у вишивці, учні, опанувавши техніку кодування у вишивці, виготовили схему свого закодованого імені і вишили його хрестиком. Кращі роботи були представлені на святі української вишивки.

Залучаючи учнів до виготовлення предметів на основі інтеграції наук, STEAM прагне викликати інтерес і любов до мистецтва та наук, оскільки всі вони включають творчі процеси, і жодна з них не використовує лише один метод для дослідження чи розв'язання проблем.

Я вважаю, що популярність STEAM-освіти пояснюємо тим, що для розв'язання більшості сучасних проблем необхідне інноваційне мислення, яке поєднує в собі інтелект науковця, технолога з уявою митця або дизайнера.

Сучасним школярам вкрай необхідно бачити результати своєї роботи. Вони мають у своєму арсеналі чимало он-лайн джерел і цілком доступні інші ресурси, які дають можливість виготовити від простенької іграшки до справжнього електронного шедевру. Тому через навчання, гурткову роботу, гру, проектну діяльність учні глибоко пізнають світ, розвивають власні здібності, креативність мислення і в майбутньому можуть стати чудовими фахівцями, творчими особистостями, патріотами своєї Батьківщини.

Застосування елементів STEM-освіти під час вивчення навчальних дисциплін, як на уроках, так і в позакласній роботі відкривають можливості кожної дитини, виховують, допомагають їй, створюють додаткову мотивацію до навчання: учні добре засвоюють матеріал, тому що це їм цікаво.

В рамках мультипредметного навчально - дослідницького, творчого STEAM-проекту на тему: «Навчання з Україною у серці. Вишивка - генетичний код нації» учні всіх класів вивчаючи певні теми предметів, передбачені навчальною програмою, зосереджували свою увагу на практичному застосуванні набутих знань в дослідницькій та практичній діяльності в розрізі даної теми проекту. Це допомогло їм більше дізнатися про українську вишивку та зробити її ближче до кожного серця, а разом з тим зробити навчання цікавим та компетентнісно зорієнтованим.

Так, наприклад, для наймолодших було запропоноване завдання «Опиши орнамент та знайди геометричні фігури у ньому», при вивченні

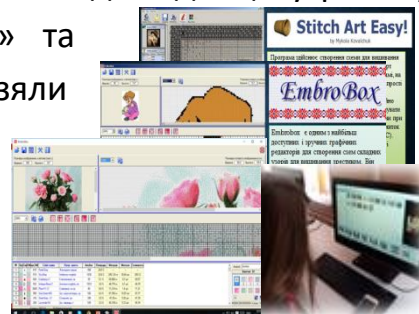
теми «Пошук інформації в інтернеті» з інформатики і паралельно теми «Геометричні фігури» з математики і використовуючи набуті навички намалювати свій орнамент вивчаючи образотворче мистецтво.

Учні 6 класу при вивченні тем з інформатики «Графічний редактор», використавши знання з математики про геометричні фігури і симетрію, та образотворчого мистецтва про поєднання кольорів створили орнамент в різних графічних редакторах.

Учні 7 класу, виконуючи практичне завдання з інформатики «Коллективна робота з документами в Інтернеті» та завдань з історії, зібрали цікаві факти про вишивку, дослідили національні символи України та історію української іграшки. Виконали дослідницьку роботу «Вишивка від глибини віків до сьогодні» та використовуючи зібрану інформацію взяли участь в конкурсі написання есе з української мови на тему «Вишивка в моєму житті». А також, вивчаючи тему «Алгоритми і програми» з інформатики мали завдання скласти модель побудови орнаменту за допомогою програми Scratch. Що дало можливість творчо, граючись, змагаючись за кращий орнамент проявити і удосконалити свої знання з програмування.

Учні старших класів найбільше були залучені до цього проекту. Особливо в написанні науково-дослідницьких робіт, творчих проектах. Виготовлення різних виробів з декоруванням вишивкою, організації заходів для молодших школярів в рамках проекту тощо.

Отже, STEAM-підхід дає можливість використовувати проектне навчання, яке поєднує різні науки, технології, інженерію, мистецтво й математичні розрахунки та сприяє створенню особливого навчального середовища, в якому всі учні можуть брати участь у розв'язанні конкретних практичних проблем.

STEAM-проекти не лише навчають учнів критично мислити, розв'язувати проблеми креативно, вони готують учнів працювати в галузях, які постійно змінюються. А такі навички є важливими не лише для кожної людини, а й для країни в цілому.

На відміну від традиційних моделей навчання, педагоги, які використовують систему STEAM, інтегрують дисципліни, використовуючи динамічну синергію між процесом моделювання та змістом математики й інших наук, щоб згладити межі між методами моделювання, художнім і математичним мисленням. Завдяки такому цілісному підходу розвиваються навички критичного мислення, активна комунікація, розвиток вміння працювати в команді, генерувати нові ідеї, творчо підходити до виконання завдань, знаходити оригінальні рішення.

Виконання STEAM-проектів пришвидшить впровадження нового, але перспективного напрямку освіти в навчальних закладах України.

Тетяна Мороз,

учитель інформатики

Тернопільського Технічного ліцею

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ GOOGLE CLASSROOM ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ ПРОЦЕСАМИ ТА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Головне завдання ліцею сьогодні – формування гармонійно розвиненої, активної творчої особистості, здатної навчатися протягом усього життя, вміти застосовувати знання в певних ситуаціях.

Застосування ІК-технології у освітньому процесі здійснюється відповідно до загальнодидактичних принципів добровільної участі та вільного вибору, особистого розвитку, продуктивності, керованості, цілісності, завершеності. Та найголовніший, основоположний принцип упровадження ІКТ в ліцеї - враховувати інтереси дитини, безпосередньо пов'язані з поточними подіями, практичними та духовними потребами самих дітей, їхніх близьких та суспільства. Система управління

навчанням (далі – СУН) – педагогічна технологія, орієнтована на застосування та набуття нових знань, умінь та навичок, необхідних випускникам нашого ліцею.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій на різних етапах педагогічного процесу вимагає глибокого аналізу мети і завдань освітнього процесу.

Використання ІКТ у освітньому процесі відкриває широкі перспективи у вивченні дисциплін шкільного курсу. З'являються можливості розширення змістового наповнення предметів, опрацювання великих обсягів навчальної інформації, яка стає доступнішою для ліцеїста в будь-який час та в будь-якому місці. Це дає можливість і ліцеїстові, і вчителю адаптуватись до зовнішніх соціальних обставин та при необхідності переходити на дистанційну форму навчання, що забезпечує неперервність навчального процесу.

У зв'язку з цим, виникає необхідність адаптації системи освіти у напрямку створення умов для особистості, яка зможе виявити свої здібності та в подальшому розвиватися відповідно до них. Вивчення передових технологій більш розвинених країн світу, а також нормативно-правових рекомендацій щодо розвитку освіти в Україні наштовхнуло нас на впровадження системи управління навчанням, мабуть, найпопулярнішої корпорації світу – Google. Як наслідок, перед педагогічним колективом ліцею постає завдання щодо адаптації учнів до життя в інформаційному суспільстві через формування відповідних інформаційно-комунікаційних компетентностей у процесі навчання.

Інформатизація навчального процесу передбачає впровадження нових засобів, методів та форм професійної підготовки майбутніх фахівців, створення та використання потужних і простих у використанні Інтернет-технологій та засобів електронного навчання. У Тернопільському технічному ліцеї вже розроблено онлайн-курси на базі додатку Google Apps, який є системою управління навчанням Google Classroom. Найвідомішою системою подібного призначення можна назвати Moodle, але вона для більшості користувачів досить складна і не зовсім зручна у використанні.

Google Classroom, дає змогу використовувати інтегровані інструменти пакету Google Apps, наприклад: Google Drive і Gmail.

Основні відмінності щодо використання інших СУН і Google Apps для навчальних закладів полягають у способах доступу до них і сценаріях створення облікових записів (акаунтів). Наприклад, при реєстрації в Google Apps можна створити акаунт адміністратора, що надасть доступ до панелі управління для активації служб та управління іншими налаштуваннями домену навчального закладу. Після підтвердження домену адміністратора перед користувачем із відповідними правами відкривається можливість додавати нові служби, створювати класи та групи користувачів, реєструвати їх на потрібні курси. Так вибудовується структура СУН та навчального контенту.

Використання даної технології показало, що у Google-класі зручно працювати як учителям, так і учням, оскільки служба забезпечує користувачів універсальним робочим апаратом, має зручний інтерфейс і можливості, необхідні учасникам освітнього процесу.

Важливим є виділити деякі особливості роботи в Е-класі:

1. Налаштування Е-класу. Для кожного Google-класі створюють свій ключ доступу, який учні та інші вчителі використовують для приєднання до спільноти.

2. Інтеграція з Google-дискон. Коли вчитель використовує Google Classroom, папка «Клас» автоматично створюється на його робочому Google-дискон. Для ліцеїстів також створюється «Клас» з вкладеними папками для кожної групи, до якої вони приєднуються.

3. Створення та розповсюдження завдань. Створюючи завдання у вигляді Google-документа, платформа створює та поширює індивідуальні копії документа для кожного учня в Google-класі за бажанням вчителя, що значно спрощує технічні аспекти освітнього процесу.

4. Обмеження в часі. Створюючи завдання вчитель може вказати термін виконання роботи, що дисциплінує ліцеїстів, дає можливість

навчити їх основам тайм-менеджменту. Коли ліцеїст здає завдання до завершення терміну виконання, на його документі з'являється статус «Перегляд», що дозволяє вчителю перевірити роботу. Після перевірки вчитель може повернути завдання для доопрацювання, яке автоматично переходить в статус «Редагування» і ліцеїст продовжує роботу над документом.

5. Контроль за виконанням завдань. За усіма завданнями можна спостерігати одночасно і контролювати роботу над окремим завданням відразу в декількох Класах.

6. Спілкування в Google-класі. Поєднуючи можливості сервісу «Оголошення» з коментуванням завдань у Google-класі, вчителі та учні завжди підтримують зв'язок і слідкують за станом виконання/перевірки кожного завдання.

Основні переваги впровадження сервісу в Тернопільському технічному ліцеї - це те, що використання СУН Google Classroom не зводиться до заміни паперових носіїв інформації електронними, а доповнює їх, розширює кругозір ліцеїстів та їхню цифрову компетентність. Сервіс дозволяє поєднувати процеси вивчення, закріплення та засвоєння навчального матеріалу, які під час традиційного навчання відокремлені один від одного.

За час упровадження системи змішаного навчання ліцеїсти навчилися активно і впевнено використовувати хмарні та мережеві технології для навчання, що допомагає і вчителям і ліцеїстам можливість оптимізувати освітній процес, зробити його доступним у будь-який час та в будь-якому місці. Нам вдалося успішно реалізувати поставлене завдання на уроках інформатики, а також апробувати дану методику протягом 1,5 років. Надалі плануємо створити єдиний інформаційний простір, який охоплюватиме всі навчальні предмети та роботу класного керівника в Тернопільському Технічному ліцеї, тобто об'єднати усіх учасників освітнього процесу: вчителів, ліцеїстів, батьків.

Галина Костюк,
директор Тернопільської спеціалізованої школи №7
з поглибленим вивченням іноземних мов

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ТА ПОШУКОВОЇ РОБОТИ УЧНІВ

*Ми повинні виховувати так, щоб дитина
почувала себе шукачем і відкривачем знань.
Тільки за цієї умови одноманітна, напружена,
виснажлива робота школяра
забарвлюється радісним почуттям і може принести
маленьким людям переживання творця.*

В.О. Сухомлинський

В умовах високих темпів науково-технічного прогресу, інформатизації всіх сфер життєдіяльності людини актуалізується проблема реформування системи освіти у відповідності з вимогами світових стандартів на основі використання ІКТ.

Інформаційна парадигма передбачає принципово нові функції освіти і роль педагогічних кадрів у розвитку суспільства. Замість трансляції готових знань, що реалізується традиційними технологіями, сучасна освіта має носити випереджувальний характер, готувати майбутнього фахівця до самостійного оволодіння необхідною інформацією та формувати вміння її застосувати в умовах швидких соціально-економічних змін. Зміщення акцентів з функції обслуговування на функцію створення значно підвищує вимоги до рівня підготовки педагогічних працівників, їхніх особистісних і професійних якостей.

Сучасне українське суспільство потребує фахівців, які володіють дослідницькими вміннями. Концепція модернізації освіти акцентує увагу педагогів на підготовці молодих громадян, які швидко виявляють проблеми, знаходять способи їх вирішення, самостійно здійснюють відповідальний вибір, прогнозують можливі наслідки, вирізняються мобільністю, конструктивністю, відповідальністю за долю України. На

формування таких якостей особистості спрямована дослідницька діяльність.

Вивчення здобутків української системи освіти відповідно, світових тенденцій зумовило необхідність оновлення змісту середньої освіти, оптимізацію мережі загальноосвітніх навчальних закладів, інформатизацію навчально-виховного процесу.

Методичним підґрунтям слугують такі формування, як: школа вищої педмайстерності, до складу якої входять досвідчені педагоги, які мають звання: «старший вчитель», «учитель-методист», саме вони створюють основу для впровадження інновацій у навчально-виховний процес, творчі групи вчителів, які мають високі результати в навчальній діяльності, динамічні групи професійного вдосконалення педагогів, школа молодого спеціаліста – педагоги, які вже здатні створити свій рівень творчості.

Науково-дослідницька діяльність формує такі вміння та навички: планувати свою роботу; використовувати багато джерел інформації; самостійно відбирати й накопичувати матеріал; аналізувати факти; приймати рішення; презентувати створене перед аудиторією; оцінювати себе та інших.

Пропонуємо вашій увазі матеріали з досвіду педагогів закладу.

Учитель інформатики Тетяна Кравчук використовує компетентнісний підхід. Вона гармонійно поєднує традиційні підходи до викладання, головним завданням яких є формування стійких знань, умінь і навичок, з особистісно орієнтованими методами навчання, метою яких є створення умов для розвитку та самореалізації кожного учня.

Учитель володіє вміннями і навичками дослідницької діяльності, має сформовані дослідницькі компетентності та впроваджує дослідницькі методи у процес навчання.

Учитель готує випускників до життя в інформаційному суспільстві, формує гнучкість, мобільність, уміння критично, творчо мислити,

використовувати знання для розв'язування проблем, робити вибір, здобувати інформацію різних джерел, приймати рішення і нести за них відповідальність; вчить постійно вдосконалюватися, успішно спілкуватися, розвиває вміння працювати в команді, розв'язувати конфлікти, цілеспрямовано використовувати свій потенціал для самореалізації.

Невід'ємною умовою формування інформаційної компетентності учнів є проектна діяльність. У діяльності Тетяни Петрівни метод проектів тісно пов'язаний з такими методами особистісно орієнтованого підходу, як навчання у співпраці, рольові ігри, дискусії тощо. Він дає можливість проводити бінарні уроки, здійснювати інтегрований підхід. Проектна діяльність вимагає продуманого підходу. Важливо ретельно розробити план проекту, критерії оцінювання діяльності учня й готового продукту, підібрати методичний матеріал на допомогу учневі. Передбачити варіанти усунення можливих утруднень, спланувати форми проміжного оцінювання й самооцінювання учня.

Працювати над створенням проектів є цікавим як для вчителя так і для учнів. Метод проектів – особистісно-орієнтований. Дає змогу застосовувати різні дидактичні підходи (навчання в роботі, незалежні знання, спільне навчання, дискусії, командне навчання), навчатись на власному досвіді та на досвіді інших, врешті дає задоволення учням, оскільки вони бачать результати своєї праці.

Інформаційно-комунікаційні технології автоматизують більшість із процесів пошуково-дослідницької діяльності, полегшують і збільшують її ефективність, можуть допомогти наочно і яскраво представити результати дослідження, втілити їх у безліч навчально-дидактичних програм тощо.

Під час роботи над проектом учитель допомагає учням шукати джерела інформації, координує весь процес, підтримує і заохочує учнів.

У практиці Тетяни Петрівни дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані проекти.

Учні працюють над проектами з різних тем, які вони обирають самостійно або добирає вчитель. У процесі цієї роботи учням потрібно проявити себе у ролі сценариста, художника, режисера, журналіста і вимогливого глядача, а це стимулює їх до праці. Під час цієї роботи учні розвивають свою творчість, підключають власну фантазію, ведуть власну пошукову діяльність, а головне, вони отримують позитивний результат, що підвищує їх самооцінку.

Вже з 5 класу учні можуть створювати проекти за допомогою Microsoft PowerPoint. У 10 класі, при вивченні цієї теми, учні працюють над проектом «Моя майбутня професія». У 10-му класі можуть працювати над створенням публікацій. Під час створення публікацій учні відчують себе журналістами, адже перед ними стоїть нелегке завдання: створити статтю, яка б зацікавила людей, у результаті чого журнал чи газета буде мати високий рейтинг. У 6 та 7 класах реалізують свої власні задуми у програмі Scratch. Учні 11-го класу працюють над створенням власної бази даних, використовуючи засоби Microsoft Access, блогу чи Web-сайту. Під час створення сайту в даному процесі учень виступає в ролі дизайнера, перед яким стоїть завдання не тільки підібрати матеріал з даної теми, а й оформити його таким чином, щоб все було гармонійно.

Головним завданням вчителя є спонукання учнів до самостійної пошуково-дослідницької діяльності, творчості, спритності, виявлення організаторських здібностей, наполегливості у досягненні мети.

У процесі роботи над проектами учні з'ясували як застосовуються їх знання для вирішення проблем. Навчилися систематизувати матеріал, виділяти головне, суттєве. При роботі в групі у них виховується почуття колективізму, співпереживання, взаємодопомога, взаємовиручка. Учні набули навичок роботи з Power Point, Word, Excel та ін., навчилися знаходити необхідну інформацію в світовій мережі Інтернет.

Така робота виходить за рамки традиційного спілкування між учнем та вчителем в межах навчального процесу і приводить їхні стосунки до партнерства. Саме у партнерстві і з'являється аура творчості

учня і вчителя, яка виводить їх на вищий рівень саморозвитку та самовдосконалення.

Тетяна Кравчук керує системою пошуково-дослідницької роботи учнів: виявлення учнів, які бажають займатися дослідною діяльністю; розвиток творчих здібностей учнів через залучення до дослідної та пошукової роботи; участь в акціях, Всеукраїнських конкурсах, конкурсах-захистах робіт.

Особливу увагу звертає на формування в учнів уміння фіксувати результати досліджень: оформляти результати у формі таблиць, схем, фотознімків, відеороликів, обробляти тексти висновків, виготовляти наочні посібники, готуватись до конкурсу-захисту робіт.

Розроблення та реалізацію проектів Тетяна Кравчук вважає перспективною формою організації пошуково-дослідницької діяльності школярів. Проект поєднує теорію та практику, постановку будь-якого розумового завдання й практичне його виконання.

Учитель географії Тетяна Губар переконана, що для проведення дослідницької діяльності під час вивчення географії необхідним є: використання інноваційних технологій навчання, що передбачає різні форми, методи організації навчальної діяльності

орієнтованої на конкретного учня; створення на уроках географії педагогічних ситуацій, що дають змогу кожному учню виявити ініціативу, самостійність у роботі, та умов для природного самовираження учня; створення атмосфери зацікавленості кожного учня в роботі класу; стимулювання учня до висловлювань, використання різних способів виконання завдань без страху помилитися, дати неправильну відповідь; підтримка учня в його бажанні аналізувати свою роботу та роботу інших учнів на уроках географії.

Робота з формування дослідницьких умінь школярів ведеться поетапно, з урахуванням рівня освіченості, вікових і психологічних особливостей, зокрема в 5-6 класах це вимагає організації уроків, побудованих на інтересі, характер мотивації якого формують емоційні

чинники; у 7-9 класах - проблемно-пошукових із навчально-пізнавальною мотивацією (створення ситуації новизни, опори на життєвий досвід, відчуття успіху в навчанні), а в 10-11 класах - творчих, зі зміною мотивації на соціально-практичну (показ суспільної й особистісної значущості учіння, заохочення до сумлінного виконання обов'язків, оперативний контроль).

Основою діяльності п'ятикласників виступає робота з текстом підручника, формування початкових уявлень про географічні джерела, уміння їх досліджувати (описувати, аналізувати, зіставляти). Щоб шлях пізнання не був важким, пропонується матеріал, суть якого

дитина не тільки зрозуміє, а й відчує. Наприклад, під час вивчення курсу «Природознавство» учні виконують роль маленької краплинки води і подорожують у такий спосіб по планеті.

У 6 класі, коли починається вивчення загального курсу фізичної географії, дослідження набуває чіткості й логічності, закладаються основні вміння (встановлювати послідовність і синхронність подій, виділяти найважливіше), які поступово стають основою для формування предметних і ключових компетентностей.

Учні 7-9 класів, застосовуючи реконструктивно-утворюючі методи, набувають уміння описувати об'єкт чи явище у причиново-наслідковому контексті, зв'язках і залежностях; логічно осмислювати, синхронізувати, співставляти знайдений і досліджений матеріал тощо. Наприклад, восьмикласники розглядають процеси і явища в природно-територіальному комплексі України, вчать користуватися раніше здобутими знаннями для аналізу та систематизації інформації про природу, виробляють навички і прийоми аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, систематизації, які сьогодні необхідні дослідникам. На початку вивчення курсу «Фізична географія України» восьмикласникам пропонують завдання творчого характеру, над якими вони працюватимуть протягом року, наприклад: дослідіть і проаналізуйте

природні умови і ресурси України, дайте їм господарську оцінку, визначте їхню роль у розбудові економіки незалежної держави; доведіть конкретними прикладами, що порушення географічних законів призводить до появи цілого комплексу екологічних проблем.

Під час вивчення природних умов і ресурсів України, Тетяна Володимирівна пробуджує в кожного школяра потребу до саморозвитку творчих здібностей, уміння бачити проблему, усвідомлювати її. Мету уроку визначає гранично чітко: доведіть, що характер поверхні України рівнинний; визначте чому, незважаючи на загальний рівнинний характер території України, орографія її складна; доведіть, що сучасний рельєф України - результат взаємодії ендегенних і екзогенних сил і процесів Землі; обґрунтуйте закономірність поширення різноманітних корисних копалин України залежно від геологічної будови території.

Розгляд кожної проблеми передбачає такий перегляд навчального матеріалу, який формує послідовність розумових операцій, що визначають шляхи пошуку рішень. При цьому вчитель встановлює, яких результатів потрібно досягти на уроці. Як правило, на уроках разом із учнями складають логічний конспект, так звану опорно-інформаційну схему.

У процесі вивчення фізико-географічного районування завдання ускладнюються, учням, окрім проблемних запитань, пропонуються самостійні завдання пошукового характеру. Наприклад, осушення боліт значно збільшило сільськогосподарські угіддя України, чому ж учені закликають зберегти болота в їхньому первісному вигляді, пропонують перевести території під болотами у статус заповідних? Відповідь обґрунтуйте, запропонуйте власне обґрунтування ідеального ландшафту Полісся.

Учні виступають із повідомленнями про природу не змінених людиною територій заповідників. Аналізуючи карти атласу, повідомлення однокласників, восьмикласники вже цілком самостійно формулюють обґрунтовані висновки.

Швидкі темпи інформатизації суспільства вимагають широкого застосування комп'ютерних технологій у вивченні географії. Вони дозволяють суттєво перебудувати і вдосконалити шкільну географічну

освіту, дають можливість для творчого розвитку учнів, дозволяють звільнитися від нудного традиційного навчання і розробити нові ідеї, можливість вирішувати цікавіші проблеми.

Досвід роботи **учителя біології Оксана Бенч** свідчить про те, що найбільший інтерес в учнів викликають проблемний та дослідницький методи, які сприяють розвитку творчого мислення та уяви. Треба зауважити, що не всі діти розв'язують проблему відразу, їм потрібний аналіз, який вчитель проводить у формі аналітичної бесіди, рольової чи ділової гри, під час якої учні виділяють головне, порівнюють, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки між фактами, обговорюють спосіб вирішення проблемної ситуації. У старших класах намагається не лише створювати перед учнями проблемні ситуації, а й залучати їх до самостійного пошуку проблем. Проблемні ситуації створює під час пояснення нового матеріалу, закріплення та перевірки. Інший варіант частково-пошукового методу — евристична бесіда. Тут завдання для самостійного вирішення не висуваються. Системою запитань учитель підводить учнів до кінцевого бажаного висновку.

Дослідницький метод є також одним із варіантів проблемного навчання. Ставиться проблемне завдання теоретичного чи практичного характеру, яке учні вирішують самостійно. Виконуючи методичні рекомендації щодо викладання біології, пошукову і дослідницьку роботу учнів можна проводити на початку вивчення нової теми в ході лабораторних робіт, а також при вивченні натуральних об'єктів, муляжів, учнівських презентацій, результатів дослідницьких практикумів та міні-проектів і лише після цього збагачується зі слів вчителя і текстів підручника.

Для розвитку пізнавальних інтересів й активності учнів Ольга Володимирівна намагається поступово удосконалювати роботу з підручником: ускладнення запитань - збільшення ступеня самостійності учнів. Учні виділяють інформацію, яка для них відіграє найбільше

значення; подальша діяльність вчителя спрямована на пояснення та аналіз даної інформації. Під час роботи з підручником педагог використовує систему роботи з біологічними термінами та поняттями, яка дозволяє зробити навчальний процес ефективнішим.

Диференційований розподіл складності учбових завдань дозволяє індивідуалізувати процес навчання, максимально використати час

уроку, а головне - вчити кожного. Цей принцип Бенч О.В. реалізує шляхом навчання учнів в малих творчих групах(дослідницьких лабораторіях).Завдання для творчих груп складаються, враховуючи інтереси і нахили учнів, рівень навчальних досягнень. Доступність завдань

сприяє більшій самостійності учнів у навчанні, діти вчать виступати, розмірковувати, доводити правдивість своїх суджень, таким чином формується творче мислення.

У своїй практиці Ольга Володимирівна використовує і проектну технологію, яка допомагає набуттю і застосуванню знань для розв'язання нових пізнавальних завдань, розвитку комунікативних навичок, умінню користуватися дослідницькими прийомами.

У навчальній діяльності важливим показником учитель вважає розумовий розвиток усіх учнів, їхнє безперервне проникнення в суть предметів, процесів і явищ, які вивчаються, зростання пізнавальних інтересів. Бенч О.В. досягає цього шляхом введення в навчально-виховний процес дидактичних ігор (рольові ігри, ІКТ-ігри, ігри LearningApps, створення ігор учнями, уроки-подорожі).

У своїй роботі педагог використовує технологію інтерактивного навчання: «Коло ідей», «Мозковий штурм», «ПРЕС», «Мікрофон», «Навчаючи – вчуся», ток-шоу, дискусія, навчання в командах досягнень, групові дослідження.

Викладання біології пов'язане з використанням великого обсягу різноманітної інформації, що робить застосування комп'ютерної техніки

особливо ефективним, оскільки дає змогу дуже швидко опрацювати цю інформацію і представити її вигляді таблиць, схем, діаграм, визначити залежність між різними об'єктами і явищами, будовою та функціями. Для цього вчитель активно використовує мультимедійний комплекс, вчительські та учнівські презентації.

У процесі науково-дослідницької діяльності учителем створюються умови для формування дослідницьких компетентностей школярів, які охоплюють не лише відповідні знання та елементарні дослідницькі вміння, а й внутрішню потребу дітей у дослідницькій діяльності.

Важливим кроком на шляху розбудови освітнього простору є створення інноваційної моделі освітнього закладу, головним завданням яких є розвиток, творча самореалізація кожного учня і вчителя; виховання молодих людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом усього життя, оберігати і примножувати цінності національної культури і громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати демократичну, правову державу Україну як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

Тетяна Солтис,
директор Тернопільського навчально-виховного комплексу
«Школа – медичний ліцей №15»

СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ХІМІЧНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Класичний підхід до освіти вже не задовольняє проблеми суспільства, що стрімко розвивається. Потрібен інший стиль для отримання і застосування нової інформації, який повинен бути доступний ще з початкової школи. Він дає можливість, вивчаючи природничі науки, не боятися розв'язувати складні проблеми. Ми впевнені, що такий інноваційний підхід зобов'язує створювати практичні лабораторії природничих наук. Наявність сучасного інтерактивного обладнання дозволяє досконало досліджувати будову

клітини та організму, зрозуміти та пояснити хімічні явища та процеси. При облаштуванні сучасних лабораторій вдасться задовільнити потреби усіх учасників освітнього процесу.

У Тернопільському навчально-виховному комплексі «Школа-медичний ліцей №15» розроблено проект «Створення інноваційної хімічної лабораторії в рамках профільної школи».

Реалізація проекту дозволить вирішує низку проблем:

- збільшити зацікавленість учнів у предметах природничо-математичного циклу та створити можливості для експериментальної та дослідної роботи;
- більш наочно спрямувати подачу матеріалу та стимулювати навчання вчителів використовувати інноваційні підходи до викладання природничих дисциплін;
- зацікавити школярів мікрорайону та міста природничими науками та показати різноманітність та взаємопов'язаність різних професій;
- мотивувати випускників закладу до осмисленого вибору професії, ґрунтованому на особистих уподобаннях.

Чому цей проект важливий?

По-перше, учні зможуть проводити власні дослідження, експериментувати, робити висновки, в домашніх умовах визначати якість харчових продуктів (склад купленої сметани, сиру, меду чи ковбаси, перевірити яйце на свіжість, описувати хімічний вміст фаст-фуду та його вплив на організм, пояснити вплив хімічних речовин на організм людини і впевнено діяти в разі хімічної небезпеки). Після отриманих ґрунтовних теоретичних знань з хімії ці освітні навички сприятимуть практичному вмінню учнів користуватися реактивами та хімічним обладнанням. Використання комп'ютера та мультимедійної дошки зробить навчання динамічним, інтерактивним, цікавим та сучасним. Вивчення теоретичного матеріалу не буде для учнів обтяжливим та складним. Поєднання «живого» хімічного експерименту та ІКТ допоможе учням якнайкраще зрозуміти хімічну науку.

По-друге, на уроці вчитель матиме змогу використовувати електронні підручники, освітні ресурси, а також завчасно підготовлені авторські уроки.

По-третє, інноваційній лабораторії можна буде проводити уроки будь-якого предмета природничого циклу, проведення лабораторних практикумів на уроках і факультативних заняттях.

Інноваційна лабораторія – це багатофункціональний простір просвітницького інформаційно-дієвого центру, формат роботи і функціонал вчителів повинен істотно змінитися. Робота вчителя стає більш орієнтована на учня, споживача знань, що не тільки направлена на фактичне отримання знань, але і на розвиток дослідницької компетентності.

Орієнтація на активне залучення учнів формалізує діяльність лабораторії швидше як модератора нового освітнього простору. Генераторами інноваційної діяльності в лабораторії є учні й педагоги.

Проект «Створення інноваційної хімічної лабораторії в рамках профільної школи» передбачає використання найсучасніших форм надання можливості отримання інформації, проведень інтерактивних уроків, лекцій, семінарів, наукових дискусій, інформаційної грамотності, підвищення кваліфікації та інших послуг, зокрема у взаємодії з освітніми та іншими установами.

Активно взаємодіють у закладі початкова та старшої школи. Підписано угоду про співпрацю із екологічним ліцеєм ім. Є.Снядецького (м. Єленя Гура, Польща).

Руслана Базунова,
учитель української мови і літератури
Тернопільської ЗОШ I-III ступенів № 16
імені Володимира Левицького

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ УРОК ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мета мовно-літературної освіти – розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої та читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій. Реформування національної системи освіти України спрямоване на становлення Нової української школи, покликаної формувати цілісну, усебічно розвинену особистість, патріота, інноватора, здатного змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, учитись упродовж життя.

За цих умов особливої актуальності набуває компетентнісний підхід, сутність якого в аспекті особистісно орієнтованого навчання полягає в тому, що на перше місце висувається не інформативність учня, а вміння розв'язувати проблеми, що виникли у конкретних ситуаціях, за допомогою здобутих знань і умінь. Для вчителя української мови і літератури, який, дотримуючись концептуальних засад компетентнісного підходу у навчанні, тобто «переорієнтації з процесу на результат у діяльнісному вимірі, забезпеченні спроможності випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого «Я» у професії, в соціальній структурі», важливим стає формування на уроках української словесності компетентного мовця в процесі формування інформаційно-ключових компетентностей.

Українське суспільство потребує творчої ініціативної особистості з високим адаптаційним потенціалом, який виявляється передовсім у здатності безперервно набувати актуальних компетентностей. Тобто

відбувається зміна парадигми шкільної освіти, в її основі – компетентісне навчання і формування цінностей.

Тому упровадження компетентісно орієнтованого підходу на уроках української словесності (провідна ідея):

- 1) підвищує здатність учнів застосовувати компетентності не лише в навчальному процесі, а й у будь-якій ситуації;
- 2) сприяє виробленню у громадянина цифрової доби вмінь орієнтуватися в інформаційних потоках, освоювати нові технології, самонавчатися, шукати й використовувати все нові й нові знання, володіти такими якостями, як універсальність мислення, динамізм, мобільність;
- 3) забезпечує активну позицію учня в набутті особистісних, а через них і суспільно значущих цінностей.

Новаційна значущість досвіду полягає в застосуванні компетентісно орієнтованих уроків як засобу формування ключових компетентностей, спрямованих не на зазубрювання інформації з метою її транслювання на іспиті, а на свідоме формування компетентностей, важливих для всього подальшого життя. Така система роботи на уроці допомагає учням зрозуміти, які знання й уміння допоможуть їм досягти успіхів, правильно побудувати стосунки з людьми та гідно виконувати важливі для них соціальні ролі.

У своїй роботі опираюся на:

- 1) базу для творчого осмислення й розроблення механізмів упровадження компетентісного навчання в систему шкільної освіти, сформовану вітчизняними і зарубіжними вченими (Бібік Н., Божович О., Ващенко А., Савченко О.);
- 2) осмислення сутності компетентісного підходу як освітньої інновації (Овчарук О., Трубачева С.);
- 3) трирівневу ієрархію компетентностей (Хуторський А.);
- 4) методику інтегрованого навчання (Пошетун О.).

Упровадження компетентісного підходу на уроках української словесності передбачає використання ефективних методів, прийомів і форм роботи, які розширюють коло пізнавальних інтересів учнів, сприяють підвищенню мотивації їх навчальної діяльності, стимулюють особистісний розвиток, забезпечують рух учнів до пізнання світу й

формування власної картини його, до оцінювання чужих і власних вчинків, до виконання різних соціальних ролей (громадянина, члена сім'ї, пасажера, покупця та ін.), до здійснення певного вибору (мотиву, рішення, професії, стилю життя, способу розв'язування конфлікту), до захисту особистих інтересів.

Провідна ідея досвіду передбачає застосування на уроках української словесності методів, які передбачають активну діяльність учнів, а навчальний предмет українська мова має забезпечити формування і розвиток таких ключових компетентностей, як мовна, мовленнєва, соціокультурна і діяльнісна, які разом утворюють комунікативну компетентність.

Реалізуючи провідну ідею, застосовую різні типи уроків, які є основними формами організації освітнього процесу в 5-11 класах:

- урок формування компетентностей;
- урок розвитку компетентностей;
- урок перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- урок корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Як сказано в Концепції Нової української школи, «освітню діяльність буде організовано з урахуванням навичок XXI століття, відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій учнів: від комунікативних типів завдань до творчих».

Тому, проводячи компетентнісно орієнтовані уроки, реалізую на них ситуації, які б зумовили потребу учнів застосовувати здобуті мовні знання та мовленнєві вміння в соціальній практиці.

Методи формування інформаційної компетентності	Методи формування комунікативної компетентності	Методи усної писемної формування комунікативної компетентності
• пошук і систематизація інформації з різних джерел • завдання,	• навчальні діалоги (імітації) • рольові та ділові ігри • доповіді	• рольові й ділові ігри (у ролі того, хто пише, й того, хто читає) • підготовка заміток, нарисів, інтерв'ю, статей,

пов'язані	з	•повідомлення	інших текстів для ЗМІ
інтерпретацією,		•обговорення	•з урахуванням
аналізом,		•дискусії	цільової аудиторії
узагальненням		•виступи в дискусіях	•навчальні проекти, які
зібраної інформації	і захистах проектів у ролі		потребують проведення
•підготовка	опонента		опитування, бесід, інтерв'ю
творів різних жанрів,			
повідомлень,			
доповідей та ін.			

Завдання, які добираю відповідно до теми уроку, мають не лише навчальне, а й «життєве» (практичне) обґрунтування, тобто не викликають у школярів запитання «Навіщо я це роблю?». Навчальні завдання формулюю відповідно до проблем, які трапляються у житті і передбачають застосування здобутих мовних знань на практиці.

Використовую на уроках словесності арсенал інноваційних технологій, це допомагає мені актуалізувати здібності обдарованої особистості, спрямувавши їх на продуктивну компетентну діяльність.

Комунікативну компетентність формую шляхом використання на уроках вправ «Мікрофон», «Продовж речення», «Малюємо настрої», «Побажай однокласнику удачі», «Кошик добра», «Дерево рішень», «Асоціативний кущ». З цією ж метою застосовую і рольові ігри «Зустріч», «Я редактор», лінгвістичні ігри «Хто швидше».

Компетентність продуктивної творчої діяльності, тобто здатність учнів до розв'язання будь-якого завдання творчо, розвиваю, використовуючи завдання такого типу: «продовжіть текст твору», «складіть твір-послання», «придумайте лінгвістичну казку», «створіть словесний портрет, кросворд, асоціації до дат, власні проекти». Також використовую міні-дискусії, творче конструювання, емоційні асоціації, словесне малювання.

Інформаційну компетентність, тобто оволодіння вміннями самостійно та продуктивно працювати з різноманітними друкованими і електронними джерелами, володіння прийомами самостійного здобуття нових знань, розвиваю шляхом створення учнями

презентацій, буктрейлерів, літературно-музичних композицій, ментальних карт.

Розвиваючи компетентність саморозвитку і самоосвіти, використовую на уроках індивідуальні, випереджувальні завдання, завдання за інтересами (тестові завдання, кросворди, вікторини, стінгазети).

Добираючи шляхи формування соціальної компетентності, пропоную учням на вибір завдання різного рівня складності, тренінги соціальної активності, написання творів, наприклад «Якби я був президентом, прем'єром, директором».

Політкультурну компетентність розвиваю шляхом використання ігрових технологій (рольові ігри «У театрі», «Екскурсія у світ прекрасного», «Засідання клубу любителів музики», «Перевтілення»).

Отже, сьогодні, в період формування нової української школи, виникає необхідність учитися по-новому. З огляду на це проблема формування учня, готового до застосування знань і вмінь в непередбачуваній ситуації, а також до успішного розв'язання комунікативних завдань, а саме: здійснення адекватного добору мовно-виражальних засобів, володіння всіма видами і типами мовленнєвої діяльності, оцінювання і осмислювання ситуації спілкування, адекватного реагування на співрозмовника, ініціювання комунікативної взаємодії, організації конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій – є актуальною.

Галина Бойко,
учитель української мови і літератури
Тернопільської ЗОШ I-III ступенів №27
імені Віктора Гурняка

СТВОРЕННЯ КОМПЕТЕНТІСТНОГО МЕТОДИЧНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ Й ЛІТЕРАТУРИ

На сучасному етапі розвитку суспільства швидкими темпами змінюються пріоритети компетентностей працівників різних галузей.

«Майбутнє характеризується зростанням невизначеності. Саме тому в змісті формальної загальної середньої освіти вже більше уваги приділяється формуванню й розвитку (універсальних, ключових тощо) компетентностей і наголошується на необхідності безперервно вчитися впродовж життя.

Стрімкий прогрес технологій, міграція, зміни на ринку праці вимагають, щоб школа більше приділяла уваги формуванню й розвитку ключових компетентностей. Швидкий розвиток інформаційно-комунікативних технологій дає можливість здобувати знання різними способами, які відкриті для всіх людей.

Учитель вже не є джерелом знань, він є провідником на шляху до здобуття освіти. Поет С.Соловейчик писав: «Він актор, але глядачі і слухачі не аплодують йому. Він скульптор, але його роботи ніхто не бачить. Він лікар, але його пацієнти рідко дякують за лікування та далеко не завжди бажають лікуватися. Де ж йому взяти сили для щоденного натхнення? Тільки в самому собі, тільки у свідомості величї своєї справи».

Тож формувати ключові компетентності в учнів потрібно за принципом дитиноцентризму та педагогічного партнерства.

На уроках української словесності всі змістові лінії ми реалізовуємо через мовну і мовленнєву діяльність. Кожен учень повинен навчитися володіти державною мовою на рівні норм літературної мови. У процесі спілкування вільно висвітлювати власні думки, тлумачити погляди, бути здатним реагувати мовними засобами чи то погоджуючись, чи не погоджуючись з думками свого співрозмовника. Готуючи учнів до навчання впродовж життя, формуємо, розвиваємо, корегуємо ключові компетентності, створюємо умови для вироблення стійкої мотивації до продуктивної комунікації в різних сферах діяльності. Формувати ключові компетентності можна лише при умові розвитку критичного мислення. Згідно з Концепцією Нової української школи це є наскрізним завданням навчально-виховного процесу. Адже завдяки цьому розумовому виду діяльності людина може в житті вільно себе почувати в будь-яких обставинах. Бо така людина необхідна суспільству. Вона здатна приймати рішення, аналізувати інші погляди,

розв'язати проблему, здобути і опрацювати інформацію, мати власну думку і займати активну громадянську позицію.

Розвиваючи критичне мислення на уроках української мови і літератури, ми виховуємо креативну особистість. На різних етапах уроку використовуємо методи і прийоми, що створюють умови для розвитку мислення, яке веде до самореалізації особистості.

Етапи уроку

1. **Вступ (виклик, евокація):** асоціативний куш, кластер, робота в парах, кошик ідей та інші.

2. **Основна частина (осмислення):** робота в парах, в групах, читання з маркуванням, опорні слова, запитай у автора, дискусія, мозаїка тощо.

3. **Підсумок (рефлексія):** сенкан, кластер, займи позицію, шкала думок, бортовий журнал, анкета, інтерв'ю.

На уроках української літератури формування і розвиток ключових компетентностей відбувається завдяки виробленню читацьких інтересів. Читаючи художні твори і критично осмислюючи прочитане, школярі усвідомлюють своє місце в суспільному житті. Це спонукає їх по-філософськи сприймати світ:

1. Хто вони? Громадяни своєї держави чи громадяни світу?
2. Від кого залежить здоров'я і безпека нації?
3. Що становить екологічну небезпеку для всієї планети?
4. Які потрібні уміння для адаптації в соціумі?
5. Що дає людині розуміння власної національної ідентичності?

Для розвитку творчої особистості, формування читацьких компетентностей методична наука сьогодні пропонує такі типи уроків: інтерактивні уроки, інтегровані уроки, відеоуроки, віртуальні подорожі, екскурсії, семінари, конференції, дискусії, брифінги, квести, форуми тощо. Підсилюють зацікавленість учнів до читання художньої літератури створення буклетів, презентації, буктрейлери, дебати, ігрові форми, проектна діяльність.

Таким чином збагачуються пізнавальні можливості та реалізовується емоційно-ціннісна змістова лінія. Робота з текстом на уроках літератури – це спроба візуалізувати художній світ, щоб герої

стали реальнішими. Вони і допоможуть оволодіти ключовими компетентностями.

Важливу роль у формуванні компетентнісного простору відіграє проектна діяльність. Наприклад, після роботи над довготривалим проектом «Любіть Україну» (за творчістю М.Гоголя і Т.Шевченка) дев'ятикласники пишуть есе, готують програму «Актуальне інтерв'ю».

Цитати з інтерв'ю дев'ятикласників:

- «Патріотизм – це стан душі...»
- «Не виявляй свого патріотизму лише на словах – не брудни пам'ять про загиблих за Україну».
- «Пихатий «патріотизм» у вишиванці – це наша ганьба».
- «Коли я дивлюсь на солдатський Мшолом, мене охоплює почуття безпеки».
- «Ми ніколи не зможе мовідчути біль бійця, що повернувся з війни».
- «Коли все-таки люди зрозуміють, що все залежить від них самих?»
- «Я горджуся своєю країною – її є кому захищати!»
- «Солдатська каска – це біль, смуток, печаль, страх і радість...»
- «Якщо весь народ не загориться бажанням захистити себе – не бачити нам перемоги».
- «Війна не може заставити людей усвідомити свою гідність та єдність».
- «Якщо будемо боротися – все зможемо».
- «Я люблю свою Батьківщину за добрих людей, за зелено-смарагдові ліси, ріки, озера та гори, що бачили на своєму віку і печаль, і радість моєї країни».

Як бачимо, читацька компетенція розвиває навички критичного мислення, спілкування, вміння застосовувати знання на практиці, творчо, індивідуально сприймати інформацію, мати свою незалежну думку і аргументувати її.

На уроках української літератури і української мови важливу роль відіграє системна робота з текстом. Завдання дослідницького характеру спонукають критично сприймати текст. Наприклад: дослідження-

моделювання, дослідження-зіставлення, дослідження-аналіз, дослідження-доповнення, дослідження-характеристика і дослідження-коментар. Також картографування, складання плану, формулювання тез, питання-провокації, асоціювання, бліц-опитування, виписування цитат – все це вчить сприймати текст і творити текст, знаходити потрібну інформацію і відкидати недостовірну, що дає можливість уникнути маніпуляцій і відстояти власну позицію.

Використання текстоцентричних технологій на уроках української словесності формує в учнів комунікативні компетентності, що ведуть до вміння говорити вільно, переконливо, правильно підтримувати ділове спілкування, знімати емоційну напруженість завдяки гумору, дотепам, покликанню на авторитетну людину, цитату тощо.

Українська мова – це великий океан, дно якого встелене перлами: фразеологізмами, прислів'ями, приказками, афоризмами, крилатими висловами... І вміння підняти цінності ті з народних океанських глибин породжує життєвий успіх. Адже щоб його досягти, потрібно вільно володіти засобами мови в усіх мовленнєвих ситуаціях. «Нація повинна берегти свою мову більше, ніж територію...» (Ірландець Томас Девіс). Адже втративши мову, нація перестає існувати. В основі філософської системи, що отримала назву «конфуціанство», лежала природна людська потреба у щасті, розглядались різносторонні питання життєвого благополуччя і етики.

Чи є актуальним це сьогодні?

Все це дає поштовх до усвідомлення, що соціальні громадянські компетентності, розуміння своєї національної ідентичності є надзвичайно важливими у вихованні молодого покоління.

Результатом використання текстоцентричних проектних технологій, інтегрованих уроків, диспутів на уроках української мови у 9 класі є написання есе «Що таке щастя?».

А ти знаєш, що таке щастя?

Село – і серце одпочине...»(Т.Шевченко. Село - мій рідний край.

Не дивлячись на ранню годину, не забули про свій ранковий ритуал віддані сонцю півні. Добре це чи ні, вирішу в полудні, коли ранкова ненависть випарується під сонячним промінням. Нестерпно

хочеться спати. Красивий ранок у селі! Естетика барвистих кольорів літньої природи змушує вийти на ганок і, як в рекламі дорогої італійської кави, усміхнутись, вдихаючи запашні аромати напою.

Тільки замість філіжанки американо мене чекає кружка холодного молока і свіжоспечений окраєць хліба. А які вечори у нас в Іванкові! Оксамитове небо запалює верхівки дерев і поверхні річок та ставків. Силуети лісів набувають насиченого чорного кольору, відлякуючи простих пересічних людей. Та попри всю романтику вечора, місцева дітвора вже притихла біля плоту плодового саду. Наче на ній написано: «Найсмачніші черешні тільки тут». Але я краще своїх скуштую, аніж буду красти.

Згадую усе прекрасне, що відбулося тут зі мною. Ці спогади про своє дитинство викликають усмішку на устах. Я щаслива, що народилася серед трав і квітів, а не серед трас і хмарочосів. У місці з багатою історією та майбутнім.

- Та йди вже їсти!!! Хліб вистигне!

А.Солтис, 9-Вкл., 2017р.

Як бачимо, вміння спілкуватися з природою і людьми, відчувати тепло рідного краю – все це загальнолюдські цінності:

і загальнокультурна грамотність, і екологічна.

Відомо, що спочатку було Слово, а воно формує свідомість. Спілкування державною мовою є однією із ключових компетентностей.

«Заговори, щоб я тебе побачив»(Сократ).

Але чи кожен може стати гарним співрозмовником чи оратором? Але ж «поетами народжуються, ораторами стають»(Цицерон).

Протягом навчання в школі в учнів формується комунікативна компетентність (вільне володіння вербальними і невербальними засобами соціальної поведінки) шляхом застосування інтерактивних технологій, що дає можливість висловлювати думки, долати страх, говорити вільно, переконувати, аргументувати, поважати думку інших. Моделюючи різні мовленнєві ситуації, використовуючи ігрові прийоми навчаємо дітей вести діалоги, дискусії, виступати публічно і створювати промови – формуємо риторичну особистість. Інтегровані уроки, семінари, конференції, брифінги, дебати, публічні виступи, позакласні заходи розвивають ораторський талант.

Риторична компетенція – це вправність, майстерність, ініціативність, комунікабельність, володіння експресивно-емоційними засобами мови для досягнення прагматичного результату. (За В.Нищетою).

На уроках української мови в 10 класі, вивчаючи розділ «Практична риторика», учні можуть проявити себе як особистості, що володіють риторичною компетенцією. Наприклад, готуючись до підсумкового уроку (уроку корекції основних компетентностей), школярі складають

промови, випробовують свої вміння публічно виступати. Адже риторика – це мистецтво переконувати, вміти говорити витончено. І слід пам'ятати, що невербальне спілкування важливіше за вербальне. Вербальне – засвоєння інформації 7%, невербальне – 55%.

І, «на жаль, люди дедалі довше говорять і дедалі коротше слухають». (В.Гжещик). Уміння слухати – це ще вияв сили волі і толерантності.

Таким чином, методичний освітній простір для формування і розвитку ключових компетентностей школярів дуже широкий. Відомо, що «успіх = 15% знання, вміння, навички + 85% комунікації» (Дейл Карнегі).

В Концепції Нової української школи зазначено, що «знання та вміння, які отримують учні в школі, формують його життєві компетентності, які йому потрібні для успішної самореалізації в житті».

Наталія Свистун,

вихователь-методист

Тернопільського

дошкільного навчального закладу №3

ЗНАЧЕННЯ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальною проблема формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку стала тоді, як до суспільної свідомості ввійшло розуміння взаємозв'язку людини й природи, взаємозалежності та взаємозумовленості їхнього існування. Проте сучасна екологічна ситуація свідчить про те, що в значної частини населення нашої країни ще не сформовано екологічно доцільної поведінки. Бруд на вулицях, засміченість водойм і їхніх берегів, нераціональне використання природних ресурсів, емоційна байдужість громадян до проблем довкілля, а отже, невідповідальне ставлення до власного здоров'я – все це свідчить про недотримання гуманного принципу природокористування. Причиною є не стільки нестача знань, скільки відсутність належного ставлення до природи, почуття

відповідальності за природу як за власний життєвий простір, неусвідомленість духовної та фізичної єдності людини й природи.

Доведено, що основи світогляду особистості закладаються в дошкільному дитинстві. Тож ознайомлення дітей з природою та виховання відповідального ставлення до неї саме в дошкільному віці має величезне значення і є невід'ємною складовою освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі.

Психолого-педагогічними засадами формування початкових екологічних уявлень дітей дошкільного віку є ідеї провідних учених Л.Виготського, О. Запорожця, Д. Локка, С. Ніколаєвої, Й.Песталоцці, Я. Коменського, М. Поддьякова, В. Давидова, Н.Рижової, С. Рубінштейна, Ж. Руссо, С. Русової, та ін. Екологічному вихованню дітей дошкільного віку присвятили свої праці: А. Волкова, Г. Пустовіт, Н. Горобаха, О. Захлебний, Н. Кот, О. Кудрявцева, Н. Лисенко, В. Маршицька, С. Ніколаєва, Н. Рижова, Н. Яришева та ін. [5, с. 65–66].

Законом України «Про освіту» (2017) встановлено, що «мета повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою» (ст. 12) [11], а в ст. 23 Закону України «Про дошкільну освіту» (2001) серед вимог до змісту дошкільної освіти передбачено «виховання елементів природодоцільного світогляду, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля» [12]. Забезпечують виконання законодавчих вимог чинні освітні програми розвитку і виховання дітей дошкільного віку, в яких широко використовують різноманітні педагогічні технології.

Мета статті – здійснити аналіз значення пошуково-дослідницької діяльності для формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку.

Природничо-екологічна компетентність дошкільника – складник його життєвої компетентності – характеризується системністю знань про природу, позитивним емоційно-ціннісним ставленням до її компонентів, обізнаністю з правилами природокористування та дотриманням, інакше кажучи, включає три компоненти:

інтелектуальний (когнітивний), емоційно-ціннісний та діяльнісно-практичний.

Проблема формування природничо-екологічної компетентності, починаючи з дошкільного віку, є актуальною для сучасної системи освіти, оскільки знання і уявлення, які отримує дитина на цьому віковому етапі слугують фундаментом для подальшого розвитку особистості.

Відповідно до освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» Базового компонента в дитини до кінця дошкільного віку важливо сформувані уявлення про природу планети Земля та Всесвіту, зокрема про живі організми, природне середовище, розмаїття явищ природи, причиново-наслідкові зв'язки в природі, взаємозалежність природних умов, світу рослин, тварин, людської діяльності як позитивного або негативного чинника впливу на природу. Знання та уявлення дошкільнят виступають основою для формування і розвитку емоційно-ціннісного та відповідального ставлення до природи, яке проявляється в природокористування, виважені до рослин та тварин [10].

Діти нового покоління – носії нової свідомості. В ЗДО вони завчасно ознайомлені з об'єктами і явищами природи (не формально, з метою формування лише системних знань про природу, а глибоко, емоційно, практично), відчують біль іншого як свій власний, переживають почуття захоплення й натхнення від спілкування з природою, сприймають її як велику цінність, без якої неможливе їхнє власне життя й життя рідних і близьких людей. Вони здатні відрізнити позитивні й негативні впливи на природу, докладати зусиль для збереження всього живого – від маленької комахи до лісу, поля, моря як цілісної системи.

Для ефективного здійснення природничо-екологічної освіти дошкільників необхідно враховувати не лише вікові та індивідуальні особливості дошкільнят, але й риси характеру, ставлення до навчання, потреби і здібності кожної дитини. Лише за цієї умови вихователь зможе забезпечити свідоме і повноцінне сприйняття дитиною навчального матеріалу, сформувані правильне ставлення до навколишнього середовища, сформувані екологічну культуру.

Науковці зауважують, що рівень сформованості природничо-екологічної компетентності дошкільників залежить від створення і правильного використання розвивального екологічного середовища в закладах дошкільної освіти, організації дитячої діяльності в природі, а також від систематичної роботи з дітьми.

Серед форм роботи, які використовують педагоги у роботі для формування природничо-екологічної компетентності можна виокремити заняття, спостереження, праця в природі, пошуково-дослідницька діяльність, екологічна стежина, дидактичні ігри та багато інших.

Проте ми вважаємо, що вагоме місце серед усієї сукупності форм роботи належить пошуково-дослідницькій діяльності, яка дозволяє стимулювати дітей до пізнання. Діти - природжені дослідники, які активно шукають інформацію про довкілля. Малюки намагаються зрозуміти навколишній світ шляхом спостереження та експериментування.

Саме природна допитливість дітей обумовлює їх навчання та виховання. Психолого-педагогічні дослідження свідчать, що діти дошкільного віку можуть розуміти причини деяких простих явищ і здатні до елементарних логічних міркувань у тому разі, якщо завдання спираються на спостереження або практичну діяльність. На цьому положенні наголошував і В. Сухомлинський: «Дитина мислить образами. Це означає, що, слухаючи розповідь вихователя про подорож краплинки води, вона має у своїй уяві й сріблясті хвилі вранішнього туману, і темну хмару, і гуркіт грому, і весняний дощ. Що яскравіші в її уявленні ці картини, то глибше осмислює вона закономірності природи»[8].

Г. Беленька вважає, що пошуково-дослідницька діяльність дошкільників у природі є основою емпіричного пізнання довкілля, джерелом знань та розвитку пізнавальних інтересів. На думку науковців, перший потяг до експериментально-дослідницької діяльності виникає у людини в період раннього дитинства і триває протягом усього життя[2,46].

Досліди – це важливий шлях пізнання. Їх цінність у тому, що діти не одержують готові знання від педагога. Досліджуючи те чи інше явище,

діти отримують знання у певній послідовності. У них формуються чіткі усвідомлені уявлення: вода і лід – одні й ті ж речовини, які змінюються залежно від умов.

Залучення дітей до проведення дослідів має дуже велике значення для розвитку їхньої спостережливості і допитливості, виховання у них правильного і активного ставлення до об'єктів і явищ природи. За допомогою елементарних дослідів можна показати дітям такі явища неживої природи, як замерзання води, утворення райдуги, утворення хвилі, перетворення снігу й льоду на воду. Через дослід діти усвідомлюють значення чистої води, чистого повітря для всього живого на землі, вчать берегти воду, очищати її.

У результаті дослідницької діяльності у дітей формуються елементарні навички пошукової роботи, посилюється інтерес до явищ живої і неживої природи, активізується самостійна розумова діяльність. Ця форма роботи підвищує пізнавальний інтерес, адже тут потрібно не давати відразу відповідь на запитання, яке постає, а пропонувати дітям самим віднайти її. Це збуджує пізнавальну активність, викликає справжній інтерес до довкілля. Наприклад: *«Хто швидше бігає – півник чи горобчик?»*, *«Чому дерева голі?»*, *«Коли це буває?»* тощо.

Дослідження, експериментування забезпечує можливість ознайомлення дітей із довкіллям на основі безпосереднього контакту, залучення їх до особливих видів практичної діяльності. Відчуваючи аромат трав, прохолоду води і сухість піску, прислухання до співу птахів і шарудіння тварин, вчить краще пізнавати себе та бути відповідальними за власні вчинки.

Пошуково-дослідницька діяльність найближче підводить дитину до проблеми, а винагородою за активність та допитливість малюків є їх самостійні «відкриття» у світі природи. Адже під час дослід дитина сама розв'язує пізнавальне завдання за допомогою наявних у неї знань, умінь і навичок, виконуючи різні перетворюючі дії. У результаті знаходить правильні шляхи його розв'язання, а також подібних завдань з варіативністю змісту й ознак. Об'єкт пізнання при цьому постає перед дитиною в різних зв'язках, співвідношеннях зі спорідненими об'єктами, речами, явищами. Дитина на правах відкривача пізнає динаміку і статичність природних явищ.

Дослідженнями науковців встановлено, що пошуково-дослідницька діяльність сприяє формуванню у дитини орієнтувальних умінь, інтелектуальних та практичних дій, також розвиваються мислительні процеси.

Елементарна пошукова діяльність, як форма ознайомлення дітей з природою забезпечує найбільш високий ступінь активності самостійної діяльності дітей. Вона дозволяє сформувати у дітей уявлення про явища природи, виявити їх причини і взаємозв'язки. Дослід визначається як спосіб матеріального впливу людини на об'єкт з метою вивчення цього об'єкта, пізнання його властивостей. Отже, це спостереження за спеціально створених умов. Проведенню дослідів з дошкільниками надавали великого значення Є.М. Водовозова, Є.І. Тихеева, вважаючи, що в процесі проведення дослідів діти повинні спостерігати, діяти, мислити, робити самостійні висновки. За сучасних умов, коли великого значення надається розвиткові пізнавальної активності, вихованню прагнення до здобуття нових знань, проведенню дослідів повинно бути приділено значну увагу.

Використання дослідів цінне тим, що вони мають велику переконуючу силу. Знання, яких набувають діти, мають особливу доказовість, повноту і міцність. У процесі проведення дослідів забезпечується чуттєве сприймання, практична діяльність дітей і словесне обґрунтування. Такий органічний зв'язок і сприяє максимальній активізації розумової діяльності дітей, оскільки відповідає характеру мислення дошкільників.

Дослідницька діяльність є потужним засобом інтелектуального розвитку дітей та формування у них основ цілісного сприймання. Досліди проводять під час занять, екскурсій у природу, прогулянок, цільових прогулянок та праці в природі з метою закріплення, узагальнення та систематизації знань дітей дошкільного віку. Залежно від обсягу та складності організації і проведення дослід може бути як цілим заняттям, так і його компонентом. Слід пам'ятати, що нові знання як результат самостійного «відкриття» дитини мають формуватись на знаннях, які діти попередньо засвоїли.

Кожний дослід, який проводиться з дітьми дошкільного віку має загальну структуру. Н.Ф. Яришева зазначає, що структура дослідів має

багато спільного із спостереженням і виділяє чотири основних етапи їх проведення.

Перший етап – підготовка дітей до дослідів. Цей етап спрямований на виявлення їхніх знань про певні об'єкти та природні явища і створення атмосфери зацікавленості. Цьому сприятимуть доречно поставлені запитання, цікава розповідь дорослого. Наприклад: *«Як ви гадаєте, діти, дерева взимку живі? А чому вони не мерзнуть від сильного морозу?»*

Другий етап – початок дослідів: обговорення умов і висунування припущень. Якщо діти мають необхідні знання, вони можуть самі висувати припущення у вигляді певних висловлювань. Якщо вони будуть правильні, вихователю слід підтвердити це дослідом. Неправильні припущення треба спростувати. Після цього дослід варто обговорити. Наприклад: *«Я читала, діти, що дерева не замерзають тому, що в їхньому соку багато цукру. Давайте поставимо на мороз дві скляночки: в одній буде проста вода, а в другій - з цукром. Як ви гадаєте, в якій склянці вода швидше замерзне».*

Третій етап – хід дослідів. У процесі цього етапу відбувається спостереження дітей за ходом дослідів і обмін думками.

Четвертий етап – заключний: обговорення результатів дослідів. На цьому етапі робляться певні висновки, тобто початкові припущення підтверджуються або спростовуються [9, с. 189–190].

Основним обов'язковим компонентом дослідної діяльності дітей, на думку науковців, є так звана гіпотеза, яку висувують на другому етапі дослідів. Гіпотеза – це певне припущення, суть якого зводиться так чи інакше до наукового факту. А довести його можна лише внаслідок взаємодії з об'єктом. Саме тому з допомогою гіпотези здійснюється перевірка знань дітей, можливості їх поглиблення й узагальнення. Сформульована на досвіді, гіпотеза мусить вміщувати певні знання, що підлягають пошуковій перевірці [2].

Ефективна пошуково-дослідницька діяльність неможлива без цілеспрямованого керівництва з боку дорослих, яке передбачає спілкування, спільні спостереження та екологізацію продуктивних та художніх видів діяльності.

Отже, кожна дитина має усвідомити свою активну позицію «захисника і друга» світу природи, ціннісне ставлення до природи, до життя. Ми показуємо дітям, що люди займають більш сильну позицію стосовно світу природи. Але основне наше завдання - спрямовувати всі зусилля на те, щоб усе живе на землі розвивалося і приносило радість. Ми зобов'язані виховувати дитину так, щоб вона вміла бачити позитивний результат своєї діяльності, щоб милування природою, її захист стало для неї життєвою потребою, а відчуття відповідальності – життєвою необхідністю.

Література

1. Беленька Г.В. Дошкільнятам про світ природи: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку / Г.В. Беленька, Т.С. Науменко, О.В. Половіна. Київ, 2013. 115 с.
2. Беленька Г. Експериментування - крок до пізнання // Дошкільне виховання. 2007. - № 5. С. 7–10.
3. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль, 2017. 256 с.
4. Живіріхіна Л. А. Формування екологічної компетентності дошкільників // Таврійський вісник освіти. 2014. №4. С. 69–75.
5. Как знакомить детей с природой / ред. П. Г. Саморукова. Москва, 1983.
6. Ошуркевич Н. Сучасні педагогічні технології формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку // Педагогічний процес: теорія і практика. –2018. №1. С. 65–72.
7. Павлюк С.Ю. Мандруємо екологічною стежиною: дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі / С.Ю. Павлюк, Л.С. Русан, Г.І. Колосінська. Тернопіль, 2014. 168 с.
8. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа Київ, 1976. 640 с.
9. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. Київ, 1993. 220 с.

10. Базовий компонент дошкільної освіти. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>

11. Закон України «Про освіту».
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

12. Закон України «Про дошкільну освіту».
URL : <https://zakon.help/law/2628-III>

Галина Сковронська,
вихователь молодшої групи
Тернопільського
навчально-виховного комплексу №35

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД – ОСНОВА ЯКОСТІ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Розбудова системи національної освіти в процесі входження до європейського та світового освітнього просторів передбачає формування соціально активної, високо інтелектуальної та національно свідомої особистості. В умовах модернізації змісту національної освіти в Україні над актуальним стає пошук нових освітніх парадигм, орієнтованих на розвиток всебічно освіченої, компетентної особистості.

Навчально-виховна діяльність закладу дошкільної освіти покликана не просто дати дитині суму знань, умінь, навичок, а й сформувати в неї компетентність як загальну здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, отриманих завдяки навчально-виховному процесу.

Педагогічний колектив закладу формує життєву компетентність дошкільника, що передбачає мобільність знань, гнучкість методів і критичність мислення, тобто здатність використовувати наявні знання

та вміння на вищому рівні, переносити їх у різні ситуації, застосовувати практично, робити правильні висновки.

Актуальним стало створення умов для реалізації процесів самовиховання, самовдосконалення, самореалізації особистості, набуття нею досвіду діяльності, яка дозволяє ефективно гармонізувати своє власне я з потребами суспільства.

В основі нашої педагогічної філософії лежить дитиноцентрична модель, оскільки дитина – найвища цінність на Землі.

Тому створення компетентісного методичного простору в системі роботи закладу дошкільної освіти починається з педагога, тому в річному плані передбачено систему методичних заходів, присвячених компетентісному підходу: традиційні (педради, психолого-педагогічні і практичні семінари, круглі столи, лекції-консультації, педагогічні читання) та нетрадиційні (тренінги, методичний фестиваль, методичний ринг, аукціон ідей, ярмарок педагогічних ідей і технологій, салон педагогічних ідей, професійні дискусії, педагогічні студії, захист творчих проектів, ділові ігри).

Методична робота в закладі ґрунтується на сучасних досягненнях психолого-педагогічної науки з урахуванням професійної та особистої зрілості педагогів.

Сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти характеризуються переходом від традиційної моделі виховання до розвивальної конструктивної моделі, орієнтованої на результат. Актуальним питанням в нашому закладі є створення сприятливих умов для особистісного становлення й творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності.

Така система роботи сприяє підвищенню професійної компетентності педагога, що, на думку закладу, є основою успішного впровадження компетентісного підходу в навчально-виховний процес. Тому дошкільна освіта, як перша самоцінна ланка, має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини

необхідною якісною інформацією, допомагати їй реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватися на загальнолюдські й національні цінності.

Отже, сучасний вихователь дітей дошкільного віку – це професіонал, який повинен орієнтуватися в сучасних наукових досягненнях, в інноваціях психолого-педагогічної науки, володіти різними технологіями навчання та виховання і розвитку дітей, бути спроможним до саморозвитку, самовдосконалення, самооцінювання і само-проектування в різних сферах життєдіяльності, в тому числі і професійній.

Література

1. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: метод. посіб./ Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук [та ін.]. Київ, 2010.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І.М. Дичківська. Київ, 2004.
3. Збірник законодавчих і нормативних актів про дошкільну освіту / В.В. Бакуменко, та ін. –Запоріжжя, 2007. 354с.
4. Сучасні підходи до організації педпроцесу в дитсадку. Методичні рекомендації Відділу дошкільного виховання НМЦ середньої освіти МОН України // Дошкільне виховання, 2003. № 8. С. 3-6.

Надія Шаблій ,
вихователь Тернопільського
дошкільного навчального закладу №36

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Важливою умовою повноцінного мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу є своєчасний і якісний

розвиток зв'язного мовлення. Оволодіння зв'язним мовленням – складова загальної мовленнєвої культури дошкільника. Завдання розвитку зв'язного мовлення посідає головне місце в загальній системі роботи з розвитку мовлення в дошкільному закладі. За допомогою добре розвиненого зв'язного мовлення дитина навчається чітко та ясно мислити, встановлювати контакт з тими, хто її оточує, ініціювати власні ідеї, брати участь у різних видах дитячої творчості.

Базовий компонент дошкільної освіти вказує на обов'язкове опанування дітьми дошкільного віку різними видами розповідей: описовими, сюжетними, творчими, з власного досвіду. Найкраще реалізувати цю вимогу використовуючи наочність, і зокрема ілюстративний матеріал. Розповідаючи за змістом ілюстрацій, діти будують речення, добирають потрібні слова і вислови, вчаться висловлювати свої думки, і таким чином збагачують своє мовлення.

Мета – вибір ефективних форм та методів, спрямованих на розвиток зв'язного мовлення засобами ілюстративного матеріалу. Завдання: формувати в дітей уміння складати зв'язну розповідь за картиною, використовувати ефективні методи та прийоми інноваційних технологій з розвитку мовлення, розвивати інтерес до сприймання картини та мовленнєву активність дітей на занятті.

За основу навчання дітей складання розповідей за картиною використовую методику «допоміжних запитань», методику складання розповіді за серією сюжетних картинок Л. Смирнової, методику сприймання зображеного на картині різними органами чуттів І. Мурашківської, методику використання схем-моделей для навчання дітей описовим розповідям Т. Ткаченко, методику використання схем-моделей у лексично-граматичній роботі К. Крутій, технологію художньо-мовленнєвої діяльності дітей Н. Гавриш, технологію мнемотехніки.

Найбільш ефективними вважаю технології сприймання зображеного на картині різними органами чуттів. Суть методики полягає у сприйманні зображення уявними можливими відчуттями від

зіткнення з різними об'єктами, уявними звуками, смаками та запахами, а також у формуванні вміння передавати їх у зв'язному висловлюванні. Для кращого сприймання картини дітьми використовую прийом «входження в картину»: дітям пропоную «зайти» в картину і послухати звуки. Щоб почути картину, потрібно заплющити очі і уважно прислухатися. Можна «одягти» навушники (прикласти руки до вушок), послухати і сказати, які звуки чути. Наприклад, складаючи розповідь за серією ілюстрацій до оповідання Ю. Ярмиша «Чому синичка повеселішала?» діти розповідають, що чують як іде весна, як тане сніг і радіє річка, що прокинулася, як шумить в ній вода, співає синичка, як летить весняний вітерець і кличе всіх летіти з ним в поле, ліс, як пахнуть підсніжники. Складають діалог між синичкою і вітром. У своїх розповідях діти передають

своє очікування весни. Розглядаючи картину «Золота осінь» І. Левітана, діти чують шелест дерев, скрип гілок, шуршання листя, спів пташок, шум води, навіть чують як дзижчить муха, біжить козенятко між деревами до річки напитися води тощо). Такий прийом викликає в дітей зацікавлення, бажання більше знайти, почути, побачити на картині і розповісти. Це забезпечує мовленнєву активність дітей, інтерес до сприймання картини, гарний настрій, бажання висловити свою розповідь.

До ефективних належить прийом «подорож за змістом картини» («Сніг іде» Л. Горошко), складання розповіді за серією сюжетних картин з послідовним розгортанням сюжетної лінії («Ранок в сосновому лісі» І. Шишкіна, «Березовий гай» А. Куїнджі, натюрморт «Бузок» І. Левітана, картини із серії «Домашні тварини» та «Дикі тварини»), командний метод навчання розповідання за серією сюжетних картинок (складання колективної описової розповіді за серією сюжетних ілюстрацій на тему «Чарівниця зима» та «Свята взимку»), який стимулює творчі прояви дітей, адже жодна команда не повторює попередньої розповіді, а складає власну.

Використовую дидактичні ігри та вправи з метою актуалізації необхідного лексичного запасу відповідно до сюжету картини: «Добери загублене слово», «Назви одним словом», «Яка вона- зима/весна/осінь?», «Збираємо зимові/весняні/осінні/ літні слова», «Кого нема?», «Ланцюжок слів», «Врятуй речення», «Фантастичні гіпотези» тощо.

Використання сюжетних картин, інноваційних методик у складанні розповіді за картиною сприяє розвитку зв'язного монологічного мовлення, збагаченню активного словника, формуванню граматичної будови мови у дітей старшого дошкільного віку, виробленню якостей, необхідних для успішного навчання в школі.

Отже, робота з розвитку зв'язного мовлення дітей потребує цілеспрямованої уваги. Вона невід'ємно пов'язана з розвитком словника, формуванням граматичної сторони мовлення. Тільки поєднуючи роботу над усіма мовленнєвими ланками, спираючись як на словесний, так і на ілюстративний матеріал, можна досягти удосконалення мовленнєвих умінь, без яких неможливий гармонійний розвиток дитини та її подальше навчання у школі.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / А. М. Богущ. та ін. Київ, 2012. 63 с.
2. Богущ А., Гавриш Н. Вчимося розповідати. Київ, 2013. 32с.
3. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят. Київ, 2006. 119с.
4. Гавриш Н. В. Навчання розповіді за картинами // Дошкільне виховання. 2010. №1. С. 7–9.

Тетяна Хамига,
вихователь Тернопільського
дошкільного навчального закладу №30

ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільне дитинство – важливий етап у становленні особистості. Від того, який старт буде даний малюкові, значною мірою залежатимуть якість та динаміка особистісного розвитку, життєві установки і світорозуміння дорослої людини.

Важливо, щоб педагоги підійшли до виховання у нових умовах не зі старими звичками, а вміли вийти з консервативної колії, бо як неможливо відімкнути старим ключем сучасний замок, так педагогові зі старими підходами неможливо відчинити двері для дошкільнят у майбутнє. Інноваційні технології – це «золотий ключик» до дверей прийдешнього, тому інноваційна діяльність набуває дослідницько-пошукового характеру, розширює межі кожного педагога щодо вибору нових програм, методів, підходів у своїй роботі, творчої реалізації намічених планів.

Працюю над забезпеченням логіко-математичного розвитку дітей в освітньому середовищі, адже на сучасному етапі дошкільного дитинства ця тема набуває все більшого значення. Це пояснюється позитивним впливом цього процесу на розвиток психічних функцій дитини, вирішенням завдань її всебічного розвитку. Сформоване логіко-математичне мислення допомагає дитині аналізувати різноманітні процеси, приймати рішення не лише згідно з чітко розробленими алгоритмами, але й коригувати власні дії у змінних умовах життя є важливим підґрунтям для формування у них життєвої компетентності. Педагог зобов'язаний створити умови, за яких можливо надати допомогу дитині розкрити свій потенціал, навчити її самостійно пізнавати світ, формувати і розвивати у неї вміння здійснювати:

- математичні операції: операції з множинами, величинами, фігурами, орієнтація у просторі, лічба, операції з числами, обчислення, вимірювання.

- логічні операції: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, доведення, причинно-наслідкові зв'язки, узагальнення, абстрагування.

Для інтенсифікації логіко-математичного розвитку дітей застосовую: логічні блоки Дьенеша, елементи STREAM-освіти, LEGO-технології.

Найбільш ефективним посібником вважаю логічні блоки, розроблені угорським психологом і математиком З. Дьенешем для ранньої логічної підготовки мислення дітей до засвоєння математики. Золтан Дьенеш –відомий угорський учений-математик, який створив авторську методику навчання дітей «Нова математика», в основі якої лежить навчання математики за допомогою захопливі логічні ігри. Логічні блоки Дьенеша – абстрактно-дидактичний засіб. Це набір фігур, що відрізняються одна від одної кольором, формою, розміром, товщиною. Ці властивості можна варіювати, однак найчастіше на практиці використовуються три кольори: червоний, жовтий, синій; чотири форми: коло, квадрат, трикутник, прямокутник; по дві характеристики величини: великий і маленький та товщини: тонкий і товстий.

Найчастіше використовую комплект із 48 блоків. Кожна фігура характеризується чотирма властивостями: кольором, формою, розміром і товщиною. У наборі немає двох фігур, однакових за всіма властивостями. Праюючи з блоками, діти опановують уміння аналізувати, абстрагувати, кодувати, класифікувати, порівнювати, узагальнювати.

Цьому сприяє дидактична гра «Намисто». Наприклад, декілька дітей роблять намисто для мами: одні діти викладають намисто так, щоб не було поряд блоків однакових за формою (оперування однією властивістю), інші – щоб не було поряд блоків однакових за формою та кольором (оперування одразу двома властивостями), треті – щоб поряд не було однакових за формою, кольором і розміром блоків (оперування одночасно трьома властивостями).

Для роботи з логічними блоками застосовую картки на яких умовно позначені властивості блоків: колір, форма, товщина, розмір. Картки-властивості допомагають дітям оволодіти наочно-

схематичним мисленням, а картки із запереченням властивостей формують словесно-логічне мислення.

За допомогою блоків дитина виконує різні дії: ховає, шукає, пригортає, викладає, ділить і під час дій міркує. Уміння мислити, як і всі інші уміння, виробляється в процесі багаторазового повторення. Цікаві для дітей дидактичні ігри «Відшукай», «Так чи ні», «Обруч».

Розвивати логічне мислення дітей допомагає STREAM-освіта. STREAM - це Science, Technology, Reading and Writing, Engineering, Arts, Mathematics, тобто природничі науки, технологія, читання + письмо, інженерія, мистецтво, математика.

LEGO-конструювання – це компонент STREAM-освіти. Автором технології можна вважати Оле Кірка Крістіансена, який поєднав два датських слова «LEG» і «GODT», що в перекладі означають грати і добре, «гра з задоволенням». Однією з успішних програм із застосування інноваційних ЛЕГО-методів навчання у системі освіти є програма розвитку конструктивних здібностей у дітей дошкільного віку «ЛЕГО-конструювання» Тетяни Пеккер.

LEGO-технологія одна з найпоширеніших, найвідоміших систем для розвитку та навчання малюків, яка дотримується принципу «крок за кроком» від простого до складного. Плануючи наступність в роботі дошкільного закладу та школи використовую конструктор LEGO для роботи з дворічними дітками. Спершу для роботи з «чарівними кубиками» пропоную такі теми: «Доріжка», «Башточка», «Місточок», «Почастуй ведмедиків червоними (різні кольори) цукерками». Згодом діти виконують складні колективні роботи: «Острів піратів», «Будівництво» тощо.

Важливо виховати в дошкільнят почуття самовартості, віри у свої можливості, розвиток образних форм пізнання світу (сприймання, наочно-образного мислення, уяви), оволодіння образними засобами фіксації здобутого досвіду та його використання для розв'язання нових життєвих задач (формування сенсорних еталонів, наочних моделей), впровадження особистісно орієнтованого навчання. моральними, розумовими даними, які необхідно корегувати, розвивати, удосконалювати, виробляти оптимістичні гіпотези.

Упровадження інноваційних технологій – запорука результативності педагогічної діяльності.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ І ФОРМУВАННЯ ПРОАКТИВНОЇ МОЛОДІ

Оксана Корнієнко,
заступник директора з навчально-виховної роботи
ТНВК «Школа-правовий ліцей №2»

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯН В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*Соціалізація – це процес розвитку особистості
протягом всього його життя;
проходячи через кризи і долаючи їх,
особистість отримує основу для подальшого зростання.*

Ерік Еріксон

Ми живемо в епоху глобальних змін, соціальних трансформацій, євроінтеграції, і образ майбутнього містить в собі системну новизну. До ситуації подібної принципової новизни необхідно готувати нашу молодь вже сьогодні. Вона не просто повинна «пристосовуватися» до мінливих умов, але й вміти самовизначатися в даній ситуації, зберігати культурну та історичну спадщину і дорожити цим надбанням, вміти робити обґрунтований вибір, розуміючи і приймаючи на себе пов'язаний з ним ризик і створювати нові проекти розвитку.

Освіта потенційно є найпотужнішим чинником суспільних перетворень, засобом формування нового суспільного і соціокультурного укладу. Інтегральний ефект освіти - це соціалізація в широкому сенсі слова, що розуміється як формування у молодого покоління базових основ і самого способу існування в сучасному світі. Саме в освіті закладаються основи світогляду людини, його культурний і ціннісний багаж, рівень соціальних і професійних компетенцій. І, залежно від обраної стратегії соціалізації, інститут освіти може як виконувати функцію консервації застарілого суспільного укладу, так і

ставати інструментом випереджаючого розвитку, створюючи специфічними для нього засобами потенціал соціальної модернізації країни.

Сучасні процеси вимагають від молодого покоління здібностей активної і відповідальної участі в соціальному житті, здатності до соціального самовизначення і формування особистої позиції. Тому в основу створення сучасної стратегії соціалізації повинна бути покладена перспективна модель, що припускає включення молоді в процеси розвитку. Управління цим процесом набуває сьогодні важливого значення.

Узявши до уваги передовий педагогічний досвід, суть якого полягає у застосуванні індивідуального (особистісно орієнтованого) підходу, спрямованого на розвиток кожної окремої дитини при підготовці до школи, педагогічні працівники втілюють в життя всі свої найкращі ідеї, надбання щодо виховання і навчання майбутнього покоління. Для вирішення питання ефективної соціалізації дитини, що є однією з найважливіших складових гармонійного розвитку підростаючої особистості, ми об'єднуємо педагогічні зусилля держави, батьків і педагогів, що зумовлює необхідність їх цілеспрямованої взаємодії як суб'єктів педагогічного процесу.

Останнім часом на державному й міжнародному рівнях відбувається зміцнення статусу дитинства в суспільстві, про що свідчить поява міжнародних документів про охорону дитинства, підвищення уваги до дитячої соціалізації. Одним із важливих завдань нашого закладу є створення оптимальних умов для соціального становлення й саморозвитку зростаючої особистості.

Пошуку гармонії розвитку дитини у природному та соціальному середовищі присвятив свою педагогічну діяльність В. Сухомлинський.

Розглядаючи процес соціалізації особистості, варто зазначити, що вперше термін «соціалізація» був введений у систему понять американським соціологом Ф. Гідінгсоном наприкінці XIX століття і визначався як «процес розвитку соціальної природи людини».

На сучасному етапі значно збільшилась кількість визначень процесу соціалізації. «Соціалізація» - це процес, коли людина усвідомлює себе в суспільстві як особистість.

Тому соціалізувати дитину, ми збагачуємо її індивідуальний досвід позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльності, розвиваємо в неї соціальні потреби, формуємо соціальні вміння та навички, виховуємо «відчуття іншого», формуємо готовність та здатність брати іншого до уваги, працювати в команді, домовлятися, узгоджувати свою позицію, в разі потреби поступатися власними інтересами на користь соціальної групи, діставати насолоду від допомоги та підтримки іншої людини у складній ситуації, тобто жити обличчям до людей, з відкритим серцем, умінням гармонійно «вписуватися» в дитяче угруповання, знаходити в ньому достойне місце, визначати свій статус серед однолітків відповідно до своїх можливостей та домагань, товаришувати.

Одним із найважливіших завдань нашого закладу є виховання нового громадянина, орієнтованого на соціалізацію.

Концепція розвитку нашого закладу базується на основі української національної ідеї та особистісно-орієнтованої освіти, в основу яких покладено:

- ставлення до дитини як до суб'єкта життя, здатного до культурного саморозвитку;
- ставлення до педагога як до посередника між дитиною та культурою, здатного ввести його у світ культури і надати допомогу і підтримку кожній дитячій особистості в її індивідуальному самовизначенні у світі культурних цінностей;
- ставлення до освіти як до культурного процесу, рушійними силами якого є пошук особистісних змістів, діалог і співробітництво його учасників у досягненні цілей культурного саморозвитку;
- ставлення до школи як до цілісного культурно-освітнього простору, де живуть і відтворюються культурні зв'язки дітей і дорослих, відбуваються культурні події, здійснюються формування і виховання культурної людини.

У школі створена така педагогічна система, яка забезпечує повноцінний розвиток особистості кожного учня за рахунок організації особистісно зорієнтованого навчально-виховного процесу, умови для самореалізації, творчого самовиявлення учнів у різних видах діяльності та міжособистісного спілкування.

У рамках інтеграції та сучасного підходу до реформування освіти основним завданням держава ставить громадянську компетентність, однією і складових якої є висока правова культура та правосвідомість громадян. Це завдання вирішується якісним вивченням основ правових знань та допрофільних курсів даного предмету. Зважаючи на це, наша школа обрала для профільного навчання правовий напрям. З 2015р. школу реорганізовано у НВК «Загальноосвітня школа - правовий ліцей».

Місія нашого навчального закладу полягає в тому, щоб задовольнити потреби суспільства щодо забезпечення учнів якісною освітою. Заклад постійно втілює в життя одне з найважливіших завдань освіти – виховання нового громадянина, орієнтованого на соціалізацію.

Метою інноваційного розвитку нашого навчального закладу є: шляхом диференціації навчального процесу та впровадження нових освітніх технологій створюємо сприятливі умови для здобуття якісної освіти, досягненням учнями такого рівня освіченості, який відповідав би їх особистісному потенціалу і в такий спосіб дав змогу створити основу для продовження освіти і власного розвитку, підготовки соціально успішної особистості, конкурентоздатної на ринку праці.

Основними завданнями розвитку нашого навчального закладу:

1. Концепція та ефективне використання наявних ресурсів, їх спрямування на підвищення якості освітніх послуг відповідно до потреб учнів і суспільства; доступність якості освіти.

2. Здійснення освітнього процесу згідно з індивідуальними можливостями, інтересами, нахилами, здібностями учнів; оновлення змісту освіти.

3. Забезпечення права дітей на вибір видів і форм діяльності, створення оптимальних умов для виявлення і розвитку творчої обдарованості кожного учня.

4. Стимулювання творчої самореалізації особистості у навчальній, виховній, позашкільній діяльності як за ініціативою самої дитини, так і за умов стимулювання її мотивації до активності, самостійної діяльності у навчанні.

5. Формування в учнів свідомого вмотивованого вибору свого професійного майбутнього на основі профільного навчання.

6. Розвиток досвіду самоврядування, партнерства, волонтерства.

7. Активізація роботи з педагогічними кадрами.
8. Зміцнення матеріально-технічної бази.
9. Збереження та зміцнення здоров'я дітей.

У сучасних умовах шкільна освіта опинилась перед вибором нових пріоритетів: спеціалізації, диференціації, інформатизації, профілізації, гуманізації і т.п.

Соціальні перетворення, які відбулися за останнє десятиліття, кардинально вплинули і на освітню ситуацію. Освіта у сучасному світі виступає як базис економічного зростання, необхідна умова соціально економічного благоустрою, стратегічний ресурс стійкого й динамічного розвитку кожної нації.

Відбулася зміна пріоритету – особистості учнів, тому одним із найважливіших напрямів модернізації освіти в Україні є перехід до профільного навчання. Необхідність у професійному самовизначенні – один із ведучих факторів розвитку особистості. У якості головного результату в стратегії реформування освіти розглядається готовність і здатність молодих людей нести особисту відповідальність як за власне благополуччя, так і за благополуччя країни. Незначний життєвий досвід дитини створює певні труднощі для професійного самовизначення. Дуже важливо створити всі умови для того, аби дитина сама обрала те, що їй підходить, що їй допоможе реалізувати себе в майбутньому. Оновлені цілі загальної середньої освіти створюють сприятливі умови для формування соціально-активної, творчої особистості, творця і проектувальника свого життя.

Цілісність профільно орієнтованого освітнього простору загальноосвітнього навчального закладу як системи є результатом узгодженої взаємодії складових цієї системи, що уможлиблює:

- актуалізацію механізмів саморозвитку відповідних складових;
- успішне досягнення кінцевого освітнього результату – формування компетентного випускника, здатного в подальшому набувати компетенції за обраним профілем навчання (профільні компетенції);
- забезпечення суб'єктності учасників освітньої діяльності; формування позитивної атмосфери, сприятливого психологічного мікроклімату у загальноосвітньому навчальному закладі.

Цілісний профільно орієнтований освітній простір є моделлю соціокультурного, педагогічного простору, за якого забезпечується інтеграція діяльності його суб'єктів. Означений простір детермінується наявністю структурованої системи педагогічних чинників, що сприяють розвитку та саморозвитку освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу відповідно до концепції його розвитку і профільної спрямованості. Перманентність та цілеспрямованість взаємодії суб'єктів такої освітньої системи орієнтує її на самовдосконалення. Органічне поєднання чинних (для всіх учасників педагогічного процесу) освітніх стандартів у процесі їх реалізації спрямовує допрофільну підготовку і профільне навчання школярів врахування реальних умов саморозвитку, самоактуалізації, реалізації творчого потенціалу як учителів, так і учнів.

Забезпечення модернізації освітньої системи, перехід її у якісно новий стан зумовлює актуалізацію моніторингу навчальних досягнень учнів за критеріями сформованості компетентностей, що визначають рівні профільної спрямованості учнів і освітнього простору загальноосвітнього навчального закладу. Забезпечення узгодженої взаємодії суб'єктів профільно орієнтованої освітньої системи загальноосвітнього навчального закладу сприяє підтримці ефективності її функціонування та програмування перспектив розвитку, а також удосконаленню профільно орієнтованого освітнього простору, за якого формується інтегрований зміст навчальної діяльності відповідного профілю з високим соціокультурним, життєтворчим потенціалом. Постійна оптимізація процесів суб'єкт-суб'єктної взаємодії є основою збагачення позитивного мікроклімату освітнього процесу соціокультурними та особистісними цінностями, що сприяє соціалізації особистості учнів, а також підвищенню ефективності співдіяльності суб'єктів за реалізації спільних цілей у процесі модернізації загальноосвітніх навчальних закладів з певним профільним спрямуванням навчання.

На основі сутності, структурної організації, базових показників якості освітнього простору загальноосвітнього навчального закладу з профільним спрямуванням навчання розроблено структурно-функціональну модель його розвитку. За логікою поетапного розвитку освітньої системи виокремлено складові, які реалізують функції

системотвірних на відповідних етапах діяльності: *цільова* – формування блоку цінностей, цілей, проектування основи їх реалізації у загальноосвітньому навчальному закладі; *процесуальна* – адекватна організація педагогічного процесу, формування реальних компетенцій педагогів, інших суб'єктів освітньої системи на основних теоретичних засад інноваційної, компетентнісної освіти; модернізація змісту, добір адекватних технологій його реалізації, що детермінує необхідність інтеграції змісту навчальних предметів, забезпечує формування загальноосвітніх та профільно спрямованих компетентностей учнів, об'єднуючи всі навчальні предмети навколо реалізації визначеного у загальноосвітньому навчальному закладі профілю і відповідних цілей навчання з використанням позашкільних форм роботи; *діагностична* – контрольно-аналітична діяльність з визначення загальної результативності формування профільно орієнтованого цілісного освітнього простору загальноосвітнього навчального закладу.

Логіка формування цілісного профільно орієнтованого освітнього простору з відповідним змістово-технологічним наповненням складових унаочнюється у розробленій структурно-функціональній моделі.

Особливого значення в моделі набувають організаційно-дидактичні умови як комплекс системотвірних зовнішніх параметрів та внутрішніх чинників, які визначають ефективність організаційно-дидактичної складової діяльності загальноосвітнього навчального закладу, формування цілісного профільно орієнтованого освітнього простору, забезпечуючи продуктивну взаємодію всіх суб'єктів навчально-виховного процесу і спрямовуючи їх зусилля на розвиток освітньої системи за стандартами компетентнісної освіти. Умови ефективного формування профільно орієнтованого освітнього простору: розвиток профільно спрямованої взаємодії суб'єктів навчальної діяльності загальноосвітнього навчального закладу, забезпечення перманентного підвищення професійної компетентності учителів за технологіями інноваційної освіти.

Концепція діяльності нашого закладу профільного типу, її цілісність та ефективність забезпечена чітким формулюванням мети, наявністю розроблених механізмів для її досягнення та окресленням векторів

розвитку, які базуються на інноваційних процесах в освітній сфері, а також тенденціях до оптимізації профільності освітньої діяльності.

Успішна реалізація профільного навчання у старшій школі неможлива без якісної допрофільної підготовки, яка покликана створити умови для професійної орієнтації учнів, сприяти усвідомленому вибору ними напряму профільного навчання у старшій школі. Тому допрофільну підготовку здійснюємо через вивчення окремих предметів («Права дитини», «Правова етика» 6 клас, «Вчимося бути громадянами» 7 клас, «Живи за правилами» 8 клас, «Практичне право» 9 клас) на диференційованій основі, введення курсів за вибором, інформаційну роботу, профільну орієнтацію.

Профільне навчання – це не лише поглиблення наукових знань і підготовка до подальшого навчання, але й набуття молоддю трудових умінь, навичок або навіть професії, щоб усі випускники шкіл могли увійти у повноцінне життя в суспільстві.

Зміст досвіду нашого педагогічного колективу полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному впровадженні моделі профільної освіти, що ґрунтується на концептуальних засадах системно-суб'єктивного, діяльнісного підходів, визначенні й створенні організаційно-педагогічних умов реалізації даної задачі.

Головною метою діяльності нашого навчального закладу є формування компетентної особистості, готової до життєвого, зокрема профільного самовизначення, до самореалізації в швидкозмінних соціально-економічних умовах. Специфічною метою для нашого закладу є профільна орієнтація учнів через початкове профілювання, допрофільну підготовку, профільне навчання, формування професійної компетентності в регіональних умовах життєдіяльності школи.

Реалізацію головної та специфічної мети здійснюємо через введення профільної підготовки на всіх ступенях навчання. Ми вважаємо, що головною метою в здійсненні профільного навчання має бути забезпечення загальнодоступності для молоді, отримання повноцінної початкової професійної освіти в залежності від їх індивідуальних здібностей і потреб, забезпечення професійної орієнтації та самовизначення учнів, встановлення наступності між загальною та професійною освітою.

Для того, щоб забезпечити свідомий підхід учнів до вибору профілю, а отже, і до обрання професії у майбутньому, роботу розпочинаємо в початковій школі. Для свідомого засвоєння учнями громадянських цінностей та правових норм учителі створили певну систему роботи:

- вивчення різноманітних сфер, в яких проявляються громадянські цінності і правові норми, активізація власного досвіду дітей;
- розкриття понять за допомогою художніх та поетичних образів;
- узагальнення та закріплення отриманих знань через ігрові завдання за допомогою міжпредметних зв'язків.

Зміст і організація діяльності профільного навчання в ТНВК ШПЛ№2

I. Правова освіта та виховання учнів школи I ступеня

Добре відомо, що молодші школярі суворіше, ніж дорослі, дотримуються правил гри і дитячого кодексу поведінки. На ці риси дитячої справедливості ми спираємось у правовій освіті та правовому вихованні молодших школярів. Принципи права цілком доступні дітям 6-9 років, треба тільки використовувати відповідні сюжетні приклади. Форми роботи з такими дітьми розширюються, передбачається не тільки проведення бесід, виставок малюнків, а й інших форм роботи:

- проведення позакласних годин з обговоренням конкретних випадків із життя, які вимагають прийняття рішень дітьми;
- виховних заходів з використанням рольових ігор;
- участі у конкурсах з правової тематики.

Організаторами у правоосвітній роботі виступають дирекція школи, класні керівники, лекторські групи старшокласників, психологічні служби навчального закладу, бібліотека.

Впродовж кількох років в 1-4 класах викладається курс «Права дитини».

II. Правоосвітня та правовиховна робота з учнями школи II ступеня

Істотне значення при організації занять з правових курсів має використання активних форм навчальної роботи так званої інтерактивності: ділових ігор, дискусій, ситуаційних методик, парної

роботи, роботи в групах, проектного навчання. Такі методи дозволяють учням включатися в активний процес пізнання світу, людей і самих себе, формують уміння і навички характеризувати явища і процеси суспільного життя держави, знаходити інформацію, аналізувати та оцінювати її, формувати й висловлювати свою власну думку, робити вибір і займати власну позицію.

У 6-х класах викладається інтегрований курс «Правова етика» як еспериментальний предмет «Етика+Право». У 7-х класах введено курс «Вчимося бути громадянами». У 8-х класах викладається курс «Живи за правилами». Для учнів 9-х класів передбачено викладання «Основ правознавства» та цього року введено курс «Ми - громадяни України», що сприяє формуванню в учнів правової свідомості як складової громадянської компетентності.

У процесі організації допрофільної підготовки особливої актуальності набуває компетентнісний підхід, суть якого полягає в забезпеченні готовності школярів до продуктивної самостійної і відповідальної дії на кожному етапі допрофільного навчання, набуття умінь вирішення значимих практико-орієнтованих проблем.

III. Правоосвітня та правовиховна робота із старшокласниками

Навчання в правовому ліцеї є першою сходинкою для учня на шляху професіонального вибору і орієнтування в майбутньому. Зараз у старшій школі робиться акцент на становленні компетентної особистості, здатної до соціальної громадянської адаптації, навчанні протягом усього життя, оволодінні декількома професіями, залежно від кон'юнктури ринку праці.

Учні старших класів не тільки мають можливість удосконалювати свої знання з правознавства на уроках, але й відвідують правовий лекторій та правові гуртки («Феміда», «Правовий калейдоскоп»). Учні 10-х класів вивчають «Основи правознавства», а з 2018 року наш заклад є одним із пілотних в Україні по вивченні курсу «Громадянська освіта». Принциповою відмінністю нової навчальної дисципліни є спрямованість на певну переорієнтацію в світогляді школяра. Ми впевнені, що сенс запровадження цього курсу полягає в необхідності розвивати в людині зі шкільного віку почуття гідності, усвідомлення своїх прав і місця в суспільстві, а також можливостей реалізації своїх

прав і свобод. Учні 11-х класів поглиблюють свої знання не тільки на уроках «Основ правознавства», а й вивчаючи курси, що підсилюють знання: «Конституційне право України», «Громадянська освіта. Основи демократії», а також з 2018 року введено курс «Моя громадянська свідомість. Подолання корупції».

Учні старших класів віддають перевагу діяльнісно - практичним формам роботи:

- конференціям;
- диспутам;
- проведенню «круглих столів»;
- створенню лекторських груп, які готують цикл бесід правової тематики для молодших школярів.
- участі у форумах.

Результати олімпіад продемонстрували ефективність профільного навчання, простежується збільшення результативності, що є свідченням системної роботи в закладі з обдарованими дітьми.

IV. Правоосвітня робота з батьками

Для роботи в цьому напрямку залучаються: дирекція школи, класні керівники, учителі правознавства, шкільний психолог та представники правоохоронних та соціальних служб. У нашому навчальному закладі діє університет правових знань для батьків. Звичайним явищем у школі є проведення тренінгів для батьків, на яких обговорюються питання взаємовідносин батьків і дітей, права дітей та батьківські обов'язки.

V. Підвищення правової і професійної компетентності педагогів

Для того, щоб проводити грамотно й ефективно правоосвітню та правовиховну роботу, учителі добре знають головні положення чинного законодавства, щоб бути зразком для учнів і їх батьків.

Питання правової самоосвіти вчителів постійно обговорюються на педрадах, учителі правознавства не тільки своєчасно проходять курси підвищення кваліфікації, а й беруть участь у різноманітних вебінарах, тренінгах та семінарах з питань правоосвіти та громадянської освіти.

Створена у школі система впровадження безперервної правової освіти базується на застосуванні як традиційних, так і інноваційних

педагогічних технологій. Слід звернути увагу на наскрізність правової системи – від дошкільної освіти до свідомої необхідності підвищувати власну правову компетентність шляхом самоосвіти. Наступним кроком нашої діяльності є оптимізація створення системи правової освіти.

Загальна мета та конкретні завдання правової освіти та виховання вирішуються в процесі навчальної діяльності. Правова освіта є цілеспрямованою систематичною діяльністю по формуванню і підвищенню в учнів правосвідомості та правової культури.

Правова освіта в нашому навчальному закладі спрямована, перш за все, на формування певного рівня знань з правових дисциплін, а також на формування правової свідомості як складової громадянської компетентності.

Ми будемо правову державу, громадянське суспільство, тому в дітях формуємо певні суспільні цінності:

- політичні:
суверенітет, незалежність, народовладдя, право нації на самовизначення, свободу вибору громадянства тощо;
- правові, ідеологічні:
мир, свобода, рівність, справедливість, толерантність тощо;
- економічні:
економічне благополуччя, матеріальний добробут, економічна стабільність, соціально-орієнтований ринок;
- соціальні:
соціальна справедливість, самореалізація особистості, соціальна захищеність тощо.

У нашій школі розроблено складові моделі випускника школи. Перш за все, він має бути здатним до самовизначення і самореалізації. Він повинен мати високий рівень правової культури та правової свідомості. Сам термін «правова культура» охоплює:

- а) певний рівень правового мислення і чуттєвого сприйняття правової дійсності;
- б) стан процесів правотворення та реалізації норм права;
- в) специфічні способи правової діяльності.

Правове виховання – це складова частина виховання в цілому. Але правове виховання впливає не тільки на свідомість, а й на

відповідну сторону поведінки, формує переконаність у необхідності суворого додержання законів, прав та обов'язків. Кінцевим результатом правового виховання є реальні справи, вчинки у сфері правових відносин, які свідчать про дієвість правового виховання.

Загальна мета та конкретні завдання правового виховання вирішуються в процесі навчальної діяльності. Одночасно виділяються конкретні й безпосередні задачі правового виховання. До них відносяться:

- формування в кожного учня системи знань з питань основ держави та права, розвиток інтересу до цієї галузі знань і зв'язок права з навколишньою дійсністю;
- формування поваги до держави, до її законодавчих та виконавчих органів;
- прищеплення навичок правосвідомої поведінки;
- виховання нетерпимості до різноманітних правопорушень;
- формування потреб та умінь активно захищати в установленому законом порядку свої права та законні інтереси інших осіб.

Новий Державний стандарт ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, що реалізовані в освітніх галузях.

Особистісно зорієнтований підхід до навчання забезпечує розвиток академічних, соціокультурних, соціально-психологічних та інших здібностей учнів.

Компетентнісний підхід сприяє формуванню компетентностей, таких як: комунікативна, літературна, мистецька, міжпредметна, естетична, природничо-наукова і математична, проектно-технологічна та інформаційно-комунікаційна, суспільствознавча, історична і здоров'язбережувальна компетентності.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня, застосування здобутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного та природного середовища.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки та шкільної практики особливого звучання набуває проблема обґрунтування сутності компетентнісного підходу в освіті. Значення цієї проблеми

зумовлене тими докорінними змінами, що сталися в системі загальної освіти, де взято курс на гуманізацію і демократизацію, на формування особистості як найвищої цінності суспільства, на її соціалізацію.

Соціалізація підростаючого покоління відбувається під впливом розвивального середовища, до якого можна віднести Всесвіт, державу, суспільство, етнос, ЗМІ. Але на дитину безпосередньо впливають такі інститути соціалізації, як сім'я, угруповання однолітків, різні неформальні об'єднання, молодіжні організації, школа та інші виховні заклади.

Соціалізація - це двосторонній процес, що включає в себе, з одного боку, засвоєння дитиною соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, з іншого боку – це процес активного відтворення системи соціальних зв'язків за рахунок активної діяльності й активного включення в соціальне середовище, реалізації себе як особистості, вплив на обставини та оточення.

Участь закладу в експерименті «Громадянська компетентність школярів» сприяла побудові адаптивної моделі управління, яка передбачає, що людина – це творча особистість, яка постійно ставить перед собою нові цілі і досягає їх своїми силами.

Освітній простір, у якому підліток готовий взаємодіяти з соціумом, створюється різними чинниками.

З метою створення умов для розвитку активної діяльності школярів на основі інтеграції, диференціації й індивідуалізації навчання, врахування та забезпечення подальшого розвитку інтересів, нахилів, здібностей і на підставі діагностування, моніторингових досліджень щодо прогнозування та визначення профільності навчання, реалізації прав учнів на вибір відповідного профілю в основній школі.

Основним завданням соціально-психологічної служби є забезпечення процесу соціалізації учнів у навчально-виховній діяльності, захист їхнього психічного, фізичного, соціального і духовного здоров'я, сприяння педагогічно доцільному і безконфліктному входженню молоді людини у світ дорослих, підготовка до самостійного життя в суспільстві, попередження і педагогічна корекція вад та відхилень розвитку особистості. Для реалізації соціалізації учнів в освітньому середовищі використовуються різні види робіт:

консультаційна, яка полягає в допомозі людині вирішити ті проблеми, з якими приходять до психолога; психодіагностична, включає виконання різних методик, тестів, опитувальників (на виявлення індивідуальних особливостей, міжособистісних відносин, пізнавальних процесів); психокорекційна робота направлена на подолання негативних явищ у навчальному закладі, у сім'ї, у соціальному оточенні і розвиток здібностей, формування особистості учня; профілактична робота, суть якої полягає в попередженні можливих негативних явищ в психологічному і особистісному розвитку учня. Соціально-психологічна служба та весь педагогічний колектив школи працює над профілактикою девіантної поведінки, попередженням правопорушень, агресивності та жорстокості учнівської молоді.

Робота шкільної бібліотеки залучає учнів до читання й основного з умінь для покоління інформаційної ери – уміння самостійно здобувати знання, уміння вчитися протягом життя.

Учніське самоврядування реалізовує проект школи «Школа – держава «ДВА» (Держава, Воля, Авторитет), сприяє розвитку лідерських навичок учнів, самостійності у прийнятті управлінських рішень, відповідальності за прийняті рішення, розкритті і реалізації своїх потенційних можливостей.

Діяльність національно-патріотичного музею «Криївка» сприяє формуванню громадськості й патріотизму в учнів, розширенню світогляду й вихованню пізнавальних інтересів і здібностей, оволодінню практичними навичками пошукової, дослідницької діяльності, удосконаленню освітнього процесу. Музейне освітнє середовище виконує не тільки виховні функції, але і розвиває ініціативу, суспільну активність, надає більше можливостей для організації самостійної і творчої роботи школярів.

Підключення навчальних кабінетів до мережі Інтернет, створення сайту школи відкриває шлях до глобальної всесвітньої інформаційної бази, кардинально змінює процес спілкування, що не може не вплинути на освітні процеси. За таких умов якісно новим стає механізм забезпечення можливостями використання телекомунікаційних технологій у системі навчання та доступу до комп'ютерної системи навчального закладу. Єдине інформаційне середовище передбачає

створення мережних спільнот як об'єднання педагогічних працівників, учнів та їх батьків, у якому паралельно з традиційним спілкуванням відбувається спілкування за допомогою інформаційної мережі Інтернет.

Благодійний проект «З Україною в серці» формує активну громадянську позицію, милосердя у молоді.

Національне виховання є одним із головних пріоритетів школи - виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді потреби та уміння жити в громадянському суспільстві, духовності, та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної культури. Педагогічний колектив школи спрямовує свою діяльність на залучення учнів до глибинних пластів національної культури і духовності формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Національне виховання здійснюється на всіх етапах навчання в школі, забезпечується всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованої, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності і культури, виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.

Підготовка молоді до свідомого вибору професії – важлива проблема з точки зору соціальних та психолого-педагогічних аспектів. Щоб запобігти помилкам у виборі професії, практичний психолог школи веде систематичну роботу з профорієнтації з учнівською молоддю. Для ознайомлення учнів та їх батьків з професіями, які користуються попитом та затребувані ринком праці, в школі працює термінал служби зайнятості.

Ведеться співпраця з установами, громадськими організаціями, позашкільними закладами, закладами культури, підприємствами міста, вищими навчальними закладами не тільки міста Тернополя, але й України.

Школа пройшла досить велику кількість етапів інноваційних процесів та придбала не тільки необхідний досвід управління та впровадження інновацій, а й усвідомлення того, що всі нововведення

мають цінність тільки тоді, якщо вони безперечно впливають на кінцевий результат діяльності, яким є випускник школи.

Як стверджує академік АПН О. Сухомлинська, головна мета громадянського виховання - це підготовка молоді до життя у громадянському демократичному суспільстві, у взаємопов'язаному світі, визнання та прийняття цінностей, що виступають головними, визначальними для даного суспільства.

Тому найважливішою проблемою нашого закладу є наступне: «Соціалізація особистості з високою національною і громадянською свідомістю через систему наукових і виховних заходів та реалізацію ресурсного забезпечення освітнього простору як фактору саморозвитку учня і учителя».

Соціальна і громадянська компетентності як ключові мають міждисциплінарний характер, інтегруються через усі освітні галузі і спрямовуються на соціалізацію особистості, набуття громадянських якостей, навичок співжиття і співпраці в суспільстві, дотримання соціальних норм і правил. Вони реалізуються через комплекс компетенцій, які мають специфіку залежно від конкретної галузі, предмета, вікових можливостей учнів.

Одним з найголовніших завдань виховної роботи з учнями школи є формування у них загальнолюдських цінностей, сталих моральних якостей, почуття доброти, поваги одне до одного, до оточуючих, родини, виховання гуманістичного бачення світу та свого місця в ньому.

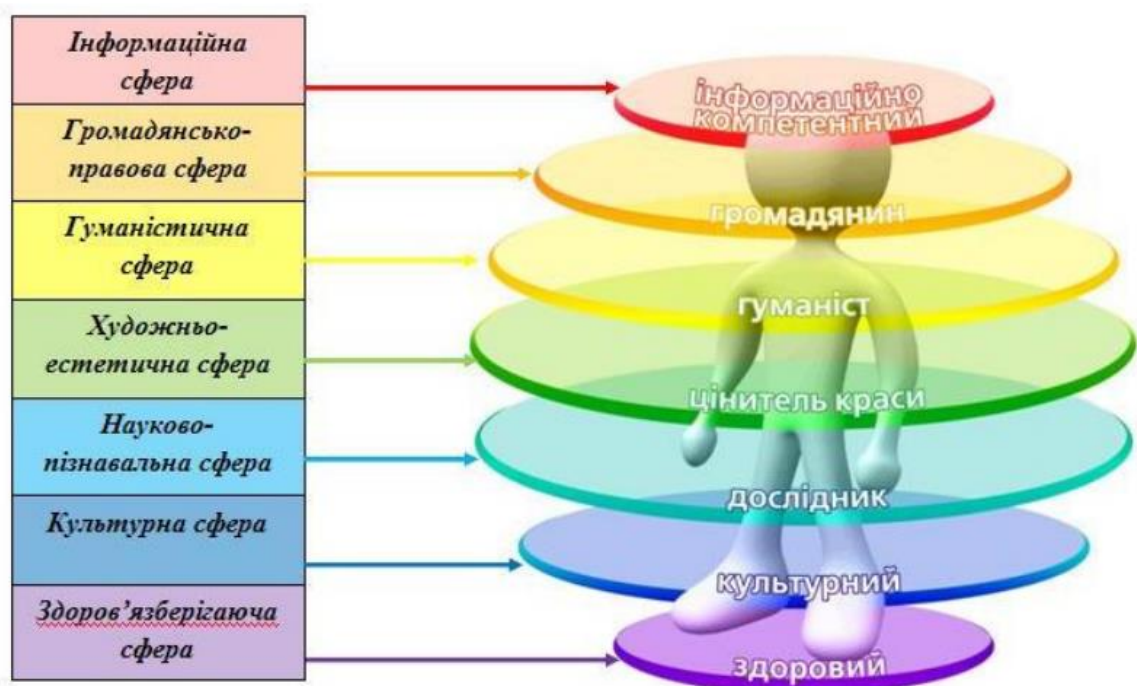
Навчально-виховний процес зорієнтований на особистість, яка в результаті педагогічних впливів набуває знань, умінь і якостей самовдосконалення, досягає певного рівня розвитку таких компетентностей: соціальної, полікультурної, інформаційної, комунікативної, а також компетентності саморозвитку, де очікуваним результатом буде цілісна особистість, здатна до постійного самовдосконалення, яке залежить від поетапного формування якостей особистості.

Сьогодні, у пору активних демократичних перетворень, ми маємо змогу у виховній практиці застосовувати ті громадянські надбання, які будуть сприяти вибору активної життєвої позиції та свідомого формування світогляду нашої молоді.

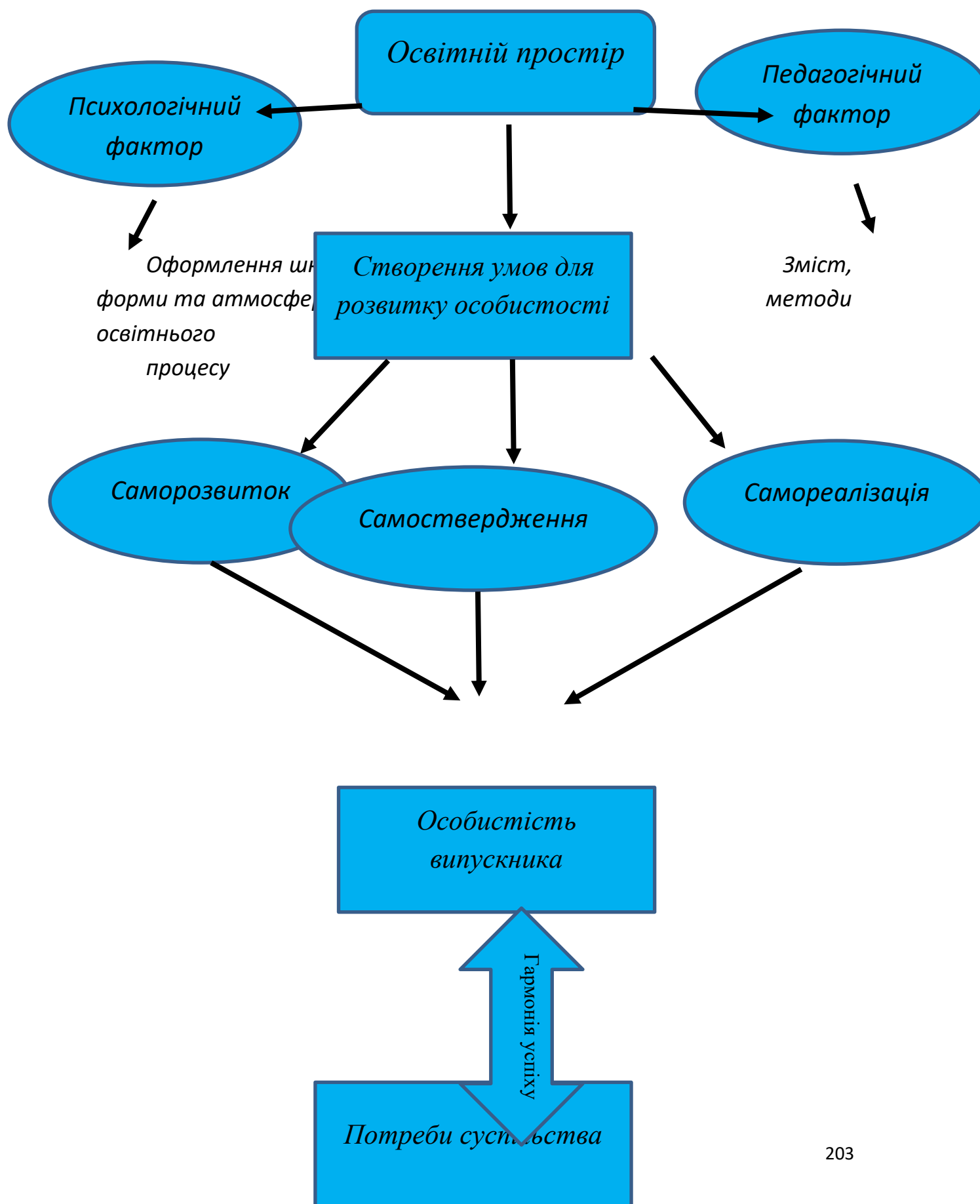
Наш навчальний заклад сьогодні – це генератор ідей, життєдайне педагогічне джерело освіти (навчальності) і виховання патріота, громадянина з високою активною позицією, в змісті якої закладений фундаментальний зміст особистісного потенціалу кожного учня: лідера, виконавця, учасника, а звідси і підхід до кожного з них з окремою методикою. Це інтерактивні методи без яких не може обійтись сьогодні освіта і класичні методи, прийоми, які безперечно стали королями педагогічного успіху.

Цілісний освітній простір, як педагогічний феномен в нашому закладі вже тішить результатами успішних школярів, компетентних, дотепних, справжніх патріотів країни, які своїми діями і присутністю в соціумі держави збагачують її національний потенціал, а значить життя Великої держави – Україна!

Складові моделі випускника

Концепція розвитку школи

Микола Федорук,
заступник директора з виховної роботи
Тернопільської загальноосвітньої школи
I-III ступенів №4

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

XXI століття поставило перед людством нові вимоги, окреслило нові тенденції розвитку європейського суспільства. Процеси демократизації, становлення громадянського суспільства зумовлюють зміни пріоритетів виховання дітей та учнівської молоді. Поява нових цілей і цінностей в освіті потребує переосмислення змісту, форм, методів, засобів та ресурсів виховання сучасних школярів [1]. Учніське самоврядування і його належне функціонування забезпечує динаміку демократичних відносин в освітньому середовищі, сприяючи особистісному розвитку, самовизначенню, соціальній адаптації, самореалізації та формуванню соціальної компетентності учнів у сучасних умовах.

Учніське самоврядування відіграє важливу роль у вирішенні завдань зміцнення державної і суспільної дисципліни, свідомого ставлення кожного члена суспільства до своїх обов'язків, висловлювання глибокої поваги до законів держави, набуття певного рівня правових знань, що є цінним здобутком нашої демократії [2,4]. Сформовані за цих умов уміння школярів забезпечують процес формування соціальної компетентності старшокласників.

Мета статті – на прикладі роботи органів учнівського самоврядування **Тернопільської загальноосвітньої школи I-III ступенів №4**, схарактеризувати її трирівневу систему діяльності, форми виховної роботи, спрямовані на формування соціальної компетентності старшокласників.

Учніське самоврядування **Тернопільської загальноосвітньої школи I-III ступенів №4** діє на підставі таких нормативно-правових документів: Усесвітньої декларації про права дитини, Конституції

України, Законів України: «Про освіту», «Про середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про громадські організації», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»; Статуту та Програми розвитку органів учнівського самоврядування на 2017–2022 рр., Статуту школи, Положення ради школи з профілактики правопорушень. Органи учнівського самоврядування співпрацюють із громадськими, молодіжними організаціями міста, педагогічною радою школи, методичним об'єднанням класних керівників, піклувальною радою, батьківським комітетом, учнівськими класними колективами, старостатом. Діяльність учнівського самоврядування регламентується.

Діяльність органів учнівського самоврядування закладу спрямована на виконання таких завдань: надавати учням можливість спільно з педагогічним колективом та представниками батьківської громади брати участь у прогнозуванні, організації, виконанні та аналізі виховного процесу; формувати соціальну компетентність старшокласників, потребу й готовність удосконалювати свою особистість, створювати умови для розвитку здібностей та інтересів учнів, збагачувати їхній духовний світ; розвивати громадянське мислення, сприяти розвитку соціальних знань, демократизму в міжособистісних стосунках, самостійності, ініціативності, взаємодопомоги; стимулювати старшокласників до розуміння необхідності формування у них соціальної компетентності [3, 5].

Учнівське самоврядування в школі трирівневе. Перший рівень – класні колективи. У класах обирають старост і відповідальних за різні ділянки колективної діяльності (самоврядування класу). Старости класів підтримують зв'язок із учнівським парламентом школи, проводять збори, організовують чергування тощо. Для організації колективних творчих справ у класах створюють тимчасові групи активу.

Учнівське самоврядування другого рівня – це учнівські об'єднання за інтересами: загони, клуби тощо. У Тернопільській загальноосвітній школі I-III ступенів №4 створено: загін волонтерів «Фенікс», правовий клуб «Твій вибір», патріотичний клуб «Патріот», євроклуб «Дружба», інтелектуальний клуб «Ерудит», школа управлінської майстерності «Лідер».

Члени загону волонтерів «Фенікс» стали учасниками проекту «На власному прикладі» Всеукраїнського молодіжного об'єднання «Студентське братство». Учні обговорили телесюжети з молодіжних «Історій успіху» і переконалися, що діти можуть самостійно проводити громадські акції та просвітницькі заходи: екоуроки – для захисту довкілля та формування екосвідомості; кіноуроки – для розвитку історичної, громадянської та соціальної свідомості молоді. Учні-волонтери провели акції милосердя: «Дарунок дюдям похилого віку», «Допоможи бійцю АТО», для дітей «Миколай про тебе не забуде»; підготували матеріали учнівської конференції «16 днів проти насильства». Активні вчителі, педагоги-консультанти, учасники учнівського самоврядування стали членами Всеукраїнського молодіжного руху YMCA Тернопіль, організували Різдвяний вертеп, за отримані кошти придбали солодощі для людей, що мешкають у геріатричному центрі нашого міста. Акцію школярі назвали «Дарунок внуків на Різдво».

Правовий клуб «Твій вибір» – це добровільне об'єднання учнівської молоді, яке сприяє формуванню правового світогляду активної життєвої позиції, переконань і ціннісних орієнтацій старшокласників. Представники клубу долучилися до організації всеукраїнського тижня права, зокрема провели брейн-ринг для учнів старших класів «Статуси і ролі в соціумі: правовий аспект», взяли участь у проведенні всеукраїнської акції з нагоди проголошення Загальної декларації прав людини. Учні стали переможцями II етапу обласного конкурсу «Цінності Української Хартії вільної людини».

З ініціативи патріотично налаштованої учнівської молоді в школі створено патріотичний клуб «Патріот». Представники клубу провели низку заходів національно-патріотичного спрямування: святкову програму «День козацької слави», конкурс патріотичної пісні, прози та поезії, малюнка «Ми – діти України», лінійку пам'яті «День Героїв Небесної Сотні», акцію «Маки днів пам'яті та примирення»; написали творчо-пошукову роботу з теми «Європейські цінності та стандарти: за що боровся Євромайдан».

Ефективним об'єднанням школярів є євроклуб «Дружба», що має на меті поглибити та розширити знання учнів про культуру, звичаї,

історію, традицію країн, які входять в ЄС. В рамках проведення тижня присвяченого Дню Європи в Україні, члени євроклубу підготували квест «Україна – ЄС: крок назустріч». Організовано інтерактивний конкурс на кращого знавця країн столиць світу присвячений Дню Європи в Україні, із неабияким ентузіазмом старшокласники готували програму «Право на владу» з теми «Європейські демократичні цінності та сучасна Україна». Старшокласники є активними учасниками міжнародного форуму «Діалог двох культур», що відбувся в місті Кременці з нагоди святкування 209 річниці від дня народження Ю.Словацького – польського поета романтика, що народився в місті Кременці. Делегація учителів Тернопільської ЗОШ I-III ступенів №4 стали учасниками 32-го Зльоту Європейської родини шкіл ім. Ю. Словацького у м. Хожув (Польща).

Ефективною є діяльність інтелектуального клубу «Ерудит» спрямована на формування цілісного, чіткого структурованого поля інтелектуального творчого розвитку та діяльності учнів у освітньому просторі на виховання в них моральних якостей, а також популяризації науки і культури. Традиційними у школі стали інтелект-шоу «Що? Де? Коли?», «Я люблю рідну школу», учасниками якого є учні, вчителі, батьки, випускники, представники управління освіти, представники міської ради, відомі тернополяни. Організація традиційних інтелектуальних конкурсів серед яких: «Інтелектуальна лотерея», «Кращий ерудит», «50 слів», «Кращий знавець столиць світу», «Найрозумніший» і ін..

Школа управлінської майстерності «Лідер» спрямовує свої зусилля на розвиток і вдосконалення організаторських здібностей учнів, які є офіційними і неофіційними лідерами класів та окремих мікрогруп. Представники учнівського самоврядування Тернопільських загальноосвітніх шкіл I-III ступенів №4 та №28 – учасники проекту «Демократія: політично освічений громадянин як основа держави» – побували в сесійній залі Верховної Ради України та в Міністерстві молоді та спорту. У школі управлінської майстерності «Лідер» створено інноваційну організаційну форму – «Взаємні квести». Учні готують завдання учителям, вчителі – команді учнівського самоврядування. Це

сприяє налагодженню взаєморозуміння між учителями й учнями, формує навички роботи в команді.

Третій рівень самоврядування – шкільний учнівський парламент. Це центральний орган управління, у якому є представники всіх підструктур закладу освіти : первинних колективів (класів), об'єднань за інтересами (загонів, клубів), педагогів-консультантів, представників батьківської громадськості. Учніський парламент об'єднує дії всіх органів самоврядування. Зручність такої моделі учнівського самоврядування полягає в тому, що в одному органі поєднано функції управління і самоуправління. Учніський парламент ураховує інтереси всіх загальношкільних об'єднань. Як зазначає Т. Ціпан, «така модель учнівського самоврядування ближча до вихованців, демократичніша; вона є зручним органом для швидкого маневрування всього колективу і оперативного виконання будь-яких рішень; організований за таким принципом центральний орган учнівського самоуправління [учнівський парламент] створює сприятливі умови для успішного обговорення і вирішення усіх життєво важливих питань різнопланової діяльності учнівських об'єднань за інтересами, які спрямовані на формування школяра, здатного до саморозвитку, самовдосконалення, самовираження»[6].

Вивчення виховної практики Тернопільської ЗОШ I-III ступенів школи № 4 засвідчило, що школярі, як правило, володіють певною сумою знань у галузі права й етики, але їхні дії нерідко суперечать цим знанням. Залучення школярів до роботи в органах учнівського самоврядування найповніше забезпечує одночасний розвиток мотиваційного, когнітивного, соціально-ціннісного, та діяльнісно-поведінкового компонентів соціальної компетентності старшокласників. З ініціативи комісії з питань навчання дисципліни і порядку учні-активісти проводять низку заходів, а саме: рейди – перевірки ведення учнями щоденників, загальношкільні акції «Літера «Н» у класному журналі», «Як живеш, зошите, підручнику, парто?», операцію «Живи, книго!», диспут «Антиподи моралі. Які вони?», бліцопитування вчителів «Якість виконання домашніх завдань» тощо. Крім того, учні самостійно проводять моніторинг відвідування уроків, моніторинг участі старшокласників у предметних олімпіадах, зокрема

альтернативних, інтерактивних конкурсах, учнівських конференціях, конкурсах – захистах наукових робіт МАН, конкурсах «Учень року», «Клас року» тощо.

Ініціаторами проведення шкільних свят є представники комісії з питань змістовного дозвілля. У їхньому творчому доробку – низка творчих проектів, а саме: святкове дійство «День знань у школі», урочиста імпреза з нагоди Дня працівників освіти «Вересневий передзвін»; музичний олімп «Пісня буде поміж нас», конкурс «Гра на музичних інструментах», програма «Танці зірками», новорічний ранок у для учнів 5-8 класів «Як Гарі Поттер із Дідом Морозом знайомився», новорічного бал-маскарад для учнів 9-11 класів. Члени комісії з питань змістовного дозвілля – активні помічники й співорганізатори шкільного конкурсу «Замість ялинки – зимовий букет», шкільного огляду-конкурсу фольклорних колективів 8-10 класів «Від Катерини до Водохреща», різдвяного мюзиклу «Радуйся світ! Спас народився», шкільного звітного концерту колективів художньої самодіяльності, традиційного інтегрованого дійства «День школи», свята «Останній дзвоник», випускного вечора.

Комісія з питань туризму і спорту – організатор загальношкільних козацьких забав «Козацькому роду нема переводу», спортивного свята «Нащадки козацької слави». Представники комісії залучені до організації тенісних перерв для учнів 8-11 класів, шкільних спортивних змагань «Веселі старту», шкільних змагань з баскетболу, волейболу (8-10 кл.), аеробіки (9-10 кл.), проводять зустрічі з відомими тернопільськими спортсменами. Крім того, активісти комісії цілеспрямовано впроваджують туристко-краєзнавчий рух: організували низку дійств з нагоди Дня туризму, стали учасниками шкільних змагань «Орієнтування на місцевості», організували майстер-клас «В'яжемо туристичні вузли».

Висвітлення щотижневих інформаційних вісників, оформлення тематичних стендів «Вісник шкільного парламенту», інформування про важливі події, новини школи на шкільному радіо та сайті школи – ось далеко не повний перелік справ комісії з питань інформування. Представники комісії проводять радіовікторини (наприклад: «Як ти знаєш рідну мову», «Як ти знаєш географію»), радіоуроки (наприклад:

«День захисника України», «День гідності і свободи», «День збройних сил України»), організовують виставки фотоколажів (наприклад: «Пам'яті Героїв Небесної Сотні», «Знаємо, цінуємо, пам'ятаємо»), віртуальні екскурсії (наприклад: «4 школа – пам'ятка архітектури», «Свято рідної школи») з нагоди Міжнародного дня пам'ятників та історичних місць. З ініціативи членів комісії стартував шкільний проект «Чомусики», у якому відбито співпрацю учнів різних вікових категорій, учителів і батьків.

Отже, трирівнева модель діяльності органів учнівського самоврядування Тернопільської ЗОШ I-III ступенів школи № 4 засвідчує вагомість шкільного самоврядування як чинника формування соціальної компетентності. Працюючи в комісіях шкільного парламенту, клубах, волонтерських загонах, учні переконуються, що успіх колективного проекту залежить від внеску кожного. Значно зростає соціальна активність школярів, виховується почуття обов'язку, розвивається вміння продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, утверджується здатність до суспільної ініціативи, лідерства, підприємливості, протидії насильству й несправедливості, зростає повага до законів держави, формується громадянська відповідальність,

Література

1. Концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд. Л. Гриневич та ін. // заг. ред. М. Грищенка. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>¹².
2. Приходько М. І. Учніське самоврядування в сучасному вимірі // Управління школою. Вип.3(63)). Харків, [видавництво]. С. 169–175.
3. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Київ, 2012. № 4/5. С. 3–56.
4. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу // Вибрані твори : у 5 т. Т.1. Київ, 1976. С. 403–640.

5. Скорик О. Є. Учніське самоврядування: практика впровадження // Відкритий урок. Вип. 5–8. Київ, 2005. 180 с.

6. Ціпан Т. С. Самоврядування у дитячо-юнацьких об'єднаннях як засіб громадянського виховання // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук, праць. Кіровоград, 2014. Вип. 18, кн. 2. С. 377-386.

Літературно-музична композиція
Героям Небесної Сотні.

Уроки здорового харчування

Участь в екологічній акції “Планети Б не існує”

Участь в екологічній акції «Вода для всіх»

Алла Луценко,
педагог-організатор
Тернопільської ЗОШ №11

ШКОЛА ПРАКТИЧНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

*Освіта – це не лише підготовка до того, що станеться потім.
Вона має допомагати людям давати собі раду в теперішній
момент.
Те, ким ми станемо завтра, залежить від того, що ми
переживаємо тут і тепер.
Кен Робінсон*

Як свідчать сучасні ЗМІ, учнівська молодь стає усе більш політично та громадсько активною. У Бельгії, Великобританії та Німеччини учні щотижня виходять на акції протесту проти забруднення довкілля «П'ятниці в ім'я майбутнього». Канцлерка Німеччини Ангела Меркель заявила, що підтримує ініціативу молоді, а в Мін'юсті ФРН виступили за зниження вікового цензу на виборах – з 18 до 16 років. Шведська школярка Грета Тунберг, засновниця руху Climate Strike, виступила на Всесвітньому економічному форумі у Давосі 23 січня 2019 року. Ці та інші ініціативи підтримують українські учні.

Сучасна українська школа стрімко розвивається, реагуючи на виклики сьогодення. Демократизація шкільного середовища забезпечує розвиток громадянських компетентностей учнів, формування відповідних навичок: поваги до прав людини, толерантності, полікультурності. Учень як громадянин демократичного суспільства повинен володіти знаннями про гендерну рівність, мати повагу до релігії, цінувати людську гідність, безпеку, мир, працю, уміти вирішувати конфлікти демократичним шляхом.

Тож формування громадянських якостей школярів та розвиток культури демократії тісно переплетені і здійснюються у нашому навчальному закладі за такими напрямками:

- саморозвиток, самоосвіта;

- волонтерство, благодійність;
- профорієнтація;
- самоврядування, співуправління;
- інтерактивні заходи, КТС;
- партнерство, інтеграція, співпраця;
- всесвітні та регіональні ініціативи, проекти;
- сприятливе дружнє до дитини середовище закладу;
- взаємодія усіх учасників освітнього процесу.

Учнівське самоврядування

Однією з найбільш ефективних моделей залучення школярів до громадського життя та засвоєння цінностей демократії є учнівське самоврядування. У Тернопільській ЗОШ №11 воно має трирівневу структуру: класне самоврядування, старостат, учнівський парламент.

Школярі на практиці вчать демократії, беручи участь у передвиборчій кампанії та виборах голови Парламенту школи. Орган учнівського самоврядування дає учням право голосу в управлінні школою, що дозволяє їм впливати на рішення, які стосуються безпосередньо їх, самим організовувати життєдіяльність у школі. Суть самоврядування полягає в тому, щоб у кожному напрямку та справі знайти своїх організаторів, уточнити права й обов'язки кожного. У школі різновіковий орган учнівського самоврядування, де молодші, працюючи поруч зі старшими, учаться в них, переймають традиції, а потім стають гідною зміною випускникам.

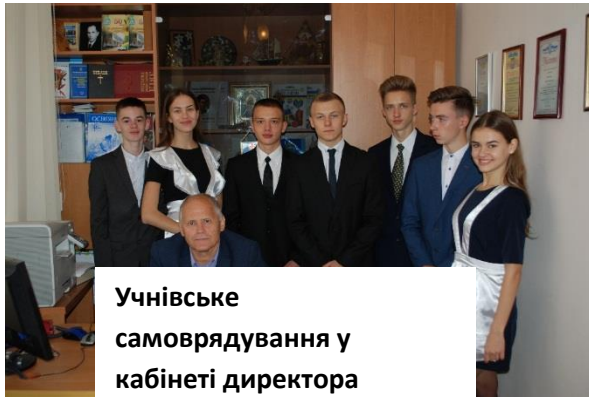
Показовим у Тернопільській ЗОШ №11 щорічний захід «День учнівського самоврядування», коли школярі стають повноцінними співуправлінцями адміністрації закладу. Вони приймають рішення щодо виховних заходів та акцій у цей день і планують роботу на семестри, розробляють свій графік режиму школи, проводять уроки, перевіряють роботу шкільної їдальні і пропонують новий асортимент страв, визначають, якою буде шкільна форма та ін. Вчителі та батьки виконують тут роль фасилітаторів: допомагають дітям за короткий термін виконати усі заплановані дії з максимальним залученням учасників процесу.

Діяльність самоврядування у нашому навчальному закладі дозволяє учням яскраво проявити лідерські здібності, зіграти соціальні

ролі із дорослого життя, спробувати нові види діяльності: планування, розподіл обов'язків, делегування повноважень, реалізація проекту, перемовини з вчителями щодо узгодженості дій та максимального невтручання у командну учнівську гру.

Школярі, спостерігаючи приклади демократії в дії та беручи участь у самоврядуванні поряд з дорослими, бачать, як теоретичні принципи перетворюються в реальне життя. Члени учнівського самоврядування також стають ініціаторами, організаторами та учасниками й інших інтерактивних дійств, що у свою чергу сприяє демократизації стосунків між педагогічним колективом і дітьми та створенню дружньої, доброзичливої для дитини атмосфери. Це флешмоби («25 років Незалежності», 150 років першого виконання Гімну України, «Дух, що тіло рве до бою» (кіборгам присвячується), «З вірою у серці», «Пазл миру», «Діти єднають Україну», «Ланцюг єднання»; розважально-пізнавальні квести, інтелектуальні ігри, персональні виставки, талант-шоу, радіолінійки, а також участь у всесвітніх та регіональних ініціативах. Шкільні лідери учнівського самоврядування беруть участь у роботі міського учнівського парламенту «Наснага». Найактивніші учні є співавторами оригінальних заходів, серед яких: пізнавально-інтелектуальний квест «Веселий потяг», Шевченківський марафон Тернополем «З «Кобзарем» у руках, з Україною у серці», акція «Радіолінійка – живий ланцюг єдності», театралізована інтерактивна постановка «Піднебесна школа», мистецький вернісаж «Шевченко. Поет, християнин, борець, пророк»; талант-шоу «11 школа має талант!»

Саме учнівське самоврядування є одним із найвагоміших чинників ранньої соціалізації школярів, а наявність такої структури у навчальному закладі забезпечує дотримання демократичних норм, де на першому місці виступають співуправління, вільне висловлення своєї думки, право на паритетну участь в обговоренні важливих шкільних питань.

**Учнівське
самоврядування у
кабінеті директора**

**День самоврядування. Директор
школи П.С.Літинський передає
повноваження новій «директрисі» -
Юлії Камінській, голові Парламенту**

**День учнівського самоврядування та
День народження школи вдалися на
славу!**

**Флешмоб до 25-ї річниці
Незалежності України**

**Персональна художня
виставка учениці 11 класу
Арміне Скарлош**

**Міжнародна ініціатива
«Всесвітній день
гідності». ТЗОШ№11**

**Міжнародна ініціатива
«Всесвітній день гідності»**

Волонтерство

Волонтерство – ще один вид діяльності, який здійснюється у нашій школі за участю учнів, батьків, вчителів. Ця робота сприяє тому, щоб учень ставав активним членом своєї громади, бачив потреби суспільства уже сьогодні та умів бути корисним соціуму. Саме через організацію такої соціальної взаємодії відбувається становлення активної громадянської позиції учня.

Наша країна перебуває у стані затяжного воєнного конфлікту, тому багато волонтерських та благодійних акцій має конкретне спрямування. Ця робота координується комітетом учнівського Парламенту «Волонтер». Маскувальні сітки для фронту, продуктові кошики, ліки, одяг, речі першої необхідності, листи, обереги для наших воїнів – це далеко не весь перелік того, що зроблено заради допомоги військовим на Сході.

Кошти зі щорічної благодійної акції «Солодкий ярмарок» розподіляються членами самоврядування за погодженням із вчительським колективом та батьками для потреб соціально

незахищених дітей (подарунки до дня Святого Миколая), для допомоги у лікуванні та ін.

Акції волонтерської допомоги, благодійність сприяють особистісному розвитку усіх її учасників. Учні таким чином стають частиною суспільства, у якому живуть, вчаться бачити його потреби і бути корисним, відчують особисту значущість.

Волонтерська діяльність містить у собі участь у вирішенні екологічних проблем, захист громадянських прав, організацію спортивних і культурних заходів, допомогу ветеранам, людям похилого віку, інвалідам. Учні беруть участь у благодійних акціях та соціальних проектах («Біоетика», «Підтримай дітей Сходу», «Допомога воїнам АТО», «Let's do it, Ukraine», «Zero Waste»). Для школи це добра можливість соціалізації дитини та її громадського виховання.

Ми – волонтери

**Маскувальна сітка
майже готова**

Партнерство та взаємодія

Ще один напрям діяльності – партнерство та взаємодія. Партнерство – це встановлення та розвиток взаємовигідних відносин між школою, учителями, учнями, членами громади та спонсорами для спільного вирішення загальних проблем.

Партнерство на базі школи – це можливість поліпшити імідж, залучити додаткові людські та матеріальні ресурси для підтримки школи, для задоволення потреб та інтересів громади. Важко знайти громаду, в якій інтереси школи, представників місцевої влади, бізнесу, громадськості в тому чи іншому ступені не перетиналися б. Правильний розвиток таких відносин призведе до довгострокової та результативної співпраці і слугуватиме зміцненню демократії.

Досвід партнерства наш заклад має із Тернопільськими ТЗОШ №10, №13 та №23 (взаємопредставлення Парламентів шкіл, спільні навчання, обмін досвідом, реалізація спільних проектів, ініціатив, акцій, конкурсів). Завдяки такій формі взаємодії учні набувають навичок комунікації, а набутий досвід й обмін думками допоможе дітям стати у майбутньому успішними. Для учнів – це корисні знайомства, соціалізація у відтинку часу «тут і тепер». Для адміністрацій шкіл це можливість ознайомитись із новаціями, які практикує інший заклад.

У рамках співпраці з закладами вищої освіти, з метою налагодження ефективної взаємодії учнівського та студентського самоврядування, розвитку активної громадської позиції молоді в розбудові місцевої громади та розвитку громадянського суспільства представники учнівського самоврядування підписали Меморандум про співпрацю між учнівським самоврядуванням ТЗОШ №11 та Студентською Радою Юридичного факультету ТНЕУ. Новий рівень відносин між двома навчальними закладами обіцяє бути корисним для обох сторін, адже документ передбачає проведення спільних інтелектуальних ігор, освітніх проектів, наукових конференцій.

Так, нещодавно команда старшокласників здобула почесне III місце на інтелектуальному турнірі NATUS VINCERE, який організували студенти та викладачі Юридичного факультету. Окремі учні школи вже отримали запрошення на навчання в університеті.

**Підписання меморандума
про співпрацю. Зліва - голова
Парламенту школи, справа -
голова Студради Юридичного
Факультету ТНЕУ**

**Лідери двох шкіл - №11 та
№13 - працюють над
спільним проектом**

**Партнерство у дії:
мер міста Сергій Надал на
відкритті оновленого
спортивного майданчика**

**Почесні гості на святі
Останнього дзвоника**

Ринок праці і ринок послуг потребують сьогодні людину нової формації з набором певних індивідуальних рис, здатну володіти не лише професійними навичками, але й навичками міжособистісної комунікації, гнучким розумом, людину, яка вмітиме орієнтуватися у світі високих технологій. У школі розроблено програма гуртка з позакласної роботи «Клуб успішних людей» (автор – Алла Луценко), у якій, окрім тренінгів з лідерства та розвитку громадянських

компетентностей, передбачено формування у школярів так званих soft skills («м'яких навичок»): уміння переконувати, знаходити підхід до людей, успішно спілкуватися, вести переговори, працювати в команді, особистісному розвитку, управлінні часом, ерудованості, креативності, гнучкості та ін. Значна увага у програмі відведена для вивчення літератури із особистісного розвитку та стратегій успішності, а також перегляду мотиваційних фільмів. У центральному блоці документа передбачено створення «Клубу успішних людей». На його платформі відбуватимуться зустрічі із колишніми учнями школи, випускниками, успішними людьми, серед яких бізнесмени, політики, науковці, власники агентств. У форматі такого безпосереднього спілкування учнів очікують майстер-класи та створення проєктів особистої успішності.

У школі також організовуються засідання Дебатного клубу, започатковані з ініціативи колишніх учнів, а сьогодні студентів Національного університету «Києво-Могилянська академія», у якому заохочуються прагнення школярів відігравати активну роль у суспільних справах, висловлювати свою думку й поважати думку інших. Усе це сприяє розвитку навичок демократії в освітньому закладі.

Школа як відкрита і демократична структура надає різноманітні можливості для реалізації свободи слова через Інтернет-сторінку школи, соціальні мережі (Facebook «Планета №11»), шкільні ЗМІ та ін.

Отже, ТЗОШ №11 дає учням сьогодні не тільки знання уміння й навички, а й виховує соціально адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно займе своє місце в житті. Наші випускники – це покоління людей, яке реально здатне жити у змінному, плинному світі, адаптуватися до змін, відчувати смак свободи, самоактивності, власної творчості, розвинути базис особистісної культури; це покоління здатне бути частиною спільноти, оцінити, впровадити, а головне – зберегти ідеї демократії, навчитися не лише жити в умовах сучасної держави, дотримуватися її законів, відстоювати свої власні права, а й практично реалізовувати ці знання життєдіяльності у навчальному закладі.

11 школа м.Тернополя - школа практичної демократії, у якій до вирішення певних проблем залучаються батьки, школярі та громада.

Школа не відгороджує учнів від реального життя, а включає це життя у свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадського виховання не тільки учнів, а й усіх учасників освітнього процесу на основі демократичних цінностей.

Що ж ми отримаємо у підсумку? Сподіваємось, зразкову школу з демократичними цінностями. Це відбудеться не відразу, але не потрібно забувати, що демократія – це не мета, а постійний процес.

Перевага демократичних принципів освіти ще й у тому, що управління, засноване на довірі є більш стійким та ефективним. Якщо довіряти учням, то вони стають відповідальнішими. У свою чергу вчителі мають більше свободи щодо того, як і що навчати. Бачення кожного учня як особистості, індивідуальний підхід до нього – важливі складові демократичної школи.

Марія Махова,
педагог-організатор
ТЗОШ №18

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ АГЕНТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Ми живемо в епоху глобальних соціальних трансформацій, і образ майбутнього містить в собі невизначеність. Молодь не просто повинна вміти «пристосовуватися» до мінливих умов, але й вміти самовизначатися в ситуації невизначених умов, зберігати культурну та історичну спадщину і дорожити цим надбанням, вміти робити обґрунтований вибір, розуміючи і приймаючи на себе пов'язаний з ним ризик, розуміти і створювати нові проекти розвитку.

Освіта потенційно є найпотужнішим чинником суспільних перетворень, засобом формування нового суспільного і соціокультурного укладу. Саме в освіті закладаються основи світогляду людини, рівень соціальних і професійних компетенцій.

Сучасні виклики вимагають від молодого покоління здібностей активної і відповідальної участі в соціальному житті, здатності до соціального самовизначення і формування особистої позиції. Тому в основу створення сучасної стратегії соціалізації повинна бути покладена перспективна модель, що припускає включення молоді в процеси розвитку.

Метою соціалізації є формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, якій притаманно почуття власної гідності, повага до прав і свобод людини, свідоме ставлення до обов'язків людини і громадянина, гордість за свою Батьківщину, здатність до саморозуміння і самовдосконалення, активної участі у соціальному житті країни.

Результатом успішної соціалізації дитини можна вважати її готовність до виконання соціальних ролей: успішного учня, свідомого громадянина, успішного працівника, та сім'янина.

Таким чином на концептуальному рівні державою визначено суспільно важливе завдання для освітян – забезпечити розбудову такого освітнього простору, у якому особистість з раннього дитинства усвідомлювала б свою суспільну значущість і через систему ціннісних ставлень набувала досвіду взаємодії з соціумом.

На даний час нам понад усе бракує саме компетентного досвіду участі в суспільно-політичних процесах в країні. Тому насамперед ми маємо створити умови для того, щоб наші діти могли його набути: шляхом участі у шкільному самоврядуванні, створення дитячих і молодіжних об'єднань, співробітництва з громадськими організаціями, самостійного прийняття рішень й уміння діяти в правовому полі, аналізувати різноманітні ситуації, передусім, у своєму найближчому оточенні.

Гуманістичні цінності освіти передбачають зміну авторитарно-дисциплінарної моделі виховання на особистісно-зорієнтовану. Сутнісними ознаками цих змін є виховання особистості з максимально можливою індивідуалізацією, створенням умов для саморозвитку і самонавчання учнів, осмисленого визначення ними своїх можливостей і життєвих цілей.

Практика показує, що всі ці ознаки найповніше втілені в учнівському самоврядуванні. Виховання творчої особистості нерозривно пов'язане з майбутнім країни, відродженням нації, гуманізацією суспільства. Людина повинна жити з думкою: все для блага особистості, кожному є місце у соціумі, кожен цінний для суспільства таким, яким він є.

Такі виклики суспільства вимагають нових підходів до виховання, до виявлення і розвитку здібностей лідера, адже лідер у школі – це майбутній політик чи бізнесмен, якому вирішувати як щоденні, так і масштабні завдання, які поставить суспільство у час загальної глобалізації світу.

Учнівське самоврядування – це висока громадська активність та діяльність усіх членів колективу, яке є ефективним засобом виховання відповідальності; це самодіяльний початок у діяльності учнівського колективу, який допомагає розвивати особистість, навчає учнів навичкам і прийомам організаторської діяльності

Учні усвідомлюють необхідність створення шкільного самоврядування, розуміють, що участь в ньому дозволить:

- забезпечити реалізацію права на свободу думок, свободу слова, рівноправ'я, самоствердження;
- розвивати почуття відповідальності за себе, колектив, школу;
- змінити устрій життя школи і взаємовідношення між учнями і педагогами для створення духу співробітництва, взаємодопомоги і взаєморозуміння;
- організовувати своє дозвілля.

Учнівське самоврядування як форма молодіжної участі в процесах прийняття рішень на рівні навчального закладу має значний потенціал як фактор впливу на процес соціалізації учнівської молоді. Спільна з учителями розробка концепцій управлінського органу, положення про його діяльність, надання йому статусу офіційного елементу в управлінській структурі школи. Навчальний заклад постійно втілює в життя одне з найважливіших завдань освіти – виховання нового громадянина, орієнтованого на соціалізацію.

Традиційним стало проведення анкетування з метою вивчення думки учнів про шкільне життя, захисту їх прав та інтересів. Пропозиції

та побажання учнів враховуються при плануванні роботи школи, підготовці педагогічних рад. Стосунки членів учнівського та педагогічного колективів будуються на основі довіри, співробітництва, взаємної поваги, що сприяє формуванню позитивного іміджу школи.

Найефективнішим напрямом діяльності органів учнівського самоврядування є волонтерська діяльність, що організовує участь учнів школи у благодійних акціях. Зокрема у школі щорічно проводиться великий осінній ярмарок. Усі виручені кошти діти передають на потреби воїнів АТО. Учні вісімнадцятої школи разом зі студентами історичного факультету ТНПУ, організацією "Українська молодь - Христові" та іншими громадськими організаціями міста неодноразово долучались до виготовлення маскувальних сіток для воїнів АТО.

Напередодні Великодня діти власноруч розмальовують писанки, прикрашають смачні пасочки та виготовляють листівки з побажаннями добра, миру і родинного тепла для воїнів які захищають нашу Батьківщину. Щорічно проводяться і інші акції, такі як: «Подаруй іграшку», «Святий Миколай», цикл новорічно-різдвяних заходів тощо.

У школі налагоджена співпраця з такими громадськими організаціями: «Молода Просвіта», «Молодіжна реформація», «Обнова», «Українська молодь Христові», «Файне місто», «Молодіжний центр Тернопіль», ГО «Сокіл», товариством захисту прав і гідності учнів «Фортеця».

Учні вісімнадцятої школи разом з громадськими організаціями "Просвіта" та "Українська молодь Христові" стали організаторами та учасниками Вечорниць. Протягом усього вечора панувала неповторна атмосфера. Спочатку всі мали змогу переглянути театралізоване дійство і завдяки ньому зрозуміти як проходили вечорниці колись. Згодом молодь гралася у народні забавки, коштувала національні страви та співала українських пісень.

В основу державно-громадського управління школою покладено ідею методу проектів. Так, учнівським самоврядуванням розроблений та реалізується проект громадської організації «Молодіжний центр Тернопіль» - «Сучасне та зручне дозвілля для школярів». Участь у такому проекті заохочує молодь до активних дій з покращення власного життя у своїй громаді, дозволяє швидко вчитися та надихає

молодь до усвідомлення ролі власних дій. Крім того, члени учнівського самоврядування отримали унікальний досвід – управління проектами, прийняття фінансових рішень, роботи в команді, реального впливу на якість життя громади.

Вихованці школи стали учасниками тренінгового проекту для молодих лідерів та активної молоді «Молодіжний лідер СКУМО», організованого Світовим Конгресом Українських Молодіжних Організацій.

Серед пріоритетних завдань молодोї української держави чи не найголовнішими є виховання високоморальної, духовно багатой особистості, громадянина-патріота. Адже майбутнє України належить саме молоді. Якою буде молодь, які цінності становитимуть ядро її свідомості, якою буде її життєва позиція, таким курсом і піде наша країна.

З метою сприяння розвитку лідерських якостей, соціальної активності, творчого потенціалу шкільної молоді, допомоги в розвитку їх організаторських здібностей, у навчальному закладі реалізовувався проект «Школа розвитку особистості» під керівництвом молодіжної організації ФРІ (Фундація Регіональних Ініціатив) та учасників учнівського самоврядування. Захід реалізовувався впродовж двох днів та був насичений зустрічами з цікавими людьми, обміном досвідом та активним відпочинком. В програмі були тренінги: «Громадська діяльність», «Лідерство», «Тайм-менеджмент», «Ораторське мистецтво», «Проектний менеджмент», «Мотивація», які проводили тренери Василь Кулевчук (м. Тернопіль), Дмитро Дядик (м. Київ), Іван Омелян (м. Тернопіль) та Богдан Кохан (м. Тернопіль). В школі прийняли участь більше 40 учасників, серед яких були школярі, студенти та випускники - представники різних молодіжних організацій.

Особливо актуальним є співробітництво в галузі освіти, яке сприяє залученню України до світових стандартів, її інтеграції у європейський та міжнародний простір, зміцненню авторитету української освіти, підняттю її на якісно новий рівень, формуванню в школярів активної творчої особистості з демократичними поглядами та переконаннями. Саме з цією метою була започаткована співпраця з товариством «Фортеця» та громадською організацією «Фундація щасливе

дитинство» . Школярі отримали можливість стати учасниками Міжнародного освітнього проекту «Корона польського виховання» та познайомитися з волонтерами з Польщі які завітали в гості на захист проектів.

Потужний виховний вплив з виховання патріота та громадянина має потенціал шкільного музею. Діяльність музею покликана сприяти формуванню відчуття патріотизму в учнів, розширенню світогляду й вихованню пізнавальних інтересів і здібностей, оволодінню практичними навичками пошукової, дослідницької діяльності та удосконаленню освітнього процесу. Музейне освітнє середовище виконує не тільки виховні функції, але і розвиває ініціативу, суспільну активність, надає більше можливостей для організації самостійної і творчої роботи школярів. Тут експонуються документи, особисті речі, елементи захисту учасників Майдану, а також світлини, які відтворюють хронологію подій Революції Гідності. Один зі стендів містить інформацію про Героїв Небесної Сотні. Окремою частиною експозиції є стенд про загиблих Героїв із Тернопільщини. Вже традиційними стали проведення вихованцями екскурсій для учнів шкіл, учасників делегацій та конференцій. Експозиційні матеріали принесли з київського і тернопільського Майданів. Тут є каски, щити, респіратори, протигази, біти, шини, гумові кулі, журналістські перепустки, коктейлі Молотова. Є шолом і бронежилет «Беркута». Також представлені оригінали документів позачергової сесії Тернопільської міської ради. Є речі, що відправлялись на Майдан – пальники, устілки. Усі фотографії зроблені і люб'язно надані тернопільськими фотографами.

Соціальні мережі та Інтернет також стають потужним агентом вторинної соціалізації людини: соціалізації не тільки в мережевому суспільстві, але й у реальному середовищі, в якому живе людина. Наповнення соціальних мереж – це певною мірою індикатор розвитку суспільства. Соціальні мережі виступають як засіб інформаційних війн, маніпуляцій людьми, соціалізації, виховання дітей, підлітків і молоді. Під впливом мережевого суспільства змінюється стиль життя людей, зокрема, звичні канали отримання інформації, характер міжособистісних взаємин, структура дозвілля, відбувається інтенсивне

вироблення нових моделей взаємодії з середовищем. І, безумовно, все це впливає на безперервний процес соціалізації молодшої людини.

Оскільки для підлітка мати можливість заявити про себе, створити свою сторінку в мережі – це не тільки важлива потреба але й спосіб відчувати своє місце в цьому світі та сучасний засіб соціалізації. Підключення навчального закладу до мережі Інтернет, створення сайту школи та сторінки учнівського самоврядування в соціальних мережах кардинально змінює процес спілкування, що не може не вплинути на освітні процеси. За таких умов якісно новим стає механізм забезпечення можливостями використання телекомунікаційних технологій у системі навчання та доступу до комп'ютерної освіти навчального закладу. Єдине інформаційне середовище передбачає створення спільнот як об'єднання педагогічних працівників, учнів та їх батьків, у якому паралельно з традиційним спілкуванням відбувається спілкування за допомогою інформаційної мережі Інтернет. Виходячи з вищезазначеного у навчальному закладі створено сайт школи, а також профіль учнівського самоврядування в соціальній мережі «Інстаграм», що дає можливість активно інформувати та долучати учнівський колектив до виховної діяльності школи.

Сьогодні, у пору активних демократичних перетворень, ми маємо змогу у виховній практиці застосовувати ті громадянські надбання, які будуть сприяти вибору активної життєвої позиції та свідомого формування громадянського світогляду нашої молоді.

Можливості самоврядування передбачають сформованість у свідомості вихованців намірів і умінь безконфліктного життя у суспільстві, поваги до прав і свобод кожної особи. В умовах таких явищ, як нетерпимість, расові, релігійні і етнічні конфлікти, саме в період активного формування свідомості треба закласти основи для безконфліктного співжиття

Отже, учнівське самоврядування сприяє формуванню особистісних якостей громадянина демократичної держави, патріота України, виховання особистості, якій притаманні демократична громадянська культура, готовність до активної участі у житті суспільства.

Світлана Миханчук,
директор КЗТМР
«Центр творчості дітей та юнацтва»
Оксана Лука,
заступник директора КЗТМР
«Центр творчості дітей та юнацтва»

РОЛЬ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасні тенденції розвитку системи освіти в Україні пов'язані з оновленням та вдосконаленням змісту освіти, модернізацією і реформуванням системи керування освітніми установами, організацією педагогічного процесу, спрямованого на надання допомоги дитині в її своєчасному соціальному розвитку в процесі соціалізації. Соціалізація забезпечує входження людини у соціальні спільноти та колективи, комфортне співіснування в них, усупільнення її діяльності, способу життя і думок, що забезпечує формування особистості як представника певних соціальних спільнот та груп, соціальних прошарків.

Виховання та самовиховання особистості, соціалізація людини, засвоєння прийнятих суспільством моральних і правових норм починається з раннього дитинства. Це активний і діяльнісний підхід, що включає в себе не тільки отримання певної системи знань, але й формування навичок і умінь правильної поведінки в суспільстві, дотримання норм правової культури.

Позашкільна освіта як невід'ємна складовою сучасного освітнього процесу є особливо сприятливим соціокультурним середовищем для вирішення цього важливого і водночас багатоаспектного завдання. Адже сучасний заклад позашкільної освіти - це не тільки місце емоційно-психологічної захищеності і душевного комфорту особистості учня, конструктивної співпраці та взаєморозуміння, це заклад, де формується національна свідомість, громадська зрілість, соціальна відповідальність, комплекс особистісних якостей і рис характеру, що є

основою специфічного способу мислення та спонукальною силою дій, вчинків, поведінки.

Ключові компетентності: уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності -- можуть формуватися відразу засобами усіх гуртків. Виокремлення в навчальних програмах наскрізних ліній ключових компетентностей спрямоване на формування в дітей здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, що передбачає постійне включення гуртківців до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість.

Пріоритетною для педагогічного колективу КЗТМР «Центр творчості дітей та юнацтва» визначено науково-методичну проблему «Формування життєвих компетентностей особистості та її підготовка до успіху в соціумі засобами сучасного закладу позашкільної освіти».

У ЦТДЮ у 138 навчальних групах здобувають освіту 2047 дітей віком від 4 до 19 років.

Освітній процес реалізується завдяки роботі таких відділів:

- школа раннього естетичного розвитку «Зернятко»;
- відділ декоративно-прикладного мистецтва;
- відділ музично-естетичного виховання;
- відділ організаційно-масової роботи ;
- відділ методичної роботи.

Мережа гуртків ЦТДЮ, які розташовані у 4 філіях закладу у різних мікрорайонах міста, дозволяє дітям вибрати той напрям, який відповідає інтересам, уподобанням і здібностям кожного. Таким чином, у позаурочний час учні закладів загальної середньої освіти мають можливість зайнятися улюбленою справою у колі однодумців, самовиразитися та самореалізуватись.

Освітній процес у ЦТДЮ головним чином орієнтується на цілеспрямованого учня, який є його центральним суб'єктом, творчою особистістю, спроможною постійно вдосконалюватися та розвиватися.

Соціалізація дошкільника в умовах закладу позашкільної освіти є важливим елементом первинної соціалізації особистості, яка паралельно з соціалізацією дитини в сім'ї та інших дошкільних установах закладає основи для подальшого формування компетентної і конкурентоспроможної особистості, яка зможе реалізувати себе в соціумі.

Найперше суспільне середовище ЦТДЮ, в якому розпочинається цілісний та різнобічний розвиток дитини, особливо тих дітей, які з різних причин не відвідують дошкільні установи, перша сходинка соціалізації – це Школа раннього естетичного розвитку «Зернятко», адже раннє дитинство є періодом формування самостійності дитини, на цій стадії узагальнюються такі майбутні якості особистості, як почуття відповідальності, поважання дисципліни та порядку.

Діти займаються протягом двох років за навчальними програмами: «За крок до школи» (розвиток мовлення), «Вікно в природу», «Дивен-світ» (природа, художня праця, основи математики), «Маленькі художники», «Смарті» (англійська мова), «Ритміка та основи хореографії», «Веселі нотки» (вокал з основами народознавства), «Я хочу вчитись» (спецкурс психологічної підготовки до школи).

Соціалізація особистості дошкільника в ШРЕР «Зернятко» відбувається з перших днів занять. Діти формують комунікативні компетентності через знайомство з педагогами, однолітками, через адаптацію у новому колективі, через досвід поведінки за новими

правилами, через взаємодію з педагогом та іншими вихованцями, через участь у святкових масових виховних заходах. На заняттях діти опановують нові знання, уміння і навички та мають можливість застосовувати їх у життєвих ситуаціях. Діти вчаться слухати, сприймати,

розуміти, аналізувати інформацію, міркувати, формулювати та висловлювати свою думку, працювати в колективі, виготовляти власними руками різні доробки, оцінювати свою роботу та роботу своїх однолітків, дошкільники розвивають свої творчі здібності: мають можливість проявити себе на вокальних та хореографічних заняттях, виявити свої художні здібності на заняттях малювання, ліплення, аплікації. Все це відбувається через ігрову діяльність у навчально-розважальній формі: «Роби як я!», «Поміркуй!», «Хто зайвий?», «Так чи ні?», з використанням великої кількості наочного матеріалу, навчальних мультфільмів «З любов'ю до дітей», занять «милування природою», «Казкові герої на заняттях», веселі перерви, заняття із сенсорного розвитку, комунікативних навичок.

У ШРЕР «Зернятко» також займаються *діти з особливими потребами*. З метою їх соціалізації в дитячому колективі практичним психологом закладу проводяться корекційно - розвивальні заняття, казкотерапія, арт-терапія, крупотерапія, тренінги з розвитку емоційного інтелекту дітей та корекції психічних процесів: «Незвичайні пригоди», «У колі друзів», «Я надзвичайний», а для батьків практичним психологом ЦТДЮ проводяться тренінги, бесіди, анкетування, консультації в рамках просвітницької програми «Найкраща мама в світі».

Серед завдань ШРЕР «Зернятко» є важливі соціалізаційні компоненти:

- формування дитини як гармонійної особистості з однієї сторони та з іншої сторони як невід'ємної ланки дитячого колективу.
- виховання позитивного ставлення до освітнього процесу, організованості дитини в навчальній діяльності, бажання вчитися, вміння сприймати, оцінювати та відтворювати інформацію, яка подається педагогом;
- розвиток творчих здібностей дошкільнят, залучення їх до творчої діяльності;
- розвиток толерантних способів спілкування між дошкільнятами та старшими вихованцями;

- надання допомоги батькам у адаптації дітей до нових умов.

З метою соціалізації дошкільників вихованці ШРЕР «Зернятко» не тільки навчаються, але й беруть участь у різноманітних масових заходах: «Увага! Діти, на дорозі!» (вивчення правил дорожнього руху), «День творчої дитини», театралізовані дійства до дня святого Миколая, новорічно-різдвяних та Великодніх свят, ігрові програми «Майбутні школярики», свято випускників ШРЕР «Зернятко», це дає можливість дошкільникам навчитися працювати та взаємодіяти в колективі, як з однолітками так і з дітьми різного віку, правильно оцінювати та проявляти своє особисте «Я». Під час навчання у ШРЕР «Зернятко» діти мають можливість обрати майбутні напрямки свого творчого розвитку та продовжити займатися у різних профільних гуртках закладу.

Практичним психологом ЦТДЮ для сприяння соціалізації дітей вдало реалізується проект «Школа успішної особистості», який включає в себе такі розділи:

- Школа Пізнайка,
- Школа Чомусиків;
- Школа успішної взаємодії;
- Школа успішних людей.

Педагоги закладу виконують роль наставника, консультанта, помічника та друга-порадника, в ході такої творчої співпраці вони вчать дітей аналізувати, ставити питання і шукати відповіді, робити висновки, висловлювати власну думку та поважати інтереси інших, допомагати засвоювати програмовий матеріал, у процесі навчання виховують чесність, людяність, милосердя.

Мета кожного педагога - створити ситуацію успіху для розвитку особистості дитини, дати можливість кожному вихованцеві відчувати радість досягнення, усвідомлення своїх здібностей, віру у власні сили; допомогти дитині зрости в умовах успіху, дати відчувати радість від здолання труднощів, допомогти зрозуміти, що задарма в житті нічого не дається, скрізь треба докласти зусиль, адаптуватися в дитячому шкільному колективі та подолати психологічні бар'єри при вступі в

школу. І тоді успіх супроводжується відчуттям радості та задоволення від діяльності, виникає почуття компетентності.

Запропоновані види діяльності, правильно організований педагогічний процес стимулюють розвиток дитячих здібностей, сприяють формуванню комунікативних якостей, дають можливість виявити обдарованість, ввести дитину в колектив та соціум.

Тетяна Лабівська,
вихователь Тернопільського
дошкільного навчального закладу №6

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ – ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Загальновідомо, що дитинство – це унікальний період в житті людини, саме в цей час формується здоров'я, відбувається становлення особистості. Досвід дитинства багато в чому визначає доросле життя людини. На початку шляху поруч із беззахисним і довірливим малюком найголовніші люди в його житті – це батьки та вихователі. Завдяки їхній любові й турботі, емоційній близькості й підтримці дитина розвивається, у неї виникає довіра до світу та людей.

Людське життя – безцінне, тому потрібно допомогти дітям зрозуміти, що людський організм – складний, але надзвичайно крихкий витвір природи, і себе, своє здоров'я, своє життя треба вміти берегти й захищати. Адже з перших років життя допитливість дитини, її активність у питаннях пізнання довкілля можуть бути небезпечними для неї.

Діти – найменш захищена частина суспільства. Опинившись в епіцентрі екстремальних подій, вони не завжди знають, як діяти в несприятливих умовах, що часто призводить до невітшних наслідків. Захист дитини від реально існуючої фізичної загрози має досить чіткі риси. Обов'язок кожного дорослого – уберегти дитину від усіх негараздів, які можуть з'явитися на шляху

маленького громадянина нашої держави.

Діти живуть у тому самому інформаційному просторі, що й дорослі. Тож природно, що вони чули про військові дії на Сході України. Нещодавно організовувала виставку малюнків з теми «Нас військові захищають, про безпеку нашу дбають»; проводила зустріч з волонтерами; діти разом з батьками долучилися до благодійної акції «Миколайчики для воїнів» (батьки купували солодоші, а діти малювали малюнки для воїнів), розробила дидактичну гру «Нас військові захищають, про безпеку нашу дбають», виготовила папку-пересувку до Дня захисника Вітчизни. Так діти відчують впевненість у тому, що їх життя в безпеці, що українські воїни зможуть нас усіх захистити.

Важливо сформувати в малят уміння обирати для себе безпечне місце для ігор та безпечні іграшки, розуміння недопустимості пустощів та дотримання правил безпечної поведінки вдома; уміння швидко знаходити правильний вихід у небезпечній ситуації, розвиток уміння покликати на допомогу, зателефонувати у відповідну службу, знати своє ім'я та прізвище, домашню адресу; сформувати поняття про те, що за відсутності дорослих у ніякому разі не можна відчиняти двері незнайомцям, навіть якщо це медики чи поліцейські, не вступати з ними в розмову; дати уяву про кіднепінг як наслідок спілкування з незнайомцями.

Організовувала виставки малюнків на тему: «Щоб не сталося біди – обережним будь завжди». Для кращого засвоєння знань разом з дітьми проводили моделювання ситуацій, зустрічі з працівниками екстрених служб (поліцейськими та рятувальниками).

Формувала знання, як потрібно надавати першу медичну допомогу та за яким номером і як правильно викликати швидку допомогу. Для кращого засвоєння знань організовувалися екскурсії в медичний кабінет, проводила зустрічі з медичними працівниками.

У своїй роботі використовую як традиційні, так і сучасні та інноваційні форми організації та види діяльності. Це психогімнастики, ігри-емпатії, моделювання ситуацій, зустріч з працівниками екстрених служб, волонтерами, виготовлення макета діючого світлофора, створення лепбуків, створення та перегляд презентацій.

На заняттях використовую інтерактивні форми та методи роботи: групові методи інтерактивного навчання (робота в парах, робота в

малих групах) та фронтальні методи («Велике коло», «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм»).

Особливою популярністю в дошкільнят користуються мультимедійних переглядів: «Уроки обережності від тітоньки

Сови», «Фокс і Трот поспішають на допомогу» та «Небезпечні західки», спільного виробництва ОБСЄ та МНСУ.

В організації освітньої роботи з питань безпеки життєдіяльності дошкільників визначила такі напрями:

- дітей необхідно навчати обачності, навичок орієнтування і швидкої реакції в екстремальних ситуаціях;
- максимального ефекту можна досягнути при тісній взаємодії педагогічного, дитячого та батьківського колективів.

Отже, спільне завдання дошкільного закладу та сім'ї полягає в тому, щоб навчити дітей долати небезпеку, зменшити, пом'якшити її наслідки. Досягти цього можна лише за умов систематичного, а не епізодичного навчання дитини вмінно жити, гратися, працювати. А створення позитивних емоцій сприяє швидшому засвоєнню правил безпеки життєдіяльності, не втомлює дітей. Тому завжди варто прислухатись до вихованців та батьків, відштовхуючись у своїй роботі від їх прагнень та бажань, бо лише тоді можна здобути очікуваний результат.

Література

1. Андрусич Н.О. Вберегти дітей від нас самих // Дошкільне виховання. 2014. №2 С. 2.

2. Гавриш Н.В. Скажи, щоб вимкнули війну! / Н.В.Гавриш, К.Крутій // Дошкільне виховання. 2014. № 6. С. 2–5.
3. Грицюк Л. А. Безпека життєдіяльності дошкільника / Л.А. Грицюк, М.І. Каратаєва. Кам'янець-Подільський, 2006. 240 с.
4. Кляпець О. У війни не дитяче обличчя // Практичний психолог: дитячий садок. 2018. №7. С.23–29.
5. День збройних сил України. URL: <https://pustunchik.ua/ua/holidays/day-of-the-armed-forces-of-ukraine/pozdravleniye-s-dnem-vooruzhennykh-sil>
6. Яковенко Л. В. Абетка безпеки дошкільників. Харків, 2011. 208 с.

Любов Петрика,
вихователь Тернопільського
дошкільного навчального закладу №36

Використання методу проектної діяльності в екологічному вихованні дошкільників

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено, що до кінця дошкільного періоду у дитини мають бути сформовані елементи екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи, почуття власної гідності та відповідальності за власні вчинки. Тож формування у дошкільників основ екологічної свідомості та виховання усвідомлено правильного ставлення до природи вважаю важливим напрямом педагогічної діяльності, що передбачає виконання таких завдант:

- сформувати у дітей систему знань про природне довкілля, як цілісний організм та розуміння, що людина є частинкою природи, відкрити дитині можливості взаємодії зі світом природи;
- сформувати у дошкільників почуття співпричетності, відповідальності, розуміння необхідності піклуватися про природу, готовність жити з нею в злагоді;

- виховувати гуманне ставлення до природи, бажання оберігати природу.

Екологічне виховання дошкільників здійснюють під час різних видів діяльності дітей в різних формах роботи. Використовують ефективні методи формування екологічної культури: ігровий, проблемних ситуацій, екологічних асоціацій, екологічної емпатії, серед яких перевагу надають методу екологічних проєктів, який заснований на взаємодії педагога, дітей та батьків під час спілкування з природним середовищем та практичній діяльності. Здебільшого проєкти мають інтегрований зміст, оскільки охоплюють найрізноманітніші види діяльності дітей і забезпечують інтегрований підхід природознавчої діяльності у всі види дитячої діяльності, що сприяє удосконаленню роботи з екологічного виховання дошкільників.

Пріоритетною у формуванні екологічної свідомості дитини є практична діяльність дітей в природних умовах: спостереження, екскурсії, нескладні дослідження, під час якої діти переконуються, що сонце, повітря та вода – найкращі друзі всього живого, і що за всім потрібний належний догляд. Так, під час дослідницького проєкту «Бережімо воду», досліджують властивості води, визначають кількість води, яка витікає з крана за певний час великою і малою цівкою, діти навчаються піклуватися про чистоту води, оберігати її від шкідливого впливу людини, бережного та дбайливого ставлення до води.

Заняття-спостереження, заняття-міркування: «Чому засумувала лісова яблунька?», «На що скаржаться мурашки?», «Подарунки від

природи-ліс» (інформаційно-дослідницький проєкт «Ліс») формують у дітей розуміння взаємозв'язків в природі. Такі нетрадиційні заняття, як «Подорож до Лісовичка», «Як діти приголубили пташку», «Про що

розповіли дерева», «Як діти лісове озерце рятували» спонукають дітей задуматися як допомогти живій істоті. Під час рольових екологічних ігор та імітаційному моделюванні ставлю дітей на місце живої істоти, щоб вони могли зрозуміти її почуття в тій чи іншій ситуації.

Формуванню усвідомленої поведінки у природному середовищі сприяють екологічні акції. Восени діти є учасниками акції «Насіннячко та зернятко про запас»; взимку – «Годівничка для птахів» (практико-зорієнтований проект «Допоможемо птахам»), навесні проводимо День Птахів, організовую тематичну виставку дитячих робіт «Бережіть первоцвіти». Під час екологічної розваги «Врятуємо планету Земля» (інформаційний проект «Ми і Всесвіт») діти і їх батьки разом проводили досліди «Як зробити воду чистою», «Очищення водою від розливів бензину та нафти», «Оцет проти миючого засобу», грали ігри «Сортування сміття», «Що можна виготовляти з різних відходів». Завершили проект конкурсом дитячих малюнків на тему «Бережімо планету Земля» та виставкою «Друге життя речей».

Така діяльність сприяє формуванню у дітей та їх батьків розуміння, що потрібно зосереджуватися не на проблемах, які існують навколо нас, а вміти змінювати власну поведінку і стиль життя задля вирішення цих проблем.

Отже, проектна діяльність в повній мірі сприяє формуванню первинного природоохоронного досвіду, уміння діяти за законами екології: хотіти і могли жити в екологічно кращому світі. Досвід роботи переконує, що лише спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу можна досягти очікуваного результату за умови активної участі, небайдужості, зацікавленості у спільному результаті з екологічного виховання дитини та сформованості особистісної компетентності з природодоцільної поведінки.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / А.М. Богуш та ін. Київ, 2012. 26 с.
2. Беленька Г.В. Дошкільникам про світ природи. Київ, 2013. 112с.
3. Павлюк С. Мандруємо екологічною стежиною. Тернопіль, 2013. 168 с.
4. Тимофеева О. Кришталеві джерела. Тернопіль, 2016. 216 с.

Неля Соловей,
вихователь-методист
Тернопільського дошкільного
навчального закладу №37

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТУ «ЗДОРОВИМИ ЗРОСТАЮТЬ МАЛЮКИ В ЛЮБОВІ ДО ПРИРОДИ І КРАСИ»

Лише у спілкуванні з живим світом дитина має змогу заглиблюватись у безмежне багатство природних явищ, у їхню невичерпну красу. Вона вбирає у себе барви, звуки й пахощі природи, прагне розкрити таємниці довкілля, захоплюється загадковістю, співчуває всьому новому, одухотворяє його. Тут виявляються особливості її ставлення не лише до компонентів природи, а й до самої себе.

Спілкування з природою необхідно розглядати як інформаційну і предметну взаємодію людини з довколишнім світом. Таке емоційне спілкування пробуджує хвилювання, захоплення, радість, впевненість у собі як складовій частці всього живого і є необхідною умовою творчого освоєння довкілля дітьми дошкільного віку.

У Тернопільському дошкільному навчальному закладі №37 апробовують інноваційні технології, що передбачають створення сприятливого середовища для того, щоб діти зростали здоровими й естетично розвиненими. Творчий неспокій та прагнення до самовдосконалення надихнули колектив на втілення в життя проекту «Здоровими зростають малюки в любові до природи і краси».

А починалося усе із розроблення самого проекту. Для його реалізації потрібно було оновити спортивний майданчик. Розроблений

план-схема благоустрою спортивного майданчика успішно втілений у життя. З допомогою педагогічного колективу та батьків споруди вийшли яскраві й кольорові, малюки охоче на них займаються.

У конкурсі на кращу споруду не було переможців, тому що усі споруди були варті уваги, батьки та вихователі постаралися на славу. А чого варті фотовиставки «Моя спортивна сім'я». Тут фотографії у різних ракурсах видно, що в сім'ях теж приділяють багато уваги фізкультурі та спорту. А яке цікаве було спортивне свято «Будьмо радісні й здорові, спритні, дужі та бадьорі», проведене інструктором із фізкультури Юзвішин Е.Г. Педагог зуміла так організувати це дійство, що вирувала маса позитивних емоцій.

Вихователі середніх та старших груп провели цікаві розваги «В гостях у лісової феї», «Маленькі чарівники» . Малюків навчали в ігровій формі берегти природу , співпереживати лісовим мешканцям.

Для того, щоб навесні милували око квіти на квітниках, на городі виростили помідори , перець, кожна група має свій город на підвіконні. Діти охоче доглядають за розсадою. А навесні кожна група допомагає в облаштуванні городу та квітників. Протягом усього літа збирають врожаї, доглядають за рослинами , милуються цвітом . Восени збирають насіння .

Психолог Венгер Л.С., провела тренінг для педагогів «Безпека своїми руками». Вихователь Філь А. Я. організувала майстер - клас для батьків «Такий знайомий матеріал» , де батьки вчилися виготовляти різні іграшки для дітей із природного матеріалу, а пізніше проявили свої фантазії у створенні композицій із природного матеріалу на найулюбленішому дійстві малюків у дитсадку це звичайно «Осінній ярмарок».

Дуже важливо виховати у дітей не тільки любов до природи , але і бажання дбати про неї, співпереживати, тому акція «Годівнички для птахів» об'єднала навколо і дітей і батьків. А також кожна група випустила родинну газету з теми «Про здоров'я і красу ми дбали, до спорту малечу привчали», «Доторкнись до природи своїми руками». Тут і цікаві поради, і різноманітні фотофакти, і багато інформації, яка допоможе батькам виховувати здоровими своїх дітей. Для того, щоб харчування дошкільників було повноцінним, медсестра Довгань З.В. випустила родинну газету «Здорове харчування», а вихователі провели із батьками брейн - ринг «На варті здоров'я .

Багато уваги у дитсадку приділяється і естетичному розвитку дошкільників . Із настанням весни увесь колектив і батьки залучаються до благодійної акції «Кольоровий майданчик».

Педагоги дошкільного закладу упорядковали «куточок лісу». Щоб дати можливість дітям проводити дослід, облаштували на кожному майданчику розвивальне середовище для ігор із водою. Протягом усього року педагоги використовують елементи піскотерапії, музичні вправи, проводять ігри та розваги з дітьми на свіжому повітрі. Адже все це і є запорукою виховання здорових, естетично розвинених дітей. У гармонії з природою, у добрі та любові діти зростають високо духовними із моральними якостями, патріотизмом.

Леся Бойко,
музичний керівник
Тернопільського дошкільного
навчального закладу №4

РОЗВИТОК МУЗИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Серед актуальних проблем сьогодення особливу увагу заслуговує питання зростання ролі рухової діяльності дитини. Сучасні діти відчують "руховий дефіцит". У наш час інформаційних технологій діти багато часу проводять перед екранами комп'ютерів, вони мало рухаються. Саме музика і рух формують у дитини свободу в творчому мисленні, дають можливість імпровізувати та пізнавати світ. Через музику і рух дошкільника розвиваються не лише художній смак і творча уява, але й любов до життя, людини, природи, формується внутрішній духовний світ. Музично-ритмічні рухи сприяють всебічному розвитку дитини. Рухи під музику зміцнюють дитячий організм, сприяють формуванню моторики, поліпшують осанку.

Систему музичного виховання за допомогою ритмічних рухів одним з перших розробив швейцарський музикант Е.Жак-Далькроз. Він вважав, що за допомогою спілкування з музикою і танцями діти вчаться пізнавати світ і самих себе, а заняття танцями не тільки розвивають музичальність, а й допомагають виховувати увагу, волю і комунікабельність. Суть його методики полягає в розвитку в дітей музичного слуху, пам'яті, пластики з допомогою спеціальних тренувальних вправ. А такі відомі вчені, як Т. Бабаджан, М. Щелованов зазначали, що музично – ритмічне виховання треба починати якомога раніше, адже емоції під впливом музики створюють потребу у руховій активності.

У процесі музично-ритмічного виховання потрібно здійснювати такі завдання:

- навчати дітей узгоджувати рухи з характером музики, ритмічно і виразно рухатися, грати в музичні ігри, водити хороводи, танцювати на заняттях і поза ними;

- розвивати чуття ритму і передавати її в рухах;
- розвивати художньо-творчі здібності, спонукаючи дітей вигадувати й комбінувати танцювальні рухи

На музичних заняттях найбільше часу відводиться музично – ритмічним рухам. До цього виду діяльності відносяться музично – ритмічні вправи, танці, хороводи та ігри, які допомагають дитині краще зрозуміти, відчувати, полюбити музику, усвідомити її настрій, навчитися розрізняти засоби музичної виразності, частини твору. Музично-ритмічні рухи можна використовувати у кожній частині структури музичного заняття.

Ще у в ранньому дитинстві малюки реагують на музику різного характеру і свої **емоції передають через рух** – пружиняють ніжки під веселу музику, погойдуються з боку в бік під музику спокійного характеру.

Музично – рухові вправи організовують дітей на заняттях, емоційно налаштовують їх. У процесі виконання вправ удосконалюються основні рухи і вивчаються танцювальні рухи. допомагають навчити дітей узгоджувати рухи з характером музики, ритмічно і виразно рухатися, розвивають почуття ритму, передають через рух ритмічну виразність музики. Музично-ритмічні вправи, танці, ігри, хороводи спрямовані на виконання певних завдань і мають

доповнювати одне одного, перебувати у тісному зв'язку. Наприклад , не можна приступати до розучування таночка чи гри, попередньо не розучивши танцювальних рухів до них, не навчивши дитину чути початок і закінчення музики, зміну її частин. Так, до того, як

ознайомлювати дітей з українським таночком, на попередніх заняттях розучуються його елементи: крок «бігунець»; «колупалочка»; присядка (для хлопчиків); ритмічні притупи, оплески.

Танець – це мова музики і рухів, через яку до глядачів можна донести певну інформацію. Незалежно від того, до якого жанру відноситься танець – сучасний, народний, класичний чи спортивний, він має бути доступний дітям, зрозумілим

, цікавим, не обтяжливим, таким, що виховує естетичний смак. Серед інших видів музично – рухової діяльності, танцям музичні керівники приділяють чи не найбільше часу. Таї справді, яке ж свято без таночків? Веселі, запальні, жартівливі, плавні, хороводні – без них не обходиться жодний святковий ранок у дитячому садку.

На музичних заняттях музичний керівник ознайомлює дітей з елементами народного, бального та класичного танців, розвиває у них творчі здібності, які допомагають дітям створювати самостійні танцювальні образи, замінювати рухи в таночках на інші, вигадувати власні таночки.

Найпростіші рухи народного танцю дитина засвоює ще у ранньому дитинстві. Почувши веселу музику, маленькі танцюристи починають пружинити ніжки, погойдувати головою, виконувати «веселі ручки». Однак з часом, набувши певних танцювальних навичок, діти можуть проявити себе справжніми артистами. У наш час умови постановки таночків змінилися. Старші дошкільники із задоволенням виконують сучасні ритмічні таночки під фонограми відомих співаків, композиторів – класиків. Тут є простір для творчості музичного керівника. Та треба пам'ятати, що таночки під фонограму можна розучувати лише зі старшими дошкільникам. Це можуть бути один – три таночки, які діти виконуватимуть на святі. Інші таночки розучують і виконують під акомпанемент музичного керівника, бо жодна фонограма, навіть найкраща, не може замінити «живе» виконання.

Музично-рухові ігри, як правило, є заключною частиною музичного заняття. Гра стимулює дитину до творчості, розвиває її розумові здібності. Умовно можемо поділити ігри на народні, сюжетно – рольові та творчі. Окремо виділяють музично – дидактичні ігри. За своїм характером музично-дидактичні ігри можуть бути різними, проте вони мають на меті навчити дошкільників розрізняти і запам'ятовувати музичні звуки за висотою, тембром, динамікою, ритмом. Через ігри ми навчаємо дітей не лише слухати музику, виконувати певні рухи відповідно до її характеру, але й розвиваємо у своїх вихованців орієнтування в просторі і самоконтроль.

Гра є засобом розвитку у дітей музикальності. Звичайно всі ці завдання можна реалізувати і в інших видах музично – рухової діяльності, але саме у грі діти відчувають більш природно, розкуто, гра викликає у них найбільший інтерес та захоплення. Ігри з предметами, зі співом, з творчими завданнями, з музичним супроводом цікаві не лише дітям, але й їхнім батькам. Враховуючи те, що на кожному святковому ранку за методикою треба проводити дві – три гри, не треба нехтувати цим видом діяльності, адже розучені на заняттях

ігри – це вже готові номери для виступів на святі.

Особливу увагу треба звернути на народні ігри. Дехто вважає їх у наш вік глобальної комп'ютеризації застарілими, не цікавими для дітей. Це велика помилка. Адже на першому році життя дитина із задоволенням грається у «Ладки – ладусі», «Сороку – ворону», «Гоп-гоп, гу-ту-ту». У старшому дошкільному віці діти водять хороводи, граються в рухливі ігри. Такі ігри, як «Подояночка», «Ой на горі жито», «Гляньте діточки малі» та інші, прилучають дошкільників до народного мистецтва, виховують естетичний смак. Будь-яка гра є розвивальною для дітей, а народні ігри зі співом чи просто з музичним супроводом розвивають ще й музичні здібності.

Народні ігри здебільшого пов'язані з порами року, тому і планувати їх проведення треба відповідно. Якщо музичний керівник на музичних заняттях регулярно ознайомлює дітей з різними іграми, то провести **вечір розваг** на основі народних музично – рухливих ігор йому буде нескладно, а діти отримають велике задоволення.

Ігри зі співом, хороводи розучуємо на музичних заняттях, потім вихователі закріплюють отримані дітьми знання у групі. У теплу погоду діти із задоволенням граються в такі ігри на ігрових майданчиках. Гру можна вважати засвоєною, якщо діти самостійно організовують і проводять її, слідкують за ходом гри, дотримуються усіх правил.

Розуміючи актуальність даної проблеми, музичний керівник має надавати великого значення вихованню музично-ритмічної творчості дитини, здатної під впливом емоцій бачити, відчувати, милуватися, любити, слухати, творити прекрасне в житті, в природі, в мистецтві, в суспільстві. Діти, які є розкутими, емоційними, творчими з легкістю співають, грають, рухаються під музику, придумують, змінюють, слухають власне виконання інших дітей. Такі дошкільнята є індивідуальними і неповторними особистостями. “Зіграй, затанцюй, як ти хочеш” – ці магічні слова відкривають перед дитиною ворота у світ фантазії.

Музично-ритмічна діяльність викликає у дітей особливе задоволення, радість і гарний настрій. Рух - це життя, ритміка - це краса, а танець - це політ натхнення, і тому необхідно викликати у дітей прагнення проводити своє життя в русі, займатися ритмікою, танцями; виховувати в них почуття прекрасного. І опікуватися цією проблемою слід починати якомога раніше.

Лариса Ковальчук

Екскурсія як форма організації навчально-виховного процесу в сучасному освітньому середовищі

Зміст поданої нижче статті акцентує увагу на систематичності й необхідності проведення екскурсій з учнями шкільного віку, доцільності залучення дітей до розроблення маршруту, важливості таких поїздок для навчально-виховного процесу, особливо через надмірне захоплення молоді тільки пасивним спогляданням туристичних об'єктів у комп'ютерах.

Особливо важливо створення позитивного мікроклімату в 5-11 класах, чому, звичайно, сприяють такі систематичні поїздки.

Для широкого загалу педагогічних працівників: учителів географії, історії, української мови та літератури, художньої культури, музичного мистецтва, класних керівників.

Загальновідомо, що освітнє середовище – це сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. Це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.

В освітньому середовищі особлива роль належить педагогічному краєзнавству, а саме системі краєзнавчої освіти, яка має такі напрямки: літературний, історичний, географічний, природознавчий, етнографічний, фольклорний.

Не менш важливим є те, що така краєзнавча діяльність ґрунтується на взаємодії вчителя та учнів.

Одним із компонентів освітньо-педагогічного краєзнавства є регіональний та етнографічний. Саме на ці компоненти ми акцентували увагу, розробляючи маршрут та здійснюючи екскурсію до сусідньої з Тернопільською Івано-Франківської області.

Я їду в Карпати,
Зелені Карпати
Рукою торкнутися зір.
Там молоді роки
І друзів багато,
Там дихаю силою гір.

Складали маршрут спільно: вчителі та учні 11-ого класу. Для дітей це вже звично: визначати час, місце, мету і очікування від поїздки. Адже з 5-ого до 11-ого класу подібних поїздки було багато. Але якщо у 8-ому класі акцент було зроблено на огляді ландшафтів за маршрутом Яремча – Яблунів – Ворохта, то в 11-ому класі дітям цікаво поєднати географію та історію, географію та літературу, географію та етнографію.

Ми обрали маршрут Тисмениця – Коломия – Верховина саме з таких міркувань.

Відрадно, що продукція тисменицької фабрики на сьогодні є конкурентноспроможною на світовому ринку хутра. У Тисмениці з песця, норки, рисі та лисиці вже близько 300 років виготовляють одяг. Виявляється, що у XVIII ст. це невелике місто на Прикарпатті було навіть більш знаним, ніж Івано-Франківськ. На листівках із пейзажами нинішнього обласного центру, тоді окружного міста Австро-Угорщини, зазначалось: «Станіслав – той, що коло Тисмениці». Така слава йшла повсюди завдяки графу Потоцькому, але насамперед баранам із

гуцульських полонин. Відтоді історія цього прикарпатського містечка, як люблять казати тисменці, пишеться на хутрі.

Коломия. Сироварня. Тут на власні очі можна побачити старовинний процес виготовлення сиру, відчутти його запах та смак, а головне - поспілкуватися з цікавою людиною – пані Марією, носієм гуцульської говірки, майстринею прядіння, яка готова багато розказати про непросту історію свого народу.

Життя високо на полонинах, яке тривало в постійній праці та любові до рідної землі, напрочуд яскраво описав у своїй повісті «Тіні забутих предків» Михайло Коцюбинський. Головним заняттям гуцулів було скотарство та лісосплав. Також неодноразово згадували цю місцевість у своїх творах Юрій Федькович, Іван Франко, Гнат Хоткевич, Ольга Кобилянська, Михайло Стельмах. Пані Марія поділилася спогадами про події, які відбувалися в цих краях до і після Другої

світової війни. Нашим випускникам, які складають цьогоріч ЗНО з історії України, було дуже важливо почути таку інформацію.

Особливу атмосферу створює перебування серед старовинних гуцульських речей: меблів, вишиванок, образів, домашнього посуду, сімейних фотографій мешканців гуцульського краю.

Селище Верховина. Музей Романа Петровича Кумлика – гуцульського музиканта-віртуоза, поета – коломийкаря, заслуженого

працівника культури України, керівника капели «Черемош». Колекцію народних музичних інструментів він збирав понад 30 років. Вона стала основою для приватного музею пана Романа, де він особисто проводив екскурсії до 2014 року, доки не відійшов у засвіти. Для наших дітей дуже цікаву пізнавальну екскурсію провела дочка музиканта, лікар за фахом, та попри свою не музичну професію, грає на 50-ти інструментах, що і продемонструвала з успіхом.

Спробувати грати на трембіті, дримбі, цимбалах, пов'язати хустку за гуцульським звичаєм, послухати просто геніальну гру пана Романа на скрипці, коломийки, поринути в етнографію – що може бути цікавішим? І знову історія, і знову любов до рідного краю, до свого на конкретному прикладі, без пафосу, а так: від душі...

Коломия. Музей писанки – єдиний у світі музей писанкового розпису, відкритий 1987-ого року в приміщенні церкви Благовіщення Пречистої Діви Марії – пам'ятки архітектури ХУІ ст..

1990-ого року церква була передана вірянам і музей переїхав. Оригінальна споруда будинку містить частину пам'ятника писанці, висота якого сягає 13,5 м, а діаметр 10 м. Таким чином,

коломийський пам'ятник є найбільшою писанкою у світі.

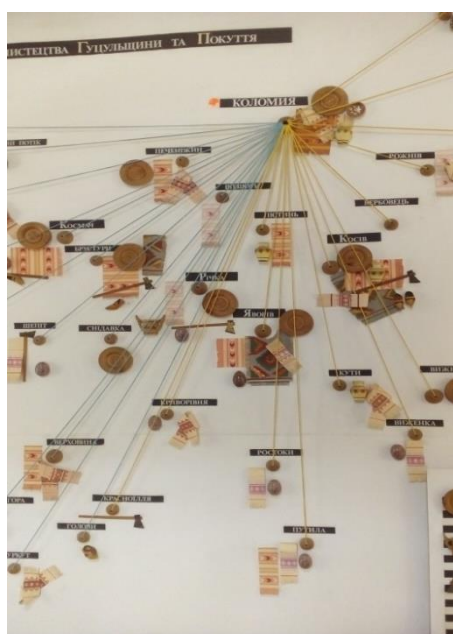
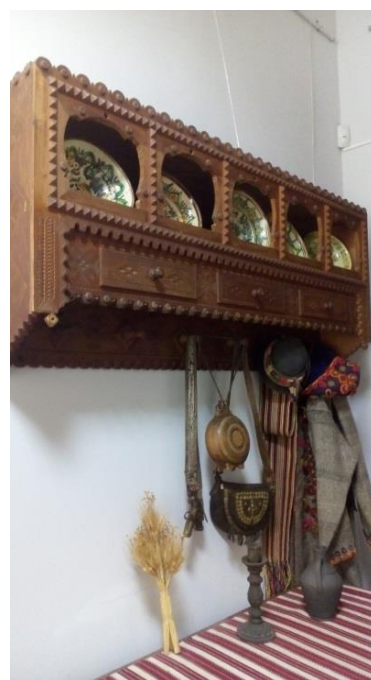
2017-ого року за високий рейтинг серед відвідувачів Музей писанкового розпису отримав сертифікат – відзнаку від популярного у всьому світі сайту для мандрівників Trip Advisor, на якому міститься понад 500 мільйонів відгуків про заклади туристичної сфери у всьому світі.

«Етнографічні українські землі» - тема уроку географії у 9-ому класі. А національний Музей Гуцульщини та Покуття – реальний об'єкт для огляду наших дітей в Коломиї.

17 залів, тисячі експонатів – перший на теренах Західної України музей українського мистецтва.

Заснований ще 1926-ого року, постійно поповнюється новими експонатами, зокрема має чудову колекцію сфрагістики – печатки, філателії – марки, книжки та історичні документи. У 50-их роках ХХ ст. на подвір'ї музею за розпорядженням влади було спалено приблизно 10 тис. раритетів, стародруків та книг «з українським національним ухилом». І знов історія, яку не маємо права забути.

Таким чином, така екскурсія для 11-ого класу – це вихід за межі класних приміщень, поглиблення знань, умінь та розвиток компетентностей. Особливо

такої наскрізної змістової лінії, як «Громадянська відповідальність».

Комунікативною змістовною лінією програми передбачено створення власних усних і письмових висловлювань монологічного і діалогічного характеру, що сприяє розвитку культури мовлення учнів.

Уміння спостерігати, аналізувати, проводити мовні експерименти, словесно оформлювати результати досліджень – усе це відбулося. Будь-які вміння, знання чи компетентності, які визначені Державним стандартом освіти України, можна розвинути, використовуючи таку екскурсійну діяльність. Через пізнання власної історико-культурної спадщини плекати в учнів ключові компетентності.

Екскурсія – одна з багатих форм навчальної роботи в сучасному освітньому просторі, що сприяє розвитку допитливості, розуму, творчої уяви, пізнавальної активності учнів, вихованню любові до рідної землі.

Автор: Класний керівник 11 класу Тернопільської спеціалізованої школи I-III ст. № 17 імені В. Вихруща з поглибленим вивченням іноземних мов, вчитель географії, вища категорія, звання «Старший вчитель»

Оксана Волошина,
педагог-організатор
ТНВК «ДНЗ-ЗОШ II ст. №30»

СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО ПРОСТОРУ В ПРИШКІЛЬНОМУ ТАБОРІ З ДЕННИМ ПЕРЕБУВАННЯМ НА БАЗІ ТНВК «ДНЗ-ЗОШ I-II СТ. №30»

Коли закінчується навчальний рік, для школярів починається весела і яскрава пора – канікули. Літні канікули – найцікавіша пора для дітей, бо це час відпочинку та розваг та надзвичайно відповідальний період для батьків, бо саме вони зацікавлені не тільки у відпочинку своїх дітей, а і у їх оздоровленні. Але перед багатьма батьками з приходом літа постає проблема: чим зайняти дитину в той час, коли вони на роботі. Залишити саму вдома? Чим вона буде займатися? Проведе усі дні перед телевізором чи комп'ютером? Усі батьки зацікавлені, щоб їх діти провели канікули і цікаво, і весело, і корисно. Саме задоволенню таких потреб і сприяють пришкільні табори.

З метою створення необхідних умов для організації відпочинку та зайнятості дітей, профілактики дитячої бездоглядності та зміцнення здоров'я, забезпечення безпеки та творчого розвитку дітей у період літніх канікул у ТНВК «ДНЗ – ЗОШ I-II ступенів №30» створено пришкільний табір з денним перебуванням для школярів Тернополя.

Наскільки перебування дітей у таборі буде пам'ятним, змістовним, пізнавальним залежить від педагогічних працівників, які працюватимуть з учнями.

Тому перед колективом ТНВК для створення сприятливих умов для якісного відпочинку та оздоровлення дітей поставили завдання:

- підготувати класні кімнати для розташування дітей;
- забезпечити змістовне дозвілля;
- виявити захоплення, здібності дітей;
- створити умови для розвитку їх здібностей;
- сприяти формуванню навичок здорового способу життя;
- забезпечити систематичні заняття фізичною культурою;
- забезпечити повноцінне харчування;
- виховувати моральні якості свідомих громадян України;
- розвивати бажання отримання нових знань, умінь (в тому числі з іноземних мов);
- забезпечувати створення у дітей гарного настрою;
- навчати дітей діяти у колективі.

Для реалізації цих завдань залучено психологів та працівників таких закладів: станції юних техніків, школи народних ремесел, центру творчості дітей та юнацтва, педагогічного ліцею, Тернопільського міського центру фізичного здоров'я населення.

Основою для захоплюючого, змістовного перебування школярів міста у таборі, різнобічного розвитку кожного вихованця є розвивальний простір (розвивальне середовище).

Розвивальний простір – це сукупність умов (психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, естетичних та інших), що забезпечують різнобічний розвиток вихованців.

Створити у закладі розвивальний простір означає забезпечити сукупність цих умов, атмосферу, яка сприяє прогресивному розвитку.

Працюючи над створенням розвивального простору у таборі, колектив дотримувався певних принципів:

- безпечність;
- комфортність;
- урахування закономірностей розвитку дітей;
- динамічність;
- активність;
- захист та зміцнення фізичного та психічного здоров'я;
- створення позитивно-емоційного настрою.

На мою думку, найголовнішим принципом організації розвивального простору є його безпечність, адже від цього залежить життя та здоров'я дітей. Для створення безпечного розвивального простору необхідно підібрати відповідне обладнання, продумати його оптимальне розміщення та визначити кількість. Облаштовуючи класні кімнати, ми прагнули зробити приміщення затишним, приємним для перебування і, перш за все, змінили розташування парт. Таке нове їх розміщення не створювало відчуття освітнього процесу, класно-урочної системи, не нагадувало про шкільні уроки, виконання завдань.

Під час облаштування класних кімнат особливу увагу педагогічні працівники звертали на відповідність інтер'єру санітарно-гігієнічним нормам. Оскільки меблі у школі світлого кольору, колір стін (теплі пастельні відтінки) гармонує з кольором меблів та парт, забезпечено

повноцінне провітрювання, достатнє освітлення, у класних кімнатах багато зелені, вважаємо, що ми створили атмосферу для гарного настрою, що сприяло забезпеченню емоційного комфорту. Таким чином ми реалізували принцип позитивно-емоційного настрою.

Складовою розвивального простору є не тільки приміщення, у якому розміщені загони, а і сама територія (природна складова). Значну увагу наш заклад приділяє озелененню шкільного подвір'я. Естетичність та колорит надають зелені ялинки, туї, берізки та інші дерева, посаджені біля школи, квіти на клумбах та газонах.

Одним із осередків розвивального простору є природознавчий. Створювати цей осередок заново не було потреби, оскільки сама школа відзначається різнобарв'ям квітучих рослин, зелених насаджень і знаходиться у мальовничому мікрорайоні Пронятин, де є річка, став, ліс, луг.

Наступним етапом роботи було створення у загоні доброзичливої психологічної атмосфери, психологічного комфорту. Це означає, що ми прагнули створити для дитини оточення, яке буде комфортним та безпечним як щодо умов життєдіяльності загалом, так і в морально-психологічному аспекті.

Прихід дитини у табір пов'язаний зі стресовими переживаннями, зміною режиму дня, новим оточенням та іншими чинниками, що призводять до погіршення психічного здоров'я дітей.

Таким чином, організовуючи життєдіяльність дітей у таборі, вихователям у загонах необхідно враховувати психологічні особливості кожної дитини, що є передумовою успішної педагогічної діяльності.

Для цього у перший день кожної зміни були запрошені психологи зі шкіл Тернополя, які працювали у всіх загонах з кожною дитиною і позитивно налаштували їх на перебування у таборі. Своїми спостереженнями психологи поділилися з вихователями загонів, надали консультації, які необхідно врахувати, щоб забезпечити комфортне самопочуття дитини у загоні та таборі, таким чином ми дотрималися реалізації принципу врахування закономірностей розвитку дітей та їх індивідуальних особливостей.

Пріоритетним завданням, яке постало перед колективом табору, було збереження та зміцнення здоров'я дітей. Для цього необхідно було, по-перше, створити не просто розвивальний простір, а здоров'язбережний розвивальний простір, а, по-друге, - усі заходи спрямувати на зміцнення фізичного здоров'я дітей.

Щодо здоров'язбережного простору, вважаємо, що ми створили безпечне, комфортне середовище, з дотриманням санітарно-гігієнічних умов. Режим дня, що відповідав санітарно-гігієнічним вимогам, задовільняв потреби дитини. Було гармонійно поєднано відпочинок, розваги з пізнавальною діяльністю. Організовано повноцінне збалансоване харчування, яке має велике значення для збереження здоров'я. Діти були забезпечені двохразовим харчуванням, що відповідало і фізіологічним потребам школярів, і дієтичним вимогам. При створенні раціону харчування ми дотримувалися збалансування енергетичної цінності білків, жирів, вуглеводів. Щодня проводили аналіз меню. Для активізації захисних функцій організму проводили вітамінізацію (на підвечірок давали дітям свіжі фрукти).

Для збереження та зміцнення здоров'я дітей працівники табору використовували здоров'язбережні та оздоровчі технології. Особливе місце в оздоровчому процесі відіграє правильно організована рухова активність дітей. Найкращий спосіб розпочати робочий день із ранкової зарядки, яка введена в режим роботи табору. Вона була представлена різними формами: спортивна гімнастика з музичним супроводом, танцювальні вправи. Проведення зарядки сприяло поліпшенню психо-емоційного стану вихованців.

Сучасні діти все менше часу перебувають на свіжому повітрі, а надають перевагу комп'ютерним розвагам, телебаченню. Перебування дітей на свіжому повітрі у будь-яку погоду має неоціненне загальнозміцнююче і оздоровче значення. А у літній період діти повинні перебувати на свіжому повітрі якнайдовше.

Проведення спортивних занять на вулиці та одночасне використання оздоровчих сил природи сприяє зміцненню здоров'я дітей та створює умови для комплексного загартування організму.

Ефективність проведення занять з фізкультури, рухливих та спортивних ігор на свіжому повітрі залежить від багатьох чинників:

- матеріально-технічної бази закладу (у школі, яка працювала за спортивним напрямом, збережено достатню кількість спортивного інвентаря, у наявності два зали, футбольне поле, стадіон зі штучним покриттям, спортивний майданчик);

- наявного кадрового потенціалу (оскільки у школі один вчитель

- фізичного виховання до співпраці було залучено вчителів педагогічного ліцею).

Працівники педліцею разом з директором Івегешем В.П. належно організували фізкультурно-оздоровчу роботу. Футбол, волейбол, різні спортивні естафети та ігри – саме цим був заповнений ігровий осередок розвивального простору пришкільного табору та реалізовані принципи фізичної активності, мобільності, самостійності, динамічності, а основне – захисту та зміцнення фізичного та психічного здоров'я.

З метою оздоровлення дітей організовано прогулянки та походи за межі табору: у ліс, на луг. Діти із задоволенням збирали суниці (вітамінотерапія) і приймали повітряні та сонячні ванни (лікувально-профілактичні заходи).

Вдала організація розвивального простору у пришкільному таборі стала основою для захоплюючого змістовного життя і різнобічного розвитку дітей. Педагогічним колективом були створені умови для саморозвитку кожної дитини, реалізації нею своїх потенційних можливостей, творчих здібностей, природних нахилів. Ми розуміли: скільки дітей – стільки і здібностей. Хтось має здібності до музики, хтось до образотворчого мистецтва, художньої праці. Щоб дитина могла обрати для себе цікаве заняття, удосконалити свою майстерність чи навчитися абсолютно новому, до нас приєдналися педагогічні

працівники школи народних ремесел, центру творчості дітей та юнацтва, станції юних техніків із власними цікавими студіями, майстер-класами, майстерками.

Вони захопили дітей розмаїттям видів діяльності і цікавими ремеслами. Діти отримали практичні навички у виготовленні м'яких іграшок, різноманітних сувенірів, виробів із бісеру, шкіри, паперу. Ці заняття сприяли розвитку творчої активності, естетичного смаку, конструкторського мислення дітей. З метою збереження фізичного здоров'я учнів під час занять ми проводили різноманітні фізкультхвилинки: фізкультурні вправи, імітативні руханки, дихальні, танцювальні, релаксаційні. Вони підсилюють обмін речовин в організмі, підвищують увагу, знімають м'язеве напруження, покращують поставу.

Забезпечення повноцінного розвивального простору було б неповним без активної пізнавальної діяльності, вдосконалення набутих знань та умінь. Оскільки зараз все більше і більше охочих добре знати іноземні мови, ми для реалізації принципу всебічного розвитку дітей ввели мовні години.

Для удосконалення знань з англійської та польської мов з нами працювали вчителі нашого закладу, деяких шкіл міста, викладачі Центру польської мови та культури «Moja Polska».

Мультиплікаційні фільми люблять діти різного віку. Вони цікаві, яскраві, видовищні, образні. Фахівці підтверджують їх розвиваючу, пізнавальну і виховну роль. Тому у пришкільному таборі діяв осередок «Пронятин-сінема». У обідню пору, коли на вулиці було жарко, діти у актовій залі переглядали мультфільми. Звичайно, що не всі мультфільми для дітей корисні, багато містять сцени насильства, жорстокості. Тому ми серйозно віднеслися до вибору фільмів для перегляду і спочатку їх переглядала заступник директора табору. Правильно підібрані мультфільми, цікаво зорганізоване їх обговорення стали хорошими помічниками у вихованні дітей табору.

Забезпечення змістовного і цікавого життя у пришкільному таборі – це результат чіткої обдуманого роботи колективу вчителів, які працювали в таборі. За час табірної зміни діти потоваришували, краще пізнали один одного, навчилися працювати у колективі, дізналися багато нового, удосконалили знання з іноземних мов, розкрили свої таланти, усвідомили важливість здорового способу життя завдяки правильно організованому розвивальному простору.

Маємо надію, що наступного року діти та вчителі чекатимуть літа не тільки, щоб відпочити від уроків, а й для того, щоб відвідати пришкільний табір при ТНВК «ДНЗ-ЗОШ I-II ст. №30».

Вівчар Андрій Дмитрович,
методист ТКМЦНОІМ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНИХ ЄВРОКЛУБІВ ТА МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація

«Концептуальні засади формування шкільних євроклубів та методичного забезпечення їх діяльності».

У статті продемонстровано значення здійснення позакласної роботи в навчальному закладі у формі шкільного євроклубу та запропоновано, якими повинні бути першочергові завдання методичної служби щодо методичного супроводу євроклубів.

Ключові слова: євроклуби, європейська інтеграція, Європа, Форуми шкільних євроклубів міста Тернополя, проекти.

Однією з найбільш ефективних форм позакласної роботи, яка сприяє засвоєнню учнями європейської тематики як нового виміру, є організація шкільних євроклубів. Євроклуб, як об'єднання учасників за інтересами, передбачає проведення різних конкурсів, вікторин, олімпіад, круглих столів,

ділових ігор, інтерактивного спілкування, що заохочують учнів до роботи в новому європейському вимірі. Оскільки такі види робіт, окрім знань про Європу, сприяють набуттю комунікативної компетентності, вміння працювати з інформацією, використовувати її, спілкуватись,

працювати в команді, запровадження у школі такого виду робіт з учнями значно збагатить навчально-виховний процес.

Перші українські євроклуби були засновані в 1995 році за прикладом подібних організацій в Європі. В державах членах Європейського Союзу та країнах кандидатах євроклуби відіграють роль одного з основних джерел інформації та пропагують спільні європейські цінності серед шкільної та студентської молоді. В окремих країнах вони активно організовувалися саме в середніх школах, а їхня діяльність здебільшого зосереджувалася на обміні інформацією із дітьми з країн ЄС [7: 4].

Євроклуб – форма організації молоді, що сприяє творчій реалізації її членів, залученню молоді до участі в європейських ініціативах, інформуванню з питань європейської інтеграції, громадянській освіті та громадській діяльності молоді. Євроклуби можуть реєструватись як громадські молодіжні організації, або існувати при навчальних закладах, громадських організаціях, підприємствах.

Шкільні Європейські Клуби - це колектив працюючих разом учнів та вчителів, що поглиблюють свої знання про Європу та європейську інтеграцію, поширюють інформацію на цю тему у школі та в місцевій спільноті [4:7].

Європейська інтеграція – це багатовіковий пошук європейською спільнотою взаємовигідних способів і шляхів виживання [3:15].

Головною метою діяльності євроклубів є ознайомлення учасників та місцевої громади з Європейським Союзом і Європою загалом. Через євроклуби відбувається пропаганда загальноєвропейських демократичних цінностей, ознайомлення зі способом життя і культурою населення інших країн Європи, уміння представити власну культуру, країну, спосіб життя.

Серед завдань євроклубів одне з чільних місць посідає пізнання Європи, починаючи з власного краю, міста, регіону, держави як європейської території. Вивчення звичаїв і традицій народів Європи допоможе чітко позиціонувати власну традиційну і сучасну етнічну культуру [1: 86].

Основними «стейкхолдерами» у розвитку євроклубів в Україні були Представництво Європейської Комісії в Україні та Міністерство

освіти і науки України. Перше проголошує свою підтримку євроклубам в усій Європі, як основному інформаційному каналу Єврокомісії, що спрямований на молодь. Друге було зобов'язано ще у 2004 році сприяти створенню євроклубів при навчальних закладах згідно Державної програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції на 2004-2007 роки (згодом було додано Держкомтелерадіо, на підтримку "атлантичних клубів").

Реальну підтримку розвитку руху євроклубів надавали ряд проектів інституцій громадянського суспільства, за підтримки таких донорів, як Міжнародний фонд "Відродження", ПАУСІ, Фонд ім. Стефана Баторія, МЗС Польщі та інші. Однак, євроклуби в переважній більшості випадків залишались сам на сам зі своїми проблемами, відсутністю інформації, ресурсів, досвіду, підтримки, тощо. Постійної мережевої діяльності євроклубів не було, окрім окремих заходів, де такі мережі поставали. Позитивним розвитком останнього часу є поява місцевих мереж євроклубів в деяких областях, на підставі досвіду яких розвивається всеукраїнська мережа європейських клубів [2:50].

Робота Європейського клубу тісно пов'язана з навчальним процесом. Розмовляти на іноземній мові, розуміти співрозмовника, написати лист другу – всьому цьому учні вчаться на уроках німецької та англійської мови. А листи, проекти, над якими вони працювали в євроклубі, зберігаються в портфоліо [5:109].

Євроклуб є ефективною формою позакласної роботи, тому що він об'єднує учнів різного віку і різних інтересів, створює широкий простір для спілкування, діє на засадах самоврядування [6:230].

Українські євроклуби поширюють свою діяльність як на дітей, так і на молодь. Основне завдання полягає в інформуванні й вихованні молодих людей в дусі спільних європейських цінностей, сприяючи встановленню гарних стосунків з однолітками за кордоном та європейськими молодіжними неурядовими організаціями та підтримуючи курс України на інтеграцію в європейську спільноту. Євроклуби можна організовувати при закладах вищої або загальної середньої освіти, молодіжних і дитячих організаціях та серед працюючої молоді. Організація євроклубу можлива у двох варіантах:

а) створення клубу за інтересом на базі школи;

б) реєстрація громадської молодіжної неурядової організації.

Раз на рік євроклуби організують щорічну зустріч лідерів євроклубів, яка зазвичай проводиться за підтримки Представництва Європейської Комісії.

В м.Тернополі у 2011 році методична служба спільно із шкільними євроклубами започаткували традицію проведення під час Днів Європи – Форумів шкільних євроклубів міста. 20 травня 2011р. на базі ТЦШ № 29 вперше проведено Форум шкільних Євроклубів міста. Участь в якому взяли Євроклуби ТЦШ № 3, 5, 18, 29 ТЗОШ № 19, 23, 24, ТУГ, ТКГ. Під час форуму відбулась презентація шкільних Євроклубів; виставка конкурс постерів про країни Європи; вікторина, що ми знаємо про Європейський союз, яка проводилась громадською організацією «ТИДИВИ».

Протягом 2011-2018 років уже відбулося 8 Форумів шкільних євроклубів міста. Під час таких заходів євроклубівці не тільки демонструють свої кращі ідеї реалізовані протягом навчального року, вони яскраво висвітлюють організовані ними міжнародні заходи, конкурси, проекти, і також готують презентації на різні євроінтеграційні теми: щодо співпраці європейських держав з Україною, проблем міжнаціональної та міжрелігійної толерантності в сучасній Україні та Європі, гендерної рівності, європейської освіти, запровадження екологічних проектів, європейської інтеграції та проблем українських заробітчан, європейських демократичних цінностей та ін.

Особливо цінними є презентовані під час Форумів учнями проекти: «Євроквест», «Європа очима вільної людини», «Сходинок до Європи», «Тернопіль місто велосипедів», «Міграція в Україні та Європі», «Переклад онлайн курсів», «Музей інформаційних технологій». Кожен з проектів презентованих євроклубами є неповторним, актуальним, важливим і таким який здатні реалізовувати шкільні євроклуби міста Тернополя.

Виступи дітей під час Форумів демонструють, що молодь цікавиться історією, традиціями та культурою держав Європи їх відносинами з Україною та має власні ідеї які можна реалізовувати у власному місті.

Важливе значення під час таких заходів має присутність гостей, серед яких можуть бути представники європейських урядових структур, громадських організацій, органів місцевого самоврядування, університетів.

Виходячи з вищенаведеного, першочерговими завданнями методичної служби щодо методичного супроводу євроклубів є:

- аналіз рівня інформованості педагогів та школярів про Європейський Союз та європейську інтеграцію України;
- ефективне функціонування інформаційно-консультативного центру з питань європейської інтеграції України;
- розробка і апробація методичних рекомендацій, інформаційних матеріалів, навчально-методичних посібників з питань європейської інтеграції України;
- вивчення, узагальнення та поширення вітчизняного та місцевого передового педагогічного досвіду інформаційно-просвітницької роботи з даного питання;
- забезпечення і практичне втілення ефективних моделей, форм і методів науково-методичного забезпечення компетентної інформаційно-просвітницької діяльності педагогічних колективів навчальних закладів;
- використання проектно-програмних технологій у системі методичного забезпечення діяльності педагогів щодо підвищення рівня інформованості учнів, батьків стосовно Європейського Союзу та європейської інтеграції України;
- здійснення науково-методичного супроводу діяльності керівників шкільних європейських клубів, об'єднання їх в міську мережу;
- організація загальноміських заходів для євро клубів: Форумів, круглих столів, парламентських ігор і ін.;
- залучення педагогічних колективів до участі в міжнародних, європейських та всеукраїнських проектах.

Таким чином, можна дійти висновку, що Євроклуби можуть допомогти методичній службі у реалізації освітньої частини міжнародної співпраці міста. Шкільні євроклуби забезпечують суттєвий інформаційний канал про євроінтеграцію та зміцнюють дотримання державних стандартів освіти в українських школах. Вивчення,

узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду роботи з питань підвищення рівня інформованості школярів щодо європейської інтеграції України та значення і ролі в цьому процесі шкільних євроклубів має займати значне місце в діяльності методичного центру (кабінету).

1. Баранова В. Молодіжна дипломатія. Євроклуб «Слов'янське братство» // Школа. – 2011. - №6. – С.82-93.

2. Діяльність Євроклубів у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах: Методичні рекомендації з організації роботи Європейських клубів у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах Хмельниччини.-Хмельницький, 2010.- 57 с.

3. Європейський вибір України – це ствердження розвиненої і сталої демократії (до 60-річчя Ради Європи та з нагоди відзначення Європейського тижня місцевої демократії в Україні) матеріали круглого столу директорів шкіл, ліцеїв, гімназій м.Києва. – К.: КиМУ, 2009. – 63с.

4. Європейський клуб у школі. Навіщо? Як? Чому? Підручник для вчителів та учнів. Розробка та редакція РафалДимек. – Варшава, 2006. – 116с.

5. Каменецька Н. Європейський вимір у навчально-виховний процес! (З досвіду роботи Євроклубу «Райдуга»). // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2009. - №6. – С. 108-109.

6. Лисянюк О.Л. Інтеграція методів формування лексичних та фонетичних навичок володіння французькою мовою засобами позакласної роботи з предмету// Сучасна освіта в Україні: Європейські орієнтири: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. / За ред. О.І.Виговської, І.Г.Єрмакова, С.В. Рудаківської. – К.: КиМУ, 2011. – С.225-231.

7. Паращенко Л. Як організувати шкільний євроклуб: Методичні рекомендації з організації позакласної роботи в рамках інтегрованого навчального курсу «Європейські студії». – К., 2004. – 24 с.

